

1 § Parentation

Parentation

Anf. 1 TALMANNEN:

Ärade riksdagsledamöter! Inger Lundberg har lämnat oss efter en längre tids sjukdom.

Inger föddes 1948 i Nacka där hon också växte upp. Hon bodde sedan i olika delar av vårt land tills hon landade i Örebro 1967. Där läste hon på Socialhögskolan och blev färdig socionom 1972. Där träffade hon även sin man Roger som hon sedermera fick två barn med.

Inger Lundbergs politiska intresse väcktes tidigt. Redan när hon var 15 år gick hon med i SSU i Ludvika. Hon har själv beskrivit ungdomsåren som viktiga för det politiska engagemanget. Det var där hon lärde känna socialdemokratins värderingar och folkrörelsearbetet.

Under studietiden i Örebro blev Inger snart kårpolitiker och fick också jobb som politisk sekreterare hos kommunalrådet. Under hela 1980-talet arbetade hon sedan som kommunalråd i staden och var under den här perioden drivande i uppbyggnaden av det moderna Örebro. Även i egenskap av ordförande för socialdemokraterna arbetade hon på olika sätt för att förbättra livsvillkoren för medborgarna i staden. Ett par år var hon kommundelschef i miljonprogramsområdet Brickebacken innan hon blev riksdagsledamot 1991.

Inger Lundberg var under olika perioder under 90-talet suppleant i flera utskott och ledamot i skatte- och utbildningsutskotten. Ledamot i utbildningsutskottet blev hon 1993. Hon var mycket engagerad i utbildnings- och forskningsfrågorna, och hon var en synnerligen skicklig debattör, välformulerad och med respekt för motståndaren, oavsett partitillhörighet. Engagemanget omfattade inte bara de stora frågorna utan även de till synes små och vardagliga. Ingen synpunkt var för liten för Inger för att lyssna på och ta till sig.

Inger Lundberg var även aktiv inom det internationella området, bland annat som ordförande i Awepa, vår parlamentariska sammanslutning som stöttar den demokratiska utvecklingen i Afrika. Under Ingers tid som ordförande har den svenska sektionen växt och utvecklats, till exempel genom initiativet till Africa Day en gång om året. Hon var också engagerad i IPU, den interparlamentariska unionen.

Vi, hennes riksdagskolleger, kommer att sakna en fin kamrat och kollega. Det är många som vittnar om hur hennes engagemang inte bara gällde politiska frågor utan även personliga, mänskliga. Osjälviskt stöt-

tade hon människor som av någon anledning behövde hjälp eller kommit i kläm. Hon hade alltid nära till skratt och glädje och var en stor historieberättare. Friluftslivet var en viktig del i hennes liv, och hon hämtade ny kraft under många promenader och turer i skog och mark.

Våra tankar i dag går till Inger Lundberg och hennes familj. Vi vill uttrycka vår varma medkänsla med de anhöriga, och vi lyser nu frid över hennes minne.

Vi hedrar detta med en stunds tystnad tillsammans.

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 9.05 på förslag av talmannen att ajournera förhandlingarna i två minuter.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 9.07.

2 § Ny riksdagsledamot

Upplästes och lades till handlingarna följande från Valprovsningsnämnden inkomna

Berättelse om granskning av bevis för riksdagsledamot

Till Valprovsningsnämnden har från Valmyndigheten inkommit bevis om att Matilda Erngrans (s) utsetts till ny ledamot av riksdagen fr.o.m. den 21 februari 2006 sedan Inger Lundberg (s) avlidit.

Valprovsningsnämnden har denna dag granskat beviset för den nya ledamoten och därvid funnit att det blivit utfärdat i enlighet med 14 kap. 28 §.

Stockholm den 21 februari 2006

Staffan Magnusson

/Kerstin Siverby

3 § Anmälan om återtagande av plats i riksdagen

Talmannen meddelade att *Helena Frisk* (s) återtagit sin plats i riksdagen från och med den 21 februari, varigenom uppdraget som ersättare upphört för Ameer Sachet.

4 § Anmälan om ersättare för statsråd

Talmannen anmälde att *Ameer Sachet* (s) inträtt som ersättare för justitieminister Thomas Bodström från och med den 21 februari tills vidare.

5 § Meddelande om information från regeringen

Prot. 2005/06:77
22 februari

Talmannen meddelade att *torsdagen den 23 februari kl. 15.00* skulle jordbruksminister Ann-Christin Nykvist och statsrådet Morgan Johansson lämna information om fågelinfluensan.

Meddelandet hade delats ut till kammarens ledamöter.

6 § Justering av protokoll

Justerades protokollet för den 16 februari.

7 § Hänvisning av ärende till utskott

Föredrogs och hänvisades

Motion

2005/06:A1 till arbetsmarknadsutskottet

8 § Förnyad bordläggning

Föredrogs och bordlades åter

Konstitutionsutskottets betänkanden 2005/06:KU14 och KU25

Justitieutskottets betänkande 2005/06:JuU12

Arbetsmarknadsutskottets betänkande 2005/06:AU4

Bostadsutskottets betänkande 2005/06:BoU7

9 § Utökad möjlighet för Säkerhetspolisen att inhämta information i verksamhet för personskydd

*Utökad möjlighet för
Säkerhetspolisen att
inhämta information
i verksamhet för
personskydd*

Föredrogs

socialutskottets betänkande 2005/06:SoU11

Utökad möjlighet för Säkerhetspolisen att inhämta information i verksamhet för personskydd (prop. 2005/06:54).

Anf. 2 KENNETH JOHANSSON (c):

Herr talman! Enligt förslagen i propositionen, som tillstyrks i sin helhet av utskottsmajoriteten, ska Säkerhetspolisen, Säpo, ges utökade möjligheter att inhämta information för personskyddet av den centrala statsledningen. Hälso- och sjukvårdspersonal i allmän och enskild tjänst ska vara skyldig att lämna ut vissa uppgifter efter begäran från Säpo.

Centerpartiet inser och bejakar behovet av åtgärder för att stärka personskyddet. Däremot är vi inte nöjda med det förslag som föreligger. Vi begär att regeringen ska återkomma med ett reviderat förslag som ytterligare begränsar det integritetsintrång som den enskilde onekligen drabbas av genom förslaget.

Jag och Centerpartiet har i reservation nr 1, som jag yrkar bifall till, utvecklat Centerpartiets invändningar och förslag. Jag har redovisat den

intressekonflikt som råder, att å ena sidan rädda och skydda liv och å andra sidan ge förutsättningar för en effektiv psykiatrisk vård och ett värnande av den personliga integriteten.

Centerpartiet har i annat sammanhang lagt fram förslag om att beslut som inverkar på den personliga integriteten eller innebär inskränkningar av individens fri- och rättigheter ska föregås av en integritetskonsekvensbeskrivning. Det aktuella lagförslaget är ett exempel där en sådan konsekvensbeskrivning skulle ha behövts. Enligt vår mening måste risken för att känslig information av personlig karaktär kommer på avvägar eller att oskyldiga på annat sätt skadas minimeras. Här behövs det enligt vår mening en bättre precision.

Härtill kommer att det finns en risk att patienternas förtroende för hälso- och sjukvården påverkas negativt om uppgiftsskyldigheten är alltför långtgående. I vissa fall kan vårdbehövande helt avstå från att söka eller undandra sig vård. Detta har också påtalats av bland annat RSMH och Svenska Läkaresällskapet.

I regel torde Säkerhetspolisen för personskyddet endast ha behov av information om personer som är svårt psykiskt sjuka och endast sådan information som har direkt relevans för riskbedömningen. Det borde dessutom enligt vår uppfattning vara möjligt att inskränka uppgiftsskyldigheten till just personal inom den psykiatriska vården.

Herr talman! Förslaget behöver justeras, och det är vad Centerpartiet kommer att rösta för.

Anf. 3 JAN LINDHOLM (mp):

Herr talman, ledamöter och åhörare! Vi lever inte längre i någon sörgrådsidyll. Kanske har vi heller aldrig gjort det. Kanske är det bara det att jag börjar bli gammal, kanske är det bara åldrande och begynnande demens, men jag minns väldigt tydligt hur det var under de första åren av mitt liv. Jag kommer ihåg en verklighet då man hängde nyckeln på en spik på dörrfodret utanför dörren när man gick hemifrån och hade låst. Jag tycker att det är märkligt att det har hänt så mycket på så kort tid i vårt samhälle. Jag minns att det var okej att gå in i stugan och sitta där och vänta på dem som ägde huset när de kom hem. På 50-talet bodde jag i ett hyreshus med trapphus, och där kommer jag ihåg att nyckeln låg under dörrmattan till nästan varenda lägenhet. Det var liksom ingen som gick in utan anledning.

På den tiden visste man vem som var vem. Ingen var anonym eller okänd, och dök det upp någon utifrån spred sig genast ryktet. Vi var inte så mobila i vårt samhälle på den tiden.

Det var säkert inget paradiset. Även om jag som liten inte uppfattade det förekom det säkert både brott och överfall, kanske till och med ibland med dödlig utgång. Så var det säkert även på den tiden. Jag påstår alltså inte alls att det var bättre förr; jag vill bara på något sätt börja med att försöka påminna om att samhället har förändrats väldigt fort.

Vissa händelser sätter någon sorts historiskt avtryck. De betyder något för utvecklingen. För mig och för många var det säkert oerhört avgörande första gången man såg ett fotografi av vår jord taget från månen. Man fick en väldigt tydlig känsla av att det är där vi ska leva tillsammans, överleva och utvecklas.

För vårt land var säkert mordet på Olof Palme en sådan historisk milstolpe. Vi var säkert väldigt många som oskyldigt trodde att man kunde gå säkert på våra gator i våra svenska städer en sen kväll, oavsett om man var skolgrabb eller statsminister.

Sedan har vi sett hur den organiserade kriminaliteten har brett ut sig i samhället, hur människor tystnar och avstår från att vittna och hur hot blir allt vanligare. Jag minns till exempel attentatet mot en journalist som vågade skriva om den här utvecklingen. Vi har fått ett samhälle med många fler rädda människor.

Dagens betänkande över regeringens proposition 2005/06:54 har sitt ursprung i ett annat mord, mordet på utrikesminister Anna Lindh för snart två och ett halvt år sedan. Just under den tiden kom på grund av många andra händelser just detta med våld i samhället utövat av människor med psykiska problem i fokus. Visst är det länge sedan mordet på Olof Palme, men ändå har fokus hamnat också på risken för vår statsledning och centrala personer i vårt land.

Jag är lika orolig som majoriteten i utskottet för den utveckling som har pågått. Jag vill att alla ska kunna känna sig säkra och trygga, inte bara vår kung och vår statsminister, när de promenerar omkring i vårt samhälle. Jag vill kunna gå hem från en sen biokväll en sommarnatt utan att känna mig osäker på om det finns några faror som hotar bakom en husknut eller i en portgång. Självklart är det inte mindre viktigt att personer i statsledningen inte hotas.

Herr talman! Samtidigt är jag också oroad för den utveckling som har skett när det gäller hur samhället reagerar, det ökade repressiva och kontrollerande sätt som man börjar betrakta medborgarna på. Naturligtvis är det ett misslyckande om vår kungafamilj inte kan flanera på stadens gator utan livvakter, och det är ett problem för vår demokrati om inte de förtroendevalda på höga poster i vårt samhälle kan vistas bland medborgarna.

I den reservation som jag har i betänkandet föreslår jag att propositionen ska avslås i sin helhet. Det beror inte på att jag inte skulle förstå Säkerhetspolisens behov av information för att kunna utföra sitt arbete att skydda statsledning och andra centrala personer, utan det beror på att jag tror att regeringens förslag snarast motverkar sitt syfte. På samma sätt som våld föder våld, föder kontroll osäkra människor. När integritet inte kan garanteras väljer många att vända samhället ryggen.

Det har blivit mycket fokus på människor som är psykiskt instabila. I dag finns det 40 000 människor med olika former av psykiska funktionshinder i vårt land. Den här lagstiftningen hävdar jag är ett hot mot de här människornas möjligheter till vård och hälsa. Även om lagstiftningsförslaget ger Säkerhetspolisen en väldigt allmän rätt till information från personal inom hälso- och sjukvården framgår det väldigt tydligt i motivtexten att man i första hand avser patienter inom den psykiatriska vården. Men det kan faktiskt vara så att man vill inhämta information även om patienter på andra områden inom hälso- och sjukvården om man finner anledning till det.

Jag ser det som en uppenbar risk att människor som förstår att de är i behov av vård på grund av sitt eventuellt aggressiva och farliga beteende eller sin läggning inte kommer att våga söka vård när de vet att sjukvårdspersonalen kommer att informera Säkerhetspolisen om deras dröm-

Prot. 2005/06:77
22 februari

*Utökad möjlighet för
Säkerhetspolisen att
inhämta information
i verksamhet för
personskydd*

mar och eventuella raseriutbrott som de aktivt försöker se till sker under kontrollerade former inom vården. Att bli stämplad som en presumtiv brottsling på grund av en sjukdom har jag väldigt svårt att förstå hur man får att gå ihop med respekt för människan. Alla sjuka människor som är rädda för att hamna i polisens register, oavsett vilken sorts sjukdom de har, kanske i ökad utsträckning väljer att inte uppsöka sjukvården när de borde göra det. Blir det ett säkrare samhälle? Jag undrar om det underlättar för Säkerhetspolisen om alltfler av dem som man kanske borde ha information om väljer att i ännu större utsträckning gömma sig.

Sedan ska man inte se det här lagförslaget isolerat. Det ingår i en lång rad förskjutningar som har skett de senaste åren när det gäller kontroll av medborgarna i vårt land. Under hänvisning till väldigt goda avsikter att skydda människor kränker man alltmer integriteten och gör den allt smalare. Privatlivet är snart inte möjligt längre: övervakningskameror överallt, telefonsamtal sparas, data lagras om patienter och alltfler poliser arbetar förklädda, i löndom. Vilket är nästa steg och vilken är nästa grupp som ska övervakas? Jag tror att vi går fel väg. Vi och de, kontroll och övervakning, och det är inga små resurser som läggs ned på att säkra risker och hålla koll på potentiella hotobjekt.

Jag tror på ett samhälle som ser människor, som bryr sig om, som tar hand om och vårdar, som vårdar det goda i stället för att stöta bort det okända. Jag tror inte att man skapar ett tryggt samhälle genom att vända ryggen till hoten. Det är fel väg att gå. Det är fel sätt att använda våra gemensamma resurser på. Riksdagen borde inte bidra till att skapa ytterligare polariseringar i samhället. Riksdagens uppgift borde vara att överbygga klyftor och spänningar och att lägga grunden för trygghet.

Herr talman! Än en gång yrkar jag avslag på propositionen.

Anf. 4 CONNY ÖHMAN (s):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till förslagen i detta betänkande och avslag på reservationerna.

Skyddet av de uppgifter som sjukvården har om oss som patienter är självfallet oerhört viktigt. Som patient ska man veta att de uppgifter som sjukvården måste samla in om oss som patienter för att vi ska få bästa möjliga vård ska användas för patientens bästa. Ett starkt sekretessskydd kring alla patientuppgifter är viktigt. Att göra undantag från denna huvudregel kräver *mycket* starka skäl. Det ärende vi nu behandlar innehåller förslag om undantag från det som ska vara huvudregeln.

Tyvärr är utvecklingen sådan att vi inte kan utesluta reella hot mot statsledning och demokrati i vårt land. Vi har i vårt land tyvärr tragiska händelser bakom oss som visar att detta hot kan bli reellt.

Regeringen har utformat ett förslag som försöker gå balansgång mellan kravet på stark patientsekretess och ändå ge möjligheter för samhället att skydda sig mot de hot som finns mot statsledning och demokrati. Utskottsmajoriteten tycker att regeringen har lyckats med att göra ett förslag som är väl avvägt mellan de här egentligen oförenliga ståndpunkterna.

Justitieutskottet har yttrat sig över förslaget och skriver bland annat att sättet som man organiserar informationsinhämtningen på gör att man från justitieutskottets sida känner sig trygg. Jag vill instämma i den bedömningen. De uppgifter som Säkerhetspolisen kan få från sjukvården

ska självfallet omfattas av sekretess. Det är det viktigt att påminna om, tycker jag.

Sedan känner jag mig också trygg i att Justitiedepartementet har sagt att Säkerhetspolisen ska få i uppdrag att återrapporera statistiska uppgifter rörande tillämpningen av den nya lagstiftningen. Det måste ändå vara på det sättet att om vi antar förslaget till beslut i dag är det en möjlighet som riksdagen öppnar som ska användas med oerhört stor försiktighet och som ska vara ett *yttersta* instrument för att faktiskt skydda demokratin i landet.

Jag tycker att man på sätt och vis kan beklaga att vi ska behöva ta upp ett sådant här ärende. Ändå måste vi se den realitet vi har omkring oss och göra detta undantag från huvudregeln. Jag tycker att det undantaget från huvudregeln ändå omgärdas med så pass mycket skyddsnät att det är möjligt att bifalla regeringens proposition i detta avseende.

Anf. 5 ERIK ULLENHAG (fp):

Herr talman! Hur kunde det ske? Det är frågan som alla egentligen har ställt sig vid två nationella trauman i vårt land. Vi ställde oss den i samband med katastrofer, vi ställde oss den i samband med mordet på utrikesminister Anna Lindh. Det riktigt tråkiga med betänkandet i kam-maren i dag är egentligen bakgrunden till att vi står här, mordet på utrikesminister Anna Lindh.

Det jag tycker känns ganska bra är att det har gått ett par år sedan det skedde tills vi fattar det här beslutet i riksdagen. Precis när saker sker blir det väldigt mycket skyddsaspekter som man betonar. Precis efter mordet var det klart att alla svenskar kände att vi ska ta till varje enskild möjlighet och åtgärd för att detta inte ska ske igen. Men det är, precis som ett par talare har varit inne på, bland annat Conny Öhman, en avvägning vi måste fundera över. Det är en avvägning mellan skydd för samhället och den enskildes integritet.

Det som föreslås i dag är uppenbarligen en ganska allvarlig inskränkning av den enskildes integritet, i den meningen att Säkerhetspolisen i ett enskilt fall av personskydd kan få ut uppgifter om en person som är under vård. Det är ett allvarligt ingrepp i den enskildes integritet. Men samtidigt finns det rätt mycket hängslen, livremmar och skydd i betänkandet. Det är inte så att alla som söker vård, psykiatrisk vård, tvångsvårdas eller alla i någon mening alls kommer att rapporteras till Säpo. Det är inte det det handlar om. Det handlar om att Säpo i ett läge där det finns information om en konkret hotbild mot en konkret person eller personer i rikets ledning kan begära ut uppgifter från sjukvården. Är det rimligt att Säpo ska få ut de uppgifterna eller inte?

Förhoppningsvis kommer vi inte att hamna i en situation där vi återigen ställer oss frågan: Hur kunde det ske? Då kommer de flesta att säga att det var rimligt att få ut uppgifterna om vi visste att det hade kunnat förhindra något. Förhoppningsvis kommer det i några fall att leda till att skyddet förbättras.

Det är inte bara så att det ska handla om ett enskilt konkret fall. Det är också fråga om hur det hela har byggts upp i propositionen och betänkandet. Det är en till Säpo knuten psykiatriker eller legitimerad psykolog som i dialog med behandlande läkare ska föra samtal om vilka uppgifter som ska lämnas ut. Det är också bakgrunden till att majoriteten säger att

Prot. 2005/06:77
22 februari

*Utökad möjlighet för
Säkerhetspolisen att
inhämta information
i verksamhet för
personskydd*

det här ger ett bra integritetsskydd. Förhoppningsvis kommer man i den dialogen att se till att få bort exempelvis överflödiga information.

Precis som Conny Öhman var inne på råder det sekretess för uppgifterna. Det ska ske en uppföljning, granskning och återrapportering från Säpo om hur många fall och vilken statistik som finns på hur man behöver använda detta. Precis som vi ska hålla lite sans och balans i debatten direkt efter att ett trauma har skett är det också viktigt att hålla lite sans och balans i diskussionen om vad som nu sker. Det är ett enstaka undantag i ett läge då det finns ett konkret hot mot en person. Det är inte orimligt att vi i det fallet faktiskt ska ha ett sekretessgenombrott.

Med det sagt vill jag också understryka något som är viktigt i diskussionen. Den absoluta majoriteten av de psykiskt sjuka – det är precis som ett par talare har varit inne på, nämligen att det framför allt handlar om psykiskt sjuka som är farliga för sin omgivning – är inte farliga för sin omgivning. Men det finns personer som är det. Det finns personer som i ett visst läge kan begå fruktansvärda brott under influenser av sin sjukdom. Det vi diskuterar är om vi ska se till att ha ett lite bättre skydd mot att de människorna ska hamna i en situation där de begår ett fruktansvärt brott mot en annan människa. Jag tror, herr talman, att vi denna gång har landat rätt. Mot den bakgrunden står Folkpartiet bakom förslaget i betänkandet.

Anf. 6 INGRID BURMAN (v):

Herr talman! Conny Öhman och Erik Ullenhag har redan talat utifrån ett majoritetsperspektiv när det gäller det här betänkandet. Jag ska försöka fatta mig kort.

Det förtjänar att understryka att frågan om att bryta sekretess är allvarlig. Det handlar om både människors rätt till integritet och människors förtroende för olika myndigheter – i det här fallet sjukvården. Därför är också sjukvården, precis som tidigare talare har sagt, omhulad av en rad sekretessregler.

Men det finns möjligheter att bryta den sekretessen redan i dag. Om någon har begått ett brott som har en straffskala längre än två år kan det ske ett sekretessgenombrott. Men då handlar det om redan begångna brott. Kan och när ska sekretess brytas i förebyggande syfte för att förhindra brott?

I Vänsterpartiet har vi varit ganska tveksamma till att i förväg ha ett antagande. Men så kom, som någon tidigare har sagt, mordet på Anna Lindh. Med det mordet kom en ökad insikt om att det finns en grupp människor som lever i offentlighet, ständigt exponeras i medierna och som ibland väcker starka känslor och reaktioner. Det handlar framför allt om dem som tillhör samhällets demokratiapparat, det vill säga riksdagsmän, regering, statssekreterare och även kungahuset. Det är också den personkrets som det gäller, det vill säga när hot riktas mot dem ska det gå att få sekretessgenombrottet. Dessa personer lever ofta med ständigt livvaktsskydd – då och då under perioder av starka hotbilder. Ska det då finnas ett tillräckligt skydd – och säkra skyddet – öppnar det här betänkandet för att Säkerhetspolisen ska få ut vissa uppgifter från hälso- och sjukvården. Men det förtjänar att understryka att det ska handla om en hotbild mot någon individ i den begränsade gruppen.

För Vänsterpartiet har det varit viktigt med vissa saker i betänkandet, som vi har varit med och förhandlat fram och ställt oss bakom. Det handlar bland annat om att det ska vara en legitimerad psykolog som hämtar ut uppgifterna. Det ska vara kompetens som talar med kompetens när man diskuterar om sjukbilden kan utgöra ett hot. Det andra som har varit viktigt är att när en uppgift lämnas ut ska det noteras i journalen.

Om jag har varit sjuk och jag tror att någon talar om mig, kan jag hämta ut min egen journal och se om uppgifter har lämnats ut. Vi har försökt kringgärda den personliga integriteten med ett skydd och att det ska gå att veta om uppgifter har lämnats ut.

Jag vill också understryka det Erik Ullenhag sade. Vi vet alla som sitter i den här salen att de flesta psykiskt sjuka inte är farliga. Om någon är farlig vid psykisk sjukdom är det i regel för sig själv. Därför ska vi erbjuda god vård. Men det finns enstaka undantag. Tyvärr har vi facit på det också. Därför har det varit nödvändigt med den begränsade öppningen med sekretessen i sjukvård.

Trots allt önskar jag att verkligheten inte är sådan att vi behöver lägga fram det här betänkandet, liksom, herr talman, jag önskar att det inte hade varit nödvändigt att behöva begränsa allmänhetens tillgång till riksdagen. Det är tråkigt ur demokratisynpunkt. Men när verkligheten säger att vi måste fundera över hur vi kan säkra både en långtgående sekretess och en långtgående säkerhet, anser jag att vi i det här betänkandet har hamnat relativt väl.

Med de hårda begränsningar som vi har kringgärdat lagförslaget är det möjligt att stå bakom förslaget. Det är också min bedömning att det är ett nödvändigt förslag. Därför, herr talman, yrkar jag bifall till förslaget i betänkandet.

Anf. 7 LEIF BJÖRNLOD (mp):

Herr talman! Jag hörde Jan berätta om hur det såg ut förr i världen, och därför ska jag berätta en kort anekdot. Varje söndagsmorgon gick far och jag ut och gick Strandvägsallén mot Nybroplan. Där mötte vi var och varannan söndag kronprinsen och kronprinsessan på sin promenad mot Djurgårdsbron. Pappa lyfte på hatten. Det gjorde kronprinsen också. Jag bockade djupt. Sedan vände vi vid Nybroplan och gick tillbaka. Och av en händelse lyckades vi träffa kronprinsparet en gång till, och ceremonin upprepade sig – helt utan skydd! Gustav V gjorde samma sak. På söndagen gick han ut mot Djurgården och Djurgårdsbron och gick tillbaka. Då gick han in på Hovstallet och bad Gösta ta fram bilen och köra upp honom till slottet. Det hade kommit lite mycket folk på Blasieholmen.

Så fungerade det på den tiden. I den världen växte jag upp. Men tyvärr ser inte världen ut så. Redan då fanns det människor som begick hemskheter, dock inte mot några så framstående personer som de vi har sett exempel på de senaste åren.

Psykiskt sjuka människor kan vara oberäkneliga. Men vem är bäst att bedöma den saken, den vårdande läkaren eller polisen, Säpo, som finns någon annanstans? Redan i dag finns det möjligheter för läkare att rapportera och anmäla vid tillfällen då de anser att man behöver bryta sekretessen för säkerhetsskydd. De har möjlighet att framföra de synpunkterna till andra myndigheter.

Nu vill vi vända på den här steken. Vi ska göra det med försiktighet. Det här är, precis som Conny Öhman säger, ett undantag i regelvärlden. Tyvärr har undantag en tendens att bli regel så småningom, och det är med det i sikte som jag är lite oroad för den här typen av lagstiftning.

Säpo ska få rätt att begära ut, och sedan ska detta behandlas av psyko-
loger inom Säpo. Men jag tror att det är den behandlande läkaren som
ska ha rätten att göra den bedömningen, för jag tror att han har den bästa
insikten. Visserligen fanns det väldigt mycket i det som sades om att
kompetens måste möta kompetens, och jag delar den uppfattningen. Det
är väldigt viktigt. Jag ser ju att behovet av uppgifterna finns, men jag
tycker att den form som finns i propositionen inte är tillräckligt bra.

Jag har ytterligare ett frågetecken. Jag sade att det här är ett steg i det
samhälle av ökad kontroll som vi håller på att bygga upp. Det skrämmer
mig lite. Det som skrämmer mig allra mest är registren. Hur kommer
man från Säpos sida att hantera de uppgifter man får? Kommer de att
hamna ytterligare ut i registren? Kommer dessa register att vara täta, eller
kommer de att läcka? Kommer dessa register att ha någon betydelse för
kommande karriär? Man kan faktiskt bli frisk, och man kan faktiskt
komma ut i samhället. Man kan faktiskt söka tjänster och vilja göra en
karriär. Kan det finnas möjlighet att de här uppgifterna kommer fram vid
anställningsintervjuer eller liknande? Jag skulle vilja ha en tydligare
skrivning när det gäller hanteringen av uppgifterna.

Jag ser att min tid är ute, men jag understryker det Jan Lindholm sade
och yrkar avslag på propositionen.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 16 §.)

10 § Nationell alkoholhandlingsplan

Föredrogs
socialutskottets betänkande 2005/06:SoU12
Nationell alkoholhandlingsplan (prop. 2005/06:30 delvis).

Anf. 8 CATHERINE PERSSON (s):

Herr talman! Kammaren ska nu behandla socialutskottets betänkande
nr 12 detta riksdagsår, och det har rubriken *Nationell alkoholhandlings-
plan*. I betänkandet behandlas regeringens proposition nr 30, *Nationella
alkohol- och narkotikahandlingsplaner*, men den del som gäller alkohol-
handlingsplanen.

Vidare behandlas i betänkandet 40 motionsyrkanden rörande alkohol-
frågor som väckts med anledning av propositionen samt ca 90 motions-
yrkanden rörande olika alkoholfrågor i huvudsak från den allmänna mot-
ionstiden 2005.

När det gäller den nationella handlingsplanen för att förebygga alko-
holskador föreslås att det övergripande målet för den svenska alkoholpo-
litiken ska vara att främja folkhälsan genom att minska alkoholens medi-
cinska och sociala skadeverkningar. Målet ska nås genom insatser för att
minska den totala alkoholkonsumtionen och mot skadligt dryckesbete-

ende, med hänsyn tagen till skillnader i livsvillkor hos flickor, pojkar, kvinnor och män.

Det finns också särskilt prioriterade delmål, och det är att ingen alkoholkonsumtion ska förekomma under uppväxten, i samband med trafiken, i arbetslivet eller under graviditeten, att skjuta upp alkoholdebuten, att utveckla fler alkoholfria miljöer samt att bekämpa den illegala alkoholhanteringen.

Vidare beskrivs insatser på alkoholområdet, bland annat att metoder inom hälso- och sjukvården behöver arbetas fram ytterligare.

I betänkandet ges också en del olika beskrivningar av olika insatser på andra områden. Jag förmodar att debattörerna i den delen kommer att belysa det ytterligare.

Utskottet ställer sig bakom regeringens förslag till huvudinriktning av alkoholpolitiken innefattande ett övergripande mål och ett antal särskilt prioriterade delmål.

Samtliga motioner avstyrks. Motionerna med olika förslag rör bland annat områden som alkoholpolitiska mål, insatser för en alkoholfri uppväxt och ett alkoholfritt arbetsliv, vård och behandling, alkoholservering, illegal alkoholhantering och detaljhandelsmonopolet.

I betänkandet finns 34 reservationer och 5 särskilda yttranden.

Herr talman! Med detta överlämnar jag ärendet till debattörerna.

Anf. 9 CRISTINA HUSMARK PEHRSSON (m):

Herr talman! I Svenska Dagbladet den 19 februari i år kan vi läsa att Sverige har hamnat på en föga hedrande tredjeplats när man mäter hur många 15–16-åringar som har "råsupit" minst tre gånger de senaste tre månaderna: Bara Irland och Storbritannien var värre.

Men supandets ökning är störst i Sverige: 56 % upp sedan 1995. Förmodligen beror detta till stor del på den ökande illegala alkoholhanteringen, där inga åldersgränser respekteras.

Därför måste vi vidta starka åtgärder för att begränsa tillgången till alkohol för våra ungdomar. Men vi måste också utforma lagar och regler. Vi måste se till att langning av alkoholdrycker som inköpts på Systembolaget också kommer att betraktas som ett allvarligt brott.

Den illegala alkoholhanteringen är ett allvarligt hot mot både hälsan och den sociala tryggheten, och det är därför nödvändigt att statsmakterna nu tydligt klargör för Tullverket och polisen att de måste ge högsta prioritet åt detta arbete med att hindra den illegala alkoholhanteringen.

Mer resurser måste tillföras för att klara av situationen. Vi moderater har också i vårt budgetalternativ avsatt extra resurser till denna verksamhet.

Sprit och narkotika flödar in över våra gränser.

Herr talman! I Alkoholinförselutredningen konstateras att alkoholkonsumtionen i de vinproducerande länderna Italien, Spanien, Portugal och Frankrike har minskat från 20 liter ren alkohol per person och år 1965 till drygt 12 liter år 2000. Samtidigt har alkoholkonsumtionen i Sverige ökat från 6 liter per person och år till drygt 10 liter under samma period. Minskningen i de vinproducerande länderna kan knappast bero på att priserna eller skatterna har höjts eller på att tillgängligheten är dålig.

Vad gör då regeringen? Jo, Socialdemokraterna försöker dölja sitt eget tillkortakommande genom att skylla på andra partier, som när folk-

Prot. 2005/06:77
22 februari

*Nationell alkohol-
handlingsplan*

hälsominister Morgan Johansson i veckan på Europaportalens hemsida påstår att moderat politik är ett hot mot svensk alkoholpolitik.

I all välmening vill jag bara påminna majoriteten om att det inte är vi moderater som sitter vid makten nu, utan det är regeringen som ansvarar för att det ser ut som det gör och för att alkoholpolitiken har havererat. Om jag inte missminner mig har Moderaterna suttit vid makten ett fåtal år i jämförelse med hur länge Socialdemokraterna har regerat. Jag tror att det är 75 år som ni har suttit vid makten, och ändå skyller ni på Moderaterna.

Jag kan också påminna om att Ulf Dinkelspiel, EU-ministern i den borgerliga regeringen, förhandlade fram ett svenskt alkoholundantag som också hade Socialdemokraternas fulla stöd. Ministern och hans partikamrater har i och med att man ställde sig bakom utformningen av undantaget sedan ansvaret för att det inte har förlängts. Det var Socialdemokraterna, herr talman, som 1996 avstod från att ta strid om den juridiska tolkningen av undantaget genom att inte föra frågan vidare till EU:s domstol.

I dag lever vi med konsekvenserna av denna underlåtenhet från den socialdemokratiska regeringen. Morgan Johansson kastar sten i glashus när han påstår att Moderaterna är ett hot mot den svenska alkoholpolitiken.

Herr talman! Visserligen ska Morgan Johansson ha heder av att han insett behovet av att sänka de svenska alkoholskatterna för att vi ska kunna behålla vår restriktiva alkoholpolitik. Men han lyckas inte fullfölja sin alkoholpolitiska linje i riksdagen när såväl Miljöpartiet som Vänsterpartiet blockerar en uppgörelse om alkoholskatterna. Under tiden ökar svartspriten i omfattning, och alltfler ungdomar kommer i kontakt med alkoholen, och särskilt den illegala alkoholen.

Om alkoholskadorna ska kunna begränsas är det hög tid att lyfta blicken och ta med fler aspekter än alkoholskatterna i denna ekvation.

Antalet missbrukare stiger, och alkoholkonsumtionen bland ungdomar ökar. För att politiken ska börja fungera anser vi att det behövs fler centrala och lokala insatser, och vi moderater har både i vår budget och i våra skrivningar tagit upp att man ska satsa nära, lokalt och regionalt.

Vi är djupt oroade över den ökande alkoholkonsumtionen bland ungdomar. Det behövs mer forskning om samband mellan attityder i samhället och konsumtionsmönster. Framför allt är det viktigt med ökad kunskap om alkoholanvändningen bland ungdomar och hur den ska minskas. Mer resurser behöver tillföras för lokalt förebyggande arbete för att möta barn och ungdomar i skolhälsovården, på barnavårdscentraler och på vårdcentraler. Det är där som vi kan förändra attityder och beteenden.

Att avlösa Statens folkhälsoinstitut genom att flytta ut det i landet för att under några år i alla fall minska kunskap, kompetens och kontinuitet, visar bara hur liten tilltro som Socialdemokraterna har till Statens folkhälsoinstitut när det gäller att hjälpa till i detta så viktiga arbete.

Dessutom kastar man 60 miljoner kronor i sjön, en summa som denna flytt kostar. Det är pengar som skulle kunna användas på ett helt annat sätt och i ett förebyggande arbete.

Herr talman! Även om Morgan Johansson på grund av samarbetssvårigheter i vänsterkartellen är maktlös i vissa alkoholpolitiska frågor stäl-

ler vi oss frågande inför hur majoriteten kan reagera så kallsinnigt när det gäller behandling av gravida missbrukande kvinnor. Det är viktigt att kvinnor, i synnerhet gravida kvinnor, får ett starkt stöd för att förmås att helt avstå från alkohol i denna situation.

Moderaterna har tillsammans med de övriga borgerliga partierna föreslagit att gravida missbrukande kvinnor ska kunna tvångsvårdas för att de på detta sätt ska kunna skydda sitt ofödda barn från svåra sjukdomstillstånd. Det är en behandlingsform som har varit mycket lyckosam i Norge. Detta har vi haft ett seminarium om här i riksdagen för inte så länge sedan. Men till detta säger majoriteten nej. Jag hoppas att jag får en förklaring till detta ställningstagande här i dag.

Herr talman! Inom den borgerliga alliansen råder enighet om att man ska satsa mer på förebyggande åtgärder och på att alkoholkonsumtionen måste minska, speciellt när det gäller barn och ungdomar.

Dessvärre finns det som bekant delade meningar om alkoholskatten också bland alliansens partier. Men till skillnad från Morgan Johansson försöker vi inte dölja dessa åsiktsskillnader med brösttoner om vår egen förträfflighet genom att sprida lögnaktiga påståenden om andra partier, vilket nyligen gjordes i inlägget på Europaportalen.

Moderaterna respekterar de andra allianspartiernas åsikter. Vi kommer självklart att enas om en gemensam och ansvarsfull alkoholpolitik. Det är mer än vad Morgan Johansson och samarbetspartierna hittills har lyckats med.

Herr talman! Självklart står vi bakom samtliga reservationer där Moderaterna finns med, men för tids vinnande yrkar jag bifall bara till reservation 12.

Anf. 10 GABRIEL ROMANUS (fp):

Herr talman! Den allt överskuggande frågan när vi nu diskuterar alkoholpolitiken för de närmaste fem åren är: Kommer Sverige att tvingas till ytterligare försvagning av sin alkoholpolitik? Tyvärr är det det som är frågan. Det är inte: Hur ska vi förstärka vår alkoholpolitik när det gäller de metoder som vi vet har effekt?

Vi har sett att vårt statliga importmonopol har avskaffats. Vi har fått sänkta skatter på öl och vin. Och skatten på sprit har legat still, vilket med en viss inflation innebär en försvagning. Alkoholen har alltså blivit billigare. Vi har fått tillstånd till reklam för alkoholdrycker med upp till 15 % alkoholstyrka, alltså inklusive starköl, alkoläsk och vin, som alla är farliga missbruksdrycker för ungdomar. Vi har sett att en viktig del av ökningen av vinkonsumtionen av forskarna förklaras med att vi har fått in de trevliga och praktiska pappförpackningarna för vin som gör att man kan ta ett glas då och då. Vi har tvingats släppa in alkoläsk som har blivit en viktig dryck för ungdomar.

Allt detta har skett på grund av vår EU-anslutning. Och även vi som är positiva till att Sverige är med i EU måste erkänna att det för alkoholpolitiken i huvudsak har inneburit nackdelar. En seger har vi haft. Det är inte något framsteg, utan vi har bara lyckats försvara en sak, nämligen vårt detaljhandelsmonopol, där EG-domstolen i en viktig dom 1997 godkände den svenska politiken och hur den utövas.

Vi har i Sverige också fattat en del egna beslut som har inneburit ökad tillgänglighet till alkohol. Antalet serveringsställen har ökat kraftigt, och även antalet Systembutiker och deras öppethållande har ökat.

Nu står vi inför nya hot. Internethandeln har vuxit. Det är oklart om den är tillåten, och framför allt är det oklart om den som köper alkoholhaltiga drycker på Internet bara behöver betala den skatt som gäller i försäljningslandet. Det kan vara Tyskland som har mycket lägre priser på alkohol än vi. Det är fortfarande en öppen fråga, och myndigheterna samlar upp lager av postorderförsändelser med billig alkohol. Vi vet inte hur det går. Vi vet att våra reklamregler, även om de nu är mer generösa, ständigt utmanas. Det är tv-kanaler som sänder alkoholreklam från andra länder riktade till svenskar på svenska. Vi känner ett ständigt tryck från de kommersiella intressen som har blivit mycket starkare och bredare genom att importmonopolet och tillverkningsmonopolet har avskaffats.

Det är alltså inte någon särskilt lätt situation som vi står inför. Alkoholkonsumtionen har också ökat kraftigt. Vi dricker i dag i Sverige faktiskt lika mycket som svenskarna gjorde i början av 1900-talet när den starka reaktionen kom och den restriktiva alkoholpolitiken växte fram.

Det är en ironi att detta sker samtidigt som den restriktiva alkoholpolitiken får ett allt starkare vetenskapligt stöd. Den växte ju fram som en reaktion på folkliga krav och förtvivlan över alkoholens härjningar hos det svenska folket. Men mycket vetenskap fanns inte då. Ivan Bratt var en forskare, och han låg bakom en stor del av denna politik. Men man kan inte säga att det fanns ett starkt vetenskapligt underlag. I dag har vi det.

Världshälsoorganisationen har gett ut flera böcker. En heter *Alcohol: no ordinary commodity*, alltså: Alkohol är ingen vanlig handelsvara. Här har 15 av världens främsta alkoholforskare summerat erfarenheterna av den forskning som finns fram till nu. Och nu finns det mycket forskning om vad som är verksamt.

I slutkapitlet som är en så kallad konsumentvägledning för politiker sätter man plus för de effektiva metoderna. Tre plus får de metoder som är starkast. Det är skatter, begränsning av tillgängligheten genom statliga monopol och åldersgränser. Det är också trafiklagstiftningen, där vi i Sverige ju ligger före många andra länder.

Sedan finns det några som har färre plus. Ett plus får information.

Forskarna säger att det inte finns så mycket vetenskapligt underlag för att säga att information ensam har effekt. Det betyder inte att vi ska avstå från information, därför att vi vet alla att man behöver informera om alkoholen, inte minst för att få förståelse för en restriktiv alkoholpolitik. Men ensam har den inte så mycket vetenskapligt styrkt effekt.

Nu finns en skrift från Folkhälsoinstitutet. Översatt heter den *Alkohol – ingen vanlig handelsvara*. Den är utgiven av Folkhälsoinstitutet. Det är alltså inte svenskar som har skrivit den. Det finns en forskare som är verksam i Sverige, chefen för centret för alkohol- och drogforskning vid Stockholms universitet, som har varit med, men i övrigt är det en majoritet av icke-svenskar och icke-nordbor. Det råkar vara så att den som har hållit i jobbet och som är samordnare, professor Thomas Barber från Connecticut, är i Sverige just nu som gästforskare. Han anser att Sverige är ett intressant land att forska i när det gäller de här frågorna. Jag tror inte att han kan följa vår debatt, men han kanske kan få en del av den

översatt därför att forskare har ett stort intresse av vad som händer i Sverige.

Man kan till och med säga att Sverige av många som oroas över utvecklingen ses som en förebild alkoholpolitiskt. Jag läste i Svenska Dagbladet den artikel som Cristina Husmark Pehrsson nyss åberopade om ungdomssituationen i Europa. Man ser Sverige som en förebild, skriver Svenska Dagbladet. Det kan vara värt att notera när vi diskuterar svensk alkoholpolitik.

Det finns flera vetenskapliga rapporter. Den stora europeiska jämförande studien visar också att svensk alkoholpolitik, som bygger på att man ska använda generella metoder som skatter, är den mest effektiva. Centret i Stockholms universitet har gjort en tillbakablickande studie på effekter av olika åtgärder i den nordiska alkoholpolitiken och säger samma sak.

Därför är det inte så konstigt att vi har en stor enighet om huvudlinjerna i svensk alkoholpolitik. När vi ser att den har vetenskapligt stöd är det ironiskt att vi tvingas avveckla den på grund av att de kommersiella intressena och attityderna nere i Europa är så starka och påverkar också vår beslutsmöjlighet. Jag tycker ändå att det är en viktig sak att hålla fram att det faktiskt finns en stor enighet om huvudlinjerna i svensk alkoholpolitik. Det är klart att den inte hundra procentigt omfattar alla partier, men de som har följt utvecklingen kan konstatera att de som ibland kallas de nya moderaterna talar med ett litet annat tonfall än vad man gjort tidigare. Det avspeglas också i detta betänkande, och det tycker jag är en tillgång därför att det då är lättare för oss att driva de här frågorna i Europa. Då är det också lättare att få förståelse ute bland svenska folket. Vi ska inte vara rädda för partipolitiska motsättningar, men alkoholpolitiken lämpar sig faktiskt för en bred enighet just därför att frestelsen för populistiska utsvävningar, som vi ser till exempel i Norge med deras populistparti, är stor. Därför är det fint om vi kan vara eniga om huvudlinjerna.

Det är också nödvändigt, om vi ska få bukt med den oroande utvecklingen, att vi faktiskt i EU kan driva den här frågan med skärpa. Därför är det bra att det finns en nordisk enighet bland regeringarna om att göra det. Tyvärr måste jag säga att jag inte är helt säker på att den svenska regeringen och dess representanter i Bryssel driver den här saken med sådan kraft som man skulle önska. Jag har fått rapporter om att medarbetarna där nere som sysslar med sociala frågor inte har klart för sig att det här är prioriterade frågor. Nu är inte ministern här – han har säkert något viktigare för sig och hade kanske inte fått information om att vi skulle debattera det i dag. Men jag hoppas att man noterar att detta är någonting som alla som representerar Sverige, eftersom detta är en av våra viktigaste folkhälsofrågor, måste driva i alla sammanhang, i kommersiella och handelspolitiska sammanhang och inte bara i de socialpolitiska organen, nere i Europa. Jag kan i förbifarten säga att det hade varit lättare för oss om det nya förslaget till ny konstitution för EU hade antagits, för då hade vi fått ett bättre stöd i EU-fördraget för att göra det.

En sak som regeringen också har ansvar för är att det tog så lång tid att sätta i gång tull och polis för att med kraft motverka den illegala alkoholhanteringen. Det gör man nu, sägs det. Tullen har visserligen fått det uppdraget i sitt regleringsbrev, men polisen tycks inte ha fått det, och det

Prot. 2005/06:77
22 februari

*Nationell alkohol-
handlingsplan*

är lite allvarligt eftersom tull och polis ska samarbeta för att det ska bli effektivt. Jag vet att på vissa håll gör polisen utmärkta insatser. I Kronobergs län har man fått läsa om vilken effekt det får när polisen verkligen fokuserar på olaglig försäljning till ungdomar.

Regeringen har naturligtvis också ansvar för organisationen av det här arbetet. Att Folkhälsoinstitutet ska flyttas och att det dessutom inte har den samordnande roll som det var tänkt från början utan det finns två olika organ i Regeringskansliet, ett för alkohol, ett för narkotika som inte ens tydligen ligger i samma lokaler, är lite oroande. Det är sådant som regeringen skulle kunna sköta.

Herr talman! Ett ord om skattefrågan. Min uppfattning är att vi i längden inte kan ha mycket högre alkoholpriser än i omgivande länder om vi inte kan kontrollera införseln. I dag vet vi att vi inte kan det. Därför tvingas vi nog acceptera en viss skattesänkning, och det har Folkpartiet ställt sig bakom. Samtidigt vill jag varna för de panikartade övertorna om att allting håller på att gå över styr bara för att vi inte får skattesänkningar. Systembolagets försäljning minskar inte längre, utan den ökar – det gjorde den under förra året – och det finns tecken som tyder på att resandeförseln för närvarande minskar. Skulle vi till exempel få legalisering av postorderförsäljning till inköpslandets skatter är en skattesänkning i Sverige helt ofrånkomlig.

Vi kan se vad som nu händer i Finland, och det kan vara lärorikt för oss. Där har skatterna sänkts kraftigt, och man rapporterar ökad dödlighet. Man säger till exempel att man uppskattar 300 dödsfall mer på grund av den ökade alkoholkonsumtionen. Uppräknat till Sveriges förhållanden skulle det innebära en fördubbling av trafikdödligheten eller en lika stor dödlighet till som trafikdödligheten.

Herr talman! Det finns mycket i det här betänkandet som jag inte har kommenterat, utan jag har talat mer allmänt. Jag vill ändå säga att Folkpartiet självklart står bakom de reservationer där vi är med, men jag nöjer mig med att yrka bifall till, utöver reservation nr 12 som också Cristina Husmark Pehrsson gjorde, nr 22 som handlar om graviditet och nr 26 som handlar om illegal alkoholhantering.

Anf. 11 ULRIK LINDGREN (kd):

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationerna 1 och 22. Reservation 1 för Kristdemokraternas del innebär att vi vill se ett avslag på regeringens proposition om alkoholhandlingsplan. Vi ifrågasätter nämligen om det är en handlingsplan. Vi vill att regeringen återkommer med någonting som vi skulle kunna kalla för en riktig handlingsplan.

Med handlingsplan förstår vi vanligen att man sätter upp tydliga mål, att man anvisar medel, ekonomiska och andra medel, för att uppnå de målen, att man pekar på vem som är ansvarig, vem som ska utföra detta så att vi når målet och att man sedan utvärderar om vi verkligen har nått någonstans. Så går detta i en god cirkel där ett arbete drivs framåt, i det här fallet för att motverka en alldeles för hög alkoholkonsumtion i vårt samhälle. Det skulle vi vilja se att man återkommer med.

I den här så kallade alkoholhandlingsplanen anges ju att det är fråga om en inriktning för hur samhällets insatser för 2006–2010 ska förstärkas. Likväl skriver regeringen och utskottsmajoriteten ”handlingsplan”, det vill säga att man ger sken av något och skapar förväntan om något

som inte kommer att bli av, åtminstone med de texter som är formulerade i den här så kallade planen. Propositionen skulle i stället egentligen kunna kallas en skrivelse som redogör för vad det nu pågår för arbete för att motverka alkoholkonsumtionen och vilka mål vi redan har.

Allt det har vi stor enighet om, vilket redan har framhållits i den här diskussionen.

Skrivelsen sträcker sig inte framåt. Den anger inte nya mål. Den anger inte vilka åtgärder som behövs för att nå målen. Den konstaterar bara att det behövs mer insatser. Det är vi ju också alla eniga om.

Alkoholinförselutredningens förslag finns inte heller med, såsom resonemang om skattesänkning eller inte. Ytterligare restriktioner som fanns med i Alkoholinförselutredningen finns inte heller med i denna så kallade plan.

Någon gång i fjärran, som betänkandet själv säger, anger regeringen att den ska återkomma med förslag till hur en mer långsiktig struktur för lämpliga åtgärder ska kunna åstadkommas, det vill säga ingen handlingsplan nu utan sedan.

Kristdemokraterna tycker ju att det är väldigt angeläget att vi får en vital handlingsplan. Det verkar visserligen som om vi har en något minskad alkoholkonsumtion totalt sett, men å andra sidan pekar undersökningen på att råsupandet ökar särskilt bland unga, vilket Cristina Husmark Pehrsson har redovisat.

Vi ligger fortfarande på en alkoholkonsumtionsnivå som är 30 % högre än för tio år sedan. Dessutom är Sverige inte längre herre över sin egen politik på området, vilket vi också har hört.

Kristdemokraterna vill att vi sätter upp ett nytt alkohopolitiskt mål, särskilt riktat mot unga. Unga under 18 år ska dricka 25 % mindre 2010.

Utifrån de fem zoner som vi är eniga om ska vara alkoholfria, nämligen graviditet, barndom, arbetsliv, trafik och idrott, ska vi upprätta ett konkret handlingsprogram för att genomdriva att dessa zoner också blir alkoholfria.

Grunden måste återerövas för att vi ska bli herrar i eget hus. Vi måste få kontroll över införseln. Kristdemokraterna har, som bekant, sedan flera år drivit kravet på att vi ska återinföra en striktare införselkontroll.

Man tycker att vi åtminstone skulle hävda den nordiska linjen, det vill säga en halverad införselkvot. Det nordiska ställningstagandet om halverade införselkvoter och att vi i EU-sammanhang skulle driva på för höjda minimiskatter på alkohol gjordes ju hösten 2004.

Vi saknar i vår text en rapport om vad som har gjorts på ett och ett halvt år för att hävda den nordiska linjen i EU-sammanhang. Vad har gjorts? Vilka initiativ har tagits av den svenska regeringen? Kommer debatten i dag att ge något som helst besked om detta? Kommer vänstersidan i dagens diskussion att säga något om vad Norden tillsammans gör i EU-sammanhang?

I förra årets betänkande talade vi också om vikten av EU-strategi och att vi skulle åstadkomma en sådan. Det var ursprungligen ett svenskt initiativ från vår ordförandeperiod i EU. Inte heller om detta framgår något i dagens texter. Fortskrider arbetet på något sätt eller står det stilla och ligger i ett vakuum? Vi förväntar oss givetvis att vänstersidan även på detta område ska ge något besked i dag.

Prot. 2005/06:77
22 februari

*Nationell alkohol-
handlingsplan*

Beträffande det akuta som Gabriel Romanus har berört är vi också väldigt angelägna om att Sverige vinner processen om Internethandel med alkohol och att det inte blir tillåtet att föra in alkohol i Sverige via nätet med exempelvis endast tysk skattebelastning. Det är ett mycket allvarligt hot mot vårt systembolagsmonopol.

Kristdemokraterna fortsätter att säga nej till skattesänkning på alkohol. Den linjen kanske kan nå framgång. Vi ser att Systemet ökar sin försäljning och att införseln mattas något. Om vi får en legalisering av Internetinförseln hotas naturligtvis även vår skattenivå.

Inrikes ser vi på område efter område samma frånvaro av handlingsplan i våra texter. Vi har som gemensam linje att vi ska hävda åldersgränser. Vi hade ett tillkännagivande för ett år sedan i riksdagen i ett tidigare betänkande att regeringen snarast skulle återkomma med förslag om bättre ålderskontroll.

Snarast är naturligtvis också ett relativt begrepp, men ett år kan väl vara en rimlig tid för att återkomma med åtgärder. Det enda besked som ges i betänkande och i proposition är att saken bereds.

Barnombudsmannens rapport för 2005 hade ett antal förslag på hur ett förebyggande arbete ska förstärkas i kommunerna. Det är samma sak där: Betänkandet bereds. Vi vet att det är en central punkt när det gäller att komma någonstans att vi får en effektiv kommunal meny för ett förebyggande arbete. Det kan handla om föräldrapakter i skolan och att föräldrarna tillsammans bestämmer hur det ska vara. Det har vetenskapligt visats att där föräldrar bestämmer på det viset har det effekt. Det skjuter upp debuten för ungas alkoholdrickande. Det har positiva sidoeffekter av mindre kriminalitet.

Vi vet att riktad verksamhet till barn i missbruksmiljö är effektivt. Allt sådant behöver systematiseras, helt i enlighet med Barnombudsmannens årsrapport. Jag vill gärna understryka vikten av vår gemensamma reservation nr 12.

Frivilligorganisationernas arbete behöver också förstärkas. Det är vi naturligtvis eniga om. Frågan är hur. Betänkandet ger inte något säkert besked om det heller. Det gör inte handlingsplanen heller. För att frivilligorganisationerna ska kunna spela en större och viktigare roll anslår Kristdemokraterna totalt 200 miljoner mer i sin alternativa budget för i år och nästa år. Det har inte hörtsammats, men insatser i den storleksordningen skulle behövas för att frivilligorganisationerna ska ha möjlighet att vara en aktiv medspelare.

I betänkandet om åtgärder mot illegal alkoholhantering, som vi också har haft hand om tidigare, markerade utskottet att polis och tull måste samarbeta. Det är samma sak där – hur har detta gått? Det finns en viss redovisning på det området i vårt betänkande. Tull och polis samarbetar bättre i dag. Det saknas ändå en dagsaktuell rapport. Jag förväntar mig att vänstersidan också på denna punkt återkommer i debatten i dag och säger något om hur arbetet har fortskridit. Är saker och ting på plats så att det är ett skarpt läge när det gäller att bekämpa den illegala alkoholhanteringen och införseln till Sverige?

I förra årets betänkande *Stärkt rättssäkerhet och vårdinnehåll* avvisade utskottsmajoriteten att vi efter norsk förebild skulle få möjlighet att tvångsvårda de få gravida som inte på frivillig väg upphör med sitt alkoholmissbruk. Vi vet att en offensiv primärvård och mödravård kan förmå

de allra flesta missbrukande gravida att på frivillig väg sluta. Ett litet fåtal är hjälpta och barnet räddas från bestående skador om man ingriper mot den gravidas vilja.

Kristdemokraterna arrangerade i höstas ett seminarium här i riksdagen med företrädare för den norska Borgestadskliniken som kunde redovisa väldigt goda resultat av ett sådant arbete. En handlingsplan värd namnet borde åtminstone innehålla ett underlag från de norska erfarenheterna och ett resonemang kring det i stället för, precis som förra året, ett blankt avvisande.

Vi hade en interpellationsdebatt med Morgan Johansson på våren förra året. Där förde han ett sådant resonemang. Det gick att tala med ministern. Han lovade att inhämta de norska erfarenheterna och återkomma till riksdagen på lämpligt sätt med vilka slutsatser han kom till. Man skulle åtminstone kunna efterlysa den ambitionsnivån från vänstersidan att man ett år senare, det vill säga denna vår, kommer med en sådan utvärdering, presenterar den och kommer med slutsatser i stället för att blankt säga nej; oppositionen har alltid fel.

Apropå vår reservation nr 19 om vårdgaranti för missbrukarvården och att även missbrukarvården på sikt bör omfattas av en vårdgaranti vill jag säga att den första grupp som ska omfattas av en vårdgaranti är enligt vår mening gravida kvinnor med missbruksproblem. Det ska vara riggat så att man på frivillig väg når i princip alla. Det lilla fåtal som vägrar att sluta med sitt missbruk under graviditeten ska vi ha möjlighet att vårda mot deras vilja.

Anf. 12 GUNILLA WAHLÉN (v):

Herr talman! Barn och ungdomar har rätt till en alkoholfri uppväxtmiljö. Barnkonventionen slår fast att barn och ungdomar har rätt till en trygg och säker uppväxt. Barn och ungdomar är en särskilt skyddsvärd grupp av många skäl. Det gäller inte bara foster under graviditet samt små barn utan även tonåringar och unga vuxna.

Förra veckan fick jag ta del av Brisrapporten, som bland annat visar att många barn har problem i hemmet och inom familjen. Många familjer är alltför slutna. Många flickor och pojkar upplever att ingen lyssnar på dem. De vuxna i barnens omgivning tar av olika skäl inte sitt vuxenansvar. Det är vi vuxna som måste ta ansvar för våra alkoholvanor. Det är vi vuxna som ska ge våra unga en alkoholfri barndom. Det är vår attityd och vår kunskap om alkoholens skadeverkningar som kan ge den största folkhälsoeffekten.

Alkoholkonsumtionen har ökat kraftigt i Sverige som ett direkt resultat av EU-inträdet. Vår beredskap att möta ökat flöde av alkohol över gränsen var alltför dålig. Samtidigt som konsumtionen ökar kraftigt finns det ett samband med våldsbrott. På krogar, på stan och inte minst i hemmet mot kvinnor och barn finns det en koppling mellan alkohol och våld. En del forskare hävdar att upp till 80 % av alla våldsbrott begås under påverkan av alkohol. Sambanden mellan totalkonsumtion och alkoholskador i en befolkning är väl kända.

Ansvar för att barn och ungdomar ska få en alkoholfri uppväxt ligger, som jag sade, främst hos föräldrarna men även hos skolan och samhället i övrigt. Det krävs särskilda insatser för barn till föräldrar med missbruksproblem. Här behövs utbildningsinsatser för såväl hälso- och

Prot. 2005/06:77
22 februari

*Nationell alkohol-
handlingsplan*

sjukvårdspersonal som för förskolepersonal och lärare. Barns behov behöver uppmärksammas och åtgärdas så tidigt som möjligt. Målet ska vara att barnen får en trygg och bra uppväxt.

Herr talman! Vid den ministerkonferens om unga och alkohol som WHO höll i Sverige i februari 2001 antogs en deklaration som tydligt anger att marknadsföring av alkoholhaltiga drycker inte får rikta sig till unga under 25 år. Undersökningar visar att det är i åldern 18–25 år som en persons egna framtida alkoholvanor grundläggs. Det är i den åldern den unge själv ska forma och ta sitt vuxenansvar. Det finns även undersökningar som visar att gruppen unga är den som har högst alkoholkonsumtion. Unga är särskilt mottagliga för marknadsföring och öppna för att pröva nya saker och livsstilsvanor.

Vi anser att vissa miljöer ska vara helt fria från alkohol. Det gäller som vi tidigare hört graviditet, trafik och arbetsliv men även specifika ungdomsmiljöer. Ju tidigare man börjar med alkohol, desto lättare kan man utveckla ett beroende. Flickor är särskilt utsatta i miljöer där olika droger förekommer, men även pojkar löper större risk att bli utsatta för olika typer av våld.

Idrott och droger hör inte ihop. Vi har sett konsekvenserna av sammanblandningen av dessa ytterligheter genom läktarvåld, berusade supportrar och enskilda idrottsmäns spolerade karriärer på grund av missbruk av olika droger. För att förlänga ungdomars alkoholfria tid bör samhället därför satsa på träffställen som är alkoholfria. Ungdomar ska kunna finna alkoholfria zoner på fritiden och tillsammans med jämnåriga, även inom idrotten. De ska kunna fira segrar och hantera nederlag tillsammans med sina tränare och ledare utan alkohol.

Skolornas undervisning kring alkohol, narkotika och tobak, den så kallade ANT-undervisningen, måste intensifieras. Många ungdomar saknar en bra ANT-utbildning. Den ska också ingå i högre utbildning. Tiden som högskolestudent kan vara en mycket pressad tid med risk för alltför hög alkoholkonsumtion.

Herr talman! Alkohol är tyvärr, tillsammans med rökning, en av de främsta orsakerna till ett flertal sjukdomar och för tidig död. Vänsterpartiet har ett folkhälsoperspektiv på alkoholpolitiken och anser att totalkonsumtionen måste minska. I vårt svenska samhälle har alkoholen en lång tradition. I många sammanhang upplevs alkohol som positivt, men ingen kan blunda för dess skadeverkningar. Alkoholen är ett av vår tids största sociala och medicinska problem. Den orsakar sjukdom, för tidig död, olyckor, brott och mycket lidande. Alkoholen är en starkt bidragande faktor till kvinno- och barnmisshandel.

För att minska alkoholens negativa följder krävs flera olika insatser och åtgärder. Vänsterpartiet anser att en restriktiv och solidarisk alkoholpolitik är betydelsefull, men den behöver kompletteras med förebyggande och behandlande insatser för att bli verkningsfull. Det behövs en generell välfärdspolitik med rätt till arbete, bostad och bra livsmiljö.

Kommunernas stöd och behandling till missbrukare måste förbättras och göras mer tillgänglig även för föräldrar och närstående. Kvinnor kan behöva tillgång till vård och behandling i könseparata grupper för att inte behöva möta den man som utsatt henne för våld i samma behandlingsgrupp.

WHO, FN:s världshälsoorganisation, anser att ju högre den allmänna alkoholkonsumtionen är i ett samhälle, desto större är risken för att många blir missbrukare. Totalkonsumtionen hänger också ihop med antalet alkoholrelaterade olyckor, brott och sjukdomar. WHO anser därför att det gäller att sänka den totala konsumtionen med 25 %. I Sverige har trenden de senaste åren, efter inträdet i EU, varit att vi ändrat våra alkoholvanor och attityder. Vi dricker oftare och mer än någonsin eftersom tillgängligheten och attityderna ändrats. Vänsterpartiet anser därför, tyvärr, att WHO:s mål inte kan nås om inte politiken ändras.

Det behövs en översyn av regelverket och tillsynen när det gäller alkohol och unga, i synnerhet avseende folkölet. Det räcker inte att UNF får bidrag till att bedriva kampanjer och undersökningar. Vi får återkommande rapporter med bevis på att ålderskontroll vid försäljning av folköl inte fungerar. Unga kan köpa alkohol nästan helt fritt i butiker, på bensinstationer och på många andra försäljningsställen, trots gällande åldersgränser och skyldighet att göra legitimationskontroller.

Vi anser att det finns skäl för regeringen att överväga möjligheterna till och konsekvenserna av att överföra folkölsförsäljningen till Systembolaget. Det bör övervägas mot bakgrund av att efterlevnaden av reglerna för folkölsförsäljning i detaljhandeln fortfarande är bristfällig. Jag vill i detta sammanhang yrka bifall till vår reservation 15.

Antalet serveringstillstånd och förlängda serveringstider har ökat, vilket innebär en ökad tillgång till alkohol. Folkhälsoperspektivet och risken för ökat våld är ett par av flera viktiga argument för att behålla en solidarisk, restriktiv alkoholpolitik. Vi ser med oro på den utveckling som i dag sker med allt fler serveringstillstånd – på festivaler och gatufester – samt längre öppettider fram på småtimmarna. Tillsynen och konsekvenserna av denna utveckling måste kartläggas för att se om det är nödvändigt att ändra dessa regler.

Herr talman! Vänsterpartiet kan konstatera att genom Sveriges inträde i EU har alkoholpolitiken luckrats upp. Alkoholskatter har sänkts, högre införselkvoter har införts och lördagsöppet har återinförts på Systembolaget. Handeln med alkohol via Internet är ett kraftigt växande problem. Här är det nödvändigt att snabbt komma ur det juridiska vakuum som vi befinner oss i och skapa regler som är lättolkade och begripliga för såväl allmänhet som myndigheter. Vi anser att Sverige ska verka för att en solidarisk, folkhälsoinriktad och restriktiv alkoholpolitik får större genomslag i EU. Vi vill behålla priser, skatter och tillgänglighetsinstrumenten. Vi vill behålla Systembolaget.

Vi står bakom den nationella handlingsplanen för att förebygga alkoholskador som i korthet innebär

- en alkoholfri uppväxt,
- bibehållande av åldersgränser,
- minskat berusningsdrickande,
- fler alkoholfria miljöer,
- bekämpning av all illegal alkoholhantering och

- ökad internationell och nationell samverkan för att nå de alkoholpolitiska målen.

Jag står givetvis bakom våra motioner. Men för tids vinnande yrkar jag bifall till reservation 15 i dagens betänkande.

Anf. 13 ULRIK LINDGREN (kd) replik:

Herr talman! Gunilla Wahléns Vänsterpartiet och mitt Kristdemokraterna har i mångt och mycket en gemensam syn på den här problematiken. Det betvivlar jag inte ens efter den lite bleka skrivelse vi har i dag att avhandla och som ju Vänsterpartiet är medansvarigt till.

Jag gissar att vi också delar frustrationen över att vi pratar och pratar igen om problematiken men att det är för lite aktion. Så gör också Gunilla Wahlén i dag i sitt anförande. Hon gör ett antal i och för sig riktiga konstateranden om vad vi bör, ska och vill uppnå. Men jag frågade i mitt anförande efter ett antal saker som jag hoppas att Vänsterpartiet ändå kan bidra till i rapportform från majoriteten.

Det gäller de svenska insatserna för EU-strategin. Har Vänsterpartiet på något sätt något att berätta om vad Sverige gör för att genomdriva en EU-strategi angående alkoholfrågorna? Det gäller också den nordiska ståndpunkten om halverad införselkvot och höjda minimiskatter i EU. Var är det svenska agerandet för att den nordiska ståndpunkten ska hävdas i EU-sammanhang?

Var är utvärderingen av de norska erfarenheterna av tvångsvård av gravida missbrukare som vi är utlovade att vi skulle få tillbaka till riksdagen? Skarpare förslag för att hävda ålderskontrollen bereds, med mera. Jag saknar i anförandet lite besked om vad majoriteten egentligen jobbar med för att driva frågan framåt.

Sedan hoppas jag naturligtvis att Gunilla Wahlén deklarerar att ni står fast vid att vi inte ska sänka alkoholskatterna i Sverige.

Anf. 14 GUNILLA WAHLÉN (v) replik:

Herr talman! Jag håller inte med om att det är ett blekt program. Jag håller inte med om att vi inte gör någonting. Jag håller inte med om att inte programmet visar att vi vill ha en solidarisk restriktiv alkoholpolitik. Det är tvärtom.

Du efterlyser vad vi gör för någonting. Ta till exempel alkoholskatterna. Vi har arbetat hårt, mycket och kraftfullt för att vi ska behålla de alkoholskatter vi har, och vi har kvar de alkoholskatter vi har. Vi har arbetat för att vi ska behålla Systembolaget. Vi har Systembolaget, och vi tänker fortsätta att behålla Systembolaget som Systembolaget är.

Vi arbetar för att det ska bli en bättre tillsyn. Länsstyrelserna i landet har fått uppmaningar om att förbättra tillsynen och se hur det ser ut ute i landet och att se vilka konsekvenser det har fått att man har fört ned till kommunerna att de ska få ge alkoholtillstånd.

Det finns en rad punkter i programmet där vi först och främst har slagit fast och behållit den restriktiva alkoholpolitik som vi har beslutat om. Det handlingsprogrammet fortsätter. Det vi gör är att försöka överbrygga konsekvenserna av den ökade alkoholinförsel vi har fått via inträdet i EU.

Anf. 15 ULRIK LINDGREN (kd) replik:

Herr talman! Jag har inte bestridit att vi har ett arbete för att fortsätta att hålla en restriktiv linje vad gäller alkoholpolitiken. Jag är helt införstådd med att Gunilla Wahlén med flera jobbar för att vi ska behålla vårt Systembolag, vidta ett antal åtgärder preventivt ute i kommuner och att tillsynsarbetet ska vara aktivt, med mera.

Det jag kritiserar är att programmet är blekt när vi tänker på framtiden. Det sträcker sig inte fram mot nya mål. Det anvisar inte nya medel för att vi ska komma någonstans vidare i arbetet. Det är detta jag efterlyser.

Jag efterlyste också ett antal specifika saker som jag inte alls fick något besked om av Gunilla Wahlén i det första inlägget men som säkert kommer nu i det andra inlägget. Det gäller de svenska insatserna för att få igenom en EU-strategi och den nordiska ståndpunkten om halverade införselkvoter.

Hur har det hävdats från vänstersidan? Vad har Vänsterpartiet begärt av regeringen för aktiviteter för att detta ska bli något slags verklighet? Var är utvärderingen av de norska erfarenheterna? Vi ser inte det vare sig i papperen eller i muntliga anföranden i riksdagen. Det är ett löfte från våren 2005 som inte finns.

Frågan om ålderskontrollen bereds. Men när kommer det skarpa förslag om en ålderskontroll som duger i den svenska verkligheten där ålderskontrollen inte alls fungerar vad gäller inköp av alkohol av unga i livsmedelsbutikerna?

När det gäller frågan om skattesänkningen är jag införstådd med att ni kommer att fortsätta att hävda att vi inte ska sänka alkoholskatter. Men hur blir det med framtiden och den så kallade planen?

Anf. 16 GUNILLA WAHLÉN (v) replik:

Herr talman! När det gäller det nordiska samarbetet om den restriktiva alkoholpolitiken finns det i detta betänkande en motion från Vänsterpartiet. Vi har ett stort, intensivt och viktigt arbete som vår representant i Nordiska rådet gör när det gäller en gemensam alkoholpolitik. I det arbetet är inte Vänsterpartiet ensamt.

Vi för också fortfarande med kraft en diskussion om att vi ska höja minimiskatterna och att man ska höja skatterna i Europa på alkohol. Vi delar samma syn att alkohol inte är vilken handelsvara som helst, utan alkohol ska ses utifrån andra premisser än vanliga varor.

När det gäller frågan om tvångsvård av kvinnor är tvångsvård inte någon bra lösning. Det måste tillgripas ibland och i vissa situationer, som vi hörde i debatten om det förra betänkandet som avhandlades i kammaren.

Gravida kvinnor lever i en social miljö. Gravida kvinnor ska inte särbehandlas. De har samma rättigheter till sin kropp och till ett liv. De har samma rättigheter att få hjälp, stöd och råd som andra kvinnor har. Kvinnor som är gravida och som dricker alkohol och inte kan avstå från alkohol under graviditeten måste ha rätt till stöd, hjälp och vård. De måste ha möjlighet och samma rätt att gå på mödravårdscentralen som andra gravida kvinnor har.

Jag ser risken som oändligt stor om jag vet att det finns en risk att jag ska bli tvångsvårdad när jag är gravid och inte kan avstå från alkohol att

Prot. 2005/06:77

22 februari

*Nationell alkohol-
handlingsplan*

jag avstår från att gå till mödravårdscentralen. Det finns risk för att jag inte talar om för någon att jag är gravid därför att jag inte vill utsättas för tvångsvård. Jag måste få möjlighet att via kommunen och mödravårdscentralen få hjälp, råd och stöd. Men det ska inte finnas en risk för att jag hamnar på en institution och tvångsvårdas när jag är gravid.

Anf. 17 KENNETH JOHANSSON (c):

Herr talman! Först vill jag yrka bifall till reservation nr 6, men jag står självfallet bakom även övriga reservationer där Centerpartiet förekommer.

Alkoholkonsumtionen i Sverige har ökat mycket snabbt under senare år. Den genomsnittliga alkoholkonsumtionen har stigit 30–50 %. Än mer allvarligt är att en stor del representerar en mycket snabb trendmässig ökning av ungdomars alkoholintag. 15-åringar dricker i dag i genomsnitt tre liter alkohol per år. Det är mer än dubbelt så mycket som för 15 år sedan.

Konsekvenserna är redan allvarliga. Om den utveckling av alkoholkonsumtionen som vi har inte kan brytas så kommer priset att bli mycket högt i form av olyckor, våld, brott och social utslagning. Mot den bakgrunden kan inte vi från Centerpartiets sida vara nöjda med regeringens hantering av alkoholpolitiken.

Vad gäller förslaget till alkoholpolitisk handlingsplan kan det konstateras att det är ett senkommet dokument. Ett betydande beredningsarbete har bedrivits under senare år, men några direkta skarpa, konkreta förslag tycker jag inte att vi har kunnat se i tillräcklig omfattning.

Det som vi från Centerpartiet särskilt lyfte fram är att regeringen inte tycks ha insett det stora behovet och kanske den helt avgörande metoden för att komma åt ett stort problem med en ökad alkoholkonsumtion. Det är den folkliga mobiliseringen och ett aktörsperspektiv där alla människor i egenskap av familjemedlemmar, föräldrar, arbetskamrater och deltagare i föreningslivet ses som en resurs för att förebygga och bekämpa missbruk.

Utvecklingen visar också tydligt att de rent politiska styrverktygen inte ensamma räcker till. En kraftfull satsning på den ideella sektorn, en kraftfull satsning på Folk rörelse-Sverige och en kraftfull satsning på att vi åter ska ha en folkresning mot alkoholen som är ett av de allra största hoten mot vår folkhälsa är vad vi från Centerpartiet vill medverka till.

Herr talman! Det behövs en tydligare alkoholpolitisk strategi. Vi från Centerpartiet förordar tre punkter.

För det första: Att mobilisera människors ansvar för sig själva och för varandra samt motverka kriminalitet. Jag har varit inne på det förut.

För det andra: Att slå vakt så långt som möjligt om de traditionella alkoholpolitiska instrument som vi har i vårt land.

För det tredje: Att vi ska arbeta offensivare i EU i syfte att skapa ett bättre klimat för den svenska alkoholpolitiken.

Det behövs en rad åtgärder även inom det internationella arbetet och inom EU-arbetet. I reservation nr 8 har vi redovisat några av de konkreta förslag som vi har när det gäller EU-arbetet. Det är viktigt att knyta allianser som behövs för att driva EU:s alkoholpolitik framåt. Enligt vår uppfattning krävs det att vi tuffare, hårdare och offensivare agerar inom EU.

Precis som Gabriel Romanus nämnde i sitt anförande när det våra ögon och öron att våra representanter inte är tillräckligt tydliga när det gäller att prioritera och göra tydligt vad som är Sveriges uppfattning. Det kan vi inte acceptera.

Vi menar från Centerpartiet att Sverige inom EU:s ram bör verka för höjda minimiskatter på alkohol, skärpta införselregler samt möjlighet att ha nationella förbud mot alkoholreklam. Vi ser att det finns ett behov av att komma framåt med införselreglerna och den restriktiva linjen. Det behovet måste stödjas av ett intensivare arbete. Alla möjligheter måste tas till vara.

Herr talman! Tillsammans med övriga borgerliga partier i alliansen har vi från Centerpartiet markerat högre ambitioner än majoriteten vad avser alkoholfri uppväxt, alkoholfritt arbetsliv, alkoholfria graviditeter med mera. De senaste årens debatt har ökat föräldrars medvetenhet om riskerna med en för tidig alkoholdebut för deras barn. Men det är inte tillräckligt. Medvetandenivån måste upp betydligt för att allvarliga fysiska, psykiska och sociala skador ska kunna undvikas. För att föräldrar ska kunna ta ansvar för sina barns alkoholvanor måste de också kunna agera tillsammans med andra föräldrar.

Det är viktigt att till exempel skolan tillhandahåller arenor för föräldrar där man kan lägga upp linjer för ett gemensamt agerande i alkoholfrågor. Även initiativ som nattvandrare och farsor och morsor på stan är av stor betydelse och bör stödjas.

I måndags var jag och träffade polisens ungdomsgrupp i Borlänge. Ett antal kvinnliga poliser har fått ett alldeles speciellt uppdrag – att arbeta förebyggande när det gäller ungdomar som har kommit in på fel väg. Det var ett exempel på ett offensivt arbete. Man tar i problemen i ett tidigt skede och ser till att markera att det är vissa saker i det här samhället som gäller. Det finns normer, det finns krav och det finns skyldigheter. Om man överskrider gränser blir det reaktioner från samhällets sida.

En av de synpunkter som de framförde tog jag särskilt fasta på. De kände en frustration över att det är många föräldrar som har ett behov av att få stöd i att vara föräldrar. En poliskvinna sade: Vi behöver injicera lite krut i ryggraden hos folk.

Vi måste ge stöd så att man kan ta det viktiga ansvar som man har i sin vuxenroll och sin föräldraroll. Det var ett budskap som jag tycker var viktigt att föra vidare.

Jag har nämnt arbetsplatserna. Det är ett viktigt område att jobba förebyggande på och mobilisera. Man måste ge stöd till kamrater som har kommit i riskzon. Det kan inte nog understrykas.

När det gäller att se kvinnors situation och när kvinnor utsätts för våld så vet vi att 10 000-tals kvinnor tvingas leva i förhållanden där de ständigt drabbas av sina partners övergrepp. Omkring 200 000 barn växer upp i ett hem där mamman misshandlas. Kvinnovåld beror inte alltid på att gärningsmannen har druckit. Men då alkohol finns med i bilden blir emellertid problemen definitivt ännu större. Den stora alkoholkonsumtionen medverkar till våld, förlängda vårdköer och högre samhällskostnader. Om vi ökar tillgängligheten blir det ännu värre. Därför står Centerpartiet bakom en fortsatt restriktiv alkoholpolitik.

Prot. 2005/06:77
22 februari

*Nationell alkohol-
handlingsplan*

Vi har också redovisat åtgärder och förslag i reservationer gemensamt och enskilt där vi särskilt vill värna de speciellt utsatta grupperna. Vi har i en reservation pekat på att vi vill gå längre när det gäller straffskala och langning.

Vi har också en del andra reservationer som vi skulle vilja se en fortsatt diskussion om i framtiden så att de kan leda till förslag i propositioner i stället för förslag i reservationer.

Herr talman! Till sist vill jag redovisa och sammanfatta. Det handlar om att mobilisera medborgarnas engagemang, att så långt som möjligt värna en restriktiv alkoholpolitik och att se till att vi blir mycket tuffare och offensivare i EU-arbetet.

Anf. 18 GABRIEL ROMANUS (fp) replik:

Herr talman! Egentligen skulle jag nog kunna instämma i nästan 100 % av det som Kenneth Johansson sade. Vi har ju i väldigt mycket en gemensam syn på alkoholpolitiken. Eftersom Kenneth Johansson nu yrkade bifall till reservation nr 6 som vi inte har anslutit oss till, vill jag bara för klarhetens skull säga att det inte bör tolkas så att vi skulle vara motståndare till människors ansvar för sig själva, till den traditionella alkoholpolitikens instrument eller till att arbeta offensivt inom EU. Jag tror att det framgick av vad jag sade här tidigare också.

Det får mera ses som ett uttryck för att vi tycker att man kanske inte ska bryta den ganska breda enighet som dock finns bakom den här planen om man inte har något väldigt preciserat.

Men om det skulle bli en ny regering tror jag säkert att Centerpartiet och Folkpartiet kommer att arbeta tillsammans i den regeringen för en förstärkning på alla de tre punkterna. Jag vill egentligen bara markera att den här reservationen inte bryter den enigheten. Vi står bakom alla de tre sakerna, även om vi av formella skäl ville markera en något bredare enighet när det gäller alkoholpolitikens huvudlinje. Jag tycker ändå att denna huvudlinje fortfarande finns, även om jag instämmer i mycket av den kritik för senfärdighet som vi många gånger har framfört till regeringen.

Anf. 19 KENNETH JOHANSSON (c) replik:

Herr talman! Jag tackar för det instämmandet. Jag är också övertygad om att vi, vid det maktskifte som vi båda arbetar för, kommer att kunna göra ett bra jobb tillsammans och leda alkoholpolitiken i rätt riktning.

Anf. 20 JAN LINDHOLM (mp):

Herr talman! Ledamöter och åhörare! Efter Gabriel Romanus alldeles utmärkta beskrivning av problematiken kring alkoholanvändningen, hur problemen har ökat sedan det svenska EU-inträdet och hur för hög konsumtion på olika sätt påverkar i samhället känner jag att det egentligen inte finns så mycket mer att lägga till.

Jag vill börja med att säga att vi i Miljöpartiet till största delen står bakom det här betänkandet. Vi har en reservation, reservation nr 7, som jag passar på att yrka bifall till redan från början så att jag inte glömmer det. Vi har också två särskilda yttranden där vi kommenterar vissa saker.

Det här problemområdet handlar kanske i första hand om mänskligt lidande, mänskliga tragedier och sådant. Det är alltså väldigt många

människor som har problem med alkoholkonsumtionen. Jag vill börja med att säga att det inte är så att jag inte förstår den delen, men jag kommer att prata om andra saker. Det kan kanske uppfattas som lite inhumant att inte ägna en stor del av tiden åt att prata om de mänskliga problem som drabbar dem som inte klarar av att hantera en alkoholkonsumtion på en fungerande nivå. Vi vet ju alla att även om de flesta tror att de klarar det på en nivå som inte är skadlig behövs det inte några stora livskriser för att man inte ska klara det utan tippa över till att konsumtionen blir större än vad som är hälsosamt.

För att det inte ska glömmas bort vill jag också säga att vi är väl medvetna om att tillgänglighetsfrågan är den största, viktigaste och mest avgörande frågan när det gäller konsumtionsnivåerna. Vi har arbetat hårt för att förslaget till sänkta skatter på alkohol inte ska genomföras. Vi jobbar fortfarande på vårt håll med att försöka se till att vi får tillbaka de införselnivåer vi hade före EU-inträdet. Det är vårt mål. På det sättet skulle vi få en möjlighet att upprätthålla den svenska modellen för alkoholpolitiken. Vi tycker att det är viktigt att Systembolaget finns kvar.

Men sedan kan man vara ganska krass och prata ekonomi också. Jag tänkte mest uppehålla mig vid det. Att förebygga och minska alkoholskadorna är faktiskt en av de mest effektiva åtgärderna för att skapa ett samhälle med ökad välfärd sett ur ett krasst ekonomiskt perspektiv.

Det är inte bara så att alkohol orsakar många trafikolyckor och skapar många fall av misshandel där kvinnor och barn får mest illa, som vi har hört många berätta. Det händer ju inte bara i krogmiljöer, utan det händer också alltför ofta i hemmen. Den alkoholrelaterade vården är väldigt omfattande. WHO uppskattar att inom EU-området – jag har inte sett någon separat siffra för Sverige – är det ungefär 9 % av de totala sjukvårdskostnaderna som faller på alkoholens konto.

Men alkoholen förorsakar också många andra kostnader än bara dem inom vården. Vi har i och för sig sjukdomar som är specifikt alkoholrelaterade, utöver det jag nämnde tidigare. Det är många människor som dör en för tidig död på grund av alkohol också. Det drabbar även samhället eftersom de människorna inte kan delta i att upprätthålla produktionssystem och utföra de tjänster och den service som de annars skulle ha gjort.

Det finns många olika beräkningar för detta. Alla sådana beräkningar är naturligtvis delvis grundade på antaganden, och det ger osäkerhet. Men bara produktionsbortfallet i samhället kopplat till användningen av alkohol beräknas i en del undersökningar uppgå till ungefär 90 miljarder kronor per år för vårt land. Det är bland annat resultatet av väldigt många sjukdagar. Sedan har man gjort beräkningar på de kostnader inom kriminalvården, socialvården och sjukvården som tydligt är relaterade till alkoholproblematiken. Då hamnar man på ytterligare 30 miljarder. Sedan finns det ju andra kostnader också.

Det här är oerhört mycket pengar. Det är mot den bakgrunden som jag och en partikamrat har skrivit en motion där vi vill att man försöker jobba lite mer för att ta fram ett ordentligt underlag kring detta med ekonomin. Vi upplever att när vi på olika nivåer i samhället, politiskt i riksdag, kommuner och landsting, fattar beslut som ska styra utvecklingen åt något håll är det precis som om de ekonomiska argumenten är mer värda än de mänskliga argumenten. Det är beklagligt att det är på det sättet, men det verkar svårt att komma ifrån. Vi tycker att det borde vara viktigt

att man för alkoholpolitikens stärkande skulle lägga mer krut på att försöka få en bättre bild av hur de verkliga kostnaderna ser ut. Vi är helt övertygade om att det här problemområdet förorsakar samhället oerhört stora kostnader.

Sedan är det ju så att utvecklingen inte bara styrs av politiken. Det har sagts här i några anföranden till exempel att regeringen har styrt så länge att man borde kunna så att säga stå till svars för utvecklingen. Jag såg att ministrarnas namn ett tag stod på talarlistan, och jag tänkte: Vad bra, då kommer han hit! Men sedan försvann namnet igen, och det var ju synd.

Jag tycker att man inte får glömma bort att det finns andra krafter som styr. Det finns väldigt mycket som har med kommersiella och kulturella krafter att göra, alltså reklam och sådant, som också påverkar utvecklingen. Det är ju inte så att vi lever i ett samhälle där allting kan styras utifrån politiska beslut, oavsett vilken majoriteten nu är i riksdagen eller i en kommun. Det finns andra krafter i samhället som faktiskt har väldigt stort inflytande på hur olika samhällssektorer utvecklas. Inte minst enskilda individers agerande påverkas av andra krafter än de politiska besluten.

Därför beklagar jag naturligtvis att vi fick avslag på vår motion, och det är därför som jag yrkar bifall till reservation nr 7, som finns i betänkandet.

Jag tycker alltså att det är väldigt viktigt att riksdagen antar den här handlingsplanen och att det är viktigt att man jobbar målmedvetet med att minska konsumtionen av alkohol. Jag tycker att det är en så självklar sak, så egentligen behövs det ingen större debatt om det här. Som har påpekats här har vi ju i huvudsak en väldigt stor samsyn i de här frågorna i Sverige.

Det är naturligtvis särskilt viktigt att hitta skyddade zoner. Ett exempel är barn. Vi måste med alla medel hjälpas åt att se till att barn får en alkoholfri uppväxt. Det är ju, som alla vet, större risker för att man får problem senare i livet ju tidigare man får en introduktion. Vi är alltså väldigt positiva till att man fortsätter att arbeta med det.

Jag kan instämma i det som har sagts från en del företrädare för oppositionen: Visst är det så att saker skulle kunna göras både bättre och snabbare. Vi tycker också att åtgärder ofta kommer sent. Jag har ju inte varit i den här situationen i riksdagen så länge, men det kanske är så att man efter en tid inser – jag börjar förstå det – att den här processen tar sin tid. Det kanske finns anledningar till att beslut kommer sent. Men som vanlig samhällsmedborgare förstår jag att man ofta tycker att åtgärderna kommer väldigt sent.

Vi tycker också att det är viktigt att åstadkomma fler alkoholfria miljöer, och vi tror att kultur är väldigt viktigt – att vi får ett annat synsätt. Jag kände väldig sympati för Kenneth Johansson som pratade om en folklig rörelse eller en folkrörelse. Jag tror nämligen inte att det här är någonting som man åstadkommer med bara kamp på den politiska arenan, utan det finns, som jag sade, så många andra intressen. Det här handlar mycket om värderingar i samhället. Det behövs arbete inom kultursektorn, och det behövs en förändrad inställning och mentalitet i förhållande till problematiken om vi ska kunna minska alkoholkonsumtionen.

Alkohol hör ju inte hemma i trafiken heller. Jag tycker att det vore väldigt bra om vi kunde få en snabbare hantering så att vi snabbt kan få alkohol på inte bara bilar utan även snöskotrar, båtar och naturligtvis yrkesfordon – lastbilar, lastmaskiner och sådana saker. Jag tycker att det skulle vara väldigt bra om vi kunde komma fram snabbt där. Det är också en signal.

Någon talade om alkohol i arbetslivet. Det är självklart att vi på alla sätt måste jobba för att det inte ska inträffa arbetsplatsolyckor som är alkoholrelaterade.

Ett av de särskilda yttranden som vi har hanterar en annan motion från Miljöpartiet där vi pekar på problemet med åldersgränsen i handeln, som inte fungerar. Där har vi ett förslag på en åtgärd som inte blir genomförd, men vi hoppas väl att det kommer tillbaka så småningom så att de kommunala alkoholinspektörerna får lite mera muskler för att hävda de regler som gäller.

Fru talman! Jag tänkte inte säga så mycket mer i den här frågan utan bara konstatera att det handlar om väldigt mycket pengar. Det kan vara krasst att prata om pengar, men det är ju faktiskt så att om vi skulle klara att se till att alkoholskadorna minskar så skulle samhället spara oerhört mycket pengar. Det borde man också kunna ta in i ett sådant här arbete och visa vad vi skulle kunna göra i stället. Hur många fler nya skolor eller äldreboenden, hur många fler teatrar, simhallar, gymnastiksalor eller parker och grönområden i våra städer skulle vi inte kunna skapa. Ja, det kanske skulle gå att genomföra arbetstidsförkortning och sådana saker. Det är ju inte lite pengar det handlar om.

Jag tror att vi måste försöka hitta en metod att argumentera på det, kanske lite krassa, sättet också för att få människor att inse hur anorlunda samhället skulle kunna vara om vi kunde få ett mera nyktert sätt att se på hur vi ska ta ut välfärden i framtiden.

Anf. 21 GABRIEL ROMANUS (fp) replik:

Fru talman! Det är ju trevligt att vi är så överens så brett. Som jag sade är det en tillgång. Det kanske verkar ofint att då påminna om att vi har lite olika roller här. Jan Lindholm ingår ju i något slags regeringskoalition och har därför lite större ansvar för att det går trögt. Jag delar uppfattningen att det går trögt. Den här planen är ett exempel på det. Den borde naturligtvis ha funnits i god tid före årsskiftet, eftersom den egentligen började gälla för två månader sedan. Det som man vill påminna om är väl att Miljöpartiet och Jan Lindholm har större möjligheter än en del av oss andra att se till att det går lite fortare men har också därmed större ansvar.

Just när det gäller detta med de ekonomiska konsekvenserna delar jag uppfattningen att det vore bra att få fram ett sådant material. Nu tror jag väl att på just den punkten har regeringen gjort en viss insats genom att i kontakt med Världshälsoorganisationens kontor i Köpenhamn sätta i gång en undersökning. Men jag ser fram emot att vi kan använda de argumenten. Framför allt när man har att göra med Finansdepartementet, som ju är en viktig aktör i det här sammanhanget, är det bra att kunna peka på att minskad alkoholkonsumtion inte bara betyder minskade alkoholskatter utan också minskade kostnader i mycket högre grad.

Det som vore intressant att veta är då: Hur går det till inom vänstersamarbetet här? Vad händer med Kent Härstedts utredning, till exempel? Kommer den att beredas, som det sägs ibland, eller är den lagd på hyllan eller i någon byrålåda, som man ibland hör talas om? Vad händer med ålderskontrollen när det gäller folkölsförsäljningen? Vad händer med utvärderingen av de norska erfarenheterna, som Ulrik Lindgren påminde om i ett tidigare replikskifte?

Anf. 22 JAN LINDHOLM (mp) replik:

Fru talman! Ni ledamöter på högerkanten i högerkartellen ställer gärna just den här sortens fråga. Men jag tycker att det grundar sig på ett missförstånd. Miljöpartiet sitter inte i regeringen. Vi är inte ett regeringsparti, och vi är inte ansvariga för själva processen. Men vi deltar på ett lite annorlunda sätt än vad ni i oppositionen gör. I vissa frågor har vi väl ett informationsövertag över er, kanske, när det gäller just processerna för hur propositionerna kommer fram. Vi är lite tidigare där.

Men jag har alltså inte någon ytterligare information om de saker som Ulrik Lindgren frågade om tidigare och som Gabriel Romanus talar om nu, jämfört med vad ni har. Jag får ju informationen på samma sätt som ni här i riksdagen när ministrarna frågas ut, i debatter eller om det kommer tjänstemän eller ministrar till utskottet och svarar på frågor.

Det känns alltså lite märkligt att försöka kommentera sådana saker. Vi är ett självständigt parti. Vi ingår inte i någon sorts allians eller någonting sådant där på någon kant, utan vi försöker samarbeta. Ibland samarbetar vi även med andra partier än med regeringspartiet. Jag kan inte ge något bättre svar än så.

Anf. 23 GABRIEL ROMANUS (fp) replik:

Fru talman! Jag kanske har missförstått situationen. Jag trodde att Miljöpartiet medverkade till att vi har den regering som vi har och att Miljöpartiet ställde vissa villkor, till exempel i form av att ha folk i Regeringskansliet som får vara med i beredningsprocess och så vidare. Det är det intryck som man får som utomstående och att det också leder till att man kan kräva saker, inte bara att man kan förhindra vissa saker, som vi vet, utan att man också kan ställa vissa krav för att hålla kvar vid sitt stöd för regeringen. Just när det gäller det här området är det, som vi har varit inne på, ganska stor politisk enighet om grundtankarna. Men när det gäller att driva på så att saker kommer fram trodde jag ändå att Miljöpartiet hade de möjligheterna. Eller var det möjligen så att det faktum att den här planen blev så himla försenad berodde på att ni inte kunde enas om innehållet? Var det mellan Miljöpartiet och regeringen, eller var det mellan Socialdepartementet och Finansdepartementet? Det är en gåta för mig när man har en femårsplan som slutar vid ett visst tillfälle att man inte i god tid före den tidpunkten har fått fram den nya planen, utan den kommer så sent att vi inte kan besluta och godkänna den i huvudlinjen, som vi ju gör, förrän två månader har gått in på den nya tiden. Vad berodde det på? Ni har ju ändå en viss insyn. Vad var det som gjorde att den inte kunde komma fram i tid?

Anf. 24 JAN LINDHOLM (mp) replik:

Fru talman! Visst är Miljöpartiet ansvarigt för att vi har den regering vi har. Men det innebär inte att det är vi som styr, som jag sade. Gabriel Romanus tycker att vi inte påverkar. Samtidigt kan man ofta läsa i tidningar och artiklar, höra i radio och se på tv hur människor som inte bara representerar partierna i opposition utan även medlemmar i den socialdemokratiska organisationen ute i landet till exempel förfasar sig över hur stort inflytande Miljöpartiet har. Jag är stolt över det. Jag tycker att det är fantastiskt att vi med ett så pass litet röstunderlag ändå lyckas få igenom så mycket av vår politik. Men vi lyckas inte på alla håll. Vi lyckas inte på alla fronter. Jag redogjorde i mitt anförande för två frågor som vi har drivit i arbetet med den här propositionen där vi inte har fått gehör och där vi då har valt att också motionera för att markera att vi till vissa delar har en lite avvikande åsikt än regeringen, och vi försöker driva den. Men självklart är det inte Miljöpartiets modell som gäller i regeringen. Vi är ett litet parti, och vi lyckas rätt bra tycker vi.

Anf. 25 MARTIN NILSSON (s):

Fru talman! För dem som har följt de senaste årens alkoholpolitiska debatter här i kammaren är det uppenbart att jag och socialdemokratin vid ett flertal tillfällen försökt visa på de skillnader som finns i alkoholpolitiken mellan främst dem som står för en restriktiv politik och dem som står för en mer liberal politik. Jag har som exempel hävdat att de som vill undvika att fler barn växer upp med missbrukande föräldrar bör stå för en restriktiv alkoholpolitik och en aktiv välfärdspolitik, att det är en förutsättning. Jag hävdar och kommer att fortsätta att hävda att det bästa sättet att skjuta upp ungdomars alkoholdebut är kombinationen av begränsad tillgänglighet, en aktiv skola, fritidsverksamhet, stöd till föräldrar och information. Ett sådant perspektiv och en sådan debatt har sina förtjänster och tydliggör naturligtvis skillnaderna i politiken.

Samtidigt kan det, fru talman, uppfattas som att man är lite gnällsjuk och lite konfliktsökande. Och vem vill vara det när man faktiskt kan vara glad, samarbetsinriktad och positiv? Därför har jag bestämt mig, fru talman, att i den här debatten vara glad, positiv och samarbetsinriktad.

Låt mig få säga att jag är glad för att det i dag finns en sådan uppslutning kring en restriktiv alkoholpolitik i denna kammare, att det finns så många partier som ser värdet i att inte angripa skadan först när den redan skett, att vi genom en bred arsenal av information, begränsningar av tillgänglighet och socialt skyddsnät vill begränsa alkoholens skadeverkningar. Jag är glad att det finns en bred majoritet för regeringens förslag till den alkoholpolitiska handlingsplan som Catherine Persson tidigare redovisat.

Jag vill samtidigt passa på att yrka bifall till förslaget i betänkandet och avslag på reservationerna.

Det är en bred ansats med insatser lokalt, nationellt, internationellt, i skolan och på arbetsplatser, satsningar på forskning och alkoholfria zoner samt insatser för begränsad tillgänglighet och mot illegal alkohohlantering, för att nämna några exempel.

Fru talman! Jag är också glad över att mina vänner i den politiska mitten har fått vetskap om att den moderata alkoholpolitiken i grunden har förändrats. De har sagt både här och under utskottets behandling att

det inte längre finns samma starka skäl att markera mot den moderata särarten. De vanligtvis så övertygade förkämparna för den restriktiva alkoholpolitiken har nu gått i god för att det finns ett nytt moderat tonläge i alkoholpolitiken.

Det har vi sett delar av här. Det finns lite välvilliga reservationer. Det finns vissa små resurser för att förstärka det lokala förebyggande arbetet. Då ska jag fortsätta att vara så glad att jag likt mina borgerliga vänner bortser från så små detaljer som att man fortsatt vill överge detaljhandelsmonopolet, att man närmast av ideologiska skäl är för sänkta alkoholskatter och att man ser ett stärkt socialt skyddsnät närmast som ett hinder för en bra alkoholpolitik, att man är oklar i vad ett EU-agerande från en borgerlig regering skulle innebära. För vem vill vara gnällig och bry sig om sådana små detaljer?

Om nu de moderata regeringsambitionerna är så låga som Cristina Husmark Pehrsson ger uttryck för i debatten, att den moderata politiken inte förtjänar att granskas, är jag ännu gladare, fru talman. Glad är man naturligtvis när man lyssnar på den moderata retoriken, förvånansvärt nog också när man läser den folkpartistiska alkoholpolitiska motionen och den analys som man får där. Man brukar ibland bli glad när man tänker på det, men den här analysen som handlar om att det är regeringens försök att bedriva en restriktiv alkoholpolitik som har drivit fram ökad konsumtion och ökade alkoholskador tycker jag är spännande. Jag är glad att jag har fått den informationen, för jag och kanske många med mig har nog levt i villfarelsen att det är globalisering, avreglering och EG-rätt som i huvudsak har tvingat fram vissa nya förutsättningar i alkoholpolitiken. Glad är nog ordet som i alla fall jag tänker på när jag ser att många av de företrädare som gärna klagar på den socialdemokratiska alkoholpolitiken och berömmar den nya moderata politiken samtidigt i mängd reserverar sig i utskottet med krav på mer eller mindre, ibland rentav exakt samma politik som den som socialdemokratin står för.

De elaka skulle förstås tala om plakatpolitik, men det vill inte jag göra. Jag tycker att man ska få reservera sig, även om man råkar tycka samma sak. Allt annat vore väl aningen gnälligt och missunnsamt. Varför ska inte de borgerliga partierna få skriva en reservation om att det är viktigt med insatser för en alkoholfri uppväxt eller insatser i arbetslivet bara för att regeringen i propositionen och utskottsmajoriteten i betänkandet har råkat tycka, föreslå och besluta samma sak? Det vore väl gnälligt och missunnsamt.

Glad blir man också, fru talman, när man ser den tilltro som flera oppositionspartier visar när det gäller vår förmåga att trotsa eller i det närmaste på egen hand ändra EG-rätt. Det ska i vilket fall inte sägas om dem att de inte ville väldigt mycket. Internationell politik och rätt är naturligtvis inte svårare än att om man bara vill tillräckligt mycket går allt att ändra. Naturligtvis kommer andra länders starka ekonomiska intressen att tåga still inför svenskt trots mot EG-rätt. Jag har nog tidigare trott att det krävs ett systematiskt och uthålligt arbete för att förändra värderingar i EU mer i riktning mot den restriktiva svenska alkoholpolitiken. Jag har nog trott att bara det ger resultat. Nu inser jag att jag kanske haft fel.

Fru talman! Låt mig slutligen säga att jag faktiskt är glad att det finns ironi så att vi genom livet i sitt rätta ljus kan ställa både de mest allvar-

liga och jobbiga saker och de företeelser som närmast bär ett mer roande skimmer över sig. Men när politiken ska möta verkligheten är det allvar för dem som berörs. Då går det inte att låtsas som om det inte spelar så stor roll om man vill begränsa tillgängligheten eller inte. Då går det inte att låtsas som om vilken sorts trygghetssystem man valt inte spelar roll för hur människor känner sig inkluderade eller utanför i samhället.

Och tyvärr, fru talman, måste jag nu nog återfalla: De politiska skillnaderna i synen på alkoholpolitiken består i allt väsentligt. Det är fortfarande Moderaterna som vill avskaffa detaljhandelsmonopolet, på bred front öppna alternativa försäljningskanaler och i alla lägen verka för sänkta alkoholskatter. En ny retorik ändrar inte på en gammal politik.

Jag har i tidigare debatter här begärt besked om vad den borgerliga alliansens gemensamma alkoholpolitik innebär. Jag har nog tyckt att det kunde ha ett visst allmänintresse och därför inväntat besked. Jag har nog tyckt att just den inneboende konflikten mellan vad som i alla fall uppfattas som de borgerliga partiernas diametralt olika alkoholpolitik skulle göra det än viktigare att presentera den gemensamma politiken, om inte annat för att den skulle kunna utgöra ett tydligt alternativ till den restriktiva politik som har förts under innevarande mandatperiod.

Nu ska det ju ”konventas” i morgon och på fredag. Låt mig gissa att vi inte heller där får höra så många ord om kompromissen om alkoholpolitiken och kompromissen om hur mycket mer alkoholskador en friare alkoholhantering ska tillåtas kosta.

Fru talman! Därför är jag glad att jag ändå vet – glad med en tudelad känsla av att både vilja och inte vilja veta. För mig bådär den frenesi med vilken de borgerliga partierna försöker visa upp en enad bild i alkoholpolitiken inte gott. Varje vän av en ansvarstagande och social alkoholpolitik borde oroas av dem som vill göra alkoholpolitiken till en fråga om kompromiss. Samtidigt är jag dock glad över att alternativen blir tydligare.

Mest glad, fru talman, är jag kanske ändå över att vi ännu här i dag med bred majoritet kommer att kunna fatta beslut om en alkoholhandlingsplan som grundar sig i en politik som sätter det sociala ansvaret främst.

Anf. 26 CRISTINA HUSMARK PEHRSSON (m) replik:

Fru talman! Jag undrar var man har gjort av Kent Härstedt och utredningen. Den sade ju i mångt och mycket tvärt emot det som Martin Nilsson nu säger här.

Vi skulle kunna diskutera tvångsvården av gravida som inte frivilligt avstår. Det säger Martin Nilsson ingenting om. Vi skulle kunna tala om varför ni har en alkoholpolitik som tillåter ett glas vin i teaterfoajén klockan nio men inte klockan halv åtta, om betydelsen av frivilliga insatser, om psykiskt sjuka som sitter instängda i sina lägenheter utan daglig sysselsättning och är offer för missbruk. Vad jag dock ska inrikta mig på här är Martin Nilssons kritik av Moderaterna vad gäller tillgänglighet och skatter. Det diskuterar jag gärna.

Jag skulle vilja veta vad Martin Nilsson säger om det statligt ägda Vin & Sprit, som med mördande reklam – visserligen inte i Sverige men överallt annars i världen – producerar mängder av vodka och annan alkohol och köper upp spritfabriker så att man hisnar. Det är skillnad på det och provsmakning på en gårdsplan, skulle jag vilja säga. Där har ni inte

heller den blekaste aning om vem ni säljer spriten till och vilken ålder det handlar om, så kom inte och prata med mig om kontrollerade åldersrestriktioner! Vad är det för skillnad på detta och att sälja vin i en licensierad butik under ordnade förhållanden med stark och restriktiv ålderskontroll?

Anf. 27 MARTIN NILSSON (s) replik:

Fru talman! Vad är det för skillnad att sälja vin, öl och sprit på Systembolaget i jämförelse med licensierade privata butiker? Den frågan ställs av Cristina Husmark Pehrsson, som för mindre än ett år sedan skrev på ett alkoholpolitiskt betänkande i socialutskottet som just påpekade att privata handlare misskötte kontrollen av folkölsförsäljningen. Nu vill hon låta samma privata handlare försälja sprit och vin. Det är den moderata politiken i ett nötskal. Jag skulle inte ha kunnat uttrycka den bättre.

Jag tror att jag stannar där, för jag tror att Cristina Husmark Pehrsson själv har beskrivit den moderata alkoholpolitiken på ett alldeles utomordentligt sätt. Tack så mycket!

Anf. 28 CRISTINA HUSMARK PEHRSSON (m) replik:

Fru talman! Det är dubbelmoral så att det skriker om det, Martin Nilsson! Jag var i Köpenhamn häromdagen. Jag gick in i en affär som hette Kjær & Sommerfeldt, en detaljhandelskedja som finns över hela Danmark och där affärerna ägs av Martin Nilssons regering. Martin Nilssons regering och ministern här äger en privat detaljhandelskedja i Danmark som heter Kjær & Sommerfeldt, som gör reklam för sig i Vin & Spritjournalen och där man kan köpa sprit till rabatterade priser om man handlar tillräckligt mycket. Vad säger Martin Nilsson om det?

Anf. 29 MARTIN NILSSON (s) replik:

Fru talman! Jag tycker att det är bra om det finns fler ansvarstagande vin- och spritproducenter på alkoholmarknaden. Jag är glad att det finns etiska marknadsföringsregler för vin och sprit, till skillnad från vad många andra privata tillverkare har. Jag tycker att det är viktigt.

Det intressanta här är dock dels att Cristina Husmark Pehrsson inte svarar när det gäller det som uppenbarligen var synsättet på hur alkohol ska säljas, dels att Cristina Husmark Pehrsson inte har så mycket mer synpunkter när det gäller vad den borgerliga alkoholpolitiken skulle innebära. Jag tror tyvärr – andra debattörer får väl senare motbevisa det – att Cristina Husmark Pehrsson kommer att ha ett väldigt stort inflytande över en kommande borgerlig alkoholpolitik. Det gör mig lite orolig, just mot bakgrund av det perspektiv och det synsätt som Cristina Husmark Pehrsson visat i det här replikskiftet.

Anf. 30 ULRIK LINDGREN (kd) replik:

Fru talman! Tvärtemot vad Vänstern tidigare redovisade angående de norska erfarenheterna av tvångsvård av gravida kan norrmännen berätta att de som blivit utsatta för detta är tacksamma och lättade över att någon tog beslutet när de själva inte förmådde. De kan inte heller se att hotet om tvång gjort att gravida avstått från mödrahjälsövården; snarare redovi-

sar de att hotet om tvång medverkat positivt till att fler sökt frivillig vård för sitt alkoholberoende. De kan inte heller se att fler valt abort för att undvika detta tvång. Norrmännen kallar det helt enkelt för en solidaritetshandling att det offentliga stöttar den gravida i den akuta krisen med missbruk under graviditeten.

Nu väljer utskottsmajoriteten igen, precis som förra året, att blankt avvisa detta. Man säger bara: Nej, det här gör vi inte. När det nu är så måste jag upprepa frågorna: Har majoriteten tagit del av de norska erfarenheterna? Har majoriteten i så fall dragit några slutsatser av den informationen som ni fortfarande inte vill redovisa, eller vad beror förse-ningen på? När får vi samma möjligheter som Norge att göra något av det viktigaste, nämligen skydda våra barn från alkoholskador?

När nu majoriteten blankt avvisar detta – nej, vi ska inte ha något tvångsmoment här i Sverige – borde ni ju vara desto angelägnare att redovisa att ni kör stenhårt med frivilligvården. Tvångsvård är ju ingen trollstav i det här sammanhanget – det är också min övertygelse – utan huvudsaken är att vi når fram på frivillig väg till den som är i denna situation. Det har visat sig i undersökningar att där man så gör når man det stora flertalet av de gravida och lyckas också bryta deras alkoholbruk i tid innan skador uppträder på fostret.

Anf. 31 MARTIN NILSSON (s) replik:

Fru talman! Låt mig först och främst säga att jag delar den uppfattning som Ulrik Lindgren här på slutet ger uttryck för. Det viktigaste är förstås att jobba aktivt med frivilliginsatser för att se till att komma till rätta med problemen i samband med graviditet och alkoholmissbruk. Därför är det också glädjande med de aktiviteter som enligt handlingsplanen är på gång och att det finns ett arbete på grund av detta.

Ulrik Lindgren gick tidigare i debatten väldigt aktivt in på det internationella samarbetet. Nu går han också in på graviditeter. Jag är lite oroad över att Ulrik Lindgren inte riktigt har läst propositionen. Det finns väldigt mycket redovisat av vad som är på gång och vad som sker. Jag tycker att det är viktigt att säga.

När det gäller frågan om man ska följa en utredning och om man ska utvärdera har jag förstått det som att det fortfarande inte är tillräckligt utvärderat och att det finns mycket kvar att titta på när det gäller det norska exemplet. Det är väl gott och väl. Det är bra. Jag är övertygad om att Morgan Johansson senare i debatten kommer att diskutera det också.

Lite oroad är jag kanske över hur lättvindigt man ändå från kristdemokratiskt håll tar på de invändningar som finns. Vad får det för effekter om kvinnor i det här läget känner en stark oro för att faktiskt bli tvångsvårdade och inte uppsöker mödravårdsverksamheten? Vad får det för konsekvenser för kvinnor som eventuellt funderar på att göra abort i stället för att riskera att komma in i tvångsvården? Jag tycker ändå att de frågeställningarna förtjänar en seriös fundering och kanske inte, som Kristdemokraterna gör lite för lätt, tycker jag, ska skyfflas under mattan.

Låt mig ägna mina sista 15 sekunder åt att be Ulrik Lindgren säga något om det konvent som är på väg i helgen. Vad tänker ni kristdemokrater göra för att tydliggöra den borgerliga alliansens gemensamma alkoholpolitik? Kommer det något initiativ? Kommer ni att göra någon-

Prot. 2005/06:77
22 februari

*Nationell alkohol-
handlingsplan*

ting för att tydliggöra det som är ett stort mörker för väljare och allmänhet i dag?

Anf. 32 ULRIK LINDGREN (kd) replik:

Fru talman! De norska erfarenheterna redovisas ju inte, vare sig i handlingsplanen eller i betänkandet. Därför efterfrågar jag igen i debatten, eftersom vänstersidan tidigare i form av självaste ministern har utlovat och sagt: Jodå, vi kommer tillbaka med en redovisning av de norska erfarenheterna. Även om somliga inte är socialdemokrater tar man självklart seriöst på frågan. Det är ingen lätt fråga, tvång eller inte. Den förtjänar att man rådbråkar sin hjärna angående de rädslor som är redovisade om vad tvånget skulle kunna ha för effekter.

Men jag redovisar det som har kommit fram på ett seminarium som vi har hållit här i riksdagen, att de norska erfarenheterna är positiva. De rädslor som uttrycks i den svenska debatten finns det inte fog för, enligt de norska erfarenheterna. Därför borde vi rimligen ta till vara de norska erfarenheterna.

Beträffande frivilligvården och om man enbart vill ägna sig åt den sträcker sig betänkandet inte framåt och säger: Jo, vi ska genomdriva en situation i Sverige där mödravården faktiskt når de gravida i tid. Det är det jag efterlyser. Varför skriver man inte det och sträcker sig mot det, om man nu avvisar tvånget?

Allianspolitik finns det mycket att säga om. Bosse Ringholm är ingen moderat, möjligen är han förklädd. Men det är han som har genomfört det som förenar socialdemokrater och moderater, det vill säga bort med införselkvoterna och in med skattesänkarpolitiken. Där finner ni också varandra.

Vilka man samarbetar med innebär naturligtvis teoretiskt sett problem. Det vi kan känna till i dag är de erfarenheter vi har från 1991–1994. Då bedrevs en restriktiv alkoholpolitik i Sverige, trots eller tack vare att Moderaterna också var med i regeringen. Det finns en bred politisk enighet även på allianssidan för att vi ska fortsätta bedriva en restriktiv alkoholpolitik.

Anf. 33 MARTIN NILSSON (s) replik:

Fru talman! Tänk, det brukar vara vi socialdemokrater som anklagas för att ta upp 1991–1994. Nu blev det helt plötsligt tvärtom. Det känns ju framtidsinriktat och bra, tycker jag.

Jag hoppas innerligt att någon senare kanske kan ge ett tydligare svar på vad alliansens gemensamma alkoholpolitik innebär. Jag tycker att det är bra med tydliga alternativ. Och jag tycker att den politik som har förts förstås förtjänar ett bemärkande, men det gör också de inriktningar som finns för framtiden. Där är det ett problem, tycker jag, att man kanske redovisar resultat på områden där man i huvudsak är överens men inte på områden där man har väldigt olika uppfattning. Alkoholpolitiken är ju ett sådant. Det blir ett problem, demokratiskt och inte minst för sakfrågan, om man går in i en allians.

Jag kan inte låta bli att säga det igen. Min huvudpoäng genom denna diskussion och denna debatt har varit att jag är oroad. Jag är genuint oroad för den restriktiva, ansvarsfulla alkoholpolitiken. Jag blir inte mindre oroad när jag hör försonliga tongångar från dem som borde vara

den restriktiva alkoholpolitikens försvarare. Jag blir inte mindre oroad när jag ser dem undvika debatten som borde stå upp och tydligt markera, när jag ser dem skriva gemensamma reservationer för att markera att nu finns det en gemensam allianspolitik på alkoholpolitikens område. Det gör mig inte mindre oroad.

Även om inte Ulrik Lindgren riktigt kunde ge svar eller Cristina Husmark Pehrsson kanske det finns någon annan som kan ge svar. Vi ser ändå fram mot de svaren.

Anf. 34 GABRIEL ROMANUS (fp) replik:

Fru talman! Jag begärde ordet för att ge Martin Nilsson en komplimang för att han inte skulle vara grälsjuk utan slå vakt om den breda enighet som vi har om alkoholpolitiken. I varje fall sex av sju partier i riksdagen står för en politik som alltid riskerar att angripas populistiskt ute i samhället. Tyvärr får jag hålla inne med den komplimangen eftersom Martin Nilsson återföll i grälsjukan på slutet av sitt anförande. Men jag vill nog fortfarande säga att det är ett stort värde att det är en sådan bred enighet.

Om det nu är så att det sjunde partiet börjar närma sig oss andra ska man väl se på det som positivt och inte bara bli misstänksam och grälsjuk. Som Ulrik Lindgren sade bedrevs det ändå en restriktiv alkoholpolitik när vi hade den senaste borgerliga regeringen, med samma partier som nu har en allians. Det parti som hade en avvikande uppfattning fick ge sig. Så blir det väl den här gången också, särskilt som man nu drar sig åt rätt håll.

Varför inte vara lite ärligt positiv i stället för att bara vara så att säga hycklande positiv till denna moderata förändring, som jag inte alls vill bagatellisera. Vi behöver bara gå till Norge för att se vad som händer när man får ett populistiskt, stort parti som exploaterar många människors irritation över alkoholpolitiken. Jag tycker att det är en välsignelse att vi inte har det i Sverige. Vi hade en tendens med Ny demokrati. Men var lite ärligt positiv till den förändring som jag inte tycker att man behöver överdriva, men man behöver inte heller bagatellisera den.

Det kan inte vara så att Martin Nilsson har den uppfattningen att vi ska ha ett enpartisystem i Sverige, där bara Socialdemokraterna är legitimt regeringsparti. Det finns fyra oppositionspartier som pratar sig samman. På en punkt har vi ingen gemensam politik ännu, verkligen inte, utan där är det skillnader. Men de är inte större än att de har kunnat överbryggas, och så kan det bli i framtiden. Om man på den grunden skulle underkänna möjligheten till ett regeringsskifte är det detsamma som att säga att Socialdemokraterna är det enda parti som kan regera Sverige. Jag tycker inte att ni riktigt har meriterat er för det på senare tid. Ni är inte det enda regeringsdugliga partiet. Jag behöver bara säga tsunami. Det räcker.

Anf. 35 MARTIN NILSSON (s) replik:

Fru talman! Nu är det inte en debatt om tsunami. Den kanske vi ska ta separat.

Det blir lite komplext att å ena sidan hävda att Moderaterna närmar sig, å andra sidan kan ni inte komma överens. Den politiken kanske är ...

Prot. 2005/06:77
22 februari

*Nationell alkohol-
handlingsplan*

Anf. 36 TREDJE VICE TALMANNEN:

Jag vill påminna båda replikanterna om att det här replikskiftet handlar om den politik Gabriel Romanus står för och den politik Martin Nilsson står för. Det är det replikskiftet ska handla om. Ett tredje parti får vi lämna utanför i replikskiftet.

Anf. 37 MARTIN NILSSON (s) replik:

Fru talman! Det kanske är lite svårt att då hävda att alliansen, som Gabriel Romanus är en väsentlig del av, har en och samma gemensamma politik i alla dess beståndsdelar. Å ena sidan hävdar man att man närmar sig inom den allians som Gabriel Romanus tillhör, å andra sidan kan man inte komma överens om en politik. Den policyn kanske inte är helt konsekvent.

Gabriel Romanus säger att det finns mer än ett alternativ som är regeringsdugligt och som skulle kunna föra en politik. Det är faktiskt själva essensen i det jag försöker hävda. Jag tror nämligen att det finns en alternativ politik till det som är den socialdemokratiska politiken. Och jag tror tyvärr inte att den är så restriktiv som Gabriel Romanus vill ge sken av när han håller sina tal.

Jag ska säga att jag tycker att Gabriel Romanus höll ett lysande föredrag. Han gjorde en intellektuell massaker på den alkoholpolitik som vill vara mer liberal. Det uppskattar jag. Jag tycker att det är jättebra. Jag är glad över den breda enighet som finns. Men jag är oroad. Ingenting hitills som Gabriel Romanus, Ulrik Lindgren eller Cristina Husmark Pehrson har sagt övertygar mig om att denna oro inte är befogad.

Man kan inte å ena sidan hävda att det är stora skillnader, å andra sidan att man närmar sig men inte kan komma överens. Det finns en substantiell skillnad. Den substantiella skillnaden behöver diskuteras och debatteras. Om den inte hade funnits hade man kunnat redovisa det för väljarna och säga att på den punkten är båda regeringsalternativen överens. Man har inte gjort det, och då finns det en substantiell skillnad. Den substantiella skillnaden behöver vi debattera och diskutera.

Anf. 38 GABRIEL ROMANUS (fp) replik:

Fru talman! Jag har sagt att det finns skillnader mellan de fyra partierna, bland annat inom alkoholpolitikens område. Annars skulle vi inte vara fyra partier. Annars skulle vi gå ihop till ett parti. Det är legitimt. Men jag tycker också att det vore rimligt om Martin Nilsson erkände att de fyra partierna har regerat ihop utan att föra en dålig alkoholpolitik. Man kan säga mycket om regeringsperioden 1991–1994 som inte hör hemma i den här debatten, men just på den punkten kan väl Martin Nilsson erkänna att den inte var sämre än den socialdemokratiska politiken. Vi har en del reservationer för att driva politiken hårdare, lite mer effektivt, inte för att luckra upp den. Det borde också Martin Nilsson se som något positivt.

När jag beskriver att Moderaterna rör sig åt rätt håll hoppas jag att, eftersom det här är en fri debatt där man kan begära ordet, om någon tycker att det är en felaktig beskrivning replikerar på mig. Jag vidhåller att det är ett stort värde att det ändå är en bred enighet i Sveriges riksdag. Man behöver inte misstänkliggöra det genom att hota med något som vi

alla ändå vet inte är en realitet. Ett parti kan inte styra över sex partier, oavsett vem som sitter i regering. Det har vi erfarenhet av.

Det är på något sätt som om den breda enigheten inte är tillräckligt viktig och värdefull. Man måste mucka gräl även i det här fallet. Det har jag lite svårt att förstå, om inte Martin Nilsson har uppfattningen att det finns bara ett parti som kan regera landet, Socialdemokraterna, allt annat kommer att bringa landet i så stor olycka att det bör omöjliggöras.

Anf. 39 MARTIN NILSSON (s) replik:

Fru talman! Tvärtom! Jag tror att det finns olika regeringsalternativ, och jag tycker att det är viktigt att de redovisar sin politik. Det är vad den här debatten försöker sträva till. Jag kan hålla med Gabriel Romanus om att jag tycker att Bengt Westerberg i den politik som fördes mellan 1991 och 1994 gjorde ett bra arbete att värna en social alkoholpolitik. Jag är inte säker på att jag är lika övertygad om dagens styrka i den debatten. Det är dels därför att styrkepositionerna inom alliansen har förändrats, dels därför att tonläget har förändrats både här i riksdagen men också på andra håll.

Gabriel Romanus sade att det är fyra partier. Jag noterar att Gabriel Romanus partiledare i dag tycker att man borde utgöra något slags valallians. Då kanske man skulle kunna göra ett program även på de områden och de punkter där man är lite oenig. Det hade varit en bra sak för väljarna att få veta om det finns ett alternativ, om det finns en annan alkoholpolitik. Jag känner mig inte övertygad. Jag är säker på att Gabriel Romanus är en bra representant för en restriktiv alkoholpolitik och kommer att kämpa för den. Men innan han har kämpat färdigt och vi har sett ett resultat vet vi faktiskt inte om han kommer att lyckas eller inte. Det är ett problem.

Anf. 40 KENNETH JOHANSSON (c) replik:

Fru talman! Jag tycker också att Martin Nilssons inledning på debatten var alldeles utmärkt. Jag vill gärna sälla mig till gruppen glada, positiva och samarbetsinriktade. Sedan kom, som tidigare har sagts, en avslutning som snarare var grinig, negativ och grälsjuk. Det är synd. Jag kan bara upprepa att om vi ska få det jag eftersträvar, och som jag ska komma till i min fråga, nämligen folkligt engagemang, engagemanget i djupet bland föräldrar, bland föreningsledare, i Folkhälsoinstitutet i Sverige, måste vi samverka för att få ned alkoholkonsumtionen och se till att vi värnar det som jag är övertygad om våra ungdomar, de som är i riskzonen och de som har fallit i alkoholträsket vill komma upp ur. Då är det viktigaste att se vad det är som förenar. En restriktiv alkoholpolitik är vad Centerpartiet står för. Det är inget som Martin Nilsson behöver tveka över.

Min fråga är oerhört viktig och handlar om engagemanget bland medborgarna och i Folkhälsoinstitutet i Sverige. Jag tycker att mycket av politiken i dag handlar om Myndighets-Sverige. Det handlar om administration och byråkrati. Det handlar om statssekreterargrupper, ministerträffar, folkhälsoinstitut och socialstyrelse. Men var finns det ideella, alla rörelser som kan göra så mycket som inte Myndighets-Sverige kan göra?

Jag är representant för ett folkrörelseparti. Jag värnar långt ute i fingerspetsarna att detta är lösningen på mycket av problemet. Vad är Martin

Prot. 2005/06:77
22 februari

*Nationell alkohol-
handlingsplan*

Anf. 41 MARTIN NILSSON (s) replik:

Fru talman! Utan att låta alltför grälsjuk ska jag ändå innan jag svarar på Kenneth Johanssons fråga ställa en fråga till Kenneth Johansson, som berör det som har varit ett tema i diskussionen, det vill säga alliansens politik. Jag är övertygad om det som Kenneth Johansson säger, nämligen att Centern står för en restriktiv alkoholpolitik. Jag är glad och tycker att det är viktigt.

Kenneth Johansson har suttit i den socialpolitiska arbetsgrupp som alliansen har haft, och jag tycker att det kunde vara intressant för väljarna att få veta om Kenneth Johansson eller någon annan i gruppen har väckt frågan om alkoholpolitiken och om det har funnits försök att skriva ihop sig om en gemensam politik. Det kunde vara intressant. Även om vi inte får se en färdig politik hade det varit intressant att få veta ambitionen.

Jag håller med Kenneth Johansson i den delen som handlar om folkrörelserna och frivilligorganisationernas ansvar och viktiga roll i alkoholpolitiken – utan tvekan. Det finns även här ett antal redovisade förslag. Men det finns en komplikation. Det vet vi som i olika roller har varit aktiva i folkrörelser. Vad är relationen mellan det offentliga och folkrörelserna? Det ska inte vara så att staten via politiska verktyg kommanderar fram folkrörelseaktiviteter. Däremot är det förstås viktigt att politiken ger rätt verktyg som stöder folkrörelseverksamheterna lokalt. Det kan handla om allt från direkta resurser till frivilligorganisationer, bredare folkrörelser, men också hur välfärdssamhället fungerar, hur kommuner, regioner och landsting har resurser att jobba gentemot folkrörelser och på olika sätt väva in dem i verksamheter som gör att de får en roll även när det gäller alkoholpolitiken.

Det finns mycket att göra. Jag delar uppfattningen som Kenneth Johansson har att det är viktiga frågor att jobba vidare med. Men det är en svår balansgång. Det statliga, offentliga, politiska systemet ska förstås inte kommendera fram folkrörelseverksamheten men ge rätt verktyg. Därom kan vi ha mycket fortsatt samverkan.

Anf. 42 KENNETH JOHANSSON (c) replik:

Fru talman! Ja, det är så. Det vi ser i dag vill jag påstå, är en njugghet från samhällets sida när det gäller stödet till Folkrörelse-Sverige, till det ideella engagemanget, till idéburen verksamhet och hur vi kan lägga ut vissa verksamheter på både frivilligorganisationer och andra som gör kompletterande fantastiska insatser.

Jag ska ge ett personligt exempel. Jag är själv engagerad i RIA-verksamheten hemma i Falun, och jag är ordförande i Stödföreningen för RIA. Vi går ut bland folk och frågar dem om de vill göra en arbetsinsats eller ge pengastöd. Det finns ett enormt engagemang. Det är det jag efterlyser.

Vi ska inte tro att myndigheter och socialtjänst själva kan lösa alla problem. Glöm det. Vi måste få i gång ett bredare engagemang. Då kan vi tillsammans nå lösningarna. Det är viktigt. Och här finns en rad olika förslag, som finns i alliansrapporten, om avdrag för frivilliginsatser, att

ge organisationsstöd i större utsträckning och att se vilka fantastiska insatser som görs från kvinnojourer och andra delar.

Svaret när det gäller alliansen har vi i det dokument som Martin Nilsson som intresserad säkert har tagit del av. Vi har ett helt avsnitt som handlar om att investera i hälsa, om folkhälsoarbete, om att jobba förebyggande, om att ta i problemen innan de hinner bli problem och om att just satsa på det ideella arbetet.

Det är ett av de prioriterade områdena i allianspolitiken och i det dokument som bland annat ska presenteras nu vid konventet. Jag har förtröstan om att vi kommer att gå i bräsch även på detta område.

Anf. 43 MARTIN NILSSON (s) replik:

Fru talman! Om det sista: Det finns ju en bred uppslutning kring folkhälsopolitiken, och det tycker jag är jättebra. Det finns säkert i ett sådant dokument även kloka idéer om vad man kan göra mer än det som görs. Det tycker jag är bra. Tyvärr undviker man där, som också Kenneth Johansson gör, svaret på frågan kring alkoholpolitiken, som är en del av det. Vi får vänta på svaret och hoppas att det kanske kommer före valet.

När det sedan gäller organisationsstöd håller jag med om att det är en viktig del. Jag tycker att det är bra om också det finns i alliansens rapport. Min erfarenhet är att väldigt mycket av organisationsstöd till frivilligorganisationer – och den kanske viktigaste delen – är det som sker lokalt och regionalt från kommuner och landsting. Där är min bild – den kan vara fel eller rätt – att det ofta i lokala sammanhang finns en tydlig motsättning mellan dem som sätter stora skattesänkningar främst och dem som exempelvis vill ge stöd till organisationer. Jag tycker inte att det har varit vårt problem.

Det är jättebra om man från alliansens sida nu har en tydlig linje: hellre rejält stöd till frivilligorganisationer, hellre rejält stöd till folkhälsoarbete och insatser mot ohälsa, än stora skattesänkningar även lokalt och regionalt. Det tror jag hade varit en bra policy. Om man tydliggör den är det jättebra – det blir ett tydligt besked till väldigt många lokala och regionala politiker som jag tror att folkhälsan skulle tjäna väldigt mycket på.

Anf. 44 LARS ÅNGSTRÖM (mp):

Fru talman! Ärade ledamöter i kammaren, åhörare, protokollsläsare! Låt mig inleda med att säga att jag alltid har stött en restriktiv alkoholpolitik, både prisinstrumentet, som vi tidigare hade, och tillgänglighetsinstrumentet, i form av ett bevarat monopol, som vi fortfarande har.

Med det sagt vill jag argumentera lite för motion So692, som heter *Gårdsförsäljning av destillat*.

Vi har sett en väldigt positiv utveckling i Sverige de senaste tio åren med en ny generation destillatörer som har tagit fram produkter som skattas mycket högt av kännare runtom i landet. Vi har till exempel Träkumla Rom på Gotland, Mackmyra Whisky utanför Gävle, Långviks Krydderi ute på Möja och ytterligare ett tiotal producenter som gör drycker som uppskattas mycket av sådana som njuter dessa till olika former av måltider.

Gemensamt för dessa producenter är att de utgår från lokala råvaror. Träkumla på Gotland använder sig av sockerbeter som inte längre an-

vänds för sockerbitsproduktion. Långviks krydderi ute på Möja använder sig av spansk körvel, som växer på öarna ute i Stockholms skärgård.

Gemensamt är också att det är ett hantverk, ett arbetsintensivt hantverk. Man sätter konsekvent kvalitet före kvantitet. De stora producenterna tillverkar hundratals miljoner liter sprit, kontra de här producenterna, som kanske har en tillverkningsvolym på 3 000–4 000 eller 10 000 liter.

De allra flesta av dessa producenter finns i glesbygd.

Jag menar, fru talman, att dessa med sina produkter bidrar till en bättre dryckeskultur. Detta är inte någonting man köper för att supa sig ”råfull” på, som tidigare sades i debatten, utan de har ett sådant pris att man njuter dem i väldigt liten mängd till företrädesvis måltider.

Många i Sverige men också utomlands är intresserade av att besöka dessa producenter och se hur tillverkningen går till, och de vill vid besöken också kunna köpa med sig ett minne därifrån, köpa med sig en flaska hem för att kunna bjuda goda vänner på i olika sammanhang. Men det går inte. Man är fullt tillåten att vid besöket i restaurangen köpa en flaska och hålla i sig allt innehåll på en gång – det tillåter lagstiftningen. Men att i stället välja att ta med sig flaskan hem är inte tillåtet.

Detta måste, fru talman, vara en galen konsekvens av en lagstiftning som inte anpassats till nya förhållanden och som skrevs långt innan vi hade små destillatörer som sysslade med det här hantverket.

Därför föreslår jag i motionen att man ska låta utreda möjligheten att tillåta gårdsförsäljning inom ramen för Systembolaget. Vi har i dag exempel på färgaffärer och järnaffärer runtom i landet som fungerar som ombud för Systembolaget, som tillhandahåller Systembolagets produkter som man kan beställa. Det borde vara fullt möjligt och rimligt att låta de här små gårdsbutikerna, de här små hantverkarna, också fungera som ombud för Systembolaget, med rätten att hålla ett begränsat sortiment, nämligen sin egen produkt.

De här producenterna lyder redan i dag under väldigt strikta regler och kontroller när det gäller produktionen, och samma strikta regler och kontroller som gäller för Systembolagets försäljning skulle naturligtvis också gälla om de fick fungera som ombud för Systembolaget.

Det är inte något kontroversiellt förslag. Det handlar, som sagt, bara om att låta utreda möjligheten för detta.

Vi hade en hearing i socialutskottets sessionssal för några veckor sedan för att lyssna till olika argument för och emot ett sådant här förslag. Det framkom då väldigt tydligt att kunskapen inte är speciellt allomfattande. Systembolagets representant trodde inte att det var möjligt, men visste inte. Folkhälsoinstitutets representant fann det osannolikt att det skulle vara möjligt med en sådan här konstruktion som föreslås i motionen, men visste inte. Landshövding Mats Hellström tyckte att det var ett bra förslag och att det borde vara fullt genomförbart. Han tyckte att förslaget om en utredning borde vara något som riksdagen kunde bifalla.

Oavsett om man är för eller emot ett sådant här förslags förverkligande kan det inte vara farligt att skaffa sig ett underlag så att man vet. Det är det som en utredning syftar till, att veta om det är möjligt eller inte. Då kan man sedan diskutera om det är önskvärt eller inte.

Det har framförts en del argument mot detta i den debatt som har varit de senaste veckorna. Några har anfört att det skulle innebära en ökad

tillgänglighet, inte minst för ungdomar. Jag menar att det argumentet inte är hållbart. Det här är producenter som finns utanför tätorterna, och det är inga Stockholmsungdomar som tar en båt ut till Möja för att handla en flaska kryddad med spansk körvel för 500–600 kr, när man kan gå in på Systembolaget på Stureplan och köpa en av Vin- & Spritcentralen producerad Absolut vodka för halva priset. Samma sak gäller Träkumla och de andra orterna. Man åker inte ut och köper en produkt som håller ett dubbel så högt pris som de billigare varianter som finns tillgängliga i en lång rad systembutiker inne i tätorten.

Jag tror att det finns en risk att den strutsmentalitet som jag upplever att vi har sett, en passiv politik, resulterar i någonting negativt. Jag menar att en passiv politik har resulterat i att vi i dag har ungdomar som långt lättare kan få tag på långt mer sprit till ett långt lägre pris än kanske någonsin tidigare i historien. Vilken tonåring som helst kan gå ut och få tag på en flaska av nästan vilken produkt som helst till ett väldigt lågt pris dygnet runt på våra torg.

Om vi inte gör någonting riskerar det här att som lök på laxen resultera i en finsk effekt. När man väl gör något sänker man med 40 %, och så får vi den finska effekten också här i Sverige.

Om man stänger ute dessa destillatörers, dessa hantverkares, produkter från butikssortimentets hyllor och vägrar tillåta gårdsförsäljning så är det inte långsiktigt hållbart.

Jag skulle vilja fråga statsrådet Morgan Johansson om inte han också ser en risk i att om man inte har en förmåga att balansera de multinationella jätteindustriella alkoholproducenterna med de småskaliga hantverkarna leder denna stelhet i förlängningen till att monopolet inte går att bibehålla, vilket vore en alkoholpolitisk katastrof.

Med detta sagt yrkar jag bifall till reservation 31.

Anf. 45 GABRIEL ROMANUS (fp) replik:

Fru talman! Det kan låta oskyldigt att dessa små gårdar som tillverkar vin eller sprit skulle få sälja sina produkter. Jag kan hålla med om att det i sig själv säkert inte innebär några stora alkoholpolitiska risker. Men det som är problemet nu är att om man tillåter detta kommer det säkert också krav på att andra som tillverkar alkoholdrycker och som inte är lika små och oskyldiga ska få sälja alkoholdrycker på sin anläggning. Detta kan man se internationellt.

Provinsen Ontario till exempel, som har ett monopol, började med att tillåta försäljning på vingårdar i Ontario. Men steg för steg har dessa kommersiella krafter – det är ändå kommersiella krafter – flyttat fram sina positioner och skaffat sig butiker inne i städerna och så vidare.

Vi sorterar under EG-rätten. Och kommissionen, som har ett exempel på sådan gårdsförsäljning i Finland, har nu börjat ifrågasätta det finska detaljhandelsmonopolet.

Många som förespråkar detta – inte Lars Ångström – är motståndare till monopolet. De har ingenting emot om man tar denna risk att äventyra monopolet genom att man börjar tillåta försäljning på vissa mindre ställen. Då kommer andra och säger: Om de får sälja, då ska vi på bryggerierna få sälja. Kanske kommer även statliga Vin & Sprit, som inte har utmärkt sig för något större socialt ansvar, och säger att man vill sälja i Åhus. Man har massor med turister som kommer och tittar på brännvins-

tillverkningen där. Och man vill gärna sälja flaskor till dem. Man skulle i så fall alltså ta stora risker. Och dessa risker är inte värda att ta, enligt min uppfattning. Man måste kunna prioritera.

Anf. 46 LARS ÅNGSTRÖM (mp) replik:

Fru talman! Jag är glad över att Gabriel Romanus delar min uppfattning och bedömning om att detta förslag i sig inte innebär några stora alkoholpolitiska konsekvenser i dess begränsning.

Men sedan säger Gabriel Romanus, vilket bekräftar det som jag sade, att detta säkert kommer att innebära krav från andra. Men det är ingenting vi vet.

Jag hävdar att man kan utforma ett sådant här förslag på ett sådant sätt att det inte följs av andra med bara vinstintressen genom att sätta en viss tillverkningsvolym för att tillåta denna typ av gårdsförsäljning.

Detta är ingen lönsam verksamhet. Om man ser på dessa små destillatörer handlar det om en passion för ett hantverk som driver dessa människor, en passion för att bevara ett kulturarv och inte om att så småningom bli börsnoterade.

Jag tror inte att detta skulle innebära någon explosion av att massvis med människor plötsligt skulle känna samma passion. Detta är nämligen ett hårt arbete, och det är inte något som är lönsamt. Det vimlar inte av människor som köper dessa produkter till det dubbla pris som de har. Däremot tycker jag att vi har en skyldighet att möjliggöra för dessa människor att faktiskt fortsätta att fullfölja sin idé. Som jag ser det finns det hinder helt i onödan.

Slutligen, fru talman, vill jag säga något till Gabriel Romanus. Han ser en stor risk i detta. Men att utreda en sak för att få fakta kan aldrig innebära någon risk.

Anf. 47 GABRIEL ROMANUS (fp) replik:

Fru talman! Att utreda är ingen risk i sig själv. Det kommer säkert att visa att detta enligt EG-rätten inte går att genomföra. I och för sig är det här säkert väldigt mysigt, och det är säkert också välsmakande produkter. Man kan möjligen tycka att det skulle vara bättre om all denna kreativitet ägnades åt någonting annat än just åt att framställa ytterligare alkohol-drycker och att länsstyrelsen inte behöver ge stöd till sådant. I grunden har vi ju en princip om att vi ska försöka hålla kommersiella intressen borta från alkoholnäringen. Men detta innebär säkert i sig själv inte någon stor risk.

Men vi vet redan att en sådan uppluckring leder till krav från kommissionen på en utmaning av detaljhandelsmonopolet. Vi kan bara gå till Finland för att se det. Vi vet också vilka risker som det innebär om man riskerar att få en process mot sig i EG-domstolen.

Vi som var med på hearingen vet att Systembolaget faktiskt erbjöd sig att ta en diskussion med dessa lokala producenter om att försöka hitta metoder för dem att få sälja sina produkter inom ramen för en icke-diskriminering som Systembolaget är ålagt att iaktta. Det behövs alltså inte något uttalande av riksdagen eller något krav på en utredning, utan låt oss se vad den dialogen leder till. Det tycker jag skulle kunna vara vettigt. Då har vi ändå grunden att det ska vara icke-diskriminerande som utgångspunkt.

Anf. 48 LARS ÅNGSTRÖM (mp) replik:

Fru talman! Först måste jag ändå invända mot det som jag upplever som lite väl mycket politisk klåfingrighet när man har synpunkter på människors kreativitet och var de ska välja att vara kreativa. Det är ett faktum att det finns människor som har en stark passion för detta och som ser det som ett rikt kulturarv att föra vidare. Och det får man väl acceptera.

Jag är dock glad över att Gabriel Romanus håller med mig om att det inte innebär någon risk att utreda detta. Vi är då helt ense om att det inte är någon fara i sig.

Men sedan är argumentet för Gabriel Romanus att detta säkert skulle innebära att det inte går. Men hur kan man vara så säker på det? Vi har inte utrett det än. Och vore man säker på att det inte går och att det finns en massa risker, så är det väl inte farligt att utreda det? I så fall visar det sig att det inte går.

Men jag är ganska övertygad om att med lite kreativitet från människor är det klart att man kan hitta vägar och möjligheter så att detta går.

Jag förstår inte denna rädsla för att utreda även om man tycker att detta vore en icke önskvärd utveckling. Om man är övertygad om att det inte går borde det väl vara bra att utreda? Då har man ju ett starkt argument – det går inte. Men nu är man så rädd att man inte ens vågar utreda. Och det har jag svårt att förstå. Och framför allt tycker jag att det är ett väldigt tunt argument mot att utreda.

Anf. 49 MARTIN NILSSON (s) replik:

Fru talman! Jag hade egentligen tänkt avstå från att replikera eftersom Gabriel Romanus har sagt det mesta. Men jag vill ändå något kommentera det som Lars Ångström säger.

Han säger att några av dem som faktiskt utgör landets främsta expertis på detta område vid hearingen inte har kunnat lämna svar på frågan.

Jag tror att det är helt riktigt. Jag tror att det naturligtvis också är konsekvensen av det som skulle bli resultatet av en utredning. Jag tror inte att ens Sveriges bästa utredningsväsende skulle kunna förutse exakt hur EG-domstolen kommer att behandla en fråga om konkurrensneutralitet i denna bemärkelse. Jag tror inte att ens det bästa utredningsväsende skulle kunna säga vad varje enskild vin- eller sprittillverkare runt om på denna planet skulle tycka om att de inte får sälja när små gårdsförsäljare i Sverige får sälja.

Jag tror alltså inte att en utredning skulle ge svar på det som Lars Ångström efterlyser. Däremot vet vi, precis som Gabriel Romanus sade, att vi kommer att få svar på en del, det vill säga: Hur ser EG-rätten på detta? Vi vet att kommissionen har väckt frågan. Vi kommer att få ett fullskaleexempel från verkliga livet. Så varför ska vi då ödsla utredningsresurser på att utreda något som vi inte kommer att få fram något bättre svar på än det som nu faktiskt är uppe till prövning?

Man kan självklart måla upp olika motsättningar. Man kan måla upp motsättningar och säga att det är klart att det är viktigare att stödja små sprittillverkare än stora. Men någonstans borde det viktigaste av allt för Sveriges riksdag ändå vara att stödja arbetet mot alkoholskador. Där är jag glad att Lars Ångström ändå, i alla fall teoretiskt, står upp för monopollet eftersom det är en viktig del. Och det är det som har gjort att ut-

skottet har varit så glasklart och tydligt, nämligen att om det finns någonting som ifrågasätter eller som riskerar det detaljhandelsmonopol som vi har som det viktiga verktyg det är ska vi inte pröva det.

Det är ett överordnat mål jämfört med att stå för konkurrensneutralitet mellan stora och små tillverkare. Det tycker jag ändå att man får se.

Om det finländska exemplet skulle visa sig okomplicerat tar jag gärna en diskussion om frågan igen. Då har vi ett konkret exempel och faktiska svar.

Anf. 50 LARS ÅNGSTRÖM (mp) replik:

Fru talman! Som det är i dag fungerar det inte på ett rättvist sätt när det gäller Systembolaget. Det är de stora multinationella industriproducenterna, som Bacardi, med hundratals miljoner liter i produktion och massiva marknadsföringskampanjer riktade mot ungdomar, livsstilsreklam, som har en given plats på Systembolagets hyllor. Men de små lokala hantverkarna runt om i Sverige har inte en chans och är missgynnade på olika sätt. Där handlar det verkligen om alkoholkultur – massiv livsstilsreklam mot ungdomar kontra dem som vill bevara ett kulturarv och som ser drycken som en njutning vid en måltid. Det är två vitt skilda inriktningar. Här hoppas jag att det är fler som förstår att dagens lagstiftning och regelverk har blivit anpassade till den verklighet som existerade för kanske 10–20 år sedan. I dag ser det inte likadant ut. Då måste Sveriges riksdag kunna vara så flexibel att man förhåller sig till en förändrad omvärld, och jag ser fram emot att få höra statsrådet Morgan Johanssons svar på min fråga sedan.

Slutligen, fru talman, tycker jag att tidigare talare återigen bekräftade att han inte tror att utredningen skulle leda till någonting. Han tror inte, nej, men han vet inte. Att inte tro är ett väldigt tunt argument mot att faktiskt bifalla förslaget om en utredning.

Anf. 51 Statsrådet MORGAN JOHANSSON (s):

Fru talman! Jag hade inte trott att jag skulle hinna hit för att delta i debatten, men kammarens ledamöter är så debattglada att det har dragit ut på tiden så att jag kunde klara det. Det är bra att kunna delta i den här diskussionen om alkoholhandlingsplanen.

Jag ska inleda med att tacka för utskottsbehandlingen av handlingsplanen och tacka också för ett gott samarbete med Vänsterpartiet och Miljöpartiet kring hur vi jobbade för att ta fram handlingsplanen. Jag noterar också den ganska breda enighet som finns i riksdagen om huvudlinjerna i alkoholpolitiken. Det är väldigt viktigt att vi klarar av att behålla den enigheten och bygger på den.

Vi avsätter under de kommande två åren ganska stora pengar till förebyggande insatser, över en halv miljard sammanlagt, 250 miljoner i år och ytterligare 260 miljoner kronor nästa år. Det finns många områden som vi tar upp i handlingsplanen och bygger vidare på de erfarenheter som vi tidigare år har gjort av förebyggande arbete. Men vi lyfter också in en del nya delar. Vi fortsätter naturligtvis med de ungdomsinriktade kampanjerna genom att försöka se till att med framför allt lokalt förebyggande arbete ändra hållning och attityder i ungdomsgrupperna. Det är väldigt viktigt. Det här har vi haft sedan flera år tillbaka.

Vi lyfter in, utöver det som vi gör generellt, två nya saker – nygamla kanske man ska säga. En sak är att vi gärna vill stärka insatserna i arbetslivet. Vi vill se till att arbetsmarknadens parter tar ett större ansvar för det förebyggande arbetet, att man upptäcker i tid när någon kamrat har problem med alkohol och att det då också finns en rutin för att hjälpa i den situationen och möjligen rehabilitera. Vi för samtal med arbetsmarknadens parter om projekt på det området.

Vi lyfter fram barn till missbrukare. Jag har sagt att jag är beredd att av den halva miljarden sätta av åtminstone 100 miljoner kronor i riktade insatser för barn till missbrukare. Det är viktigt som en social insats för de barn som växer upp i förhållanden där man saknar en grundläggande trygghet under sin uppväxttid men också som en förebyggande insats. Är det någonting vi vet är det att om man har föräldrar som är alkoholister eller narkomaner är risken mångdubbelt större att man själv hamnar i de problemen när man kommer upp i tonåren. Kan vi klara av att göra någonting nu för att hjälpa barn som är fyra, fem eller sex år nu kommer vi att se effekter av det om sju, åtta eller tio år. Där fungerar folkhälsopolitiken när den är som bäst, det vill säga när vi klarar av att se inte bara ett år framåt utan kanske flera decennier framåt.

Vi bygger vidare på tidigare erfarenheter, som jag sade. Jag kan konstatera att vi trots allt varit ganska lyckosamma med tanke på resultaten. För första gången, om man vågar tro siffrorna från Sorad som mäter alkoholkonsumtionen, sedan Sorad började mäta 1996 verkar det nu som att totalkonsumtionen av alkohol tenderar att minska och att den minskningen skedde under 2005. Vi får se några år till innan vi vågar vara säkra på resultaten, men vi kan i vart fall konstatera att vi ser en utplanning, vilket är väldigt bra.

På narkotikasidan är resultaten ännu tydligare. Andelen ungdomar som säger att de har provat narkotika har minskat med en tredjedel under de senaste åren.

Trots att tillgängligheten på både alkohol och narkotika under de här åren har ökat kan det kanske vara så att vi ser en minskning totalt sett av konsumtionen. Då är det något ganska stort som har hänt. Vi kanske håller på att grundlägga ett nytt förhållningssätt till både alkohol och narkotika i en situation då tillgängligheten samtidigt fortfarande är ganska stor. Kanske är det så, och i så fall är det en ganska stor sak. Och i så fall går vi i en annan riktning än många andra länder, inte minst på kontinenten.

Jag konstaterar också att det finns en ganska bred enighet kring alkoholpolitikens grundsatser, inte bara bland socialdemokratin, Vänsterpartiet och Miljöpartiet utan också bland mittenpartierna, en enighet kring väldigt viktiga punkter som Systembolaget, reklamreglerna, det förebyggande arbetet, Internethandeln, bara för att nämna några sådana punkter. Det finns ett parti som alltid har stått utanför och som fortfarande står utanför. Jag hörde Cristina Husmark Pehrsson tidigare tala om en borgerlig enighet, och jag tror att Ulrik Lindgren sade något liknande. Det är svårt att tro. Man måste undra hur ni kan säga det utan att rodna. Det finns nästan ingen punkt där ni egentligen är överens. Vi kan ta Systembolaget, införselreglerna, reklamreglerna. Moderaterna var det enda parti i riksdagen som för några år sedan röstade mot de begränsningar i marknadsföringsreglerna för alkohol som bland annat innebar att vi förbjöd

reklam av alkohol riktad till ungdomar. Det enda parti som röstade mot den propositionen var Moderaterna.

Skattesidan, Internethandeln, tillståndsgivningen är andra sådana frågor. Moderaterna i Stockholm gick till val under förra perioden på att vi skulle ha dygnet-runt-öppet på krogar. Det är bara några exempel; jag kan göra listan väldigt mycket längre. Därför skulle jag vilja fråga – utan att sedan anklagas för att mucka gräl, något som Gabriel Romanus tog upp i sin replik – nu när det är bara några månader kvar till valet: Hur ser egentligen den borgerliga alkoholpolitiken ut? Kan vi få veta hur den skulle kunna komma att se ut? Det finns så stora avstånd på den borgerliga kanten, ljusår mellan Kristdemokraterna å ena sidan och Moderaterna å den andra. Väljarna har rätt att få veta det. Kristdemokraternas linje å ena sidan är att man egentligen inte ska dricka någonting alls, i alla fall inte på söndagarna. Å den andra sidan har vi Moderaterna med den totala avregleringen, där det är en låt-gå-politik och en känslolös alkoholpopulism som ofta hävdas. Särskilt illa är det här i en situation där ju de politiska förutsättningarna har förändrats. Det som har hänt med högeralliansens samarbete är att Moderaterna har stärkt sig så mycket på mittenpartiernas bekostnad. Egentligen det enda konkreta som har inträffat är att Moderaterna nu helt dominerar och håller på att köra ned Kristdemokraterna och Centern i källaren.

Det är det som väljarna ser framför sig, det vill säga en eventuell borgerlig regering där Moderaterna dominerar fullständigt.

Det tror jag skulle vara negativt för svensk alkoholpolitik men också för vår förmåga att hävda vår alkoholpolitik i ett europeiskt perspektiv.

Svenska Dagbladet är ju en tidning som säkert åtminstone Cristina Husmark Pehrsson läser då och då. I söndags fanns där en artikel om europeisk alkoholpolitik med rubriken ”Sverige har blivit en förebild”. Det var intervjuer med många av dem som är verksamma på den europeiska botten kring alkoholfrågorna.

Det börjar märkas nu att vi har drivit detta så aktivt under de här åren. Vi har bland annat fått till stånd en europeisk strategi mot alkoholskador. Vi har också drivit frågorna kring införselregler och skatteregler och att alkohol inte ska vara vilken vara som helst utan måste omgärdas med särskilda regler.

Sett ur det perspektivet vore det, enligt mitt sätt att se, särskilt olyckligt att få en regering som inte orkar och vill hävda den traditionella ansvarstagande alkoholpolitiken på europeisk bas. Det blir viktigare och viktigare att man gör det.

Därför skulle jag gärna vilja få besked av Moderaterna och er andra som är med i alliansen. Kommer en borgerlig regering att driva på för höjda minimiskatter i EU? Kommer en borgerlig regering att driva på för inskränkta marknadsföringsregler i EU? Kommer en borgerlig regering att ta strid mot Internethandeln? Kommer en borgerlig regering att slå vakt om Systembolaget i ett europeiskt perspektiv? De frågorna skulle jag gärna vilja ha svar på.

Det är några månader kvar till valet. Det är dags nu. Väljarna har rätt att veta vilken alkoholpolitik ni vill driva efter valet – en kristdemokratisk, en moderat eller något mitt emellan. Det är dags att ge besked om det.

Anf. 52 ULRIK LINDGREN (kd) replik:
Fru talman! Tack, Morgan Johansson, för att du kommer till vår debatt. Det kanske ger visst hopp om en del svar.

Prot. 2005/06:77
22 februari

Tidigare representanter för vänsterkartellen har under debatten inte svarat på en rad frågor som vi i oppositionen har. Men nu kanske vi får svar. Eftersom ministern inte valde att svara på några av de frågorna i sitt anförande kanske de kommer nu i replikskiftet.

Vi har inte någon moderatledd regering nu. Vi har en socialdemokratisk regering. Bosse Ringholm är, som jag tidigare har påmint om, socialdemokrat. Det är han som har gett upp huvudförsvarspunkten vad gäller svensk restriktiv alkoholpolitik, nämligen införselkvoterna. Han valde att ge upp och inte ta strid om detta.

Vi har tidigare i debatten frågat efter EU-strategin mot alkoholkonsumtionen och de svenska insatserna för denna. Hur har de sett ut och var står det svenska arbetet i kampen för att vi ska få en EU-strategi som motverkar en orimlig alkoholkonsumtion?

Hösten 2004 intogs en nordisk ståndpunkt där man skulle kämpa för halverade införselkvoter och det skulle kämpas för höjda minimiskatter på alkohol i EU. Vad har gjorts under de ett och ett halvt år som har gått sedan den nordiska ståndpunkten intogs? Vilka insatser har den svenska regeringen gjort för att hävda den nordiska ståndpunkten i EU-sammanhang?

Var är den utvärdering av de norska erfarenheterna av tvångsvårdsinslaget i den norska alkoholpolitiken som ministern personligen utlovade våren 2005? Var är de? Det finns ingenting i betänkandet som redovisar detta, och naturligtvis heller inga åtgärder.

Anf. 53 Statsrådet MORGAN JOHANSSON (s) replik:

Fru talman! Ulrik Lindgren är fantastisk på sitt sätt. Jag frågar: Vilken politik är ni beredda att föra framöver? Det är bara några månader kvar till valet.

Ulrik Lindgren börjar sin replik med att prata historia och tala om hur det var, hur vi har hamnat här och hur det har gått till.

Varför inte ta ett rejält grepp nu när Ulrik Lindgren har talartiden till sitt förfogande? Kommer en borgerlig regering att driva höjda minimiskatter i EU? Kommer en borgerlig regering att göra det? Ja eller nej? Det är väldigt enkelt att svara på.

Kommer ni att driva på för inskränkta marknadsföringsregler? Vi vet att det är en av Kristdemokraternas hjärtefrågor. Kommer ni att ta strid mot Internethandel? Kommer ni att slå vakt om Systembolaget?

Det är enkla ja- och nej-frågor. De borde vara väldigt enkla att svara på. Ulrik Lindgren har hittills avstått från att säga något om det.

I stället väljer han att prata historia.

Hur står det till med alkoholhandlingsplanen på europeisk botten? Sverige 2003 återstartar, efter det att jag hade tagit upp frågan på ministerrådsmötet på hösten 2003, hela processen med att på europeisk botten ta upp en strategi för att motverka alkoholskador. Vi hjälpte till och med kommissionen att skriva den strategin. Vi skickade ned en expert, Maria Renström, för att hjälpa till att skriva underlaget. Det blev färdigt förra året. Under hösten har det tröskats igenom i kommissionens alla forum.

Vi har också legat på för att få fram detta så fort som möjligt.

Det senaste jag har hört är att kommissionen kommer att lägga fram alkoholhandlingsplanen nu under våren, alltså under Österrikes ordförandeskap. Jag hoppas det och att den när den väl kommer verkligen blir effektiv.

Prot. 2005/06:77
22 februari

*Nationell alkohol-
handlingsplan*

Anf. 54 ULRIK LINDGREN (kd) replik:

Fru talman! Jag vill påminna den ansvarige ministern om att han faktiskt är ansvarig minister. Det är en självklarhet att oppositionen ska få ställa frågor om vad som pågår och vad som avses göras till den som är ansvarig för den förda politiken. Den rätten förbehåller jag mig att fortsätta att ha.

Jag tackar för beskedet om vad som har gjorts angående EU-strategin. Jag har hört vad som gjordes 2003. Jag har inte hört det sista om att det nu är ett fullföljande på väg denna vår. Tack för det.

De andra frågorna har jag inte heller i det här anförandet hört något om, det vill säga vad som har gjorts när gäller att hävda de nordiska ståndpunkterna från 2004 i EU-sammanhang. Jag hör fortfarande ingenting om de norska erfarenheterna av tvångsvård av gravida. Är det något som ministern bara tänker låta somna i väg och låta betänkandet stå där det står, det vill säga ett blankt avvisande av det arbetet?

Jag har heller inte hört något konkret om hur frivilligvården ska se ut som alternativ och som huvudsak. Hur ska frivilligvården se ut framöver vad gäller gravida och missbruk?

När det gäller gemensam allianspolitik kommer det besked undan för undan. Kenneth Johansson har redogjort för en del av det som har gjorts i den gemensamma välfärdsgruppen. Min personliga övertygelse är att en borgerlig regering kommer att fortsätta med en restriktiv alkoholpolitik. Vi har presterat det tidigare. Det borgar för att vi kommer att kunna hålla en sådan linje också i fortsättningen. Skulle inte så ske blir det naturligtvis ett problem i den kommande regeringen. Det är jag helt övertygad om.

Ministern måste ju också på samma sätt redovisa att den konstellation han själv sitter i också har sina problem. Det stora partiet, Socialdemokraterna, vill införa lägre skatter. Två andra partier, som stöder denna majoritet, vill inte ha några lägre skatter. Hur blir det med en sådan politik totalt sett?

Anf. 55 Statsrådet MORGAN JOHANSSON (s) replik:

Fru talman! Om man ser tillbaka på den här mandatperioden och de förslag vi har lagt fram kring alkoholpolitiken har vi inte bara klarat av handlingsplanen utan också marknadsföringsregler, straffskärpningar för langning och en lång rad andra förslag som s, v och mp har lagt fram tillsammans. Vi har också lyckats få fram ganska stora resurser för att fortsätta de förebyggande insatserna. Det är en halv miljard för 2006/2007. Samordningen på vår kant – Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet – är grundmurad i de här frågorna.

Du kan nog hitta någon fråga där vi inte är överens. Jag tror att det gäller skatten på sprit där vi har olika uppfattningar. I alla andra frågor – Systembolaget, de förebyggande insatserna kring vårdfrågorna, som vi också lagt fram förslag om tillsammans, marknadsföringsreglerna etcetera – har vi faktiskt kunnat leverera politik under hela mandatperioden.

Det är därför jag ställer frågor om er politik, alltså för att ni är så totalt olika, har så totalt motsatta ståndpunkter. Det gäller inte bara marginalfrågor utan det som faktiskt är kärnan i alkoholpolitiken – Systembolagets ställning, marknadsföringsreglerna, synen på tillståndsgivningen när det gäller försäljning av alkohol på restauranger och krogar etcetera. Där har ni helt olika positioner.

Sedan säger Ulrik Lindgren att vi får väl se hur det blir med det efter valet, att vi kanske kan komma överens om det till slut, att vi säkert kommer att kunna göra det. Samtidigt måste man väga in att Moderaterna nu är totalt dominerande på området, medan Kristdemokraterna ju fått betala en stor del av det.

Hade jag varit aktiv inom frivilligorganisationerna, till exempel bland nykteristerna, hade jag när det gäller alkoholpolitiken varit livrädd för en borgerlig regering för man vet aldrig var det kommer att sluta.

Anf. 56 CRISTINA HUSMARK PEHRSSON (m) replik:

Fru talman! Visserligen är ministern minister, men han använder debattiden till att pressa alliansen på när och hur vi ska komma fram med vårt förslag. Vi förbehåller oss rätten att själva göra det.

Det sägs att vi skulle vara så oändligt mycket större än de andra partierna. Hur ser det ut i ministrarnas eget parti i jämförelse med Miljöpartiet och Vänstern? Ni är ju mycket större. Den farhågan tycker jag därför att vi kan lämna därhän. Dessutom beskrev Ulrik Lindgren hur vi inom alliansen ser på detta. Vi har även hört Lars Ångström, som nämnde – jag antecknade det – att det många gånger finns en strutsmentalitet i alkoholpolitiken i Sverige. Vidare kan jag konstatera att vi har fyra borgerliga reservationer till detta betänkande medan Vänstern och Miljöpartiet har fem.

Jag skulle vilja ta upp skattefrågan igen av den anledningen, ministern, att jag är orolig för vad som kommer att hända i utfallet i EG-rätten om Internethandeln. Jag är allvarligt oroad. Om vi får ett förhandsbesked eller om det blir ett okej till Internethandel, och vi får ta ut låga skatter på den, betyder det att vi ser skattekraften försvinna från Sverige. Det handlar om många pengar som vi skulle behöva inom vården och omsorgen. Det i sin tur betyder att om vi inte sänker skatten, om ministern inte är minister för sin hatt och kan få de andra med sig på att sänka skatten, kommer ni själva att avveckla Systembolaget, det detaljhandelsmonopol som ni värnar om.

Vi väntar ett besked när som helst och kommer kanske inte att kunna ha den debatten innan beskedet kommer, men eftersom ministern är ansvarig för dessa frågor är jag väldigt intresserad av att höra vad han har för plan om vi får ett ja för Internethandel och han inte får igenom en skattesänkning. Vad blir resultatet, som ministern ser det?

Anf. 57 Statsrådet MORGAN JOHANSSON (s) replik:

Fru talman! Vi gör nu allt för att försöka argumentera hem de grundläggande principerna när det gäller alkoholpolitiken i EG-domstolen. Vi pekar bland annat på riskerna för en mycket kraftigt ökad organiserad kriminalitet som eventuellt kommer att bli följden av detta. Vi pekar på att vi kommer att ha mycket stora problem med att kunna klara av den illegala vidareförsäljningen och att det kommer att växa fram en organi-

serad kriminalitet där man ena dagen tar in alkohol och säljer vidare till ungdomar. Nästa dag kan det vara narkotika och den tredje dagen kanske människor. Den argumentationen, samt vad det innebär för Systembolaget – som EG-domstolen en gång sagt är förenlig med EG-rätten – kommer vi att driva mycket hårt.

Jag tycker att man ska vara tacksam för att det just nu finns en socialdemokratisk regering. Om vi hade haft en borgerlig regering vet vi inte hur borgerligheten till slut hade mött denna utmaning från kommissionen. Man kunde mycket väl ha valt att lägga sig platt och sagt att det är inreklamningsreglerna som ska gälla, de inreklamningsregler som Cristina Husmark Pehrssons partikamrater i Europa är så angelägna om att i alla avseenden alltid främja, liksom producentintressena som alltid står Moderaterna väldigt nära.

Vi kommer att fortsätta att driva det här målet och även peka på de stora riskerna för folkhälsan. Vi vet ju att EG-domstolen tidigare tagit mycket seriöst på folkhälsoargument, och jag är övertygad om att man kommer att göra det också vid det här tillfället.

När jag ändå har Cristina Husmark Pehrsson framför mig vill jag ställa en fråga. Det gäller detta med att ni vill ställa ut öl och vin men inte sprit i Konsumbutikerna. Hur är det tänkt att det ska fungera? Ska spriten fortsätta att säljas i något slags Systembolagsliknande butiker? Det stod så i en artikel som du skrev på Europaportalen häromdagen. Är det tänkt att något slags Systembutiker ska fortsätta att sälja sprit, bara sprit, och ingenting annat?

Anf. 58 CRISTINA HUSMARK PEHRSSON (m) replik:

Fru talman! Vi har tagit lärdom av Socialdemokraterna beträffande hur vi ska bete oss, men vi vill inte gå lika långt som de. Morgan Johansson är ansvarig för att det statliga bolaget Vin & Sprit äger detaljhandelsaffärer i Systembolagsliknande former i Danmark. Där säljer man öl, vin och sprit. Vi vill inte gå så långt som ni vill göra. Vi vill bara sälja öl och vin i licensierade affärer. Vi tycker att det är omoraliskt av staten att äga ett Vin & Sprit som säljer otroliga mängder sprit och som köper upp spritaffärer och spritproducenter ute i Europa.

Där gör ni reklam – tala om reklamskatten! Där kan ni rikta er till ungdomar. Ni vet inte vem som dricker. Ni har ingen kontroll på åldrarna, på vem som köper era produkter. Ni har detaljhandelsaffärer i Systembolagsliknande former i Danmark. Det är inte en, inte två, utan fem! Jag har själv varit där och handlat. Ni gör reklam för billig sprit, om man köper tillräckligt mycket.

Vi vill inte gå så långt som ni. Vi vill bara sälja öl och vin i licensierade butiker där vi kan kontrollera åldersgränsen.

Anf. 59 Statsrådet MORGAN JOHANSSON (s) replik:

Fru talman! Det var inte ett svar på min fråga. Jag frågade om det är tänkt att de butiker som ska fortsätta att sälja sprit enbart ska sälja sprit.

(CRISTINA HUSMARK PEHRSSON (m): Jag har ingen ytterligare replik.)

Prot. 2005/06:77
22 februari

*Nationell alkohol-
handlingsplan*

Så tolkar jag den skrivning som finns i artikeln, alltså att de inte ska sälja korv och grönsaker. Cristina Husmark Pehrsson nickar. Uppenbarligen har man inte tänkt igenom detta. Om de bara ska sälja sprit kommer ett sådant system aldrig att bära sig – det förstår ju var och en. Statliga butiker eller licensierade butiker som bara säljer sprit kommer aldrig att bära sig. I så fall måste man skicka in ganska mycket statliga pengar i en sådan kedja av statliga butiker.

Om man inte skickar in så mycket pengar i en statlig kedja som bara ska sälja sprit i statliga spritbutiker kommer resultatet att bli att det bara finns underlag i storstadsområdena för sådana statliga spritbutiker. Då handlar det bara om storstadsområdena. Om jag bodde i Simrishamn och ville ha en snaps till sillen skulle jag behöva åka till Malmö för att köpa sprit. Är det en riktig tolkning av er politik? I så fall har ni nog inte riktigt tänkt igenom ert system.

Anf. 60 GABRIEL ROMANUS (fp) replik:

Fru talman! Morgan Johansson varnar för en regering som inte orkar hävda svensk alkoholpolitik i EU. Sedan säger han att om han företrädde nykterhetsrörelsen skulle han vara väldigt orolig för en ny regering. Intressant nog har ordföranden i IOGT-NTO, som företräder nykterhetsrörelsen, gjort ett inlägg i den debatt på Europaportalen som också Morgan Johansson deltagit i. Han säger följande:

”Anledningen till att införselbegränsningarna försvann för Sveriges del var regeringens och riksdagens godtagande av EU-kommissionens påstående att Sverige inte hade rättslig grund att hävda fortsatt undantag. Detta godtogs från svensk sida utan att frågan underställdes prövning i EG-domstolen. Regeringen har nu insett att Sveriges möjligheter att bedriva en alkoholpolitik som lever upp till det nationella behovet har blivit närmast omöjliggjorda p g a EU:s politik och de egna eftergifterna mot EU-kommissionen.”

Morgan Johansson satt inte i den regering som beskrivs på detta sätt eftersom det var innan han kom in i den, men det var dock Socialdemokraternas regering. Anledningen till att man fick igenom detta i riksdagen var att Moderaterna stödde det.

Man kanske ska vara lite försiktig om man börjar säga att det ska bli en sådan väldig olycka om Moderaterna får inflytande. Det var ju de som tillsammans med Socialdemokraterna drev igenom den här eftergiften och offrade det. Jag vill inte att vi ska ägna oss åt historieskrivning. Men en liten ödmjukhet när det gäller ansvaret för de olyckor som vi har i dag skulle vara klädsam.

Sverige och Lars Engqvist fick för fem år sedan fick igenom att man skulle göra en alkoholpolitisk strategi. Det var ett bra beslut. Sedan har det tagit fem år innan vi får fram den. Det kanske tar lång tid. Jag vet att Morgan Johansson har drivit på. Men inte kan man säga att Sverige har utträttat några stordåd ännu så länge när det gäller att påverka EU.

Jag hoppas att vi tillsammans ska kunna göra det. Då går det förmodligen lättare om inte vi blåser upp de svenska skillnaderna. Även om det ingår i den socialdemokratiska valstrategin just nu att blåsa upp oenig-

heten är den här frågan så viktig att jag tycker att man kunde visa lite större generositet.

Prot. 2005/06:77
22 februari

Anf. 61 Statsrådet MORGAN JOHANSSON (s) replik:

Fru talman! Gabriel Romanus och jag är överens om vad som ska göras och den grundläggande politiken. Så är det. Men vad jag oroas för är om det kan bli ett väldigt tvärt kast efter valet.

Får Gabriel Romanus linje genomslag i en eventuell borgerlig regering kanske man kan vara trygg och känna sig säker. Men vi kan inte alls vara säkra på det, särskilt inte mot bakgrund av att Moderaterna är så pass stora på den borgerliga kanten att man i det närmaste håller på att köra ut ett par av de andra partierna ner i källaren.

Är det då inte tryggare att ha kvar en socialdemokratisk regering och en ordning på vår sida om politiken där vi är helt överens om grundtagen i politiken? Det gäller sådana enkla grundtag som Systembolaget, det förebyggande arbetet, tillståndsgivningen och sådant.

Det var precis det jag menade med min notering av hur jag förmodligen hade resonerat om jag hade varit aktiv inom en nykterhetsorganisation. Det är att välja att spela på lotteri, att inte veta vilken politik som en borgerlig regering kommer att driva. Det kan antingen vara Moderaternas totala avreglering eller Kristdemokraternas förbudslinje som ska gälla. Att inte veta det är som att spela på lotteri. Vårt alternativ är mycket mer förankrat i den väldigt breda enighet som råder i vår riksdag. Det var bara det som jag egentligen ville påpeka.

Jag skulle gärna vilja höra Gabriel Romanus resonera kring detta. Kommer en eventuell borgerlig regering att driva på för höjda minimiskatter i EU? Tror Gabriel Romanus det? Tror Gabriel Romanus på att ni kommer att driva på för inskränkta marknadsföringsregler? Kommer en borgerlig regering, om den blir sanning, att ta strid mot Internethandel på det sätt som vi har gjort?

Anf. 62 GABRIEL ROMANUS (fp) replik:

Fru talman! Jag är övertygad om och hoppas att en ny regering kommer att vara minst lika aktiv som den nuvarande när det gäller att hävda svensk folkhälsopolitik i EU. Den skulle kunna göra det också med ett gott stöd av riksdagen. Det är inte så att ett parti kan köra över sex stycken.

Jag är ganska övertygad om att Morgan Johansson innerst inne också inser det, även om det passar in i den socialdemokratiska valstrategin att blåsa upp Moderaternas inflytande. Nu ska jag inte tala om dem, eftersom det är ett replikskifte med Morgan Johansson. Men jag tycker ändå att man kunde ge det erkännandet att det är bra att enigheten ökar genom att Moderaterna har rört sig åt rätt håll.

Jag vill använda ett par sekunder till att ställa några frågor om regeringens politik, eftersom Morgan Johansson företräder den nuvarande regeringen.

Jag hör oroande uppgifter om att inte alla de som företräder Sverige nere i Bryssel vet om att det är en prioriterad fråga att hävda andra införselregler, att vi ska få bättre kontroll över införseln och få höjda minimiskatter.

*Nationell alkohol-
handlingsplan*

Jag hör och ser också oroande uppgifter. Visserligen har tullen nu fått i sitt regleringsbrev att man ska prioritera frågan om illegal alkohohlantering. Men polisen har inte fått det i sitt regleringsbrev. Vad beror det på, efter allt som vi vet att vi behöver göra?

Jag hör också synpunkter om att Kent Härstedts utredning, som tydligen inte har påverkat handlingsplanen särskilt mycket, inte kommer att föranleda några ytterligare förslag. Den är lagd i någon byrå- eller skrivbordslåda. Hur ligger det till med den saken? Det kunde vara bra att få svar på några konkreta frågor om den nuvarande regeringens politik också.

Anf. 63 Statsrådet MORGAN JOHANSSON (s) replik:

Fru talman! Debatten här har inte precis visat att Moderaterna har rört sig i vår riktning. Det är snarare tvärtom.

Anf. 64 TREDJE VICE TALMANNEN:

Jag ber att få påminna om att detta replikskifte gäller Gabriel Romanus och det parti han företräder.

Anf. 65 Statsrådet MORGAN JOHANSSON (s) replik:

Fru talman! När det gäller införselreglerna och diskussionen i EU låser Sverige nu en hel förhandling, förhandlingen om cirkulationsdirektivet. Där var kommissionens ursprungliga förslag att helt ta bort de indikativa nivåerna, att de bara skulle skrivas bort. Där har vi totalt motsatt inriktning. Vi vill minska dem dramatiskt, i varje fall ned mot en halvering.

Därför låser Sverige tillsammans med några andra länder hela förhandlingen. Vi förhandlar inte om detta så länge det står kvar. Vi får se hur kommissionen nu tänker agera för att kanske lösa upp den knuten. Men det är det instrument vi har kunnat använda hittills.

När det gäller skattesidan kommer vi att få se höjda minimiskatter på öl och sprit. Det är en höjning med, skulle jag tippa, 25–30 %. Det är ganska bra, framför allt mot bakgrund av att de inte har höjts sedan år 1993. Enbart inflationen har tömt minimiskatterna på ett realvärde.

Det är absolut inte bra nog, och inte bra nog för att det ska vara ett verkningsfullt medel för att kunna bryta skattekonkurrensen som vi har ett bekymmer med. Men att minimiskatterna på öl och sprit över huvud taget höjs är bra.

Sedan vet Gabriel Romanus och jag att vi också driver på för att få en minimiskatt på vin som inte finns i dag. Att det över huvud taget sker är en effekt bland annat av den svenska aktiviteten på detta område.

Anf. 66 LARS ÅNGSTRÖM (mp) replik:

Fru talman! När man avskaffade införselkvoterna berövade vi oss prisinstrumentet i vår alkoholpolitik. Skatteskillnaden som nu existerar har redan i dag lett till de kriminella nätverken och den organiserade smugglingsverksamheten som Morgan Johansson, om jag uppfattade honom rätt, varnade för. Det är i dag ett faktum att ungdomar ute i Sverige kan köpa sprit långt mer lättillgängligt och långt billigare än kanske någon gång tidigare.

I stället för att i ett tidigt skede ha intensivt verkat för höjda minimiskatter i Europa parallellt med successiva skattesänkningsssteg i Sverige för att ta bort den här skillnaden står vi inför risken att få en 40-procentig sänkning och skapa samma eufori i hela landet som vi kan uppleva i en taxfreeshop på en Ålandsbåt och allt negativt det kommer att föra med sig.

Mot den bakgrunden vill jag ställa en fråga till Morgan Johansson. Man ser nu förslaget om att små lokala destillatörer i Sverige skulle tillåtas gårdsförsäljning av sin egen produkt och att man skulle utreda möjligheten för dessa att verka innanför Systembolagets och monopolets ram. Vore det inte en väg att kunna skapa en hållbar politik såtillvida att vi kan fortsätta att bibehålla detaljhandelsmonopolet?

Jag ser en stor risk i att om man inte anpassar politiken och regelverket efter en förändrad omvärld och det faktum att det i dag finns små lokala hantverkare som gör de här produkterna kommer det inte att vara långsiktigt hållbart. Man kommer att uppleva att det är en orättvisa gentemot hur små producenter behandlas ute i Europa. Det blir ett argument för att avskaffa monopolet och därmed vårt sista återstående alkoholpolitiska instrument.

Jag vill fråga om statsrådet inte ser en risk i detta.

Anf. 67 Statsrådet MORGAN JOHANSSON (s) replik:

Fru talman! Nej, jag ser precis motsatt risk, nämligen att en sådan åtgärd skulle undergräva Systembolaget. Vi har redan sett det när det gäller prövningen av den finska situationen och det finska fallet, där man ju har den här möjligheten.

Jag har egentligen inte mycket att tillägga till det replikskifte som var tidigare där Martin Nilsson redde ut de grundläggande argumenten.

Möjligen kan jag bara återigen understryka att Systembolaget också står på principen om att behandla alla producenter lika. Systembolaget får aldrig beskyllas för att behandla exempelvis inhemska producenter före och bättre än utländska producenter.

En sådan här ordning skulle man med lätthet kunna argumentera för och säga: Titta här nu hur Sverige ger sina egna producenter – låt vara att de är små – företräde framför andra producenter! Då skulle vi ha ett problem på det sättet med EG-rätten. Jag drar faktiskt motsatt slutsats mot vad Lars Ångström gör i den delen.

Anf. 68 LARS ÅNGSTRÖM (mp) replik:

Fru talman! Jag tycker inte att rättviseargumentet fungerar om vi ser till hur det i praktiken fungerar på Systembolaget i dag med de stora multinationella jättarna, som har företräde på hyllkanten. Via aggressiv marknadsföring riktad till ungdomar tar de marknadsandelar på bekostnad av de lokala hantverkarna, som aldrig har en chans att hamna i hyllsortimentet – inte en suck över huvud taget! Det är ett litet hantverk och de kommer aldrig upp i de volymerna och har kanske inte heller det intresset.

Rättviseargumentet fungerar alltså inte. Tvärtom upplever jag att regelverket är gjort i en tidigare period då vi inte hade den här situationen. I dag ser vi i stället en diskriminering. Det här kan bli ett starkt argument för att monopolförsäljningen som den ser ut i dag inte är försvarbar.

Jag ser en uppenbar risk i detta. Om man inte ens är beredd att försöka utreda vilka möjligheter som finns och se ifall det går att få en sådan här verksamhet att fungera inom ramen för Systembolaget kan det få negativa alkoholpolitiska konsekvenser just genom att vi inte längre kan bibehålla monopolet.

Anf. 69 Statsrådet MORGAN JOHANSSON (s) replik:

Fru talman! Jag tror att Lars Ångström underskattar kraften i det argumentet. Systembolaget står på att vi behandlar alla producenter på samma sätt och att vi inte låter inhemska producenter sälja före andra. Detta var ett av skälen till att vi klarade prövningen i EG-domstolen under den så kallade Franzédomen från 1997. Om vi skulle medverka till att detta undergrävs tror jag att vi skulle få bekymmer igen i den processen.

Det finns också ett annat starkt argument – risken för spridningseffekter. Det kommer kanske inte bara att vara de här gårdarna som anmäler sitt intresse utan också många andra producenter. Det gäller inte minst alla bryggerier, som gärna skulle vilja ha samma möjligheter. Det gäller också Vin & Sprit i Århus etcetera.

Dessa två argument sammantaget är starka, enligt min uppfattning. De gör att jag inte vill röra mig i den här riktningen.

Anf. 70 KENNETH JOHANSSON (c) replik:

Fru talman! Ett tag sjönk nivån från statsrådet Morgan Johanssons sida i debatten. Jag ska inte falla i den gropen.

Jag ska ta upp två stycken områden där jag tyckte att det gjordes märkliga uttalanden. Morgan Johansson frågar: Orkar en ny regering hävda sig i EU-arbetet?

Först och främst: När det gäller Centerpartiets politik, som jag representerar, vill vi se höjda minimiskatter, skärpta införselregler och möjligheter till ett nationellt förbud mot alkoholreklam. Vi värnar detaljhandelsmonopolet. Vi står fullt ut för en restriktiv alkoholpolitik.

Det som är bekymret, det som vi hör och det som Gabriel Romanus påtalade, är: Var finns Sverige i EU-samarbetet? Hur agerar Sverige? Hur prioriterar Sverige sitt arbete? Det är lätt att prata högt här ifrån talarstolen, men det måste ju höras internationellt. Så länge Morgan Johansson är statsråd tycker jag att han verkligen ska höja rösten, gå på offensiven, driva på och visa resultat.

Min direkta fråga är: Vad ser vi för resultat av det arbete som görs i EU? Det gäller inte vad som diskuteras i slutna rum, utan konkret. Upp till bevis! Vad är resultatet?

Det andra är riktigt dåligt. Om jag var med i en frivilligorganisation skulle jag vara livrädd för en ny majoritet i riksdagen. Detta är så dåligt! Här är det vi som jobbar för frivilligarbete, här är det vi som i alliansprogram och annat lyfter fram den ideella sektorn och lägger fram en rad förslag på vad man kan göra. Frivilligorganisationerna är oerhört frustrerade över att det ges så lite i stöd till det ideella arbetet. Var lugn, Morgan Johansson, och sprid inte falska bilder! Någon kan ju tro att du har rätt.

Anf. 71 Statsrådet MORGAN JOHANSSON (s) replik:

Fru talman! Jag tror att de som lyssnar på debatten ställer sig samma fråga som jag: Hur i hela världen ska man kunna få ihop en borgerlig alkoholpolitik? Ni är ju så väsensskilda från varandra. Ni står ljusår från varandra. Jag behöver inte upprepa alla punkter där ni står långt ifrån varandra. Och det är inte några detaljer, utan det är sådant som är absolut grundläggande för den svenska ansvarstagande alkoholpolitiken.

Kenneth Johansson säger att Centerpartiet minsann kommer att hävda det ena och det andra. Kristdemokraterna och Folkpartiet säger likadant. Men ni har ju inte lyckats skrapa ihop ett väljarunderlag – i alla fall inte hittills – som tillnärmelsevis tillsammans kommer upp i det som Moderaterna har. Moderaterna är den stora dominanten på er sida. Vad har vi då för garantier för att det inte också blir deras politik som kommer att gälla framöver? Varför skulle den inte gälla?

Det är precis det som jag far efter när jag ber er resonera om detta. Kommer ni att driva höjda minimiskatter i EU? Kommer en borgerlig regering att göra det? Kommer ni att driva på för inskränkta marknadsföringsregler? Det är det ingen människa som i dag vet. Ni har inte lyckats samla er kring en gemensam alkoholpolitik. Om man är aktiv i de här frågorna bör man nog vara en smula oroad för en sådan utveckling.

Vad ser vi för resultat? Jag kanske ska be Kenneth Johansson läsa Svenska Dagbladet. Det är bara att läsa ingressen, där det står: Sverige blir inte längre mobbat i EU för sin tuffa alkoholpolitik. Hårdare bestämmelser är på gång i nästan alla EU:s 25 medlemsländer med mer kontroll, striktare åldersgränser, högre skatter och hårdare tag mot rattfylleri.

Det är den bild som nu finns i Europa och som journalisten har tagit del av. Det är en helt annan bild än den som fanns för bara några år sedan. Sverige har spelat en aktiv roll i detta.

Anf. 72 KENNETH JOHANSSON (c) replik:

Fru talman! Det finns en bred samsyn i riksdagen och mellan riksdagens partier om att vi ska ha en restriktiv alkoholpolitik. Det är självklart att en alliansregering kommer att föra en restriktiv alkoholpolitik. Det är ett svar.

Precis lika lite som Morgan Johansson redovisar interna förhandlingar tänker vi redovisa något sådant. Det är inte någon hemlighet att det är i de slutna rummen som Morgan Johansson för diskussionerna med Vänstern och Miljöpartiet om alkoholskatterna. Sedan slås det i dörrar och hotas med att man ska spräcka regeringsuppgörelser. Vår diskussion är en västanfläkt jämfört med den aktivitet som ni för.

Det är fyra partier. Det ska naturligtvis föras en diskussion mellan dem. Men det råder helt klart en bestämd uppfattning om att en restriktiv alkoholpolitik ska gälla även framöver. Det som vi preciserar är ett förebyggande arbete med folkhälsan. Där kliver vi fram och tar steg som är betydligt mer offensiva än vad Morgan Johansson hittills har orkat med.

Det är där som frivilliginsatserna kommer in. Det är där som olika åtgärder kommer in för att vi ska få fler som kan komplettera samhällets insatser. Där har vi en ideologisk skillnad i synen. Jag som borgerlig politiker ser ett mervärde i att den ideella sektorn är med och gör ett jobb. Morgan Johansson har ofta i debatten snarast sett den som en konkurrent.

Vi måste ha alla med på arenan om vi ska lyckas nå resultaten. Det är den politik som vi kommer att driva.

Anf. 73 Statsrådet MORGAN JOHANSSON (s) replik:

Herr talman! Kenneth Johansson säger att det är självklart att man kommer att fortsätta att föra en restriktiv alkoholpolitik. Visa då det! Ni ska ju träffas på ett konvent om några dagar där ni ska dra upp riktlinjerna för en borgerlig politik. Kommer vi att bli lite klokare efter det konventet när det gäller vilken politik ni är beredda att föra? Visa då det, Kenneth Johansson! Kom ut efter det där konventet och förklara för oss att Moderaterna nu är med på att behålla Systembolaget, på att driva höjda minimiskatter i EU och på att driva på för inskränkta marknadsföringsregler! Nu är det de här punkterna som vi kommer att gå till val på. Upp till bevis, Kenneth Johansson, på de konventsdagarna! Sedan får vi se om ni klarar av en sådan diskussion.

Ni kom ju med en alkoholpolitisk rapport i december när ni hade samtalat om detta. Ni hade egentligen bara två konkreta förslag. Det ena var att man skulle skärpa straffet för langning, och det har vi redan gjort. Det andra var att ni skulle dra in stödet till ungdomsorganisationer som har alkohol i sin verksamhet. Det var det andra förslaget. Alla andra frågor lämnade ni därhän, men nu har ni konventsdagarna på er att diskutera igenom detta.

Anf. 74 CRISTINA HUSMARK PEHRSSON (m):

Herr talman! Så ofta som Morgan Johansson visar Svenska Dagbladet kanske jag ska tipsa Svenska Dagbladet. Det kanske kan bli en plats ledig på prenumerationsavdelningen efter valet 2006.

Skillnaden i den här långa debatten är påtaglig. Socialdemokraterna vill sänka skatten men förmår inte – regeringsmakten är för viktig – trots att det kan äventyra Systembolagets vara eftersom det kan innebära att Internetförsäljningen totalt tar över. Socialdemokraterna vill behålla Vin & Sprit, producera mängder med alkohol, köpa upp fler producenter och skicka ut detta i världen med stor reklam. Vi har också fått höra hur Bosse Ringholm i mitten på 1990-talet inte fullföljde det undantag som Ulf Dinkelspiel förhandlade fram vid EU-inträdet. Därmed är det den verklighet vi har att leva med.

Morgan Johansson försöker här hela tiden, på Internetsidor och överallt, dölja sitt tillkortakommande genom att på något sätt skylla på Moderaterna. Vi har tyvärr haft makten i det här landet alldeles för kort tid. Det är ett fåtal år om vi jämför med Socialdemokraternas 75 år. Försök inte skylla på oss! Stå i stället upp för den politik som ni inte bedriver!

Jag vill ställa en fråga. Ministern sade tidigare till mig att det går enkelt att svara ja eller nej. Jag uppmanar till samma sak. När Vin & Sprit köpte De danske spritfabrik ingick ett antal Systembolagsliknande affärer som säljer sprit, vin och öl till rabatterade priser över hela Danmark. Vi vill inte sälja sprit i affärer på detta vis, men vi kan tänka oss att sälja vin i licensierade affärer. Min fråga kan besvaras med ja eller nej. Nu är det Morgan Johansson som ska svara. Tänker Morgan Johansson driva igenom att ni avvecklar de Systembolagsliknande affärer ni har i Danmark som säljer sprit?

Anf. 75 Statsrådet MORGAN JOHANSSON (s) replik:

Herr talman! Jag trodde att när Cristina Husmark Pehrsson tog ordet igen skulle hon reda ut hur det egentligen är tänkt med de här spritbutikerna. Ni vill ställa ut öl och vin i Konsum och Ica, men spriten ska säljas i några andra slags affärer som jag utgår ifrån inte ska sälja någonting annat. Eller? Kan Cristina Husmark Pehrsson klara ut för oss hur det egentligen är tänkt? Ska vi ha statliga spritbutiker som bara säljer sprit eller ska de också sälja annat? Det var den frågan jag ställde, och jag trodde att Cristina Husmark Pehrsson skulle reda ut det för oss.

Cristina Husmark Pehrsson började med att tala om vad som har framkommit under den här debatten. Det som har framkommit allra mest är ju att Moderaterna står kvar vid alla sina gamla ståndpunkter långt vid sidan av de andra sex partierna. Jag har pekat på att det kanske är ett bekymmer för en eventuell borgerlig regering. När Cristina Husmark Pehrsson hör Kenneth Johansson, Ulrik Lindgren och Gabriel Romanus bedyra att en borgerlig regering kommer att föra en fortsatt restriktiv alkoholpolitik på det här sättet, vad tänker hon då? Tänker hon då: Nej minsann, aldrig i livet? Eller tänker hon då: Jaha, vi kommer att lägga oss platt för detta? Tänker hon då kanske: Det får vi se efter valet?

Skulle inte Cristina Husmark Pehrsson kunna redovisa lite av sina tankar när hon hör hur långt ifrån sina borgerliga bröder hon står på det här området?

När det gäller Vin & Sprit är det så att varje land bestämmer självt över sin alkoholpolitik. Danmark gör det, och Sverige gör det. Jag tycker inte att vi ska ha speciella regler som gäller för hur statliga företag agerar annat än att varje land självt bestämmer över sin egen politik. Det tycker jag är grundläggande.

Anf. 76 CRISTINA HUSMARK PEHRSSON (m) replik:

Herr talman! Vin & Sprit har ju köpt De danske spritfabrik, och i köpet som den svenska statens monopol gjorde ingick ett antal detaljhandelsaffärer där man får köpa sprit. Jag har själv varit där. I Vin & Sprit-journalen annonserar man: Kom hit! Har ni medlemskortet i tidningen med er och köper för över 500 kr får ni rabatt. Vi har Danmarks största sortiment av singel malt.

Det är en fantastiskt trevlig affär. Jag har varit kund där många gånger. Men jag tycker att det är omoraliskt, ministern, när man anklagar oss för någonting som ni nu genomför. Ni driver ju redan spritbutiker som detaljhandelsaffärer.

Anf. 77 Statsrådet MORGAN JOHANSSON (s) replik:

Herr talman! Cristina Husmark Pehrsson kanske får ta ännu fler inlägg här. Jag får fortfarande inte klart för mig hur ni egentligen vill ha det. Ni ska avveckla Systembolaget. Det har ni sagt. Ni vill ställa ut ölet och vinet i Konsum- och Icabutikerna. Det är vi emot. Vad ska ni göra med spriten? Var ska den säljas? Tänker ni inrätta affärer som bara ska sälja sprit? Om det är så, säger jag att det inte kommer att finnas något underlag för statliga butiker som enbart säljer sprit annat än i storstäderna. Det underlaget kommer att finnas bara i storstäderna, inte i glesbygden. Om det är så, och jag har nog anledning att misstänka att det faktiskt är så eftersom Cristina Husmark Pehrsson inte vill prata om det, innebär

det att tillgången till den typen av butiker bara kommer att förbehållas storstadsområdena. I så fall blir det första ni får göra att lägga ned i glesbygden.

Om jag då sitter i Simrishamn och vill dricka en snaps Skåne till min sill, får jag ta bilen in till Malmö för att kunna köpa min flaska. Det blir effekten av ett sådant upplägg som ni skissar på. Det blir ingen försäljning någon annanstans än i storstäderna. Det kanske är goda nyheter för en del. Det är framför allt väldigt goda nyheter för dem som är hembrännare om man skulle lägga ned denna försäljning i glesbygderna.

Anf. 78 CRISTINA HUSMARK PEHRSSON (m) replik:

Herr talman! Jag får inga svar. Ministern har någon form av politisk retorik som går ut på att avkräva oppositionen en politik när det är han själv och hans parti som under mellan 65 och 70 år har stått för politiken här i Sverige. Det är ni som inte förhandlade fram att undantaget skulle fortsätta. Det är med er politik som vi ser att ungdomar aldrig har druckit så mycket som de gör nu. Nu ser vi möjligen kanske ett trendbrott, men det är från en oändligt hög nivå vi ser detta trendbrott i så fall. Det har skett under er tid.

Det är ni som inte vill se till att gravida kvinnor som inte vill avhålla sig från alkohol tvångsvårdas. Det handlar om att ofödda barn blir skadade genom att man inte tar hand om de här mammorna.

Jag ser framför mig vad som kan hända nu med ministrarnas alkoholpolitik, om vi inte sänker skatter och Internetförsäljningen blir godkänd. Då behöver inte ministern åka från Simrishamn till Malmö. Då har ministern redan köpt hem på Internet till låga skatter och har källaren full. Det är så det ser ut i Sveriges land i dag. Man åker ut och köper tre och betalar för två. Det är alldeles fullt i källarna i Sverige i dag. Sprit, vin, öl och narkotika kommer in över de svenska gränserna. Tullen tar bara emot en bråkdel. Ni har ju misslyckats och havererat detta. Den politik ni för är helt utan kontroll.

Anf. 79 GABRIEL ROMANUS (fp):

Herr talman! Jag hade verkligen inte tänkt att förlänga den här debatten, men här försöker folkhälsoministern måla upp en situation där Systembutikerna och detaljhandelsmonopolet på något sätt skulle ersättas av vin och sprit i livsmedelsbutikerna och dessutom särskilda spritbutiker. Samtidigt, i samma andetag, säger han att i andra länder kan ett statligt svenskt bolag driva vin- och spritbutiker med reklam som till och med konkurrerar med Systembolaget eftersom de ligger inom någon timmes avstånd från Systembutikerna i Skåne, och det känner han inga bekymmer inför. Då måste jag ju reagera.

Den svenska regeringen har ansvar för vad det statliga Vin & Sprit har för sig utomlands och att det bedriver reklam för vodka, svenskt brännvin, och har som mål att hela världen ska dricka svenskt brännvin som den största lyckan. Det är ju någonting som ni har ett ansvar för som regering.

Det är inte konstigt att många tycker att detta är dubbelmoral. När vi var nere och försökte övertyga tjänstemännen i Bryssel om att Sveriges alkoholpolitik går ut på att människor ska dricka mindre, inte på att gynna svenska produkter – och vi lyckades med det så småningom – fick

vi hela tiden höra: Jaha, men det gäller tydligen inte människor i andra länder. Där ska svenska staten vara ute och bedriva en våldsam alkoholreklam.

Nog är det en dubbelmoral som det skulle vara en befrielse om vi blev av med!

Det är skärande ironiskt att ni nu försöker inbilla människor i rege- ringsdiskussionen att det finns en risk för att Moderaterna blir så stora att de kan avskaffa monopolet i Sverige, medan ni själva har ansvar för ett alkoholbolag som ute i hela världen bedriver en politik som aldrig skulle godkännas i Sverige.

Anf. 80 Statsrådet MORGAN JOHANSSON (s) replik:

Herr talman! Jag får faktiskt säga att jag inte har några som helst be- kymmer att försvara Vin & Sprits verksamhet. Ett skäl till det är att man ju faktiskt har ett mycket mera ansvarstagande förhållningssätt till sina produkter än vad de allra flesta andra producenter har. Det är ingen till- fällighet att man har det. Jag bävar inför en situation då man skulle gå Gabriel Romanus väg, nämligen att sälja ut Vin & Sprit till något stort amerikanskt multinationellt bolag som då skulle sitta på dessa väldiga produktionsmöjligheter och dessutom marknadsföringsmöjligheter.

Jag är ganska övertygad om att när vi klarade av marknadsföringen, alltså alkoholreklamen, för ett par år sedan då vi fick ett marknadsdom- stolsbeslut som innebar att man undergrävde vår lagstiftning, var det en väldigt tillgång att ha ett statligt Vin & Sprit som inte direkt utnyttjade situationen. Det gjorde man faktiskt inte. Hade vi i stället haft Gabriel Romanus situation och sålt ut till något amerikanskt stort bolag hade vi fått se det direkt, och vi hade också fått se mycket större bekymmer framöver.

Principen, det vill säga att varje land självt bestämmer över sina marknadsförings- eller försäljningsregler, tycker jag är rätt viktig. Ska man ha ett bolag som producerar alkohol måste man ge det bolaget möj- lighet att verka under samma regler som alla andra bolag följer på olika marknader, men med en särskilt ansvarstagande inriktning, som jag tyck- er att Vin & Sprit har. Men alternativet kan aldrig vara att sälja det till något stort kommersiellt bolag på det sätt som Gabriel Romanus vill.

Anf. 81 GABRIEL ROMANUS (fp) replik:

Herr talman! Det är ju ingen naturlag att svenska statens bolag, som bildades en gång i världen för att försörja den svenska marknaden, nu ska ha som ambition att bli ett av världens största spritförsäljande bolag och ute i världen bete sig på ett sätt som man aldrig skulle kunna göra hemma. Det är verkligen ingen självklarhet att vi ska ha det. Om inte Morgan Johansson inser att det komprometterar svensk alkoholpolitik, då är han nog mera begränsad i sin tankeförmåga än vad jag tror. Nej, han inser säkert detta. Det är en belastning för svensk alkoholpolitik att ha ett bolag som betar sig som det gör utomlands. Vi ska vara tacksamma för att de inte gör likadant hemma och utnyttjar situationen efter marknads- domstolens dom. Det tycker jag är så självklart att det inte skulle behöva nämnas ens en gång.

Prot. 2005/06:77
22 februari

*Nationell alkohol-
handlingsplan*

Men man kunde ju i varje fall, som ett minimum, upphöra med exportverksamheten. Sälj exportverksamheten medan den är värd någonting! Det sägs att varumärket är värt 20 miljarder. I så fall kan vi ju få in det och använda det till att betala av statsskulden eller någonting annat.

Det finns många stora, multinationella företag. Det finns ingenting som talar för att det faktum att Sverige äger ett sådant företag, som nu expanderar i land efter land, skulle ge med något slags inneboende logik att Sverige måste driva ett företag som äger spritfabriker i Danmark, Tjeckien, Polen och så vidare. Det fattar jag bara inte. Lås er inte för att ni måste behålla detta bolag! Det är verkligen en gökunge i den svenska alkoholpolitiken.

Anf. 82 Statsrådet MORGAN JOHANSSON (s) replik:

Herr talman! Det som skiljer mig och Gabriel Romanus åt tror jag är att jag inte i grunden skäms för att Sverige producerar högkvalitativ alkohol. Jag gör faktiskt inte det. Det är bra produkter. Det är faktiskt inte förbjudet att dricka alkohol, vilket man ibland kan tro när man lyssnar på en del som argumenterar i de här frågorna.

Men alldeles oavsett vad man gör kan det ju aldrig vara en lösning att sälja till något stort multinationellt amerikanskt bolag, oavsett om det bara är exportverksamheten man ska sälja. Det är ju stort nog det. Skulle det vara bättre att stärka de stora amerikanska bolagen på Vin & Sprits bekostnad? Är det Gabriel Romanus linje? I så fall får jag säga att vi inte är överens där.

Anf. 83 GABRIEL ROMANUS (fp) replik:

Herr talman! Det finns en gammal fin princip för svensk alkoholpolitik som kallas för desintresseringsprincipen, alltså att man ska försöka avstå från privat vinstintresse och konkurrens. Vin & Sprit representerar ju inte ett privat vinstintresse utan ett statligt vinstintresse, men det kontaminerar, förorenar, den svenska alkoholpolitiken genom att uppträda med vinstintresse och vara konkurrensinriktat. Det har i varje fall under de senaste 30 åren varit ett bekymmer för svensk alkoholpolitik och för att skapa förtroende för svensk alkoholpolitik.

Självklart tycker jag att det är bra att det finns bra produkter på den här marknaden. Jag skäms inte för att jag både använder dem och tycker att de ska tillhandahållas till allmänheten. Men det är ju inte nödvändigt, när man inte längre har monopol, att staten äger ett sådant företag.

Tanken att etiken skulle bli så mycket sämre på den svenska marknaden om Vin & Sprit såldes tror jag inte på. Visserligen har Vin & Sprit stramat upp sin verksamhet nu, men det har sannerligen inte under de senaste 20–30 åren varit ett föredöme när det gäller etik och marknadsföring.

Statens alkoholpolitik komprometteras faktiskt av att ett svenskt företag utomlands betar sig på ett sätt som de aldrig skulle få bete sig på hemma. Vi kan säga till EG-domstolen att vi tror att alkoholreklam är olyckligt eftersom det bidrar till ökad konsumtion och att spritreklam kanske bidrar till att människor dricker mera sprit och mindre av de svagare dryckerna, men det stämmer inte med att svenska staten samtidigt har ett bolag som driver en aktiv, aggressiv och framgångsrik reklamkampanj. De skulle nu börja med tv-reklam i USA såg jag. Det skulle

kosta 100 miljoner dollar eller någonting sådant. Jag vet inte om siffran är rätt, men det är verkligen ingenting som svenska staten bör ägna sig åt.

Prot. 2005/06:77
22 februari

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 16 §.)

*Nationell alkohol-
handlingsplan*

11 § Den europeiska exekutionstiteln för obestridda fordringar

Föredrogs
lagutskottets betänkande 2005/06:LU16
Den europeiska exekutionstiteln för obestridda fordringar (prop.
2005/06:48).

Förste vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under 16 §.)

12 § Elektroniskt ansökningsförfarande i inskrivningsärenden, m.m.

Föredrogs
lagutskottets betänkande 2005/06:LU17
Elektroniskt ansökningsförfarande i inskrivningsärenden, m.m. (prop.
2005/06:28).

Förste vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under 16 §.)

13 § Sjö- och kustövervakningsfrågor

*Sjö- och kust-
övervakningsfrågor*

Föredrogs
försvarsutskottets betänkande 2005/06:FöU4
Sjö- och kustövervakningsfrågor.

Anf. 84 CARL-AXEL ROSLUND (m):

Herr talman! Ja, nu gäller det alltså sjö- och kustövervakningsfrågor. Vi säger inom detta område som vi säger inom alla andra områden: Samverkan mellan myndigheter måste bli bättre. Det har vi sagt i många år.

När det inte blir så, när det inte blir bättre samverkan, tycker vi att man ska slå ihop myndigheter. Jag säger i år som jag sade i fjol att vi har fått många exempel på att samverkan inte fungerar speciellt bra mellan marinen och Kustbevakningen.

Jag har själv, herr talman, väckt en enskild motion om att vi ska banta antalet myndigheter. Vi har i dag över 500 olika myndigheter. Om ordvalet ursäktas vet vi ju allihopa att myndigheter har en tendens att pinka revir och bygga upp stora och dyra strukturer. Därför är det ett moderat krav att vi ska försöka lägga Kustbevakningen under marinen för att på så sätt få synergieffekter i form av gemensam personal, gemensam utrustning, båtar, överbyggnad, lokaler och så vidare. Vi säger också i vår

reservation: Titta på Danmark! I Danmark har man slagit ihop, till och med överfört hela beredskapen mot terrorism till försvaret. Det innebär att det i Danmark inte är antingen—eller utan både—och när det är fråga om insatser. Det ger ju en snabb beslutsgång. Motsatsen har vi sett trista exempel på här i Sverige.

I Danmark hade man liksom vi tidigare under kalla krigets dagar begreppet totalförsvaret. Så utvecklades verksamheterna var för sig i Danmark precis som här. Men efter den 11 september och det som hände i New York insåg man i Danmark att begreppet totalförsvaret åter var relevant. Man reagerade snabbt och vidtog åtgärder. Man såg över hela sin beredskap, och man slog ihop verksamheter.

Herr talman! I Danmark lyder kustbevakningen eller motsvarigheten som i Danmark heter marinehjemmeværnet under just marinen. Som skåning får man ofta höra att man är halvdansk, och det hör jag gärna. Det betyder att jag bor närmare det sunda förnuftet. Det går inte längre att skilja på militära och civila hot. Sjö- och kustövervakning handlar just om att bemöta hot, hot i form av smuggling av människor, vapen och droger, hot i form av miljöförstöring men också hot i fråga om terrorism. Vi ska naturligtvis samordna alla våra resurser. Det viktiga är ju att Sveriges kuster skyddas.

Herr talman! Nato använder marinen i sin jakt på smuggel av människor, droger och vapen. I den senaste stora Natoövningen Active Endeavour deltog till och med den ryska marinen i jakten på smugglare. Varför ska vi då inte i Sverige kunna utnyttja alla våra resurser? Jag vågar påstå att medborgarna vill ha effektivitet. De bryr sig inte ett dugg om organisatorisk tillhörighet, utan de vill ha effektivitet för sina skattepengar. Det är dags nu att förpassa Ådalen -31 till historieböckerna. Det är dags att se på försvaret med lite andra ögon.

Visst är det märkligt, herr talman, att å ena sidan närmar man två myndigheter varandra. Kustbevakningen och polisen ska nu få överlappande funktioner. Man ska kunna utföra ordningsbot. Man ska övervaka nykterheten till sjöss och så vidare. Å ena sidan låter man två myndigheter överlappa varandra och å andra sidan, i ett ärende som vi kommer att ha här i kammaren om kanske 14 dagar, går man rakt motsatt väg. Där skiljer man tullen och Kustbevakningen åt när det gäller övervakningen av farligt gods. Det tycker vi är ett tydligt exempel på att man inte agerar genomtänkt på något vis. Vi säger: Ta ett helhetsgrepp! Se över lagar och förordningar så att vi får högsta möjliga effektivitet! Dra ned på antalet myndigheter som ju bara kostar stora pengar!

Naturligtvis ska Kustbevakningen även i framtiden ha sina speciella arbetsuppgifter. Det är väl ingen som tycker att marinen ska jaga oförsiktiga båtförare eller kontrollera landad fisk, men det går att dra en rågång mellan arbetsuppgifterna om man har sunt förnuft.

Vi vill alltså att Kustbevakningen organisatoriskt läggs in under marinen. Även Forsvarsberedningen säger ju att det går att effektivisera våra marina resurser och få mer för pengarna. Vi kan inte förstå den rädsla som finns för att ge militären civila uppgifter. Om man ska vara lite elak, herr talman: Efter alla de stora bantningar vi har genomfört inom försvaret finns det väl ingen främmande makt som är rädd för vårt försvar. Varför ska vi då vara det själva?

Jag yrkar bifall till den moderata reservationen nr 1.

Herr talman! Vi debatterar i dag sjö- och kustövervakningsfrågor, försvarsutskottets betänkande FöU4. Försvarsberedningen skriver i sin senaste rapport: Användningen av Sveriges offentliga maritima resurser kan effektiviseras. Kustbevakningen, Sjöfartsverket, polisen och Försvarsmakten har alla maritima uppgifter med bäring på säkerhet, allt från att kunna utföra väpnad strid till att hävda vår territoriella integritet, upprätthålla lag och ordning, stävja hot om terrorism, smuggling och *trafficking* samt bedriva sjö- och miljöräddningstjänst.

Vidare skriver Försvarsberedningen: Att kunna samutnyttja befintliga resurser är viktigt för att uppnå god effektivitet. För att göra det möjligt behöver lagar, förordningar och metoder klarläggas, formaliseras och regleras. En effektivisering av användningen av våra maritima resurser måste också beakta möjligheten till internationell resurssamverkan.

Herr talman! Under senare tid har larmrapporter kommit att omfattande svartfiske sker ute till havs. Stora risker finns att våra hav blir utfiskade. Den nationella och internationella övervakningen av fiskefångstmängderna måste enligt Kristdemokraterna skärpas. Det är oacceptabelt att vissa mindre nogräknade fiskare fortsätter att fiska långt utöver sina tilldelade kvoter. Självklart måste straffen för sådana här överträdelser vara kännbara och konsekventa. Lika självklart är att lagstiftningen måste vara entydig.

Många länder har infört så kallade *checkpoints*, det vill säga rutiner för in- och utpassering vid fiske i annat lands fiskezon. Dessa *checkpoints* har visat sig vara mycket effektiva instrument i kontrollverksamheten. Bland annat har vårt västra grannland Norge infört ett antal så kallade *checkpoints* ute till havs som innebär att utländska fartyg som avslutar sitt fiske i Norges ekonomiska zon måste anmäla sig för kontroll vid någon av dessa *checkpoints* när de lämnar zonen. Sverige har inga sådana bestämmelser. Sverige bör enligt Kristdemokraternas mening såväl bilateralt som multilateralt aktivt verka för inrättandet av *checkpoints* som kan öka förutsättningarna för Kustbevakningen att på ett enklare och mer effektivt sätt få möjlighet att kontrollera enskilda fartyg då de lämnar viss fiskezon.

Herr talman! Enligt nuvarande regler kan *checkpoints* inte användas mot andra EU-länders fiskefartyg. På denna punkt bör Sverige verka för att EU:s regelverk ändras så att även andra EU-länders fartyg omfattas av rutinerna för in- och utpassering när det gäller Sveriges fiskezon. Ett större och mer omfattande samarbete länderna emellan måste till, bland annat just för att minska risken för utfiskning av våra hav.

Herr talman! Ett införande av så kallade *checkpoints* måste självklart kombineras med ökad övervakning av omgivande vatten för att förhindra att fartyg lämnar fiskezonen på andra positioner än vid *checkpoints*. Här behövs ett mer effektivt samarbete mellan alla maritima resurser. Införandet av *checkpoints* är också ett utmärkt instrument för att kunna spåra fartyg som släpper ut olja i havet.

Regeringen bör enligt vår mening senast i tilläggsbudgeten under våren 2006 återkomma till riksdagen med förslag om hur en skärpning av regelverket kan utformas och vilka kostnader detta för med sig.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservation 2 under punkt 4.

Anf. 86 ÅSA LINDESTAM (s):

Herr talman! När jag var liten och vi var till sjöss, ute på de stora vid-
derna, kunde man faktiskt ibland se kustbevakningen komma farande.
Det gav mig vissheten att det ibland finns regler där ute som man måste
följa.

Under de år jag funnits med i riksdagen har Kustbevakningens befo-
genheter diskuterats varje år. De har som enda civil myndighet kapacitet
att bedriva myndighetsutövning till sjöss längs hela den svenska kust-
sträckan. Deras verksamhet omfattar kontroll och tillsyn av efterlevnaden
av författningar inom en rad olika områden. Varje kustbevakningstjäns-
teman har brottsbekämpande uppgifter och de tillhörande straffprocessu-
ella befogenheter som krävs för att göra ingripanden på plats vid överträ-
delser av olika bestämmelser med anknytning till sjötrafik. De får också
inleda förundersökning och bedriva utredning på eget ansvar med direkt
rapportering till åklagare avseende brott mot lagen om åtgärder mot för-
orening från fartyg. Nyligen har de också fått möjlighet att utfärda ord-
ningsbot för vissa brott mot sjötrafikförordningen.

Rattfylleriutredningen överväger frågan om att ge Kustbevakningens
tjänstemän rätt att ta rutinmässiga alkoholutandningsprov till sjöss, och
ett betänkande har överlämnats. Regeringen har också nyligen gjort ett
tilläggsdirektiv till samma utredning om att Kustbevakningen och Tull-
verket ska ges rätt att bland annat ta alkoholutandningsprov även på
förare av fordon i hamnområde. Riksdagen bör därför avvakta denna
utrednings förslag.

När Kustbevakningen startade sin historia för över 350 år sedan var
deras uppdrag smuggling. Sedan dess har verksamheten förändrats, och
numera ingår Kustbevakningen i sju av 47 möjliga statliga politikområ-
den. 1971 fick de ansvar för oljebekämpningen och 1974 för kemikalie-
bekämpningen. 1978 fick de också havsfiskeövervakningen. 1982 fick de
polisiära befogenheter till havs och i kustvatten samt dessutom i Väner-
n och Mälaren.

De sju politikområdena är skydd och beredskap mot olyckor och
svåra påfrestningar; rättsväsende; skatt, tull och exekution; miljöpolitik;
livsmedelspolitik; transportpolitik och – förstås – totalförsvar.

Inom miljöpolitiken kan nämnas att Region norr, en av de fyra reg-
ionerna, bedriver ett samarbete med Umeå universitet om marin forsk-
ning i Bottniska viken som bidrar till att upptäcka och dokumentera vat-
tenföroreningar eller andra förändringar. Kustbevakningens förmåga att
möta olje- och kemikalieolyckor till sjöss ska påtagligt bidra till att
minska konsekvenserna av allvarliga incidenter för den marina miljön
och strandnära land- och vattenområden.

Herr talman! I FN:s havsrättskonvention regleras rätten till oskadlig
genomfart av kuststaternas territorialvatten och rätten till fri sjöfart på det
fria havet. Förändringar förutsätter ändringar i aktuella internationella
havs- och sjörättsliga konventioner eller möjligtvis bilaterala överens-
kommelser.

I dag arbetas i stället med AIS, *automatic identification system*, som
Sjöfartsverket svarar för och som i princip täcker hela Östersjön. Detta är
ett transponderbaserat informationssystem och beräknas komma att vara
helt infört senast år 2007. Systemet ger information om fartygens identi-
tet, position, kurs och annat från fartyg som överstiger 300 tons storlek.

Dessutom finns i ett förslag från kommissionen till Europaparlamentet och rådet direktiv avseende ändring av direktivet om att inrätta ett övervaknings- och informationssystem för sjötrafik inom gemenskapen. Detta innebär att alla fiskefartyg med en totallängd över 15 meter som uppehåller sig i vatten under en medlemsstats jurisdiktion ska vara utrustade med AIS som uppfyller de prestationsnormer som har tagits fram av den internationella sjöfartsorganisationen IMO. Detta gör att informationen om fartygstrafik i Östersjön och Västerhavet och möjligheten att övervaka denna successivt förbättras.

När det gäller Försvarmakten och dess verksamhet har mycket hänt på senare tid. Ett nytt försvarsbeslut är taget i slutet av 2004 som innebär att ett starkt fokus riktas mot internationella insatser. Försvarmakten har inventerat sin verksamhet och sin materiel för att säkra kommande insatser. Materiel som anses vara överskottsmateriel kan överföras till annan myndighet. Utlåning av materiel kan också ske vilket då ska regleras i avtal, vanligtvis på ett år. Detta kan ske med stöd av en ny förordning benämnd *Försvarmaktens stöd till civil verksamhet*.

Utskottet anser för sin del att det är angeläget att en fortsatt låneverksamhet av olika båttyper, naturligtvis med beaktande av Försvarmaktens eget behov, kan fortsätta och bidra till att upprätthålla en god sjöräddningsberedskap där behovet är störst. Flera parter har anmält sitt behov, bland annat Kustbevakningen, räddningstjänsten, polisen och Sjöfartsverket. Utskottet är emellertid främmande för att riksdagen ska reglera om och under vilka villkor en fortsatt utlåning eller överlåtelse av Försvarmaktens materiel ska komma till stånd. Det är en fråga för regeringen.

Herr talman! Med anledning av detta vill jag yrka avslag på motionerna.

Anf. 87 BERIT JÓHANNESSON (v):

Herr talman! Kolleger! Jag känner att jag måste kommentera reservationen från Moderaterna. Man brukar ju i princip inte göra det. Naturligtvis har man rätt att lägga fram vilken reservation man vill. Men i det här fallet tycker jag att det känns nödvändigt.

I den motion som reservationen bygger på föreslås att man ska slå samman Kustbevakningen och marinen och att Kustbevakningen ska upphöra som enskild och självständig myndighet. Naturligtvis har man rätt att tycka det. Flera motioner genom åren har också stött och drivit detta förslag.

Jag är medlem i Förvarsberedningen och har varit med och utarbetat det här betänkandet som nu citerats lite överallt, och det är ju trevligt i och för sig – *En strategi för Sveriges säkerhet*. Vi lade fram detta betänkande i januari, och där tar vi upp att Kustbevakningen, Sjöfartsverket, polisen och Försvarmakten alla har marina resurser och uppgifter med bäring på säkerhet. Vi talar om att använda dessa resurser på ett mer effektivt och flexibelt sätt och att det skulle kunna ge synergieffekter.

Detta avsnitt om de marina resurserna har Moderaterna lagt in i sin reservation. Man drar slutsatsen att det skulle stödja motionens krav att i slutändan lägga samman Kustbevakningen och marinen.

Jag vill skarpt ta avstånd från denna tolkning av beredningens skrivning. Uppenbarligen känner Moderaterna att de har något slags tolkningsföreträde i det här avseendet. Att bättre kunna utnyttja gemensamma resurser – ja, givetvis. Men inför förslaget om en sammanslagning av Kustbevakningen och marinen, att detta ska vara ett mål, kommer det ett skarpt nej från Vänsterpartiet!

Med detta vill jag yrka bifall till utskottets förslag till beslut i betänkandet.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 16 §.)

14 § Vissa personalfrågor i Försvarsmakten

Föredrogs
försvarsutskottets betänkande 2005/06:FöU5
Vissa personalfrågor i Försvarsmakten.

Anf. 88 ESKIL ERLANDSSON (c):

Herr talman! I varje organisation är enligt min uppfattning hanteringen av personalfrågorna nyckeln till framgång. Försvarsmakten utgör härvidlag inget undantag. Jag tänkte i det här anförandet göra några reflexioner kring de frågor som hanteras i betänkandet.

Jag börjar med konstaterandet att försvarets personalförsörjning i dag till dels bygger på ett värnpliktssystem. Det har gjort så länge. Det är en av grundbultarna i den svenska Försvarsmakten. Nu är det emellertid så, som vi alla känner till, att det säkerhetspolitiska läget har förändrats för oss och för andra. Det är då av vikt att vi ser över och anpassar vårt nationella försvar efter den bild som råder i dag. Det har vi gjort. Vi har gått från ett invasionsförsvar till ett insatsförsvar och gjort mycket stora strukturella förändringar.

Då kan man ställa frågan om värnpliktens tid är förbi. Jag anser att vi även fortsättningsvis ska ha ett jämställt och kompetent försvar med en folklig förankring som enligt min uppfattning bäst baseras på ett värnpliktssystem. Drömmen för mig är att vi i framtiden även kan införa en plikt som omfattar alla, det vill säga även kvinnor.

Varför nu detta? Jo, därför att i dag finns det, som vi alla känner till, procentuellt få kvinnor inom Försvarsmakten. Den främsta anledningen till förhållandet att vi har få kvinnor inom Försvarsmakten är enligt min uppfattning dagens pliktlagstiftning. Genom att vi kallar samtliga män men inga kvinnor till mönstring upprätthåller ju samhället uppfattningen att försvaret är en plats för män. Eftersom mönstringen utgör ett viktigt forum för information rörande det militära försvaret och säkerhetspolitiken, men också en möjlighet för rekrytering till våra frivilligorganisationer – samtidigt som det självklart är en instans som säkerställer rekrytering av de värnpliktiga som vi behöver till förbanden – utesluts ju kvinnorna i dag indirekt från de här organisationerna.

Genom att man på sikt låter pliktlagstiftningen omfatta bägge könen tror jag att det här problemet skulle lösas och lösas effektivt. Försvaret skulle alltså baseras på en bredare kompetens än i dag, där det finns plats för både kvinnor och män. Så är det inte i dag.

Herr talman! Över till en annan sak som också har anknytning till personalfrågorna. Försvarsmakten är, som vi alla känner till, en mycket stor statlig myndighet. Därav följer att den blir normgivande i samhället på många skilda sätt. De attityder som den som normgivande myndighet har ska bygga på öppenhet, mångfald och respekt. Men den ska också respektera enskilda individers fria vilja och integritet.

I organisationen verkar främst män men också kvinnor. Det finns människor från andra kulturer än vår kultur. Det finns människor som har olika sexuell läggning. Det finns funktionshindrade människor och så vidare. Nu finns det rapporter och undersökningar, gjorda under sen tid, som visar att det inom Försvarsmakten finns negativa värderingar om dem som är något annorlunda i förhållande till hur majoriteten är.

Jag säger att det inte är acceptabelt. Ett klimat där det förekommer diskriminering och trakasserier är inte acceptabelt. Alla anställda – och då inkluderar jag faktiskt de värnpliktiga, även om de inte är direkt anställda – ska känna sig respekterade och välkomna på lika villkor oavsett kön, etniskt ursprung, trosuppfattning, sexuell läggning eller ett eventuellt funktionshinder. Den organisation som vid ofred ska försvara våra mänskliga rättigheter och friheter måste också kunna implementera den uppfattningen i sin organisation i den fredstida vardagen.

Jag vet att Försvarsmakten tar de här problemen på allra största allvar och har gjort mycket goda insatser. Men att det trots detta fortfarande förekommer diskriminering och trakasserier är som jag ser det oacceptabelt. Det måste hanteras med kraft även fortsättningsvis. Man måste arbeta medvetet med att synliggöra det utanförskap som följer i aningslöshetens och det invanda mönstrets spår. Gamla vanor, råjonger och skämt i fikarummen kan inverka oerhört hämmande på medarbetares möjligheter att vara sig själva och känna sig trygga. Att skapa medvetenhet om det är en riktigt stor utmaning. Ledarskapet i organisationen måste vara tydligt på den här punkten.

Jag vill, herr talman, med anledning av det anförda yrka bifall till reservation nr 2 i betänkandet.

Anf. 89 KARIN ENSTRÖM (m):

Herr talman! Redan 2004 kunde man i regeringens proposition *Vårt framtida försvar* läsa att ”ett väl fungerande personalförsörjningssystem kan vara den enskilt viktigaste förutsättningen för Försvarsmaktens möjligheter att utföra sina uppgifter”. Jag kan förstås inte annat än hålla med, och den är det faktiskt fortfarande. Vi kan stå här i kammaren och önska oss en massa olika förmågor och insatser som Försvarsmakten ska kunna genomföra och lösa, men har vi inte människor som vill och kan utföra allt detta så spelar det ingen roll vad vi säger här. Nå, hur mycket har hänt sedan hösten 2004?

Försvarsmakten arbetar intensivt med dessa frågor och har nyligen för utskottet presenterat vad man i en intern arbetsgrupp, Arbetsgruppen personalförsörjning, kommit fram till. I rapporten skriver man bland annat att Försvarsmakten har strukturella fel i personalförsörjningen,

främst när det gäller anställda befäl, det vill säga yrkes- och reservofficerare. Problemen består kort sagt i en felaktig åldersfördelning, vilket leder till att en för liten del av de anställda befälen kan användas i den insats- och utbildningsverksamhet som är knuten till förbanden och som ju är huvudverksamheten för Försvarsmakten. Om dagens utveckling fortsätter prolongerat kommer Försvarsmakten att ha en allt större andel högre yrkesofficerare, det vill säga officerare från majors grad och uppåt, men det är inte där behoven är som störst. Redan i dag är Försvarsmaktens andel av högre yrkesofficerare avsevärt högre än i jämförbara nationer. Man skriver också i rapporten att det saknas en tydlig koppling mellan grund- och insatsorganisation, vilket gör det svårt att analysera tillgång kontra behov, det vill säga att man inte riktigt vet vad man behöver och att man inte riktigt vet vad man har.

Vi i den borgerliga alliansen har i vår motion föreslagit en hel del nya lösningar på de utmaningar som Försvarsmakten står inför på det här området. För att få en mer ändamålsenlig befälsstruktur måste man hitta nya anställningsformer för yrkesofficerare. Alla behöver inte ha yrket som ett livstidsyrke. De flesta andra länder har program för karriärväxling för officerare. Det bör Sverige också kunna införa. Möjligheter att arbeta i Försvarsmakten med olika uppgifter under en begränsad period bör också finnas. Visstidsanställning och kontraktsanställning är nya former som skapar ökad flexibilitet. Med tanke på de beredskapskrav våra insatsförband ska ha är det nödvändigt att hitta nya lösningar. Utskottsmajoriteten tycks inte riktigt ha insett att riksdagen måste driva på ännu hårdare i dessa frågor.

Den riktigt övergripande stora utmaningen för Försvarsmakten är att rekrytera och behålla duktiga kvinnor och män i konkurrens med alla andra på arbetsmarknaden. Här finns en del som vi inte är nöjda med. Möjligheten för kvinnor att genomföra militär grundutbildning och utbildas till officer har funnits i mer än 20 år. Trots detta finns det alltför många exempel på att det förekommer kränkande behandling och diskriminering av kvinnor, framför allt när det gäller de värnpliktiga. Det är där allt börjar. Det är de som sedan ska söka vidare för att bli yrkesofficerare.

Jag önskar verkligen att jag inte skulle behöva stå här år 2006 och ta upp detta, men jag måste. Det är för många. En är för många. Det är många unga kvinnor som blir illa behandlade. Det funkar helt enkelt för dåligt. Det visar inte minst den senaste rapporten om sexuella trakasserier som Försvarshögskolan har gett ut:

”2005 års undersökning visar att siffrorna när det gäller kvinnliga officerare har fortsatt att sjunka, medan siffrorna när det gäller civilanställda samt värnpliktiga kvinnor är i princip oförändrade.” 35,9 % av de kvinnliga officerarna uppger att de har blivit sexuellt trakasserade under de tre år som föregick studien. 35,7 % av de värnpliktiga samt 13,2 % av de civilanställda kvinnorna har blivit sexuellt trakasserade.

Statistiken över avgångar bland kvinnor under värnpliktsutbildning och bland kvinnliga officerare talar också sitt tydliga språk. Försvarsmakten arbetar med frågorna men måste faktiskt göra ännu mer. Det här duger inte.

Herr talman! Försvarsmakten måste vara en attraktiv arbetsgivare för både kvinnor och män, för både civilanställda och militärt anställda. Man måste hitta lösningar på de problem som finns. Vi har föreslagit en hel del i vår motion, och därför vill jag avslutningsvis yrka bifall till vår gemensamma reservation nr 1.

Prot. 2005/06:77
22 februari

*Vissa personalfrågor
i Försvarsmakten*

Anf. 90 ALLAN WIDMAN (fp):

Herr talman! Jag tänker ta upp en rätt konkret och speciell del i den motion om personalförsörjning som den borgerliga alliansen har skrivit. Denna speciella del handlar om Sveriges reservofficerare som Allians för Sverige menar utgör en strategisk resurs för Försvarsmakten. Resursen är strategisk eftersom vi betalar för denna personalkategori enbart när vi använder den inom ramen för grundorganisationen eller i utlandsstyrkan. Andra personalkategorier har vi kostnader för även när behoven inte är som störst.

Sveriges reservofficerare besitter också vad vi brukar kalla för dubbla kompetenser. De är utbildade officerare. I den meningen är de lika kompetenta som yrkesofficerare. Men de har alla samtidigt också någon form av yrkesutbildning, ofta med akademiska inslag. Den dubbla kompetensen vet vi alla – tror jag – i försvarsutskottet hur viktig och värdefull den är, inte minst inom ramen för vårt fredsfrämjande arbete.

I en alltmer värnpliktsgles försvarsmakt får reservofficerarna stor betydelse som ambassadörer för Försvarsmakten. De kommer att bli en allt viktigare del i det som vi tidigare kallade för folkförankringen i det framtida försvaret.

Herr talman! Till skillnad från Eskil Erlandsson är undertecknad övertygad om att Sverige sakta men säkert är på väg att överge den allmänna värnplikten. Exempelen på detta är många, och de blir hela tiden fler. På Revingehed i Skåne övas och utbildas 100 soldater. De är de första yrkessoldater som det här landet har haft på över hundra år. Det är i framtidsspåren en försöksballong som skickas upp, men det råder enligt mig inget som helst tvivel om vart Försvarsmakten vill komma med detta framtidsspår och vilka behov som detta avser att peka ut.

I samma riktning verkar också Sveriges omfattande deltagande i det som kallas Nordic Battle Group – det stående förband som kräver att de soldater som ingår i förbandet är omedelbart tillgängliga. Även detta pekar i riktning mot ett övergivande av värnpliktsförsvaret. Det enda som är tråkigt i det sammanhanget är att den politiska ledning i riksdagen som borde ta täten i den här processen mer eller mindre stillatigande iakttar hur förändringarna sker.

Skälet till att överge värnplikten är först och främst att mot bakgrund av den hotbild som Sverige i dag har – eller avsaknad av hotbild – blir det alltmer stötande att unga män tvångsutbildas under hot om frihetsberövande. Vi har en snabb teknikutveckling och en övergång till alltmer kvalificerade uppgifter inom det fredsfrämjande arbetet som med nödvändighet kräver att utbildningarna blir längre och därmed dyrare, vilket gör det dubbelt viktigt för oss att förvalta de utbildningsinvesteringar vi har gjort under längre tid. Vidare präglas den internationella verksamheten mer av snabba insatser över stora geografiska avstånd. Detta ställer krav på att förbanden är tillgängliga och att de har mycket hög beredskap.

Viktigast är ändå att det med en värnpliktsarmé inte finns någon garanti för att den ska användas för den nu kanske viktigaste uppgiften för försvaret, de internationella operationerna. Rekryteringen till utlandsstyrkan är frivillig. Med pliktlagar kan vi inte skicka personal utomlands.

Överbefälhavaren har upprepade gånger sagt att han inte är beredd att utbilda en enda värnpliktig som inte är beredd att tjänstgöra inom ramen för Sveriges internationella arbete. För mig finns det en bedövande logik i det uttalandet. Jag menar att utbildning av personal för miljardbelopp årligen, som inte garanterar att de kan användas för huvuduppgiften, är ett kvalificerat slöseri.

När det gäller reservofficerarna är i det här sammanhanget min poäng att om ÖB inte vill utbilda värnpliktiga som han inte kan skicka utomlands kommer han heller inte att vilja utbilda reservofficerare som han inte kan skicka utomlands. Av det skälet har Allians för Sverige föreslagit att en förutsättning för rekrytering och utbildning av reservofficerare i fortsättningen ska vara att de bidrar till bemanningen av utlandsstyrkan. Det var också det som var skälet, kan jag påminna de församlade ledamöterna, till att vi för tre år sedan här i kammaren fattade beslut om att en sådan plikt att tjänstgöra i den internationella verksamheten skulle gälla för yrkesofficerarna.

Vägen framåt, herr talman, går över att vi får ett försvar som präglas av förmågor som finns här och nu, som präglas av de bäst möjliga förmågorna till billigast möjliga pris. Reservofficerarna kan spela en avgörande roll i det framtida försvaret, men det förutsätter att de får konkurrera på villkor som är lika med dem som gäller för våra stamanställda.

Med detta, herr talman, yrkar jag bifall till reservation nr 1.

Anf. 91 ELSE-MARIE LINDGREN (kd):

Herr talman! För en tid sedan lyssnade jag till överbefälhavaren i ett anförande och i en information som han hade för oss – vi var flera där – som handlade om hur man ska förändra Försvarsmakten framåt. Han har också gett ut en bok som heter *Här och nu*. Jag läser till att börja med en rad: ”En förändrad personalförsörjning är därför en förutsättning för att vi skall kunna skapa omedelbar insatsförmåga.”

Herr talman! Den svenska försvars- och säkerhetspolitiken, och därmed också delar av utrikespolitiken, vilar på Försvarsmaktens förmåga att utföra sina politiskt beslutade uppgifter. Försvarsmaktens viktigaste resurs är, har alltid varit och kommer alltid att vara en och samma sak: människorna. Det här blir alltmer tydligt i framtiden i takt med att Sveriges bidrag till internationella insatser ökar.

Det ökade internationella inslaget ställer stora krav på de anställda i organisationen. Kraven på framför allt dem som tjänstgör utomlands i Sveriges namn måste botten i ett fungerande personalförsörjningssystem. Det finns ett starkt politiskt tryck på Försvarsmakten att kunna leverera militär förmåga. Det står det också om i den här boken, och det är vi överens om. Utmaningen består i grunden av två huvudsakliga delar: dels att rekrytera tillräckligt många personer och rätt personer, dels att ge de anställda bästa möjliga förutsättningar att genomföra sina krävande uppdrag.

Herr talman! Det finns ett starkt tryck också på regeringen att leverera förutsättningar för Försvarsmakten att genomföra detta.

Kristdemokraterna och de andra partierna i alliansen har angett ett antal principer för ett reformerat personalförsörjningssystem i den motion som är lagd. Det handlar bland annat om att finna nya former för att kontraktsanställa värnpliktiga, att knyta reservofficerare närmare organisationen och att föryngrå officerskåren men också om att skapa goda sociala villkor för de anställda under tjänstgöring och vid hemkomst och för deras familjemedlemmar.

Två nyckelord i ett reformerat personalförsörjningssystem är frivillighet och kompetens. Fler måste uppmuntras att ingå i Försvarsmaktens organisation på frivilligbasis i tydliga kontraktsanställningar men under en begränsad tid av respektive individs karriär. Med kompetens menas inte bara att utbilda rätt personer på rätt sätt, utan också att den utbildning som Försvarsmaktens personal får ska ges ett högre civilt meritvärde. Om detta har vi talat länge. När kommer det?

Herr talman! Kampen mot diskriminering i alla former borde vara mycket framgångsrik inom Försvarsmakten. Det ska inte ha någon betydelse för dig som soldat vem du är, vad du heter, varifrån du kommer, om du är man eller kvinna eller vilken sexuell läggning du har – det centrala ska vara om du kan utföra den uppgift som du har fått. Vi är inte där än. De som arbetar för en försvarsmakt som är befriad från den här typen av problem har sitt stöd av Kristdemokraterna. Ett tydligt och obehagligt ledarskap, som kan beivra felsteg och uppmuntra en positiv utveckling, är A och O för att nå framgång. Detta ökar svenska flickors och pojkars intresse för att göra värnplikten och för att tjänstgöra i Försvarsmakten.

Herr talman! Försvarsmaktens personal, främst hemvärnet, är ofta en oundgänglig resurs att sätta in i det civila samhällets skydd när extraordinära händelser inträffar. Detta har visat sig i ett antal större eller mindre katastrofer i vårt land. För hemvärnsmännen gäller att de antingen måste ta sin fritid i anspråk eller lämna ordinarie arbete för att genomföra dessa insatser. Man får då inte ersättning som täcker inkomstbortfallet. Så här är det i dag, och detta är klart orimligt!

På Folk och Försvars konferens i Sälen i januari togs detta upp av frivilligorganisationerna. Det framkom otydlighet i svaret från Försvarsmakten. Kristdemokraterna har i en motion som behandlas under det här avsnittet tagit upp problematiken, och vi menar att reglerna för hemvärnspersonalens ersättning vid extraordinära händelser i det civila samhället måste ses över snabbt.

Herr talman! Slutligen vill jag åter betona att människorna är det svenska försvarets viktigaste resurs. Det vore på sin plats om vi i det politiska livet och samhället i övrigt ibland öppet visade vår uppskattning för de ofta svåra uppgifter som Försvarsmaktens personal utför i vårt land och för utsatta människor i helt andra delar av världen.

Jag yrkar bifall till reservation 4 under punkt 5 och ställer mig bakom övriga reservationer.

Anf. 92 BERIT JÓHANNESSON (v):

Herr talman! I detta betänkande har Vänsterpartiet en reservation och två särskilda yttranden.

Prot. 2005/06:77
22 februari

*Vissa personalfrågor
i Försvarsmakten*

För Vänsterpartiet är jämställdheten en prioriterad fråga. Ni har alla som sitter här många gånger hört mig tala om kampen mot alla former av trakasserier inom Försvarsmakten, behovet av fler kvinnor i försvaret och en könsneutral plikt. Det kan inte vara någon nyhet för er att jag tänker prata om de här frågorna. Men ni har också hört mig tala om FN:s resolution 1325 om kvinnor i krishantering.

Jämfört med för några år sedan har en hel del positivt hänt. Det går också framåt när det gäller implementeringen av resolution 1325, även om det naturligtvis är långt kvar ännu. Jag ställde en fråga i januari angående hur det har gått med implementeringen och fick då svaret att man ska presentera en handlingsplan för implementeringen ganska snart, och det är väldigt bra. Men vi måste naturligtvis jobba vidare.

Arbetet för jämställdhetsfrågorna är en viktig trovärdighetsfråga. Det handlar i grunden och konkret om respekt för mänskliga rättigheter. Utskottet driver nu på i de här frågorna för att Försvarsmakten verkligen ska omfattas av kunskap, insikt och medvetenhet. Det är det som är viktigt i genustänkandet. Det är långt kvar ännu men i alla fall ett gott steg på vägen.

Men det finns brister i utskottets behandling. I frågan om lika behandling av studenter inom Försvarshögskolan som inom universitet och högskolor är utskottets svar inte vare sig framåtsyftande eller positivt. Jag beklagar verkligen detta. Svaret från utskottet blev att liknande yrkanden ställts tidigare och avstyrkts, att man inte har ändrat uppfattning och därmed avstyrker på nytt.

Lagen om likabehandling av studenter i högskolan syftar till att främja lika rättigheter för studenterna och motverka diskriminering på grund av kön, etnicitet, trosuppfattning, sexuell läggning och funktionshinder. Lagen ålägger högskola och universitet att aktivt främja alla studenter lika rättigheter samt förebygga och förhindra trakasserier som baseras på dessa diskrimineringsgrunder. Lagen föreskriver också sanktionsmöjligheter och ger på så sätt ett incitament för lika behandling av alla studenter. Även här handlar det om mänskliga rättigheter, och det borde vara lika självklart och lagligen reglerat inom Försvarshögskolan som det nu är inom universitet och högskolor. Att polishögskolan – det är nämligen likadant med polishögskolan – och Försvarshögskolan inte formellt uppfyller definitionen på högskola i lagen och därför hitintills inte omfattas av lagen borde kunna åtgärdas eftersom situationen inom Försvarshögskolan är liknande den som finns inom högskolor och universitet.

Enligt regeringen måste samtliga myndigheter inom totalförsvaret nu anstränga sig ytterligare för att åstadkomma ett strukturerat arbete mot diskriminering. Det står bland annat i budgetpropositionen. Att lagen inte omfattar studenter på Försvarshögskolan utgör ett allvarligt problem för rättssäkerheten och allas likhet inför lagen. Det finns inget som tyder på att dessa högskolor är undantagna från den manliga och heterosexuella normen i samhället, snarare tvärtom.

Eftersom studerande vid Försvarshögskolan, som har både militära och civila elever, befinner sig i en liknande situation som studenter vid vanliga högskolor bör syftet med lagen beaktas, eller också behöver man göra en lagändring för att kunna inkludera detta. Studenter är en skyddsvärd grupp, och likabehandling är en mycket viktig norm i en demokrati.

Försvärshögskolans studenter ska inte behandlas rättsosäkert i väntan på att Försvärshögskolan eventuellt ska omfattas av högskolelagen, det vill säga det som nu håller på att arbetas fram.

Jag yrkar därför med kraft bifall till reservation 3 från Vänsterpartiet i denna fråga.

Herr talman! Två frågor som Vänsterpartiet har motionerat om ställer sig utskottet positivt till. Jag har därför nöjt mig med bara särskilda yttranden. Men jag tycker att frågorna är så viktiga att jag ändå vill ta upp dem.

Frågan om diskrimineringsskyddet för de värnpliktiga är en av dem. Det gäller också civilpliktiga. Det enda skydd mot trakasserier på grund av kön, sexuell läggning, etnicitet och funktionshinder som dessa unga män och kvinnor får i dag är det som stadgas i Försvärsmaktens egen jämställdhetsplan.

Det har genomförts tre undersökningar om förekomsten av sexuella trakasserier – 1999, 2002 och nu senast 2005. Undersökningar från Försvärshögskolan visar att kvinnor inom Försvärsmakten utsätts för sexuella trakasserier i större utsträckning än på andra arbetsplatser. Den senaste undersökningen som gjordes 2005 visar att 36 % av de kvinnliga värnpliktiga uppger att de utsätts för sexuella trakasserier.

Vänsterpartiet har i en partimotion konstaterat att många homosexuella, bisexuella och transpersoner upplever värnpliktstjänstgöringen som ett problem på grund av de fördomsfulla och aggressiva attityder som de möter inom Försvärsmakten.

Herr talman! Värnpliktiga är en skyddsvärd grupp som gör en viktig insats för samhället. Det är dags att se till att de omfattas av diskrimineringsskyddet i arbetslivet.

Utskottet har konstaterat att det är mycket viktigt att regeringen fortsätter att driva arbetet mot diskriminering och trakasserier i enlighet med vad som redovisats i budgetpropositionen. Diskrimineringsutredningen som har arbetat under många år presenterar sin översyn och sitt förslag till förbättringar inom diskrimineringsskyddet nu i mars, såvitt jag förstår. Utskottet har vidare i betänkandet noterat att denna utredning i sitt pågående arbete överväger olika frågor om diskriminering inom alla samhällsområden och när det gäller försvaret särskilt överväger frågor om diskriminering riktad mot totalförsvärspiktiga. Av den anledningen har jag inte någon reservation utan bara ett särskilt yttrande. Jag kommer naturligtvis att följa upp dessa frågor när vi vet vad Diskrimineringsutredningen kommer fram till.

Herr talman! En annan fråga som är väsentlig för de värnpliktiga är civil meritvärdering. Den ska ge totalförsvärspiktiga kompensation för den potentiella arbetstid eller studietid som har gått förlorad till att kvalitetssäkra utbildningarna, och genomförd pliktutbildning ska i hög grad accepteras i det övriga samhället. Jag är övertygad om att fler ungdomar skulle bli mer positivt inställda till tjänstgöring, och det ger också en högre motivation med ett utvecklat civilt meritvärderingssystem. Därför måste de utbildande myndigheterna fördjupa samarbetet med utbildningsområdet och näringslivet för att förbättra det civila meritvärdet och höja försvarets anseende som utbildare gentemot det civila samhället. Det har stor betydelse för att bättre kunna rekrytera till inte minst internationella insatser.

Prot. 2005/06:77
22 februari

*Vissa personalfrågor
i Försvärsmakten*

Det finns ett stort intresse från utskottet att förbättra det civila meritvärdet. Men Försvarsmakten behöver samordna, styra och säkerställa kontinuiteten i arbetet, samarbeta och knyta avtal med näringsliv och utbildningsväsende. Och jag är medveten om att organisationsfrågor på myndighetsnivå inte tillhör vårt uppdrag. Men det är viktigt att man påtalar detta, lyfter fram det, visar att vi faktiskt är intresserade av det och också har blicken riktad på hur Försvarsmakten utvecklar det.

Min talartid är slut, så jag vill bara säga att frågan är uppmärksammad och framlyft. Och jag kommer naturligtvis att gå vidare och följa upp detta. Utskottet har tagit ett steg vidare, och det är bra. Men det behövs fler steg för att vi ska nå ända fram på den vägen.

Anf. 93 MARIE NORDÉN (s):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka avslag på samtliga reservationer och motioner, inte för att vi inom alla områden inte är överens utan precis tvärtom. Vi kan konstatera att flera av motionsyrkandena snarare bekräftar att man delar Socialdemokraternas och regeringens syn på vilka frågor som är viktiga att driva inom Försvarsmaktens personalpolitik, som är det som vi debatterar i dag. Betänkandet heter *Vissa personalfrågor i Försvarsmakten* och tar upp flera områden. Jag tänker inte kommentera samtliga motionsyrkanden i mitt anförande. Det skulle ta alldeles för lång tid.

Jag tänker börja med att ta upp frågan om kvinnor i Försvarsmakten och det nödvändiga arbetet för ett mer jämställt försvar.

När Försvarsmakten krymper i omfattning som det nu har gjort under ett antal år innebär det att antalet anställda måste bli mindre. Det gör också att antalet anställda kvinnor minskar. Och då många kvinnor är relativt nyanställda lämnar nu procentuellt fler kvinnor Försvarsmakten än män. Vi är alla överens om att det inte är en önskvärd situation, men tyvärr är det ett faktum. Därför är det ännu viktigare vad som nu görs för att rekrytera kvinnor till det framtida försvaret. Vi är överens om att Försvarsmakten behöver fler kvinnor, inte endast för att vi vill ha de bästa och att alla arbetsplatser och organisationer behöver en mångfald, utan också för att behovet av kvinnor nu är väldigt tydligt då försvarets uppgifter i allt större omfattning har en internationell inriktning. Här finns det inte några politiska skiljaktigheter. Här är vi så överens som vi kan vara.

Det är glädjande att riksdagens samtliga partier stöder regeringens arbete för att rekrytera fler kvinnor till Försvarsmakten. Regeringens ambition är hög, vilket också redovisas i budgetpropositionen för 2006. Försvaret har i uppdrag från regeringen att ta till vara intresset hos de kvinnor som har genomfört värnplikten och som nu genomför värnplikten. De borde kunna vara en god rekryteringsbas inför kommande officersutbildningar som kommer att återupptas under hösten 2006.

Precis som regeringen måste riksdagen följa arbetet för att öka antalet kvinnor som väljer att genomföra värnplikten och hur Försvarsmakten arbetar för att behålla dessa kvinnor. Klarar man inte av att vara en attraktiv arbetsplats spelar det ingen roll hur många kvinnor som väljer att göra värnplikten och sedan utbilda sig till officer. Insikten om att sexuell trakasserier och kränkande särbehandling faktiskt fortfarande förekommer är avgörande. Och ingenting annat än nolltolerans mot dessa

trakasserier och kränkande behandlingar kan gälla. Även om ledningen är tydlig måste det genomsyra hela organisationen, från högkvarter till värnpliktiga. 35,6 % som redovisades i den senaste rapporten från Försvarshögskolan är fullkomligt oacceptabelt.

Frågan om hur Försvarsmakten ska tillvarata och attrahera de kompetenser som man behöver, oavsett kön, etnisk bakgrund och sexuell läggning, har under flera år varit en prioriterad fråga. Det pågår ett arbete för att synliggöra diskriminerande strukturer och attityder. Men trots det finns det stora brister som måste åtgärdas. Och det är allvarligt att Försvarsmakten inte har levt upp till sina målsättningar, vilket också har påpekats av regeringen. Regeringen har krävt att Försvarsmakten redovisar hur man i framtiden tänker arbeta för att komma till rätta med dessa brister och att ambitionsnivån måste höjas. Alla, oberoende av kön, sexuell läggning och etnisk tillhörighet, ska ges samma möjligheter, annars riskerar försvaret att gå miste om en nödvändig kompetens som man absolut inte har råd att förlora.

Även här är samtliga partier överens, vilket naturligtvis är väldigt bra. Det är inte betydelselöst vilka signaler riksdagen sänder till överbefälhavaren och att vi anser att frågan måste vara prioriterad då Försvarsmakten fortsätter sitt förändringsarbete. Vi utgår från att ÖB är tydlig när han möter sin personal och att han tar till vara möjligheten att fortsättningsvis även lyfta in HBT-frågan när han pratar om normer och attityder.

Utskottet har bjudit in Försvarsmakten för att redogöra för hur arbetet fortskrider. Då har vi möjlighet att få svar på frågorna om hur man följer upp uppdraget från regeringen, hur man intensifierar sitt arbete och vilka åtgärder man vidtagit och tänker vidta. Handlingsplaner är bra, men vad innebär de i praktiken? Just det har vi möjlighet att få svar på från ÖB. Att samstämmigheten är så stor ger ett klart och tydligt budskap. Det kan också ge ett stöd i det fortsatta arbetet, som jag tror ÖB behöver.

Vi menar att det är viktigt att arbetet mot trakasserier och diskriminering fortsätter och intensifieras i linje med vad regeringen har redovisat till riksdagen. När det gäller frågan om diskrimineringslagstiftningen, till exempel gällande de värnpliktiga och förhoppningsvis också Försvarshögskolan, pågår Diskrimineringskommitténs arbete. Där övervägs olika frågor om diskriminering inom alla samhällsområden. Så vi får anledning att återkomma till de frågorna.

Herr talman! Frågan om civilt meritvärde blir allt viktigare i takt med minskade värnpliktskullar. Det är allt viktigare för samhället att kunna motivera och ge de ungdomar som gör värnplikt en kvalitativ utbildning. När du gör värnplikten är det andra saker som du får vänta med – börja plugga eller jobba och skaffa dig kompetens och erfarenheter som du vet tar dig vidare i det civila. Kan du efter avslutad värnplikt visa upp ett intyg och betyg, som även förstås av en arbetsgivare som inte gjort värnplikten, får tiden inom försvaret genast ett annat värde. Kan du dessutom få med dig högskolepoäng för delar av utbildningen är det ännu bättre, eller ett certifikat för en annan del av utbildningen. Att ha genomgått värnpliktsutbildning ska i sig vara meriterande, men trots att det är färre värnpliktiga i dag och att det är de som har de bästa förutsättningarna som väljs ut upplever man att värnplikten värderas allt lägre.

Prot. 2005/06:77
22 februari

*Vissa personalfrågor
i Försvarsmakten*

Min tid i försvarsutskottet har varit relativt kort än så länge, för jag kom in i riksdagen hösten 2002. Jag har arbetat med frågan sedan jag kom in, och under den här tiden har jag kunnat se en avsevärd förbättring i arbetet med det civila meritvärdet. Det är fortfarande så att det varierar mellan förband, och en viss variation kommer vi inte ifrån då typen av förband faktiskt spelar roll. Men när utbildningen är densamma ska också det civila meritvärdet vara detsamma oberoende var du har genomfört din utbildning. Regeringen har uppmärksammat betydelsen av det civila meritvärdet vid ett flertal tillfällen, dels i en skrivelse till riksdagen, dels senast i budgetpropositionen 2006. Försvarsmakten har redovisat hur man kommer att fortsätta med arbetet för att utveckla frågorna. Även när det gäller denna fråga har utskottet tagit en aktiv roll och kommer att få en mer ingående redovisning från Försvarsmakten. Det finns saker kvar att göra, men även här har vi, tycker jag, kommit en bit på väg.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Anf. 94 ELSE-MARIE LINDGREN (kd) replik:

Herr talman! Det är intressant att notera att det är fler kvinnor som debatterar försvarspolitik än män i dag. Det kan båda gott inför framtiden, om inte annat.

Vi är överens om att driva frågorna om diskriminering inom Försvarsmakten. Egentligen är debatten överflödig, kan det kännas som. Men den är ändå en viktig signal ut till Försvarsmakten. Vi har vid flera tillfällen fått höra vad Försvarsmakten gör, vilka åtgärder som sätts in, vad man gör i förbanden. Vi har också fått möjlighet att höra från överbefälhavaren och framför allt Högkvarteret vad som görs där. Där finns en tjänst som samordnare i diskrimineringsfrågor som har varit vakant i flera år. Det verkar som att ingenting händer när det gäller den tjänsten. Jag tror att det också kan bli en viktig signal ifrån Högkvarteret att driva på i denna fråga. Min fråga till regeringen är helt enkelt: Har ni gjort något åt det här? Kan ni göra något? Då det inte görs något från Försvarsmaktens sida vore det väl angeläget att regeringen tar till sig detta och driver på.

Anf. 95 MARIE NORDÉN (s) replik:

Herr talman! Jag får tacka för befordran, kan man säga. Jag är inte en del av regeringen, jag är inte minister, jag är riksdagsledamot. Jag kan inte svara på vad regeringen har gjort för att Försvarsmakten ska tillsätta den här tjänsten. Jag är medveten om att den är vakant. Jag vet inte varför Försvarsmakten har valt att inte tillsätta den. Jag hoppas att det inte säger något om Försvarsmaktens ambitioner, även om det är lätt att tolka det på det sättet. Jag tycker att frågan egentligen ska ställas till ÖB varför han inte har tillsatt tjänsten. Det känns bra att vi redan nästa vecka får tillfälle att träffa överbefälhavaren och förhoppningsvis få svar på den frågan.

Anf. 96 ELSE-MARIE LINDGREN (kd) replik:

Herr talman! Jo, givetvis har du en annan roll här, men du företräder regeringen och majoriteten. Det var därför jag ställde frågan till dig och menar att ni också skulle kunna driva på i den här frågan väldigt konkret.

Jag tror att det skulle kunna ge en signal till Högkvarteret att nu är det dags att tillsätta den här tjänsten. Jag hoppas att ni tar det till er.

Prot. 2005/06:77
22 februari

Anf. 97 MARIE NORDÉN (s) replik:

Herr talman! Jag kan inte göra annat än hålla med om att det är angeläget att man tillsätter tjänsten. Självklart behövs den, och jag tycker som sagt att vi ska föra den frågan vidare till ÖB och även till ministern vid tillfälle.

*Vissa personalfrågor
i Försvarsmakten*

Anf. 98 ALLAN WIDMAN (fp) replik:

Herr talman! Jag har två frågor till Marie Nordén. Först vill jag tacka för det engagemang som Marie Nordén visar i arbetet mot trakasserier av sexuell natur och diskriminering inom Försvarsmakten. Inte minst mot bakgrund av det engagemanget vill jag ställa en fråga. Det finns ett yrkande från den borgerliga alliansen om att trakasserier som utgör brott regelmässigt ska polisanmälans av Försvarsmaktens personalansvarsnämnd. Jag konstaterar att Marie Nordén väljer att i sitt anförande inte kommentera varför detta yrkande föreslås avslås. Jag skulle vara intresserad av att få ett svar på den frågan.

Inte heller noterar jag något svar på huruvida reservofficerare, precis som yrkesofficerare, ska ha en skyldighet att tjänstgöra i utlandsstyrkan. Även det yrkandet föreslås avslås, trots att vi alla i försvarsbeslutet 2004 var helt överens om den stora betydelse som reservofficerarna måste ha i det framtida försvaret.

Jag vill erinra Marie Nordén om att mellan åren 2003 och 2005 utbildade det här landet 465 yrkesofficerare. Under samma tid utbildade vi 13 reservofficerare. Med tanke på att vi i dag har 12 400 reservofficerare kommer en sådan utbildning innebära att vi omsätter stocken av reservofficerare på ungefär tusen år. Det ser jag som ett stort bekymmer.

Jag skulle vilja att du utvecklade skälen till yrkanden om avslag.

Anf. 99 MARIE NORDÉN (s) replik:

Herr talman! Jag tyckte att jag förklarade varför jag inte kunde kommentera samtliga motioner. Det var framför allt tidsbrist. Jag ville inte uppta tiden i riksdagens kammare alltför mycket med det.

När det gäller Försvarsmaktens personalansvarsnämnd tycker jag att vi är tydliga i betänkandet. Det finns regler i dag för när man ska polisanmäla. Det gör man när man ser att brottet är så grovt att det kommer att ge högre straff än böter.

Jag tycker att man från Försvarsmaktens personalansvarsnämnd har gett ett utförligt svar på vilka kriterier man använder sig av när man polisanmäler eller inte. Jag tycker också att det är självklart, precis som alliansen säger, att det ska finnas en rättssäkerhet för den värnpliktige. Om man har utsatts för ett så grovt brott ska det polisanmälans. Det görs också. Men när det inte är så grovt är det viktigt att få en snabb hantering. Jag tycker att det svar som Försvarsmakten gav ändå är tillfredsställande. Man har inte heller fått något påpekande från Justitieombudsmannen. Han tycker att det sätt man hanterat polisanmälningarna på och den värdering man gör är tillfredsställande.

När det gäller utbildningen av yrkesofficerare får jag kanske återkomma till det.

Jag kan börja med att säga att det är viktigt att man använder både yrkesofficerare och reservofficerare i utlandstjänstgöring. Den översikt vi fick av Försvarsmakten där man tittade på ett nytt personalförsörjningssystem visar att reservofficerarna har en roll i framtiden. Hur många reservofficerare som väljer att söka utbildning handlar ju om hur attraktivt det är att vara reservofficerare.

Anf. 100 ALLAN WIDMAN (fp) replik:

Herr talman! Det påfallande när det gäller reservofficerare är att det finns många som vill utbilda sig och ha både en militär och en civil kompetens. Problemet är att de i allt större utsträckning inte utbildas och rekryteras av Försvarsmakten. Jag är helt övertygad om att bristen på incitament hos Försvarsmakten som arbetsgivare just är kopplat till om man kan använda dem eller om man inte kan använda dem, eller rättare sagt: Har jag garantier för att kunna använda de officerare jag utbildar i den nu viktigaste uppgiften i Försvarsmakten?

Enligt min mening är det fullständigt självklart att den kopplingen finns. Om Socialdemokraterna har ställt sig bakom ett förslag där yrkesofficerare inom ramen för sin tjänst också tvingas delta i arbete utomlands, varför ska det inte vara likadant för reservofficerare?

Jag beklagar den lite passiva attityd som Marie Nordén intar när det gäller huruvida fall av trakasserier ska anmälas av personalansvarsnämnden eller inte. Det ligger i sakens natur att de brott och förseelser som det är fråga om väldigt ofta handlar om bötesstraff. Det är väl i och för sig lika klandervärt som ett brott som ger fängelse som påföljd. Det går då inte att huka bakom lagen om offentlig anställning eller bakom vad Justitieombudsmannen säger.

Det är vi som sitter här som stiftar Sveriges lag. När lagen är felaktig och inte stämmer med våra värderingar har vi makten att ändra den. Jag konstaterar att Socialdemokraterna inte är beredda till detta. Det beklagar jag djupt.

Anf. 101 MARIE NORDÉN (s) replik:

Herr talman! Vi är alla medvetna om att vi behöver reservofficerarna. De är en otroligt stor tillgång för Försvarsmakten, speciellt under de internationella missioner som Sverige har engagerat sig i.

Reservofficerarna ingår ju i den översyn som nu görs av Försvarsmakten. Det fick vi information om i utskottet. Man tittar på förändrade utbildnings- och anställningsformer för både yrkes- och reservofficerare. Jag vill avvakta och se vilka förslag man kommer med. Regeringen tycker också att det är viktigt att vi har ett fungerande system även för reservofficerarna.

Jag kan inte säga annat än att jag tycker att det är viktigt att man ser till att följa de lagar som finns. Visserligen stiftar vi lagar, men jag tycker ändå att det är ett relativt tillfredsställande system vi har när det gäller försvarets personalansvarsnämnd. De verkar sköta det på ett riktigt sätt.

Man ska naturligtvis efterleva de lagar som finns. De trakasserier som förekommer ska anmälas. Det är väl snarare det man ska arbeta mer på och se till att uppmärksamma trakasserier, kränkningar och övergrepp mot värnpliktiga och anställda. Där tycker jag att man borde lägga ned mer kraft.

Anf. 102 KARIN ENSTRÖM (m) replik:

Herr talman! Jag vet inte hur vi ska tolka att Marie Nordén i sitt huvudanförande hoppade över hela den övergripande frågan om personalförsörjningen och de strukturella fel som finns i personalförsörjningssystemet.

Vi vet att vi har en översyn framför oss. Det vore ändå intressant att höra någonting om vad Socialdemokraterna har för inställning när det gäller förändringar i anställningsformer. Det finns förslag om karriärväxling och om att yrkesofficersjobbet inte ska vara ett livstidsyrke. Det finns förslag och tankar kring befälssystem med flera karriärer. Det finns förslag om att man ska kunna direktrekrytera till officersyrket.

Det vore väldigt spännande att höra om Socialdemokraterna tycker något om detta eller om man bara står vid sidan om. Det är ju inga nya frågor. Vi har talat om detta en hel del.

Anf. 103 MARIE NORDÉN (s) replik:

Herr talman! Precis som Karin Enström säger är det här inte några nya frågor. När man läser den borgerliga alliansens motion om anställningsformer kan man gå tillbaka till budgetpropositionen för 2006 och se att man har tagit regeringens formuleringar rakt av i vissa sammanhang. På ett sätt känns det som att man slår in öppna dörrar.

Jag tänker vara så tråkig att jag återigen hänvisar till den översyn som man gör på uppdrag av regeringen. Där vill man titta på yrkesväxling till exempel och se om det går att fundera på om man kan ha en direktrekrytering in i Försvarsmakten och om karriären kan se annorlunda ut än i dag. Karriären för en försvarsanställd officer behöver inte nödvändigtvis innebära att man måste sätta sig bakom ett skrivbord för att avancera. Man kan faktiskt fortsätta att utbilda, vilket jag tycker är väldigt positivt.

Jag tycker att det arbete som pågår säger en hel del om vad regeringen har bett Försvarsmakten att göra. Det går precis i den riktning som jag tycker att det borde göra.

Anf. 104 KARIN ENSTRÖM (m) replik:

Herr talman! Marie Nordén svarade inte riktigt. Hon säger att det är bra och att det finns en massa förslag.

Det här är ju ändå något nytt och annorlunda som man inte har haft tidigare. Man tänker sig att man kanske inte är i Försvarsmakten från det att man börjar på Officershögskolan och slutar när man är 60, 63 eller 65 år. Man har karriärväxling. Det är ju något som ni inte har varit så väldigt intresserade av tidigare. Jobbar man så jobbar man, och helst med samma sak. Därför vore det spännande att höra hur ni funderar kring karriärväxling och hur man kan få in det på ett sätt som stämmer med anställningstrygghet och sådant.

Man säger: Vi ska titta. Vi är väldigt förutsättningslösa.

Ni har ju tagit steg för att anställa soldater som ska kunna jobba i utlandsstyrkan. Det är också nya steg.

Det vore intressant att höra något om tankarna kring detta.

Anf. 105 MARIE NORDÉN (s) replik:

Herr talman! Vi är ju inte i princip emot yrkesväxling. Vi anser att anställningsformerna för anställda inom Försvarsmakten är en fråga för

parterna att lösa. Vi är inte beredda att gå utanför lagen om anställnings-skydd. Vi är inte beredda att ha den typen av kontrakt. Detta är något som parterna ska lösa.

När det gäller den nya utbildningsformen och det du syftade på när det gäller soldater som kan skriva kontrakt har vi ju sagt vad vi tycker. Det är en fråga som regeringen har lagt fram och vi har sagt ja. Det finns inga frågetecken när det gäller vad vi tycker om det.

Jag tycker naturligtvis att det är viktigt att man tittar på hur en karriär i dag ser ut för en officer. Som jag sade tidigare kan man komma in som icke-militär och ha en annan kompetens. Det är viktigt för kåren. Det är också viktigt att karriären inte ser likadan ut som den alltid har gjort, att man kan behålla kompetenta utbildare som tycker om att utbilda värn-pliktiga och att man kan behålla dem i organisationen på den nivå där de vill vara. När man har utbildat sig och gått chefsprogrammet behöver det nödvändigtvis inte innebära att man går upp en grad. Det har ju För-svarsmakten redan ändrat på. Det gäller alltså att titta på kompetensen vid tillsättningarna.

Jag tycker att det händer väldigt mycket positivt, och det sker på uppmaning av regeringen. Då har vi också visat vad vi tycker inför fram-tiden.

Anf. 106 HELI BERG (fp):

Herr talman! Det finns frågor som dyker upp i utskottet, behandlas och blir historia. Det finns andra frågor som ständigt dyker upp, som vi hört under dagens debatt. Även de behandlas och debatteras, för att återi-gen dyka upp. Hos vissa väcker dessa frågor irritation, och de säger, ibland med ett svagt leende: "Ska hon tala om det nu igen?" Oftast är det nämligen en hon som talar. I dag har till min stora glädje alla oavsett kön berört de frågor som också jag tänker tala om.

Ni som sitter i samma utskott som jag vet att jag syftar på resolution 1325 om sexuella trakasserier, behandling av minoriteter och flera andra frågor som bland den breda allmänheten möjligen inte förknippas med Försvarsmaktens förmåga att sköta sitt uppdrag utan mer kopplas ihop med tankar om allmänt hyfs och anständighet. Det skapar alltid stora rubriker när det skrivs om dessa "olyckor", vilka dyker upp med jämna mellanrum. Någon har behandlats nedlåtande, någon annan har särbe-handlats, någon tredje har antastats – listan kan bli hur lång som helst.

Herr talman! Vi som dagligdags sysslar med dessa frågor vet att de har vida större betydelse för Försvarsmaktens framtid än många vill erkänna. Jag vill drista mig till att påstå att det är en ödesfråga för det svenska försvaret att få ordning på hur man behandlar varandra och att Försvarsmakten kan attrahera alla goda och kompetenta krafter i sam-hället, oberoende av personers kön, ursprung eller sexuella läggning. Om den organisation som vid ofred ska försvara våra grundläggande rättig-heter inte klarar av att leva efter dem i fredstid har vi ett stort problem att hantera.

Ett valår är det kanske som att svära i kyrkan att påstå att vi inte är så väldigt oeniga i dessa frågor. Marie har ju redan påpekat att det finns ett samförstånd. Det finns många bra skrivningar i betänkandet, och vi är eniga i många av frågorna. Det handlar om att se till att det hela fullföljs, att det som står skrivet verkligen blir verklighet.

Dock finns det vissa saker som vi inte lyckats bli eniga om. Det gäller den fråga som Allan debatterade med Marie, nämligen Folkpartiets gamla käpphäst att ärenden som kommer till personalansvarsnämnden ska utredas och alltid polisanmälas. Jag talar inte om vilka frågor som helst, utan om handlingar som kan utgöra brott. En av våra viktigaste bevekelsegrunder är att det är orimligt att bli bedömd av en kollega. En sådan prövning bör alltid ske genom rättsväsendet och i allmän domstol. Frågor av den karaktären ska utredas och dömas av personer som har utbildning i detta, inte av ens arbetskamrater. Det händer nästan aldrig att ärenden som kommer till personalansvarsnämnden blir polisanmälade, vilket skickar fel signaler till organisationen. Det vill vi ändra på, herr talman. Tyvärr har vi än så länge inte lyckats övertyga majoriteten, men vi fortsätter våra ansträngningar. Det lovar jag.

Det som förvånar mig, ja, gör mig förtvivlad, är att utvecklingen går så sakta. Jag själv säger ofta till unga människor, som klagar på att ingenting händer i politiken, att demokrati tar tid. Det måste få ta tid. Men det tar faktiskt alldeles för lång tid att åstadkomma rimliga arbetsförhållanden för alla inom Försvarsmakten. Ibland känns det som om det var en naturlag att det ena könet har rätten på sin sida och det andra ska vara tacksamt att över huvud taget få vara med på ett hörn.

”Det är väl inte så farligt att det fattas skor i rätt storlek” kan det låta, och då handlar det om storlekar som kvinnor brukar ha. Det kan också vara så att man inte beställt annat än herrkalsonger, eller att man inte förstått att behåar finns i många olika storlekar! Det kan låta som om jag gör komedi av min talartid, men jag känner att detta måste sägas. Det fungerar nämligen så vid vissa regementen. På många fungerar det mycket bra, men fortfarande ställs kvinnor inför helt orimliga förhållanden. Och för att signalen ska gå fram måste detta sägas gång på gång.

Ändå säger sig alla vara eniga om att andelen kvinnor i Försvarsmakten måste öka. Det säger vi alla, också ministern. Vi säger att vi måste kunna attrahera de bästa krafterna i samhället och att nolltolerans gäller för trakasserier. Det mesta ställer de flesta sig bakom, och ändå går det så sakta. Undersökning efter undersökning visar att det finns väldigt mycket kvar att göra. Det har vi alla vittnat om i våra anföranden.

En ytterligare fråga som Folkpartiet lyft fram och som alliansen ställt sig bakom, herr talman, är att HBT-personer riskerar att råka ut för diskriminering i samband med internationella uppdrag. Det finns fortfarande många länder i världen där det inte är acceptabelt, eller ens tillåtet, att *inte* vara heterosexuell. Vid de internationella uppdragen arbetar våra trupper ofta tätt ihop med andra nationers styrkor, och det är inte ovanligt att svenska soldater är underställda andra länders befäl.

Det svenska försvaret kräver av sina yrkesofficerare att de ställer upp på internationella uppdrag, och vi anser därför att vi har en skyldighet att garantera att dessa anställda i samband med multilaterala insatser inte råkar ut för diskriminering eller särbehandling på grund av sin sexuella läggning.

Jag yrkar bifall till reservation 2.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 16 §.)

Föredrogs
utbildningsutskottets betänkande 2005/06:UbU3
Ny värld – ny högskola (prop. 2004/05:162).

Anf. 107 PETER DANIELSSON (m):

Herr talman! Inledningsvis vill jag poängtera att Moderaterna naturligtvis står bakom alla sina reservationer, men för tids vinnande vill jag yrka bifall till reservationerna 3, 15, 19, 22 och 23.

Sedan vill jag hälsa utbildningsministern välkommen till riksdagen och debatten om regeringens proposition *Ny värld – ny högskola*. Propositionen handlar om högskolans internationalisering, införandet av en ny utbildnings- och examensstruktur, regler för tillträdet till högskolan samt arbetet med breddad rekrytering. Jag tänker presentera Moderaternas uppfattning om frågorna inom dessa områden, men innan jag gör det vill jag lyfta fram två övergripande iakttagelser.

För det första är det intressant att notera att regeringen ser ut att lida nederlag på hela nio punkter i betänkandet när riksdagen går till votering. Under betänkandets behandlande, som innefattat flera bordläggningar, har Socialdemokraterna under galgen tvingats byta åsikt på tre punkter där utskottet nu är enigt och kör över regeringen. Dessutom står s, v och mp bakom ytterligare en förändring i propositionen.

Trots detta finns det hela fem majoritetsreservationer som Allians för Sverige tillsammans med Miljöpartiet står bakom. Det är bara att konstatera att utbildningsministern i riksdagen har ett minst sagt vacklande stöd för sin högskolepolitik. Det är ytterligare ett exempel på hur regeringen tappar kraft inom skol- och utbildningsområdet.

För det andra lämnar högskolepropositionen stora och viktiga områden inom den högre utbildningen helt obehandlade. Trots att det blir alltmer tydligt att Socialdemokraternas kvantitativa högskolepolitik leder till kvalitetsproblem kommer regeringen inte med några förslag angående hur kvaliteten ska stärkas eller om någon förstärkt utvärdering.

Regeringen vill inte kännas vid några kvalitetsbrister. Utbildningsministern brukar i stället rabbla statistik. Han tycks vara helt förhådd av sitt mål att 50 % av eleverna ska nå vidare till högskolan. I gårdagens Aktuellt på tv fick vi höra av skolminister Baylan att samtidigt ska hälften inte gå vidare till högskolan. Regeringens fixering vid just 50 % tycks vara total. 50 % ska läsa vidare, och 50 % ska inte göra det, och det oberoende av intressen, samhällets behov och vad eleverna vill.

Herr talman! Inte heller behandlas viktiga styrsystem som resursfördelningssystemet eller lärosätenas självständighet i propositionen. I kontrast till regeringens tystnad på de områdena har Allians för Sverige presenterat en ny politik för den högre utbildningen vars mål inte är kvantitativa utan kvalitativa.

Våra mål är

- att garantera förutsättningarna för en högre utbildning i världsklass,
- att garantera den högre utbildningens och forskningens frihet,

- att skapa förutsättningar för utveckling och bibehållande av starka och självständiga lärosäten,
- att fokusera på kvaliteten i den högre utbildningen och
- att ge studenterna och lärosätena goda förutsättningar för internationellt utbyte och samarbete.

Prot. 2005/06:77
22 februari

Ny värld – ny högskola

Herr talman! Nu till de förslag som finns med i propositionen. Först vill jag säga några ord om högskolans internationalisering och examensstruktur.

Vi moderater tycker att det är viktigt att bejaka internationaliseringen av den högre utbildningen. Svenska universitet och högskolor måste kunna erbjuda utbildningar som står sig i ett alltmer globaliserat utbildningssamarbete. Fler alternativ såväl inom och utanför landets gränser skapar ökade möjligheter för svenskar att ta vara på sin begåvning och göra det mesta av sina egna förutsättningar. Därför står vi bakom förslaget om en tydligare och internationellt jämförbar examensstruktur.

Den första majoritetsreservationen återfinns angående fördjupningskraven. Vi är skeptiska till om beskrivningar av förväntat studieresultat kan göras på ett så tydligt sätt för de generella examina att kravet på fördjupning tillgodoses. För att säkerställa kvalitet och generella examina anser vi därför att det även fortsättning ska finnas krav på fördjupning och progression.

När det gäller beslutanderätten angående vilka högskolor som ska få erbjuda masterexamen anser Allians för Sverige att den bör delegeras till en myndighet, lämpligen Högskoleverket. Vi tycker till skillnad från regeringen att det inte är regeringen som ska beslutsrätten. Beslut om examensrättigheter ska fattas efter tydliga kvalitetskrav och inte av politiker.

På det här området kan jag också konstatera att Socialdemokraterna i utskottet efter två bordläggningar har bytt åsikt och nu tillsammans med oss kör över regeringen när det gäller att inrätta en civilekonomexamen som yrkesexamen samt att förlänga civilingenjörs- och arkitektutbildningarna till fem år. Med en civilekonomexamen kommer tydligheten gentemot studenter, arbetsgivare och tredjeman att öka. Med en femårig civilingenjörsutbildning blir svenska ingenjörer konkurrenskraftiga och slipper problem när de söker internationella forskarutbildningar.

Herr talman! Beträffande regler för tillträde till högskolan är det beklagligt att regeringen inte vågar ställa krav på Godkänt i svenska och engelska för att man ska uppnå allmän högskolebehörighet. Det är förödande att inte sända rätt signaler till blivande högskolestudenter. Tycker inte Leif Pagrotsky att goda kunskaper i svenska och engelska är nödvändiga förkunskaper för högskoleutbildning?

Regeringen vill att matematik och andra moderna språk än engelska ska väga tyngre vid intagning till högskolorna. Det är ett steg i rätt riktning. Men det är långt ifrån tillräckligt. Därför återfinns majoritetsreservationerna nr 2 och 3 här. Allians för Sverige och Miljöpartiet är nämligen överens om att Tillträdesutredningens förslag om områdesbehörigheter och meritämnen är bra. Det är viktigt att sända rätt signaler till gymnasieeleverna.

Exempelvis ska en elev som vill läsa till sjuksköterska veta vilka förkunskaper som krävs och att det lönar sig vid antagningen att ha läst kurser som är relevanta just för den utbildningen. Ett tydligt signalsystem kommer att leda till bättre förberedda studenter på högskolorna, och därmed har de också större möjligheter att lyckas med sin utbildning.

Herr talman! Den fjärde majoritetsreservationen gäller antagningen till forskarutbildningen. Allians för Sverige och Miljöpartiet anser här att en masterexamen inte får bli ett antagningskrav till doktorandutbildning. Vi vill undvika att kostnader för ett år av doktorandutbildningen rakt av flyttas över till studenterna och att forskarutbildningen förkortas med ett år.

Som vi ser det kompletterar en tvåårig masterexamen och en fyraårig forskarutbildning varandra. En student som bestämmer sig för att satsa på forskarutbildning bör normalt antas efter ett års studier på den avancerade nivån. En student som i stället vill söka sig ut i yrkeslivet efter en masterexamen väljer sannolikt att under det avslutande året välja kurser som är av mer tillämpad karaktär.

Självklart bör även den som avslutat sina studier med en masterexamen kunna antas till forskarutbildning. De masterkurser som är relevanta för den sökta forskarutbildningen ska kunna tillgodoräknas. Men det är oroande när regeringen i propositionen skriver att normalt bör ett års studier kunna tillgodoräknas i forskarutbildningen. Logiskt sett borde det snarare vara ett undantag att det mest lämpade innehållet i masterstudier nästan andra år sammanfaller med inledning av en välstrukturerad forskarutbildning.

Herr talman! Miljöpartiet och Allians för Sverige är också överens om att Högskoleverket bör ges i uppdrag att utveckla nya områdesinriktade högskoleprov som komplement till det allmänna högskoleprovet. Här finns den femte majoritetsreservationen.

Beträffande arbetet med den breddade rekryteringen anser Allians för Sverige att den högre utbildningen ska vara öppen för alla som har intresse och förutsättningar för sådan utbildning. Den sociala snedrekryteringen till högskolan ska motverkas. Men många av de förslag som regeringen presenterar är för enkla och snabba.

Den i särklass viktigaste åtgärden för att bekämpa den sociala snedrekryteringen är att satsa på grundskolan och gymnasieskolan. Grundprincipen måste vara att varje nivå i skolsystemet ska ta sitt ansvar för elevernas kunskapsinhämtning. Det duger inte att grundskolan skickar vidare elever utan tillräckliga kunskaper till gymnasiet och att gymnasieskolan därefter gör likadant till högskolan. I ett sådant system drabbas elever från studieovana hem hårdast.

Förutom kvalitetssatsningar på grund- och gymnasieskolan föreslår vi system med faddrar och goda förebilder för att stödja rekryteringen från familjer utan studietraditioner. Vi anser också att informationen i skolan om olika utbildningsinriktningar och arbetsmarknadsutsikter för olika yrken behöver förbättras.

Herr talman! Avslutningsvis vill jag poängtera att för Moderaterna är det viktigt att den högre utbildningen håller hög internationell kvalitet. Den högre utbildningen får aldrig bli ett verktyg för arbetsmarknadspolitik, regionalpolitik eller politiskt korrekta mål. Den ska erbjuda studenter

Anf. 108 ULF NILSSON (fp):

Herr talman! När jag talar med studenter på olika håll i Sverige får jag väldigt olika bilder av hur det är att studera vid högskolor och universitet. Det är många som tycker att utbildningen håller hög klass och många som tycker att hela högskolemiljön är stimulerande.

Man jag hör också en hel del andra reaktioner. Jag hörde en student säga att hon aldrig hade trott att universitetsstudier skulle innebära i första hand självstudier. Hon menade undervisningstiden på hennes samhällsvetenskapliga kurs är så minimal att hon närmast kände sig som en självlärd, en autodidakt. På senaste tiden har jag också träffat en hel del studenter som blivit besvikna på universitetsstudierna, inte för att kurserna var dåliga men för att det blev för svårt. Vi var dåligt förberedda, säger en hel del.

När vi nu tar ställning här i riksdagen till en ny högskoleproposition är det viktigt att komma ihåg hur verkligheten ser ut för många studenter som satsar flera år med dålig privat ekonomi på en högre utbildning. Det är stor risk att låna så mycket pengar för en oviss framtida arbetsmarknad. Därför är studenterna värda den bästa kvaliteten och den bästa undervisningen.

Men universitet och högskolor kämpar i en hård verklighet. Under flera år har vi sett hur antalet studenter ökat men resurserna per student minskat. Samtidigt har de fasta resurserna till forskning tunnats ut, och lärarna slits mellan att dra ned på forskningen eller dra ned på undervisningen.

Högskoleverkets årsrapport konstaterar: I reala termer har kostnaden per student minskat under de senaste tio åren. Man konstaterar också att antalet studenter per lärare ökat mycket under några år.

Samtidigt har vi problemet att gymnasieskolan i många fall misslyckas med att förbereda studenterna för högskolan. Det är verkligen inte studenternas fel, utan det är gymnasieskolan och antagningsreglerna som inte ger tydliga besked om att främmande språk, avancerad matte, fysik och kemi är en förutsättning för högre studier.

Herr talman! Nu är utbildningspolitiken ett område där regeringen misslyckats med att skapa en majoritet för många av sina förslag. Propositionen från regeringen som vi nu här diskuterar är det bara Vänsterpartiet som står bakom i sin helhet. Det är naturligtvis ett misslyckande för regeringen, men det är också bekymmersamt för studenter och lärare att utbildningspolitiken saknar en tydlig vision och en långsiktig strategi.

Sedan länge har Socialdemokraterna haft ett mål om att 50 % av en årskull ska studera vid högskolan. Jag tycker att det är helt feltänkt. Alla som har intresse och fallenhet för studier ska kunna studera, men det är inget självändamål att just 50 % ska göra det. Framför allt är det inget bra mål om det sker till priset av lägre kvalitet och sänkta förkunskapskrav.

I en gemensam alliansmotion har vi från de borgerliga partierna lyft fram ett antal viktiga frågor som vi tycker saknas i regeringens högskolepolitik. Vi säger nej till att fortsätta utbyggnaden så länge man inte kan garantera resurser. Vi vill säkra kvaliteten på högskolan. Vi sätter kvalitet framför kvantitet.

Ny värld – ny högskola

Vi tycker inte heller att högskolan ska repetera gymnasiekurser. Vi vill höja förkunskapskraven. Det är inte bra när dels gymnasiet "grundskolefieras", dels högskolan "gymnasifieras". Därför föreslår vi att det ska ställas högre krav på att studenterna har läst fler främmande språk i gymnasiet. Högre gymnasiekurser i matte ska vara förutsättningen för att få börja vid tekniska och naturvetenskapliga utbildningar.

Vi tycker att högskolorna ska ha större rätt än i dag att sätta upp egna förkunskapskrav och i större utsträckning pröva egna urvalsregler. Det är också viktigt att betyg i viktiga ämnen ska viktas och väga tyngre än betyg i gymnasieämnen som inte har betydelse för den sökta utbildningen. Gymnasieelever som till exempel väljer bort språk och andra svåra ämnen ska inte kunna konkurrera ut kamrater som har valt att läsa språk när man söker sådana utbildningar.

Vi har till exempel sett att andra främmande språk än engelska är på väg att försvinna i gymnasieskolan. Högskolan har några nybörjarkurser i till exempel tyska och franska. Sådana kurser ska inte läsas på högskolan, säger vi, utan det ska gymnasiet ta hand om.

Regeringen säger som sagt att minst 50 % ska in vid högskolan. Jag och vi i Folkpartiet frågar: De andra, då? Vi från Folkpartiet har ju länge talat om en yrkeshögskola som ett alternativ till akademiska studier. Alla vill inte bli akademiker, och det är dags att höja statusen för yrkeskulturer. Nu föreslår Allians för Sverige att vi utvecklar den eftergymnasiala yrkesutbildningen så att den blir ett bra alternativ för dem som inte vill satsa på akademiska studier.

Fru talman! Som bekant är vi nu på väg att utveckla ett djupt samarbete mellan universitet och högskolor i Europa – den så kallade Bologna-processen. Den ska göra det möjligt för studenter och färdigutbildade akademiker att röra sig över Europa, att komma in på andra högskolor och att växla utbildningar. Alla europeiska länder är med, inte bara EU-länder.

Vi är många inom högskolevärlden som har väntat länge på att också Sverige ska anpassa sitt examenssystem. Sverige har kommit i gång sent; flera av våra grannländer har kommit mycket längre. Men nu har det äntligen kommit en proposition där man föreslår att examenssystemet anpassas – en treårig kandidatexamen och en tvåårig masterexamen. Visionen är som sagt att studenter ska kunna flytta mellan olika universitet och att det ska bli lättare att översätta betyg och kompetens.

Nu har vi i alla fall äntligen en högskoleproposition med förslag om de här examina. Det är vi eniga om från alla partier, men det finns ett antal frågor där vi tycker att regeringen missar kvalitetsaspekten. Vi har framför oss här i betänkandet ett antal reservationer där regeringen inte ser ut att få majoritet i omröstningen i kammaren om de som ska vara närvarande är närvarande.

Miljöpartiet och alliansen har tillsammans ett antal reservationer. Det handlar om till exempel fördjupning i akademisk examen. För mig är det självklart att en akademisk examen ska kräva en ämnesfördjupning. Själva innebörden i en examen borde vara att det inte bara är ett hoplock av korta kurser. Inte minst för den som nöjer sig med en kandidatexamen är det viktigt att den innehåller en tydlig profil och fördjupning för att man ska kunna bli anställningsbar.

Regeringen vill plocka bort dagens poängkrav på 60 poäng för kandidatexamen och 80 för magister. Vi menar att det vore förödande om vi fick examina som inte garanterat stod för fördjupad kunskap. Glädjande nog stöder Miljöpartiet alliansens förslag om att behålla poängkravet.

Den fyraåriga doktorandutbildningen är någonting som är väldigt bra inom svenskt utbildningssystem. Svenska doktorer har ett gott rykte. Med regeringens förslag riskerar vi att korta ned den till tre år. Dessutom skulle masterexamen bli både doktorandutbildning och avslutande examen. Där föreslår Allians för Sverige och Miljöpartiet att huvudspåret ska vara att man går direkt från magisterutbildning till forskarutbildning.

Även när det gäller förkunskapskraven har vi fått stöd av Miljöpartiet trots att vi i andra sammanhang brukar ha olika uppfattningar om betyg och så vidare. Men om våra reservationer vinner majoritet här så kommer viktiga ämnena att bli mer meriterande än andra. Gymnasieskolan skulle få budskapet att satsa på mer högskoleförberedande ämnen.

Regeringen har också, fru talman, helt lämnat de yrkesinriktade examina åt sidan i propositionen. Man får inget besked om hur utbildningen för civilingenjörer, arkitekter, lärare med flera ska passas in i det nya examenssystemet.

Här får jag ge Socialdemokraterna ett litet erkännande. I några fall håller de med oss om att regeringen har glömt bort några viktiga utbildningar, och stöder faktiskt borgerliga motioner. Det är vi tacksamma för. Därför kan vi nu se att ett enigt utskott föreslår att civilingenjör- och arkitektutbildningen ska bli femårig för att anpassas internationellt och nå ännu högre kvalitet och att civilekonomutbildningen blir en professionsutbildning. Det är vi glada för.

Herr talman! Jag kan nämna flera andra yrkesutbildningar som man borde titta närmare på, som inte alls har nämnts. Det är till exempel lärarutbildningen, men vi vet att också sjukhusfysikerna, för vilka det finns en kvalificerad utbildning vid flera universitet, är bortglömda. Jag hoppas att vi kan fortsätta dialogen och snabbt komma tillbaka så att även de utbildningarna kommer in i systemet.

Annars är jag optimist när det gäller svensk utbildning. Jag tror på en ljus framtid för svensk utbildning, men vi måste reagera på de varningstecken som finns. Nyckeln till lösningen på många av Sveriges framtidsfrågor heter utbildning och arbete. Det är oerhört viktigt att vi inte låter kunskapsnivån sjunka, för då blir den nya masterexamen en tom titel som inte blir värd så mycket.

Det är också nödvändigt att universitet och högskolor får resurser så att studenterna får den utbildning som de är värda och att lärarna får möjlighet att både undervisa och forska. De människor som satsar på utbildning är värda en bättre högskolepolitik än vad dagens regering presenterar.

Avslutningsvis, fru talman, ska jag yrka bifall till de reservationer där vi har möjlighet att få majoritet i kammaren. De är reservation 3 under punkt 5, reservation 15 under punkt 19, reservation 19 under punkt 23, reservation 22 under punkt 26 och reservation 23 under punkt 27.

Anf. 109 TORSTEN LINDSTRÖM (kd):

Fru talman! Sverige är ett stort litet land. Det är stort i tankarna och förmågan att bidra. Det är en vagga för innovationer, forskning och,

åtminstone tidigare, företagande och välfärd. Sverige är viktigt på jordklotet, men litet till befolkningen. Ett land som vårt borde naturligtvis med stolthet vilja ligga främst i arbetet med den högre utbildningens utveckling, kvalitetssäkring och internationalisering.

Den högre utbildningens viktigaste uppgift är att förmedla och skapa kunskap. Det kräver kompetenta lärare och forskare, en stimulerande arbetsmiljö och studiesocial trygghet. Kristdemokratisk högskolepolitik har därför sin grund i kunskap, kvalitet, valfrihet och trygghet. Studenten ska stå i centrum för utbildningen – och bildningen. Vår vision är ett kunskapssamhälle där ingen hålls tillbaka och ingen lämnas efter. Därför sätter vi fokus så tydligt på kvalitet och bildning.

Tyvärr är det inte kvalitet som präglar socialdemokratisk högskolepolitik – tvärtom. Det är också en av de stora svagheterna med den proposition som i dag ligger på riksdagens bord. Kvaliteten undergrävs och urholkas, högskoleplatser reduceras till arbetsmarknadspolitik och studenter till pinnar på ett papper likt tennsoldater som ska stöpas i en och samma form i en utbildningsfabrik. Sjukskrivningsstatistik och revisionsrapporter talar sitt tydliga språk om konsekvenserna för personalen i högskolan.

Högskoleverket har i sina granskningar pekat på kvalitetsbrister både inom ämnesområden och vid lärosäten. Utländska bedömare har konstaterat att de svenska akademiska grundutbildningarna är både kortare och grundare än motsvarande i andra länder. Strax före jul kom därtill en rapport om försämrade förkunskaper. Det borde stämma till eftertanke.

I det läget drar sig inte Socialdemokraterna för att utbilda till arbetslöshet. Akademikernas arbetslöshet är redan hög i detta av massarbetslöshet plågade land. Arbetslösheten bland exempelvis naturvetare har ökat kraftigt de senaste åren. Arbetsmarknaden kan inte ta till sig den kompetens som finns. Sedan 2001 har arbetslösheten bland naturvetare ökat från 4,8 till 8,4 %. Det kan jämföras med 4,6 % för samtliga med en eftergymnasial utbildning på minst två år. För biologer och miljövetare är arbetslösheten så hög som 12 %. Vad är det för vits, Leif Pagrotsky, med att utbilda människor till arbetslöshet? Och vad är det för vits att av politiska skäl detaljstyra vissa utbildningar när det inte leder någonvart?

Tyvärr lär nog också en hel del av de så kallade nya högskoleplatser som regeringen pratat om förbli en chimär. Det har redan visat sig att det inte blir så många platser när verkligheten hinner i kapp. Då hjälper det inte att utbildningsministern går ut och skäller på lärosätena. Har han glömt att det är socialdemokrater som styrt och styr utbildningspolitiken och resurstilldelningen och som fyllt högskolestyrelserna med väldigt många socialdemokrater? Minst sex av tio politiker är s-märkta, och i många av styrelserna har de egen majoritet.

Fru talman! Sverige kan och förtjänar bättre än så här. Sedan Socialdemokraterna fick regeringsmakten 1994 har en fjärdedel av resursen per student försvunnit. Kristdemokraterna har däremot i budgetar flera år i rad anslagit medel för att säkra och utveckla kvaliteten. Vi har också velat se en riktad satsning för att öka andelen disputerade lärare. Till sammans med övriga i Allians för Sverige tillför vi därtill medel till forskningen som borgar för att nya forskare, vetenskapsmän och vetenskapskvinnor ska få möjlighet att växa till sig. Det handlar inte minst om att doktorander ska ha vettiga villkor och att färska doktorer ska kunna

meritera sig ytterligare med post-doc-tjänster. Utbildningsplatser måste åtföljas av resurser. Undervisningen i grundutbildningen måste räddas, värnas och utvecklas. Därför vill vi kristdemokrater se en garanterad undervisningstid i varje kursplan så att studenterna vet vad de får. Det är därtill viktigt att det blir tydliga och klara benämningar i examina. Kristdemokraterna vill därför att den så kallade masterexamen på svenska ska heta magisterexamen.

När europeisering, internationalisering och globalisering skapar nya möjligheter för människor – studenter, lärare och forskare – behöver Sverige en genomgripande strategi för att skapa, inte goda men de allra bästa förutsättningarna så att de våra kan vara gångbara i världen och att vårt land får ta emot utländska begåvningar som vill bidra till vårt byggande av kunskap. Men medan andra inom ramen för den så kallade Bologna-processen – internationaliseringen av högskolor och universitet – lägger upp sina strategier lämnas hos oss lärosäten och institutioner att i hög grad hitta egna lösningar i stället för att regeringen ger signaler om en sammanhållen strategi.

Den så länge emotsedda högskolepropositionen var utlovad att innehålla svaren på så många frågor. Men hur blev det? Ja, det är naturligtvis lätt att, likt gumman en gång, konstatera att det bidde mycket skrik och lite ull. Det är en lite svårmodig proposition som inte tar tag i de utmaningar som den talar om.

I Allians för Sverige däremot, där Kristdemokraterna, Moderaterna, Folkpartiet och Centern ingår, är det övergripande målet att förbättra kvaliteten i den högre utbildningen för att skapa en utbildning i världsklass. Vi vill garantera den högre utbildningens och forskningens frihet och skapa starka och självständiga lärosäten. Därför har vi enats om kvalitetssatsningar både i grundläggande högre utbildning och i forskning. Inriktningen är klar – kvalitet och djup. Vi har i en gemensam motion presenterat en politik för högre utbildning som förhoppningsvis kan förverkligas efter valet i höst.

Vi har också fem partier, i alliansen och Miljöpartiet, kommit överens om sju olika steg som kan bli riksdagens beslut. Det handlar om att en examen ska kräva ämnesfördjupning då det är rimligt med vetenskaplig progression. Det handlar även om att forskarutbildningen ska förbli fyra-årig så att svenska forskare även framdeles är attraktiva på den internationella kunskapsarenan. Det handlar också om att skydda svenska studenter från att tvingas betala ett års forskarstudier med egna pengar när den nya masterexamen införs. Vi vill även att det allmänna högskoleprovet kompletteras med prov anpassade efter olika utbildningsområden. Och, i likhet med Tillträdesutredningen, vill vi att områdesbehörigheter införs samt att relevanta gymnasieämnen ska ge extra meritpoäng när man söker till högskolan.

På två ytterligare punkter har socialdemokraterna i utskottet fått brått att ändra sig och ställer sig numer bakom våra krav ograverat. Det ska införas en civilekonomexamen med fyra års utbildning så att ekonomernas kompetens tydliggörs för arbetsgivarna och utbildningens status säkerställs. Civilingenjörsutbildningen ska förlängas till fem år för att vara konkurrenskraftig. Det är naturligtvis bra för Sverige att Socialdemokraterna ändrat sig och numer stöder dessa båda beslut som ju föranleds av bland annat kristdemokratiska motioner. Men det är tydligt att när

Prot. 2005/06:77
22 februari

Ny värld – ny högskola

Socialdemokraterna känner sig trängda ändrar de sig av maktskäl. Leif Pagrotsky får se sin proposition överkörd av de egna socialdemokratiska partivännerna.

Fru talman! Det finns hos vänsterkrafterna också en tradition att missgynna högskolor som står utanför statens hägn. Kristdemokraterna anser att det måste finnas likvärdiga möjligheter för alla lärosäten oavsett huvudmannaskap. Likaså bör det övervägas hur fler högskolor ska kunna drivas i friare form. Andra problem i styrningen måste också lösas, som den reglerade hyresmarknaden. Myndighetsfloran i sektorn behöver slimmas.

Fru talman! Friheten i forskning och utbildning är grundläggande för att kunskap ska kunna utvecklas och befästas. Högskolor och universitet måste därför slå vakt om sin integritet och vara moraliskt och intellektuellt oberoende av politiska, ideologiska och ekonomiska maktgrupperingar. Men kunskap formas inte i ett vakuum utan förutsätter ett samhälle byggt på de värden som garanterar friheten. En stabil värdegrund är den bästa garantin för möjligheten att tänka fritt. Det är ingen slump att den akademiska friheten finns i länder med sitt etiska arv från den västerländska tradition som resulterat i öppna och demokratiska samhällen världen över. För att värna det goda tankeklimatet gäller det att slå vakt om dessa värden som burit fram frihetens och vetenskapens ideal.

Vi kristdemokrater vill se en politik för högre utbildning som ger Sverige de allra bästa förutsättningarna för framtiden. Det handlar om kunskap, bildning och kvalitet men också om trygghet och valmöjligheter för studenterna och om arbetsro för lärare och forskare. Det handlar om att Sverige ska ta täten med ett kunskapssamhälle där ingen hålls tillbaka och ingen lämnas efter.

Fru talman! Avslutningsvis står jag naturligtvis bakom Kristdemokraternas samtliga reservationer i betänkandet men yrkar för tids vinnande bifall endast till reservation 2 samt de gemensamma 3, 15, 19, 22 och 23.

Anf. 110 BRITT-MARIE DANESTIG (v):

Fru talman! Bolognaprocessen innebär att universitet och högskolor anpassar och synkroniserar sina utbildningssystem för att säkerställa hög kvalitet och öka jämförbarheten mellan utbildningar i olika länder. Bolognaprocessen är resultatet av en bred samverkan mellan 45 europeiska länder. Det är ett konstruktivt, frivilligt samarbete mellan självständiga stater i syfte att underlätta möjligheterna att studera och jobba över nationsgränserna.

Att samarbeta över nationella och kulturella gränser har många fördelar. I mötet med andra utvecklas man både yrkesmässigt och personligt. Man får möjlighet att utbyta erfarenheter och kunskaper, knyta värdefulla kontakter, träffa nya vänner, förbättra sina språkkunskaper och få nya perspektiv både på sina ämnen under studietiden och på sin blivande profession.

Inom Bolognaprocessen är det meningen att kontakterna mellan de olika europeiska universiteten ska stärkas och ge ett ökat utbyte av både färdkunskap och pedagogiska metoder. De kunskaper och erfarenheter som man får när man under en längre tid arbetar eller studerar i ett annat land betraktar jag som mycket värdefulla. Jag är övertygad om att om fler ungdomar får den chansen så kommer också förståelsen, intresset och

toleransen för andra kulturer att växa. För mig är Bolognaprocessen djupast sett en viktig del i fredsarbetet.

Propositionen *Ny värld – ny högskola* är ett resultat av ett samarbete mellan regeringen och Vänsterpartiet. Den ger ramarna för den process som redan inletts på många lärosäten. Den ger inte svaret på alla frågor, och den reglerar inte i detalj hur anpassningen och synkroniseringen ska gå till. Det är ett medvetet val. Det fortsatta arbetet måste ske ute på lärosätena i dialog mellan studenter och lärare, i samverkan mellan olika lärosäten och också i samverkan mellan de olika lärosätena och Högskoleverket. Jag ser detta som ett viktigt led i den decentralisering av ansvar och beslut till lärosätena som varit vägledande för det politiska arbetet under de två senaste mandatperioderna, och jag kan intyga att det på lärosätena nu pågår ett mycket intensivt arbete.

I några hänseenden skiljer sig förslagen i propositionen från dem i utbildningsutskottets betänkande. I betänkandet finns två tillkännagivanden som ett enigt utskott ställer sig bakom. Det första rör civilingenjörs- och arkitektutbildningarna, vars arbetsmarknad i hög grad är internationell. För att svenska civilingenjörer och arkitekter även i fortsättningen ska kunna vara konkurrenskraftiga i Europa och övriga världen och inte riskera att status och identitet går förlorad behöver utbildningarna förlängas från nuvarande fyra och ett halvt år till fem år, vilket riksdagen nu kommer att fatta beslut om. Det är betydelsefullt att våra mest kvalificerade tekniska yrkesutbildningar även i fortsättningen är jämförbara och konkurrenskraftiga med motsvarande utbildningar i andra länder. Eftersom flertalet studenter redan nu läser även en tionde termin medför inte heller förändringen några större kostnader för staten.

Det andra rör utbildningen till civilekonom. Vänsterpartiet har tidigare motionerat om att en civilekonomexamen om 160 poäng bör inrättas. Nu finns det gehör för detta från samtliga politiska partier, och det gläder mig mycket. Vi rättar nu kartan efter verkligheten. Jag tror att de flesta människor lever i tron att det redan finns en civilekonomexamen – så pass accepterad och väl etablerad är titeln civilekonom. Genom att kvalitetssäkra civilekonomexamen blir det lättare för både studenter och arbetsmarknad att bedöma utbildningens innehåll och status.

I samband med detta vill jag i dag även lyfta fram sjukhusfysikerutbildningen och argumentera för en förändring av den. Sjukhusfysiker är sedan länge ett internationellt yrke som kännetecknas av ett väl utvecklat samarbete mellan olika länder. Sjukhusfysikerexamen omfattar i dag 180 poäng, men man kan ta ut en magisterexamen om 160 poäng om man inte räknar med att arbeta som legitimerad sjukhusfysiker inom vården.

I samband med införandet av Bolognaprocessen bör enligt min mening utbildning som leder fram till sjukhusfysikerexamen utökas med 20 poäng till masternivå, i likhet med vad som nu görs med civilingenjörs- och arkitektutbildningarna. Förutom logiken i detta finns ett antal viktiga skäl för en ökning av studietiden. Innehållet i de olika utbildningarna följer i stort en utbildningsplan som har sin grund i den europeiska lagstiftningen Euratom. Under senare år har också en ökad komplexitet vuxit fram inom yrket. Utvecklingen inom både strålningsdiagnostik och strålterapi har medfört att kraven på sjukhusfysikerns kompetens har ökat. Inom diagnostiken ställer den tekniska utvecklingen nya krav på kunskaper inom den digitala radiologin, magnetröntgen, positronemiss-

Prot. 2005/06:77
22 februari

Ny värld – ny högskola

ionstomografi, den så kallade PET-kameran, och avancerad bildanalys. Nya strålslag ställer också utökade krav på sjukhusfysikerns kompetens. Till detta kommer en alltmer omfattande europeisk strålskyddslagstiftning och reglering. Nämnas bör också att sjukhusfysikern ofta deltar som strålningsexpert i omfattande forsknings- och utvecklingsprojekt.

Jag erkänner gärna att jag var omedveten om att sjukhusfysikerexamen nu omfattar 180 poäng när vi diskuterade längden på utbildningar för olika examina, men politik får aldrig bli en fråga om prestige. Därför anser jag att regeringen och riksdagen snarast bör vidta de åtgärder som behövs för att förlänga sjukhusfysikerutbildningen till 200 poäng.

I samband med det måste jag också, till skillnad från tidigare talare, ge statsrådet Leif Pagrotsky och regeringen en eloge för just prestigelösheten, öppenheten och villigheten att lyssna till mina argument, vilket har resulterat i att vi nu har ett betänkande som har en betryggande majoritet där några små saker skiljer oss från varandra. Det tycker jag är mycket glädjande när vi nu ska gå in i ett så här jättelikt förändringsarbete, vilket Bolognaprocessen faktiskt innebär.

Jag skulle vilja säga några ord om en annan viktig förändring i förhållande till propositionen, nämligen hanteringen av lärarutbildningen. Lärarutbildningen i de olika europeiska länderna skiljer sig avsevärt åt. Eftersom ett lands lärarutbildning utbildar för ett nationellt skolsystem är dess skola och utbildningspolitik av avgörande betydelse för hur lärarutbildningen utformas. Den svenska lärarutbildningen är den enda sammanhållna och integrerade akademiska yrkesutbildningen för lärare. Den är resultatet av en långvarig utbildningspolitik som tog sin början med införandet av en sammanhållen grundskola. Lärarutbildningen i Sverige är en akademisk yrkesutbildning för en kvalificerad och komplex profession med stora krav på sina utövare. Lärarutbildningen som en kvalificerad professionsutbildning gäller oavsett skolform, och den är också behörighetsgivande för forskarutbildning i anslutning till lärarutbildningen och pedagogisk yrkesverksamhet. Målen för utbildningen är gemensamma för samtliga läroinriktningar.

Det har visat sig förenat med svårigheter att inordna lärarutbildningen i Bolognaprocessen på ett tillfredsställande sätt – det vet vi nu. Samarbetspartierna Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet föreslår därför att lärarutbildningen blir föremål för en förnyad översyn. Det bör ske i så nära dialog med lärarutbildningsanordnarna och lärarnas fackliga organisationer som möjligt. Översynen bör också ske så snart som möjligt så att arbetet med att implementera Bolognaprocessen inte försenas.

Under arbetet med betänkandet har också samarbetspartierna enats om att inte avskaffa den så kallade HA-urvalsgruppen, alltså möjligheten att få tillgodoräkna sig 0,2 poäng för arbetslivserfarenhet i samband med högskoleprovet. Det är viktigt att det finns många olika vägar in i högskolan så att vi inte gör det svårare för vuxna att studera på högskolan. Nu kommer både 25:4-regeln och HA att finnas kvar som urvalsgrupper, och det tycker jag är jätteskönt.

Jag skulle vilja kort kommentera några av de reservationer som den borgerliga alliansen tillsammans med Miljöpartiet lagt fram. Samtliga partier – i riksdagen, vill jag slå fast – är överens om vikten av fördjupning och progression i utbildningarna. De borgerliga partierna tillsam-

mans med Miljöpartiet har dock valt att reglera kravet på fördjupning i fil.kand. och magisterexamen i statiska poäng i stället för att som föreslås i propositionen överlåta till lärosätena och de olika ämnesföreträdarna att med stöd av Nätuniversitetet och i samverkan definiera kravet på fördjupning och progression i termer av förväntat studieresultat, alltså vad studenterna ska kunna efter avslutad utbildning.

Nu har knappast det med Miljöpartiet förstärkta alliansförslaget någon reell betydelse eftersom man nu talar inte bara om ett bestämt antal poäng i ett huvudämne utan ett kunskapsområde, vilket innebär en betydligt vidare definition. Ett kunskapsområde enligt min och många andras definition motsvarar en genre, ett tema, en inriktning eller en samling ämnen med tydligt släktskap. Men jag vill ändå markera att det är viktigt, särskilt för de längre yrkesutbildningarna, att det inte nu sker en alltför snäv ämnesmässig låsning till 60- och 80-poängsnivån – om nu alliansens och Miljöpartiets förslag får gehör här i kammaren.

Till sist vill jag yrka bifall till reservation 8. Det är en reservation som Miljöpartiet och Vänsterpartiet har gemensamt. Där slår vi fast att vi vill att all högre utbildning i Sverige även fortsatt ska vara avgiftsfri för studenter från Sverige, från EES-området och från länder utanför EES-området. Vi menar att det måste vara tydligt i högskolelagen. En annan utveckling skulle vara mycket olycklig.

Jag måste få säga en sista sak. Jag måste uttrycka min förvåning över alliansens och Miljöpartiets förslag att en student visserligen ska kunna få tillgodoräkna sig delar av sin masterutbildning i forskarutbildningen men inte få räkna en avlagd masterexamen som merit när han eller hon söker forskarutbildning. Det måste strida mot alla tidigare utbildningspolitiska principer.

Anf. 111 HÅKAN LARSSON (c):

Fru talman! Jag vill först yrka bifall till de fem reservationerna 3, 15, 19, 22 och 23.

I en tid då kunskap är vårt lands kanske främsta konkurrensfördel i en alltmer globaliserad ekonomi är den högre utbildningen och forskningen oerhört viktiga. Sverige varken kan eller ska konkurrera med låga löner eller dåliga arbetsförhållanden utan med kompetens, nytänkande och smarta idéer. Därför är det för framtiden avgörande att vi kan upprätthålla en utbildning av högsta kvalitet och en forskning i världsklass. Detta innebär dock inte att alla ungdomar, alla svenskar, bör bedriva högskolestudier, vilket ibland verkar vara den dominerande ideologin.

En väl fungerande yrkesutbildning är lika viktig, och där finns en hel del att göra i dagens Sverige. Om alla ska med och finna sin plats på arbetsmarknaden, i arbetslivet, måste utbildningen vara anpassad till individerna.

I dag konkurrerar svenska universitet och högskolor inte bara med varandra om studenterna utan också i allt större utsträckning även med lärosäten runtomkring i världen. Därför är det bra att vi nu genom Bologna-systemet får ett system där utbildning i olika länder lättare kan jämföras och kombineras med varandra. Det öppnar nya möjligheter och en ny utveckling för unga människor som vill studera inte bara i Sverige utan även vill ta intryck internationellt.

Prot. 2005/06:77

22 februari

Ny värld – ny högskola

Denna utveckling får dock inte innebära att alla lärosäten ska bli likadana och erbjuda samma utbildning. Mångfald är bättre än likriktning även när det gäller högre utbildning.

När konkurrensen ökar blir det därför allt viktigare att lärosätena har möjlighet att profilera sig och att visa vad de är duktiga och bra på. Alla universitet och högskolor kan inte syssla med allt om de ska bli bäst. Det gäller säkerligen för såväl vårt äldsta universitet i Uppsala som vårt nyaste, Mittuniversitetet, att finna de områden där man har förutsättningar att bli världsledande.

Som jag har understrukt en massa gånger från denna talarstol är det positivt att vi i vårt land har byggt ut den högre utbildningen så att vi nu har minst ett lärosäte i varje län. Jag tror att alla i den här kammaren i dag kan instämma i att utbyggnaden har varit positiv genom att den har medverkat till att göra högre utbildning tillgänglig för fler, särskilt som även distansutbildningen har utvecklats mycket under senare år.

Det är ganska fantastiskt att tänka på att det 1945, för 60 år sedan, var endast 14 000 studenter som läste vid de då fåtaliga högskolorna och universiteten. 1990, för 15 år sedan, var siffran 170 000, och i dag har den fördubblats till 340 000 studenter. Det är en fantastisk utveckling på bara lite mer än ett halvt sekel.

Utbildningsexpansionen är positiv både för samhället och för oss som individer. Men då får vi inte blunda för att det också finns problem i sammanhanget som måste åtgärdas. Innan vi ökar antalet högskoleplatser ytterligare måste den utbildning som ges kvalitetssäkras. Det är som Sveriges Förenade Studentkårer, SFS, skriver i ett uttalande i dag:

I dagsläget bör utbyggnaden av högskolan tillfälligt läggas åt sidan till förmån för satsningar på kvalitet.

Och kvalitetssäkring är grunden för det förslag som vi har diskuterat oss fram till inom Allians för Sverige och för det förslag som vi har ställt oss bakom i utskottet. Det handlar om krav på fördjupning, att vi ska ha en bra forskarutbildning även i framtiden och att förkunskapskraven är viktiga för att de som studerar inom den högre utbildningen också ska klara av sina studier.

Samtidigt vill jag understryka att det är positivt att hela utskottet har kunnat enas när det gäller längden på utbildningarna för civilingenjörer och arkitekter. Och i det sammanhanget vill jag hålla med både Ulf Nilsson och Britt-Marie Danestig om att vi även bör väga in sjukhusfysikernas situation i detta framöver. Vi har nog missat deras situation. Likaså är det bra att det finns enighet om införande av en civilekonomexamen.

Det allvarligaste i den svenska utbildningspolitiken för närvarande är att 20–25 % av de svenska 20-åringarna lämnar gymnasiet utan godkända betyg. Då måste vi fundera över vad detta beror på. Ambitionen att alla gymnasister ska ha behörighet att studera vid högskolan är säkert väldigt god i grunden. Men alla är inte teoretiskt inriktade och har intresse för en sådan satsning, i alla fall inte i den här åldern. Då måste vi dra slutsatser. Vi kan inte acceptera att många i dag ramlar ur utbildningssystemet. Alla måste få möjlighet att komma med på utbildningståget utifrån sina egna förutsättningar och intressen.

Samtidigt har vi en situation där 69 000 akademiker var utan arbete i Sverige i januari. Det är unga människor som har satsat flera år av sitt liv på utbildning och fått höga studieskulder men ändå inte kommer in på

arbetsmarknaden. Samtidigt saknas det inom andra områden duktiga yrkesmän och yrkeskvinnor som efterfrågas på arbetsmarknaden. Då måste vi också fundera över vilka slutsatser som ska dras av detta.

De viktigaste uppgifterna för utbildningssystemet under de närmaste åren är att kvalitetssäkra den högre utbildningen, inte minst förbättra studenternas sociala och ekonomiska situation så att vår utbildning är konkurrenskraftig, och samtidigt stärka yrkesutbildningarna så att alla får möjlighet att finna en plats på den svenska arbetsmarknaden. Utbildningen måste utgå från individens intressen. Samtidigt måste de vägas samman med behoven på arbetsmarknaden. Vi har faktiskt stora och spännande utmaningar på utbildningsområdet att ta itu med framöver.

Anf. 112 MIKAELA VALTERSSON (mp):

Fru talman! Miljöpartiet driver en politik för att främja det livslånga lärandet. Varje människa har rätt till utbildning, inte bara som ung utan genom hela livet. Möjligheter för individer att ändra inriktning i livet, att vidareutveckla och vidareutbilda sig måste hela tiden finnas. Vi har alla olika förutsättningar. Därför anser vi att Sverige måste ha ett utbildningsväsende som ger många möjligheter och som ger människor möjligheter till nya livschanser.

Samhället blir alltmer internationaliserat. Och det är på många sätt en positiv utveckling. Ökad rörlighet bland studenter och forskare berikar undervisning och forskning och skapar större insikt. Vi vill särskilt se ett ökat utbyte med länder bortom EU och den engelskspråkiga delen av världen.

Regeringens val av fokus för den proposition som vi i dag debatterar – internationaliseringen – anser vi är mycket relevant.

Den kanske största förändringen i regeringens förslag till ny examensstruktur är införandet av en masterexamen motsvarande 80 poäng utöver den grundläggande utbildningen om 120 poäng. Denna ska till viss del ersätta och till viss del komplettera nuvarande ordning med magisterexamen om 40 poäng som följer på grundutbildningen.

Det är nog så att den svenska utbildningens konkurrenskraft stärks genom att studenter som ska söka forskarutbildning eller arbeta i ett annat land får en internationellt gångbar examen.

Den svenska magisterexamens status har uppfattats som otydlig. Samtidigt som man föreslår införandet av en ny masterexamen förordar regeringen att magisterexamen finns kvar som komplement.

Vi anser att den avvägningen kanske i grunden är bra, men den ger en viss otydlighet i strukturen. Det är nog naturligt att masterexamen i huvudsak präglas av en inriktning mot arbetsmarknaden snarare än forskarvärlden.

För en student med siktet inställt på forskning är faktiskt inte en masterexamen nödvändig i det system som regeringen föreslår om man inte avser att söka sig utomlands för dessa studier, där masterexamen kan krävas.

På sikt kan det enligt vår uppfattning vara naturligt att fasa ut magisterexamen och ha enbart en examen på avancerad nivå – en masterexamen. Det finns problem med att studenter med en masterexamen ska kunna tillgodoräkna sig motsvarande ett års studier när de fortsätter på forskarutbildning.

Prot. 2005/06:77

22 februari

Ny värld – ny högskola

Risken med regeringens förslag, som jag ser det, är att en stor del av lärosätena kan införa krav på avlagd masterexamen för tillträde till forskarutbildningen för att enbart behöva finansiera tre av forskarstudentens fyraåriga utbildning. Jag anser att forskarutbildningen även fortsättningsvis ska vara fyra år, och dessa fyra år ska inte finansieras i studiemedelssystemet. Vi har från Miljöpartiets sida en reservation tillsammans med de borgerliga partierna om att masterexamen i praktiken inte får bli ett antagningskrav för doktorandutbildningen. Kostnaden för ett år av doktorandutbildning ska inte flyttas till studenterna, och forskarutbildningen ska inte förkortas med ett år. Det här är en viktig förbättring av regeringens proposition som vi föreslår och som jag också hoppas blir verklighet efter voteringen.

Fru talman! De problem som vi från Miljöpartiets sida ser med regeringens proposition handlar framför allt om studentperspektivet, eller kanske avsaknaden av detsamma. Den av regeringen föreslagna examensstrukturen innebär alltså att forskarstudenter förväntas finansiera ett av sina år som doktorander genom studiemedel via tillgodoräknande av kurser på masternivå. Detta är enligt mitt sätt att se helt orimligt. Om man jämför med konsumentprisindex från 70-talet har studiemedlen i Sverige sjunkit med 22 %. Vi anser att studiemedelssystemet behöver förändras i grunden, men först och främst bör rätten till studiemedel förlängas till 14 terminer i stället för de 12 som gäller i dag och bidragsdelen höjas. Vi vill att riksdagen ger regeringen i uppdrag att återkomma med förslag om hur studiemedelssystemet kan anpassas till de förändringar man nu genomför i examensstrukturen, särskilt avseende studietidens längd. Det är väldigt synd att regeringen inte har lämnat några sådana förslag, att man inte har tagit konsekvenser i det man föreslår också för studiemedlen.

En förutsättning för en politik som gynnar ett livslångt lärande och möjlighet till nya livschanser är ju ett finansieringssystem som ger studenter en verklig chans. I motsats till vad regeringen hävdar anser Miljöpartiet att de föreslagna förändringarna av utbildningssystemet också kräver förändringar av studiemedelssystemet. Målet med att införa masterutbildningar borde givetvis vara att många studenter ska välja att gå dem. Konsekvensen bör bli att fler studenter läser fem år i stället för fyra. Om man vill ha en utveckling där många studenter har en masterexamen måste man också skapa incitament för en sådan utveckling.

Regeringen menar att det inte finns någon anledning att utöka antalet terminer för vilka man kan få studiemedel eftersom alla utbildningar ryms inom tolv terminer. Miljöpartiet anser att regeringen här visar en industriell syn på utbildningen. Man vill att så många som möjligt ska utbilda sig på högskolenivå. Man vill öka direktövergången och genomströmningen. Men regeringen vill tyvärr inte alltid ge människor möjlighet att omskola sig. Som läget ser ut på dagens arbetsmarknad anser vi att samhället på alla sätt måste uppmuntra människor som tar initiativ och visar vilja att vidareutbilda sig eller omskola sig för att hitta en plats på arbetsmarknaden. Samhället har förväntningar på individer om att de ska vara flexibla på en dynamisk arbetsmarknad där trender vänder fort. Men då måste vi också ha ett studiemedelssystem som ger människor de möjligheterna.

Fru talman! Den högre utbildningen i Sverige är i dag avgiftsfri. Det har varit en av grundprinciperna för utbildningspolitiken. Rätten till utbildning ska inte styras av den egna plånbokens tjocklek. Regeringen och Socialdemokraterna har tyvärr visat sig beredda att luckra upp denna princip genom att öppna för att ta ut avgifter för studenter som kommer från länder utanför EU och EES-området. En sådan förändring vore mycket olycklig. Den mest omedelbara effekten blir antagligen att rekryteringen av icke-europeiska studenter minskar, något som faktiskt går stick i stäv med regeringens ambitioner om en internationaliserad högskola. På sikt finns också en uppenbar risk att avgifter kan införas även för svenska studenter. Erfarenheter från andra länder visar att avgifter för utländska studenter kan vara ett första steg på vägen mot avgifter även för egna studenter.

Regeringen föreslår att regleringen om fördjupning i huvudämne tas bort. Regeringens förslag innebär dock alltför stora risker för utbildningens kvalitet som vi ser det. Det är viktigt att svensk högskoleutbildning även fortsatt håller hög klass. Det finns också ett särskilt värde i fördjupning och progression. Miljöpartiet motsätter sig därför regeringens förslag och anser att de centralt reglerade kraven om fördjupning i ett huvudämne om 60 poäng på kandidatexamen och 80 poäng på magisterexamen ska finnas kvar. Vi har här också en gemensam reservation med de borgerliga partierna där vi inte bara stödde en alliansreservation, ska jag säga till Ulf Nilsson, utan hade ett eget motionsyrkande i frågan.

Regeringen vill också att särskilda meritämnen införs. Förslaget innebär att kunskaper i matematik och andra moderna språk än engelska ska innebära tilläggs-poäng vid antagning till högre utbildning. Anledningen till förslaget är att regeringen tycker att det är ett problem att så få elever väljer att läsa matematik och andra moderna språk än engelska eftersom dessa ämnen anses mer krävande än andra.

Miljöpartiet anser inte att det här är ett bra förslag. Vi ser inte att det finns en anledning till att matematik eller ryska ska väga särskilt tungt vid antagning till en utbildning där kunskaper i dessa ämnen inte behövs. Det går emot principen att bara antagningskrav som är relevanta för utbildningen ska ställas på studenter. Vi förordar i stället att betyg i ämnen som krävs för särskild behörighet i antagningen till en utbildning ska ges högre poäng vid urval. Det är rimligt att betyg i ämnen som är relevanta för den utbildning man har sökt väger tyngre än de som inte har någon relevans. Vi har också en gemensam reservation med de borgerliga partierna om den här frågan.

Ytterligare en gemensam reservation mellan fem partier handlar om områdeshögskoleprov. Jag tror att det är väldigt bra om Högskoleverket kan utveckla fler sådana som kan ge bättre incitament och mäta förmågan hos varje individ att följa en sökt utbildning. Jag är dessutom glad att Socialdemokraterna och Vänsterpartiet har gått med på våra förslag om att bevara HA-kvoten så att arbetslivspoäng även fortsättningsvis kan innebära ett poängtillskott när man gör högskoleprov samt vårt motionskrav om att se över lärarutbildningen ytterligare och hur den ska passa in i Bolognaprocessens struktur.

Jag står därför bakom alla våra reservationer men yrkar nu bifall till reservationerna 3, 15, 19, 22 och 23 samt reservation 8 om avgiftsfrihet.

Prot. 2005/06:77
22 februari

Ny värld – ny högskola

Anf. 113 BRITT-MARIE DANESTIG (v) replik:

Fru talman! Jag skulle gärna vilja fråga Mikaela lite grann om det här förslaget om att man inte ska få tillgodoräkna sig masterutbildningen som en merit när man söker till forskarutbildning. För mig är det nästan en orimlighet. Det måste väl alltid vara så att vi som politiker försöker uppmuntra studenterna att skaffa sig så djupa kunskaper som möjligt så att de kommer till forskarutbildningen så väl förberedda som möjligt. Nu blir det en väldigt konstig inställning när ni säger att man *kan* få tillgodoräkna sig vissa delar, men man får inte anse det vara en merit. Jag förstår inte riktigt hur ni tänker.

Jag förstod av Mikaelas tal att man var rädd att kostnaderna skulle skjutas över på den enskilde studenten. Men är det rätt väg att gå? Då är det väl bättre att göra som Miljöpartiet själva har föreslagit, att man ser över studiestödssystemet och hur det är anpassat till den här nya strukturen. Eller så kan man göra som både Vänsterpartiet och Miljöpartiet har föreslagit, en ordentlig höjning av studiestödet så att vi inte får de här effekterna av ett minskat konsumtionsutrymme. Men hur tänker alltså Miljöpartiet? Hur ska man kunna kontrollera en sådan här sak?

Anf. 114 MIKAELA VALTERSSON (mp) replik:

Fru talman! Visst är det bra om vi hela tiden ger incitament till att skaffa sig djupare kunskaper och att vi ger de signalerna. Men man föreslår, vilket ni står bakom i propositionen, ett system där det i praktiken finns stor risk att många lärosäten kommer att kräva att studenterna har en masterexamen för att bli antagna till doktorandutbildningen. Det är de signaler som åtminstone jag har fått från ganska många lärosäten; det är så man har tänkt. Då är det ett väldigt dåligt förslag, och det är ett system som lassar över en ganska tung börda på studenterna.

I dag har vi ändå hållit på det att doktorandutbildningen bekostas av andra system än studiemedelssystemet, genom utbildningsbidrag, stipendier eller doktorandtjänster. Jag tycker att det är fel att föreslå något sådant samtidigt som man inte tar konsekvenserna av sitt förslag. Jag kan mycket väl tänka mig en större reformering av studiemedelssystemet och en höjning av studiemedlen. Det hoppas jag att vi kan diskutera framöver. Men man måste åtminstone göra den här förändringen så att vi inte försätter studenterna i en svår ekonomisk situation.

Anf. 115 BRITT-MARIE DANESTIG (v) replik:

Fru talman! Då vill jag bara påminna Mikaela Valtersson om att forskarutbildningen enligt förslaget är fyraårig och att det är mycket möjligt att man är behörig att söka forskarutbildningen efter avslutad magisterexamen. Tillgodoräknandet är något som varje enskild student själv bestämmer om man vill söka för delar av masterutbildningen.

Forskarutbildningen är fyraårig. Jag tycker att Mikaela Valtersson ger uttryck för en ganska negativ uppfattning om våra högskolor och universitet – att de skulle se på den snäva ekonomiska vinningen.

Den erfarenhet jag har är att man är väldigt noga med att plocka ut dem som man verkligen tror kan klara av forskarstudierna på ett bra sätt och också så småningom bli duktiga forskare. Det är det som är det vägledande för universiteten och högskolorna.

Jag är gärna med på att diskutera studiestödssystemets anpassning så småningom när vi vet mer om söktryck kring Bologna. Som jag sade tidigare ser jag gärna en rejäl höjning av totalbeloppet i studiemedlet.

Prot. 2005/06:77
22 februari

Ny värld – ny högskola

Anf. 116 MIKAELA VALTERSSON (mp) replik:

Fru talman! Enligt det förslag som ligger är man formellt behörig att söka doktorandutbildning efter avslutad magisterutbildning. Det finns ingenting i propositionen som säger att man inte får säga att man kräver att det är avslutad masterexamen som gäller.

Jag vet inte vilka bevekelsegrunder som kan ligga bakom lärosätenas inriktning om de skulle välja något sådant. Det behöver inte vara ekonomi. Det kanske har att göra med annat. Men jag tror inte att man får naiv. Det finns en stor risk att det blir negativt för studenter.

Det är det som är problemet med den proposition som regeringen har lämnat tillsammans med Vänsterpartiet. Det är både–och. Man har tagit ett litet steg, men inte fullt ut. Man föreslår master men har kvar magister. Man säger fyraårig doktorandutbildning, men vissa kan få den på tre år och tillgodoräkna sig det man hade på grundläggande nivå.

Det är ett sammelsurium som inte är stringent och bra. Det är framför allt inte ett uttalat studentperspektiv.
(forts. 17 §)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 15.52 på förslag av andre vice talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 16.00 då votering skulle äga rum.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 16.00.

16 § Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde

SoU11 Utökad möjlighet för Säkerhetspolisen att inhämta information i verksamhet för personskydd

Punkt 1 (Utökad möjlighet att inhämta information)

1. utskottet

2. res. 1 (c)

3. res. 2 (mp)

Förberedande votering:

20 för res. 1

14 för res. 2

265 avstod

50 frånvarande

Kammaren biträdde res. 1.

Huvudvotering:
266 för utskottet
18 för res. 1
16 avstod
49 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 129 s, 44 m, 41 fp, 29 kd, 22 v, 1 -
För res. 1: 18 c
Avstod: 1 s, 1 m, 13 mp, 1 -
Frånvarande: 14 s, 10 m, 7 fp, 4 kd, 6 v, 4 c, 4 mp

Punkterna 2 och 3
Kammaren biföll utskottets förslag.

SoU12 Nationell alkoholhandlingsplan

Punkt 1 (Avslag på propositionen m.m.)

1. utskottet
2. res. 1 (kd)
Votering:
269 för utskottet
29 för res. 1
51 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 129 s, 44 m, 41 fp, 22 v, 18 c, 13 mp, 2 -
För res. 1: 29 kd
Frånvarande: 15 s, 11 m, 7 fp, 4 kd, 6 v, 4 c, 4 mp

Punkt 3 (Alkoholpolitikens huvudinriktning)

1. utskottet
2. res. 6 (c)
3. res. 7 (mp)
Förberedande votering:
18 för res. 6
14 för res. 7
268 avstod
49 frånvarande
Kammaren biträdde res. 6.
Huvudvotering:
197 för utskottet
18 för res. 6
85 avstod
49 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 129 s, 41 fp, 6 kd, 20 v, 1 -
För res. 6: 18 c
Avstod: 1 s, 45 m, 23 kd, 2 v, 13 mp, 1 -
Frånvarande: 14 s, 10 m, 7 fp, 4 kd, 6 v, 4 c, 4 mp

Punkt 8 (Alkoholfri uppväxt)

1. utskottet
2. res. 12 (kd, m, fp, c)

Votering:

167 för utskottet

133 för res. 12

49 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 130 s, 22 v, 13 mp, 2 -

För res. 12: 45 m, 41 fp, 29 kd, 18 c

Frånvarande: 14 s, 10 m, 7 fp, 4 kd, 6 v, 4 c, 4 mp

Punkt 11 (Ålderskontrollen vid försäljning av folköl)

1. utskottet

2. res. 15 (v)

Votering:

249 för utskottet

22 för res. 15

29 avstod

49 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 130 s, 45 m, 41 fp, 1 v, 18 c, 13 mp, 1 -

För res. 15: 21 v, 1 -

Avstod: 29 kd

Frånvarande: 14 s, 10 m, 7 fp, 4 kd, 6 v, 4 c, 4 mp

Punkt 20 (Tvångsvård av gravida kvinnor med missbruksproblem)

1. utskottet

2. res. 22 (kd, m, fp, c)

Votering:

168 för utskottet

132 för res. 22

49 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 130 s, 22 v, 1 c, 13 mp, 2 -

För res. 22: 45 m, 41 fp, 29 kd, 17 c

Frånvarande: 14 s, 10 m, 7 fp, 4 kd, 6 v, 4 c, 4 mp

Punkt 29 (Åtgärder mot illegal alkoholhantering)

1. utskottet

2. res. 26 (m, fp, c)

Votering:

166 för utskottet

102 för res. 26

30 avstod

51 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 129 s, 22 v, 13 mp, 2 -

För res. 26: 45 m, 40 fp, 17 c

Avstod: 1 s, 29 kd

Frånvarande: 14 s, 10 m, 8 fp, 4 kd, 6 v, 5 c, 4 mp

Punkt 32 (Gårdsförsäljning m.m.)

1. utskottet

2. res. 31 (m, c)

Votering:

219 för utskottet

75 för res. 31

1 avstod

54 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 128 s, 32 fp, 26 kd, 22 v, 9 mp, 2 -

För res. 31: 45 m, 7 fp, 1 kd, 18 c, 4 mp

Avstod: 1 kd

Frånvarande: 16 s, 10 m, 9 fp, 5 kd, 6 v, 4 c, 4 mp

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

LU16 Den europeiska exekutionstiteln för obestridda fordringar

Kammaren biföll utskottets förslag.

LU17 Elektroniskt ansökningsförfarande i inskrivningsärenden, m.m.

Kammaren biföll utskottets förslag.

FöU4 Sjö- och kustövervakningsfrågor

Punkt 2 (Kustbevakningen och Försvarsmakten)

1. utskottet

2. res. 1 (m)

Votering:

252 för utskottet

45 för res. 1

1 avstod

51 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 130 s, 40 fp, 28 kd, 22 v, 18 c, 12 mp, 2 -

För res. 1: 45 m

Avstod: 1 mp

Frånvarande: 14 s, 10 m, 8 fp, 5 kd, 6 v, 4 c, 4 mp

Punkt 4 (Övervakning av sjötrafiken)

1. utskottet
2. res. 2 (kd)

Votering:

264 för utskottet

27 för res. 2

6 avstod

52 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 130 s, 40 m, 41 fp, 22 v, 18 c, 12 mp, 1 -

För res. 2: 27 kd

Avstod: 3 m, 2 kd, 1 mp

Frånvarande: 14 s, 12 m, 7 fp, 4 kd, 6 v, 4 c, 4 mp, 1 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

FöU5 Vissa personalfrågor i Försvarsmakten

Punkt 1 (Anställningsformer)

1. utskottet

2. res. 1 (c, m, fp, kd)

Votering:

164 för utskottet

133 för res. 1

52 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 127 s, 22 v, 13 mp, 2 -

För res. 1: 45 m, 41 fp, 29 kd, 18 c

Frånvarande: 17 s, 10 m, 7 fp, 4 kd, 6 v, 4 c, 4 mp

Punkt 3 (Diskriminering och trakasserier)

1. utskottet

2. res. 2 (c, m, fp, kd)

Votering:

165 för utskottet

133 för res. 2

1 avstod

50 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 129 s, 21 v, 13 mp, 2 -

För res. 2: 45 m, 41 fp, 29 kd, 18 c

Avstod: 1 s

Frånvarande: 14 s, 10 m, 7 fp, 4 kd, 7 v, 4 c, 4 mp

Prot. 2005/06:77

22 februari

Punkt 4 (Försvarshögskolan)

1. utskottet

2. res. 3 (v)

Votering:

275 för utskottet

24 för res. 3

1 avstod

49 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 129 s, 44 m, 41 fp, 29 kd, 18 c, 13 mp, 1 -

För res. 3: 1 m, 22 v, 1 -

Avstod: 1 s

Frånvarande: 14 s, 10 m, 7 fp, 4 kd, 6 v, 4 c, 4 mp

Anna Lindgren (m) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats ha röstat nej.

Punkt 5 (Hemvärnspersonal)

1. utskottet

2. res. 4 (c, m, fp, kd)

Votering:

165 för utskottet

131 för res. 4

53 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 128 s, 22 v, 13 mp, 2 -

För res. 4: 45 m, 40 fp, 28 kd, 18 c

Frånvarande: 16 s, 10 m, 8 fp, 5 kd, 6 v, 4 c, 4 mp

Else-Marie Lindgren (kd) anmälde att hon avsett att rösta nej men markerats som frånvarande.

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

Ny värld – ny högskola

17 § (forts. från 15 §) Ny värld – ny högskola (forts. UbU3)

Anf. 117 MAJLÉNE WESTERLUND PANKE (s):

Fru talman! Den svenska högskolans uppdrag är i dag mångfasetterat. I detta uppdrag speglas historien, nutiden och framtiden. En del av detta uppdrag är utbildning med rötter i medeltidens kunskapsöverföring. En annan del är forskning, som är den moderna tidens sökande efter ny kunskap.

Utbildning och forskning bildar bas för det uppdrag som nutiden har formulerat, nämligen att högskolan ska vara en aktiv part i det livslånga lärandet. Det uppdraget kräver öppenhet och lyhördhet för den enskilde studentens och det omgivande samhällets förväntningar och krav. Den öppna högskolan har blivit ett positivt begrepp som omfattas av många som tidigare har känt sig vara mycket långt från högskolan.

I dag debatterar vi här i riksdagen förutsättningarna för den svenska högskolan att möta framtidens krav och förväntningar. Vi har ju under de senaste åren upplevt en fantastisk utveckling i vår omvärld. Antalet demokratiskt styrda länder har ökat dramatiskt. Informations- och kommunikationsteknik har utvecklats i en rasande fart. För tio år sedan var det inte många som hade varit ute på Internet. I dag lever vi i en värld som av många beskrivs som en global by.

Det är till denna värld vår högskola i dag måste förhålla sig. Den gör det gemensamt med övriga högskolor i Europa genom Bolognaprocessen. Målet är uppställt. Det är att de europeiska länderna till år 2010 ska ha skapat ett europeiskt område för högre utbildning. Det är ett djärvt mål som kräver stora och genomgripande förändringar av de olika europeiska högskolesystemen.

Det kräver bland annat att en tydlig och internationellt jämförbar examensstruktur kommer till stånd. Regeringens lagförslag, som vi har på bordet i dag om beskrivning av utbildning på grundnivå, avancerad nivå och forskarnivå motsvarar väl detta krav.

Detta är en stor och mycket viktig högskolereform. Det är en process som för att lyckas måste drivas tillsammans av oss politiker, av universitet och högskolor och av studenter.

Vi socialdemokrater anser att det är mycket väsentligt att samarbetet grundas på ett grundmurat förtroende för lärosätenas förmåga och ansvar för att garantera att alla utbildningar som leder till examen innehåller fördjupade studier. Samtidigt ska ansvaret ligga på oss i riksdag och regering för att tillskapa ramverket för den nya examensstrukturen.

Därför anser vi att de centralt reglerade kraven på fördjupning på 60-poängsnivå i huvudämne eller kunskapsområde för kandidatexamen och 80-poängsnivå för magisterexamen bör tas bort. Genom att ta bort dessa centralt reglerade krav underlättar vi för de enskilda lärosätena att på ett flexibelt sätt bygga upp utbildningar som motsvarar aktuella behov och krav. För den enskilde studenten innebär detta en trygghet därför att möjligheten att hitta en anställning efter examen ökar om examens innehåll är aktuellt och motsvarar samhällets behov.

Högeralliansen har nu i debatten fått det här att framstå som om all fördjupning ska försvinna. Så är det naturligtvis inte. Frågan gäller om innehållet ska vara centralt reglerat eller om lärosätena ska ges det ansvaret. Vi väljer att fortsätta i spåret att ge det enskilda lärosätet ökad frihet och ökat ansvar. Jag är mycket förvånad över att samma personer som med enfärd brukar stå i denna talarstol och tala om den akademiska friheten inte känner några som helst besvär av att gå in så detaljerat och styra vad innehållet i lärosätenas utbildningar ska vara.

Fru talman! En ny examen, masterexamen, tillkommer nu i högskolans examensstruktur. Den innebär stora utvecklingsmöjligheter för det enskilda lärosätet och den enskilde studenten. Naturligtvis behöver en ny examensform tid att utvecklas och mogna fram, men målet är att denna examen ska förbereda för yrken som har krav på mycket kvalificerad kompetens. Därför är det naturligt för oss att säga att masterexamen ska angränsa till forskarutbildning. Den bör också kunna vara forskningsförberedande.

Om en utbildning ska vara forskningsförberedande så innebär det med nödvändighet att den bland annat kan innehålla kurser i olika forsk-

ningsmetoder. Naturligtvis ska det vara möjligt för den student som efter masterexamen vill fortsätta med en forskarutbildning att tillgodoräkna sig de kurser som även finns på forskarutbildningsnivå. Och naturligtvis måste en avlagd masterexamen vara en merit.

Det är märkligt att samtidigt som ni framhåller att det ska finnas meriterande ämnen och kurser på gymnasienivå för högre studier ska inte en examen på avancerad nivå inom högskolan meritera för vidare studier. Jag skulle gärna i replikskiftet vilja ha en förklaring till den inställningen.

Den nya examensstruktur som omfattar grundnivå, avancerad nivå och forskarnivå innebär att dagens yrkesexamina måste ses över för att kunna placeras på rätt nivå i strukturerna. Det är ett stort och genomgripande arbete. Vissa yrkesexamina är mer komplicerade att nivåbestämma än andra. Den nya lärarutbildningen är en sådan.

Den har ett stort antal inriktningar och kompetensprofiler och olika poängomfattningar. Det är därför nödvändigt att lärarutbildningens inplacering i den nya strukturen ges mer tid för övervägande och eftertanke. Det väsentliga är att den nya sammanhållna lärarutbildningen förblir just sammanhållen.

I samband med att regeringen nu gör en översyn av de olika utbildningarna tycker vi att det är naturligt att det som har diskuterats länge nu blir verklighet, nämligen att civilekonomutbildningen inrättas som yrkesexamen samtidigt som civilingenjörs- och arkitektexamen förlängs till fem års studier.

Fru talman! I denna högskolereform ger vi universiteten och högskolor med vetenskapsområde rätten att utfärda masterexamen. Vi kommer således att ha fler högskolor som i dag har rätten att utfärda magisterexamen men som inte kommer att ha rätten att utfärda masterexamen då reformen genomförs. Det är oerhört väsentligt att dessa högskolor utan vetenskapsområde ges möjlighet att efter ansökan, prövning av den vetenskapliga kvaliteten och godkännande ges examinationsrätt för masterutbildning inom rimlig tid.

Och vad är då rimlig tid? Jo, jag skulle vilja uttrycka det så att det är den tid som krävs för att förhindra att vårt högskolesystem separeras i ett A-lag, där de nya, framtidsinriktade, kvalificerade utbildningarna finns, och ett B-lag, som sitter fast i en gammal struktur, och där B-laget ser sin välutbildade personal drabbas av en inläsningskänsla som får dem att lämna för mer spännande arbetsuppgifter samtidigt som svårigheterna att rekrytera ny kvalificerad personal ökar i takt med svårigheterna att rekrytera studenter. Hamnar en högskola i den situationen blir det svårt att leva upp till förväntningarna och kraven på att man ska vara en tillväxtfaktor. Med andra ord, en rimlig tid är inte särskilt lång.

Fru talman! Jag ska nu avsluta med att säga att Bolognaprocessen ger oss en ny högskola för en ny värld. Samtidigt ligger högskolans roll i det livslånga lärandet fast. Ska högskolan kunna spela den rollen krävs instrument för att motverka den sociala snedrekryteringen även i framtiden. De tillträdesregler som vi har i dag är kanske det viktigaste av dessa instrument. Det är därför väsentligt att de inte förändras nu. Jag tycker därför att det är positivt att Miljöpartiet gick ifrån sitt krav på att avskaffa 25:4-regeln och nu stöder de tillträdesregler som vi har i dag. Högskolan måste och ska även fortsättningsvis vara en möjlighet för de flesta och

inte bara för ett fåtal, fru talman. Därför yrkar jag bifall till förslaget i betänkandet i sin helhet och avslag på samtliga reservationer.

Prot. 2005/06:77
22 februari

Anf. 118 ULF NILSSON (fp) replik:

Fru talman! Jag tänkte uppehålla mig vid frågan om doktorandutbildningen. En jättemajoritet, en närmast enig doktorandkår och även studentorganisationerna, har varit väldigt rädda för propositionens förslag. Man har varit rädd för att man bakvägen ska föra in en treårig doktorandutbildning. Vår doktorsutbildning är väldigt bra. Det får vi verkligen medge. Det vore väldigt synd att slå sönder den.

Sedan finns det två konkreta problem med regeringens förslag. Vi vill ha en masterexamen som inte bara är forskarförberedande utan som också ska vara förberedande för anställning ute i yrkeslivet och så vidare. Om det blev rutin att det sista året i masterexamen i stället blev ett första år i doktorandutbildningen är det inte alls säkert att det blev en lika bra masterexamen. Dessutom finns det en risk att doktorandutbildningens kvalitet sänks om man i stället får uttunnande kurser som man läser i masterexamen.

Majléne Westerlund Panke frågade felaktigt varför vi inte tycker att man ska kunna tillgodoräkna sig eventuella kurser i masterexamen. För att inte krångla till det är mitt enkla svar nu: Har man läst kurser som skulle passa på forskarutbildning ska man naturligtvis inte behöva läsa om dem. Då får man tillgodoräkna sig dem. Men det finns ingen anledning att gå före de studenter som väljer att söka direkt från magisterexamen.

Jag skulle vilja höra Majléne Westerlund Pankes svar till den eniga doktorandkåren och studenterna på frågan hur ni ska garantera att det inte blir så i praktiken att de flesta doktorander får ta ett år till med studiemedel för att klara av sin doktorandutbildning.

Anf. 119 MAJLÉNE WESTERLUND PANKE (s) replik:

Fru talman! Jag måste säga att propositionen är flexibel och pragmatisk i sitt synsätt på hur studenten förflyttar sig från grundnivå till avancerad nivå och till forskarutbildning. Vi har grundnivå plus masterutbildning. Vi har grundnivå plus magisterutbildning. Både från master och från magister kan man fortsätta mot doktorandutbildning.

Men masterutbildningen är ju ny. Den är en kvalificerad yrkesutbildning som ska leda fram till kvalificerade arbetsuppgifter på arbetsmarknaden som ofta innebär utredningsuppdrag och andra ledande befattningar som i dag kräver att man har ett visst forskningsmetodiskt kunnande med sig. Efter masterexamen kan man också välja att fortsätta mot forskarutbildning och doktorsexamen.

Det är när det gäller hur man fortsätter, när man fortsätter och vad man kan fortsätta med som jag tycker att ni inte är tydliga. Eller det kanske är så att ni är tydliga. I ert förslag läser jag in en viss inlåsningseffekt för de studenter som går masterutbildning. Plötsligt har ni satt upp massor med regler och förbudstexter om vad man får göra och inte göra. Jag tycker att det är lite märkligt att man möter en ny examensstruktur och en ny kvalificerad utbildning med så mycket skepsis och så många förbudsskyltar.

Ny värld – ny högskola

Anf. 120 ULF NILSSON (fp) replik:

Fru talman! Nej, det blir ingen inläsningseffekt. I den här reservationen säger vi väldigt tydligt att man ska få tillgodoräkna sig kurser i doktorandutbildningen. Man ska inte behöva läsa om några kurser.

Däremot finns det en väldigt stor risk att ert förslag får en utestängningseffekt om det i praktiken blir så att det nästan blir omöjligt att komma in på doktorandutbildningen från magisterexamen.

Jag skulle vilja upprepa den enkla frågan för att dra ned det här ämnet till dess kärnpunkt. Vad svarar Majléne Westerlund Panke studenterna och doktoranderna som är oroliga för att ert förslag ska leda till att de allra flesta i praktiken får ta ett år till med studiemedel och bara får treåriga doktorandtjänster?

Anf. 121 MAJLÉNE WESTERLUND PANKE (s) replik:

Fru talman! Jag försökte att besvara just detta i mitt första svar. Vi ser här en ny examensstruktur med en stor flexibilitet och en pragmatisk syn på studenternas karriärväg genom det akademiska utbildningssystemet. Samtidigt bygger vi detta system på ett förtroende för lärosätenas förmåga att hantera utbildningens struktur på ett sådant sätt att man ska motsvara både den enskilde studentens krav och det omgivande samhällets krav.

Jag ser inte i dag att den enskilde studenten på något sätt skulle behöva vara orolig, därför att man kan ju faktiskt välja olika vägar mot forskarutbildningen. Man kan hålla sig kvar på den gamla vägen, och man kan också förhoppningsvis läsa en masterexamen och därefter övergå till doktorandutbildning och då ha med sig ganska gedigna kunskaper i bland annat forskningsmetodik.

Det som stör mig, Ulf Nilsson, är att ni i så stor utsträckning fortfarande är kvar i ett gammalt strukturtänkande när ni diskuterar doktorsutbildningen och att ni inte ser möjligheterna utan bara faror med det nya. Ni vill fortfarande vila tryggt i den gamla strukturen. Och ni har lyckats att debattera väldigt mycket här i dag utan att nämna ordet internationalisering, som är basen och grunden för hela den propositionstext som vi behandlar. Det är lite oroande, tycker jag, med de signaler man då skickar ut mot både studenter och lärosäten.

Anf. 122 TORSTEN LINDSTRÖM (kd) replik:

Fru talman! Högskolan ska vara möjlig för de flesta, sade Majléne Westerlund Panke, och så sällade hon sig till raden av socialdemokratiska talare som odlar något slags myt om något slags utbyggnad om något slags kvantitet i högskolan – när det faktiskt är just det. Det är en myt. Verkligheten ger en annan bild.

Medan Socialdemokraterna ofta gör en stor affär av nya platser, som man väljer att kalla det, är det faktiskt så att vi i själva verket ser precis motsatt utveckling. I dag minskar övergången av nybörjare i högskolan från gymnasiet till högskolan. Den minskar år efter år till och med, de senaste åren. De riktigt unga studenterna kommer inte in på högskolan. Det beror inte på att det saknas sökande. Det är fortfarande många som vill börja studera, men de får inte plats. Nedgången beror helt enkelt på att det inte finns tillräckligt med platser.

Då gör Socialdemokraterna naturligtvis en affär av att säga: Titta, här har vi platser! Men så kommer verkligheten i kapp igen, och så visar det sig att platserna inte räcker till därför att de går åt till att täppa igen de svarta hålen. Det ser vi på lärosäte efter lärosäte. Och det är inte så konstigt, eftersom lärosätena har varit svältfödda med den socialdemokratiska utbildningspolitiken år in och år ut.

Det är också så att när det pratas om kortsiktiga satsningar på så kallade platser så blundar Majléne Westerlund Panke för att det här inte handlar om ettåriga utbildningar. Det handlar om ett åtagande på flera års sikt. Det räcker inte att slänga in lite kvantitet ett valår. Högre utbildning kräver mer långsiktighet och mer kvalitetstänkande än så. Varför, Majléne Westerlund Panke, har ni socialdemokrater en så ensidig fixering vid att ge en bild som faktiskt inte ger hela verkligheten?

Anf. 123 MAJLÉNE WESTERLUND PANKE (s) replik:

Fru talman! Vi socialdemokrater har i veckan gett ut en rapport om utbildningspolitiken, där vi talar om mytbildningen från alliansens sida. Ordet myt var just ett ord som Torsten använde sig av nu. Jag skulle snarare vilja säga att det Torsten Lindström håller på med nu är någon form av förnekelse. Inte kan väl Torsten Lindström förneka de 100 000 nya platser som har tillkommit under en tioårsperiod? Inte kan väl Torsten heller förneka alla de nya högskolor som med stöd och engagemang från Centern har tillkommit i Sverige, innebärande att vi i dag i varje län har en högkvalitativ högskola?

Jag måste erkänna att jag inte riktigt kunde hänga med i det här resonemanget. Samtidigt som Torsten gav känslan av att kritisera oss för en för snabb utbyggnad av högskolan kritiserade han oss också för alla ungdomar som inte får plats.

Om vi nu skulle kunna reda ut alla de här olika trådarna nu, Torsten, och resonera med utgångspunkt i antalet platser, så vill jag fråga dig: Nog är det så att det svenska högskoleväsendet i dag har ca 100 000 fler platser än det hade för tio år sedan? Det är bra om vi har samma utgångsläge i det här racet.

Anf. 124 TORSTEN LINDSTRÖM (kd) replik:

Fru talman! Låt oss tala i fakta, Majléne Westerlund Panke. Övergångsfrekvensen för unga människors inträde i högskolan före 25 års ålder sjunker i Sverige. Den sjunker med flera procent varje år. Vi ser en utveckling som Socialdemokraterna inte klarar av att hantera. Då hjälper det inte att gömma sig bakom politiska luftpastejer av siffror hit eller dit, när vi faktiskt ser att det sker en konstant underfinansiering där platserna inte blir platser och där unga människor faktiskt lämnas utanför. Alla kommer inte med, vilket Majléne Westerlund Panke vill ge sken av. Vi skulle kunna fortsätta den diskussionen.

Men, fru talman, jag skulle också vilja ställa en annan fråga till Majléne Westerlund Panke utifrån någonting mycket intressant som hon sade i sitt anförande. Hon talade om att högskolor utan vetenskapsområde ska kunna få ge magister- och masterexamen inom ”rimlig tid”. Det är ett av de mest intressanta citaten i Socialdemokraternas alla texter. En rimlig tid ska inte vara särskilt lång, sade Majléne Westerlund Panke. Men fru talman, det vi faktiskt har i Sverige i dag är ett antal högskolor som har

ansökt om att få vetenskapsområden eller universitetsstatus och som har klarat Högskoleverkets kvalitetskrav. Men den socialdemokratiska regeringen har inte brytt sig om att ens svara på de här ansökningarna. Och nu vill Socialdemokraterna roffa åt sig möjligheten att även bestämma över de nya examina. Det står ju i skarp kontrast till Kristdemokraternas och alliansens hållning att kvalitetskraven ska gälla. Examina ska ges av dem som klarar av det, och den bedömningen ska ske utifrån enbart kvalitetskrav – inte partipolitiska krav.

Det där med rimlig tid, fru talman – frågan är vad det är värt, när socialdemokratisk högskolepolitik redan i dag lämnar lärosäten efter.

Anf. 125 MAJLÉNE WESTERLUND PANKE (s) replik:

Fru talman! Jag fick inte riktigt svar på det där med mytbildningen om de 100 000 platserna. Nu var det inte en myt, utan nu var det luftpastejer. Men tydligen är det så att i Kristdemokraternas värld finns inte de 100 000 nya platser som har tillkommit under de senaste tio åren, och det är ju intressant i sig.

47 % av samtliga ungdomar från en årskull har påbörjat högskoleutbildning i Sverige före 25 års ålder. Det är en otroligt hög procent. Jag läste just nu en utredning från Tyskland, där man har sett över sitt högskolesystem och har tagit den svenska målsättningen till sig, så att även Tyskland som mål måste ha att 50 % av en årskull ska börja högskolan och att 35 % av dem ska avlägga examen på avancerad nivå för att Tyskland ska leva upp till sitt bidrag i Lissabonstrategin och till tillskapandet av det europeiska utbildningsområdet.

Vi är på rätt väg, Torsten! Målet är 50 % av en årskull. Vi kommer också att se till att de som inte väljer högskola utan väljer yrkesutbildning kommer att få sin möjlighet att efter gymnasieskolan fortsätta en utbildning. Vi vet alla att utbildning i dag är en trygghetsfaktor, inte enbart för samhället och samhällets tillväxt utan för den enskilde individen för att kunna vara kvar på arbetsmarknaden under ett helt liv.

Anf. 126 PETER DANIELSSON (m) replik:

Fru talman! Jag reagerade på att Majléne Westerlund Panke sade att det var viktigt att behålla dagens tillträdesregler för att motverka den sociala snedrekryteringen.

Jag tycker att det är ett väldigt defensivt synsätt. Vi har i dag låga inträdeskrav i kombination med en kvantitativ syn. Och du gav intryck av att vi ska ha 50 % av en årskull in i högre utbildning. Det leder möjligen till att fler från studieovana hem kommer in i högre utbildning. Men de kommer nog inte ut med en examen om de inte har tillräckligt bra förkunskaper. Risken är också att vi står här i dag och slår oss för bröstet och säger att vi har 47 % av en årskull i högre utbildning. Men det spelar egentligen ingen roll alls om vi ligger långt ned i kvalitetsrankningen, alltså om vi förlorar kvalitet så spelar det ingen roll om kvantiteten ökar.

Jag skulle vilja ställa två frågor till Majléne Westerlund Panke med anledning av detta. När det gäller de låga inträdeskraven och de otydliga signaler som ni ger till gymnasieeleverna om vilka förkunskaper som krävs undrar jag: Tycker Majléne Westerlund Panke inte att det är rimligt att en elev som ska läsa på högskolan har godkänt i svenska och engelska? Jag skulle också vilja veta varför ni har avvisat Tillträdesutred-

ningens förslag om områdesbehörighet. Är det inte rimligt att en gymnasieelev som ska läsa till sjuksköterska ska kunna lite mer matematik och naturkunskap än vad den grundläggande behörigheten anger eller att en ekonom ska kunna mer samhällskunskap? Jag skulle vilja höra lite grann om hur och varför ni har avvisat Tillträdesutredningens förslag.

Prot. 2005/06:77
22 februari

Ny värld – ny högskola

Anf. 127 MAJLÉNE WESTERLUND PANKE (s) replik:

Fru talman! Det handlar om mytbildning. Nu har vi plötsligt en högskoleutbildning som har en urusel kvalitet i Sverige. Den här urusla kvaliteten granskas av ett av världens bästa kvalitetssäkringssystem. Man granskar varje utbildning vart sjätte år. Och i detta utvärderingssystem är det inte bara svenska forskare som ingår utan även internationella forskare.

I rapport efter rapport från Högskoleverket får vi visserligen synpunkter på att vissa saker kan förbättras. Men genomgående är att dessa internationella utvärderare säger att högskolan, även om det är en liten och ny högskola, har utbildning av mycket god kvalitet.

Jag tycker att ni gör er skyldiga till ett livsfarligt spel med svenska studenter som i dag ska utbildas för en internationell arbetsmarknad genom att hela tiden hävda att de svenska studenterna har sämre utbildning än studenter i övriga Europa. Detta är icke sant. Svenska studenter anses av de lärosäten som tar emot dem i studentutbyte vara unika när det gäller deras kunskaper och i deras sätt att hantera och förhålla sig till sina kunskaper. De är kritiska och kan ifrågasätta på ett sätt som man inte är van vid ute på de europeiska högskolorna.

Jag tycker att vi ska vara stolta över våra svenska studenter och de kunskaper som de har med sig.

Anf. 128 PETER DANIELSSON (m) replik:

Fru talman! Jag sade inte att kvaliteten var urusel. Det kan man efteråt se i protokollet. Däremot vet alla som hänger med i debatten att det har kommit ett antal varningssignaler den senaste tiden. Vi vet att vi har byggt ut den högre utbildningen väldigt snabbt och att det har urholkat resurserna. Och det har kommit ett antal olika rapporter där man har pekat på olika problem i den högre utbildningen.

Jag har här ett pressmeddelande från den 30 november 2005 från Skolverket. Man har tittat på förkunskaperna för högre studier. Där står följande:

Gymnasieutbildade är inte tillräckligt förberedda för högre studier. Gymnasieskolan ska förbereda eleverna för högre studier, men det brister i flera färdigheter enligt lärarna på universitet och högskolor. Störst brist framkom när det gäller förmågan att analysera och problematisera. Det finns också svagheter i förkunskaperna att kunna skriva och läsa.

Då undrar jag på vilket sätt Majléne Westerlund Panke ska komma till rätta med problemen när det gäller förkunskapskraven när ni inte vill höja tillträdeskraven, när ni inte vill skicka tydliga signaler om vad som krävs för vidare studier till gymnasieeleverna i form av områdesbehörighet, och när ni inte heller klarar av att få ordning på grundskolan och gymnasieskolan? Hur tänker ni se till att eleverna får bättre förkunskaper och därmed blir bättre rustade att klara de högre studierna?

Anf. 129 MAJLÉNE WESTERLUND PANKE (s) replik:

Fru talman! Under alla de år som jag nu har jobbat med utbildningspolitik i riksdagen har vi hela tiden höjt kraven i fråga om reglerna för tillträde, det vill säga att vi hela tiden har höjt ribban.

Den gamla gymnasieskolan gav behörighet till universitet och högskolor om eleven bara hade gått igenom den. Man kunde ha ettor och tvåor i alla ämnen. Det spelade ingen roll. Man var behörig att gå på högskolan.

Sedan dess har det skett en oerhörd skärpning av kraven för att få inträde till högskolan. I dag är vi uppe i ett godkänt gymnasiearbete. Man ska ha godkänt i 90 % av alla kurser som man läser på gymnasieskolan för att komma in på högskolan. Att ha godkänt i 90 % av samtliga kurser och samtidigt inte ha godkänt i svenska är både teoretiskt och praktiskt omöjligt. Talet om godkänt i svenska är därför ett slag i luften eftersom det redan finns invävt i de krav som vi ställer på dessa ungdomar i dag.

De rapporter som ni inte tar fram här men som jag tycker är oroande är de rapporter som kommer utifrån folkhögskolorna. Där ser man att åldern på de elever som studerar på folkhögskola sjunker hela tiden. Det är begåvade elever som kommer till folkhögskolorna, men de kommer därför att de inte har klarat stressen och pressen på gymnasieskolan. De väljer att hoppa av och läsa in den allmänna eller den långa kursen på folkhögskolan. Det är också ett tecken på hur högt vi har satt ribban när det gäller gymnasieskolan.

Anf. 130 Utbildnings- och kulturminister LEIF PAGROTSKY (s):

Fru talman! Globaliseringen är vår tids dominerande samhällsförändring. Gränser minskar i betydelse för kontakter och handel, vilket leder till skärpt konkurrens. Det globala utbudet av arbetskraft har fördubblats bara genom att Kina, Indien och Ryssland har gjort sin entré i världsekonomin. Ny teknik har minskat avstånden.

Jag har ägnat åtta år som handelsminister åt att stödja denna utveckling som har varit så gynnsam för Sverige. Det gäller att minnas att globaliseringen ger möjligheter samtidigt som den reser utmaningar. För mig är utbildningens kvalitet en stark fördel med denna utveckling.

Sverige har varit en vinnare på globaliseringen under det senaste decenniet. Och med en klok politik kan vi fortsätta att vara det också framöver.

Under de senaste tio åren har Sverige haft högre ekonomisk tillväxt än vad som har varit vanligt inom såväl EU som OECD. 300 000 fler har ett jobb i dag och ett jobb som betalas allt bättre. Under de senaste tio åren har lärarnas, industriarbetarnas och sjukvårdsbiträdenas reallöner höjts med 30 %.

I en nyligen publicerad bok om Sveriges näringsliv visade Dagens Industris ledarskribent Ronald Fagerfjäll att Sverige är det enda land i OECD där industrins andel av bnp har ökat – det enda landet i OECD! Sverige har på tio år fördubblat exporten, en ökning med 500 miljarder kronor, och vi har i dag ett överskott i bytesbalansen på inte mindre än 200 miljarder kronor om året.

Fru talman! För mig är utbildningspolitiken en central del i hur vi möter globaliseringen. Det är också en central del av förklaringen till att vi blivit sådana vinnare på globaliseringen som jag just redovisade. När

konkurrensen skärps ställs man inför alternativet att konkurrera med kvalitet eller med pris. Min ambition är solklar. Genom kraftfulla satsningar på utbildning med hög kvalitet till en allt större del av befolkningen blir det möjligt både för nationen Sverige att hävda sig med framgång och för människor att ha jobb som betalar sig väl.

Propositionen som vi debatterar i dag har ett talande namn, för en ny värld ställer krav på en ny högskola. Den nya högskola som vi nu öppnar kommer att hålla högre kvalitet både beroende på den kvarts miljard som vi nu satsar och på en ökad kontakt med och stimulans av andra länders utbildning. Propositionen innebär ett klart brott mot traditionen genom att det är den första större reform av svenskt utbildningsväsende på någon nivå som utgår från en internationell överenskommelse. Det samarbete som numera 45 europeiska länder bedriver inom den så kallade Bolognaprocessen har stark dynamik och ligger till grund för reformarbete över hela vår kontinent. Vi har tillsammans kommit fram till att det behövs en samordning av utbildningarnas struktur i Europa för att de ska kunna bli mer konkurrenskraftiga både när det gäller att locka studenter från resten av världen och på den globala arbetsmarknaden. En gemensam struktur underlättar också för studenter som vill studera i flera länder.

De förändringar som nu föreslås av den högre utbildningens struktur syftar självklart också till högre kvalitet och en mer kvalificerad och attraktiv utbildning. Förslagen bygger på det som är bra i dagens system men vidareutvecklar det för att det ska stå sig starkare inför den mer internationaliserade värld som vi i framtiden kommer att leva i. Men som allt internationellt samarbete kräver den att alla som deltar ger upp något lite av sina nationella käpphästar för att det ska vara möjligt att hitta en gemensamma nämnare.

När det gäller den nya examensstrukturen, som ju är ett resultat av Bolognaprocessen, driver borgerliga partier och den reserverande minoriteten i utbildningsutskottet på flera punkter en politik som vänder Europa ryggen. De poängkrav som ni föreslår tillför ingenting när det gäller kvalitet – ingenting! Men det blir ett nationellt särkrav som skiljer ut Sverige från Europa och som försvårar studenters rörlighet. Om minoritetens vilja vinner omröstningen blir det färre studenter som reser över Sveriges gränser. Det här är det oerhört viktigt att Sveriges högskolor, Sveriges gymnasier och framtida studenter, får klart för sig. Det här står på spel vid voteringen i morgon.

Fru talman! Det räcker inte att öka internationaliseringen av utbildningen och stärka dess kvalitet. Vi måste också göra den tillgänglig för fler. Det handlar både om 17 500 fler utbildningsplatser, som ju riksdagen beslutat om, och om att bredda rekryteringen till universitet och högskolor. Lika tillgång till utbildning är en demokratisk rättighet och en fråga om jämlikhet. Eftersom utbildning betyder så mycket för människors framtid är det en oerhört viktig uppgift att aktivt motverka skillnader i tillgången till utbildning mellan människor med olika bakgrund. Under decennierna var den sociala snedrekryteringen konstant, men de senaste tio årens envisa insatser inom den högre utbildningen från den socialdemokratiska regeringen har åstadkommit ett trendbrott.

Det här har vi genomfört tillsammans med andra partier. Ibland, för längesedan, gjorde vi det med Centerpartiet. Numera är det med Väns-

Prot. 2005/06:77
22 februari

Ny värld – ny högskola

terpartiet och Miljöpartiet. Jag beklagar Centerpartiets linjebyte i denna fråga. Det tror jag att Centerpartiets väljare runtom i Sverige också gör. Genom en målinriktad och effektiv politik minskar nu ojämlikheten i den högre utbildningen. Fortfarande finns betydande orättvisor kopplade till en persons sociala bakgrund och till utbildningsbakgrunden. Därför är denna proposition ytterligare en pusselbit i ett långsiktigt, målmedvetet arbete som får extra energi genom vetskapen att snedrekryteringen kan motverkas genom effektiva insatser.

Jag konstaterar dock att borgerligheten i dag, som så många gånger tidigare, går emot alla ambitioner och konkreta förslag om en breddad rekrytering. Nej, ännu mer korrekt är att säga att ni säger nej till alla förslag som innebär att fler personer ska få studera på högskolan oavsett grupp. Jag hörde att alla de borgerliga talarna här i dag, hela den här gubballiansen, talade sig varma för att alla som vill ska beredas plats på högskolan. Alla som är lämpade ska få studera på högskolan. Det är bra. Men det räcker ju inte med ord och fraser. I Bankeryd kom ni ju överens om, hemma hos kd-ledaren, att 1,6 miljarder kronor skulle tas bort från högskolan för att i stället användas till skattesänkningar. Det räcker inte med ord och fraser. Det krävs konkret politik.

För några veckor sedan presenterade Utbildnings- och kulturdepartementet en rapport om demografin och högskolans dimensionering. Huvudslutsatsen är att en kraftig ökning av antalet 20-åringar ställer stora krav på antalet högskoleplatser. Rapporten visar att antalet ungdomar i åldern 19–25 år växer med 150 000 personer fram till 2013. Om högskolan, enligt den borgerliga politiken, inte byggs ut kommer bara 37–38 % av dem som är födda 1990 att kunna gå vidare till högskolan. Det ska jämföras med årskullen från 1980, där ungefär 46 % kan gå vidare.

Jag kan inte förstå hur ni kan stå här och presentera er politik – i över en timme har ni hållit på! – utan att med ett ord redovisa era motiv för att 1990 års barnkull, dagens 15–16-åringar, ska få kraftigt sämre framtidschanser än sina äldre kamrater. Som jag ser det är en tillräcklig utbyggnad av högskolan en rättvisefråga mellan generationer.

Ransoneringen av antalet högskoleplatser kommer från det tänkande som handlar om att bygga utbildningen så att man i varje steg sällar bort de icke önskade och låter en mindre grupp gå vidare. Detta tänkande, som drömmer sig tillbaka till 50-talets hårt klassuppdelade skola eller utbildningen i dagens Tyskland, som nyligen analyserats i tidningen *The Economist*, blir allt tydligare för varje borgerlig skolrapport. Sverige skulle dessutom, om den här politiken skulle bli genomförd, stå helt isolerat internationellt. I så fall skulle Sverige som enda land ha en medveten politik som avsiktligt år för år minskar möjligheten för unga människor till högre studier.

Fru talman! I dag räknar jag med stöd för alla propositionens lagförslag och huvudlinjer. Men på två punkter har borgerligheten höjt tonläget. Det handlar om borgerliga förslag om ökad politisk styrning av vilka förkunskaper nybörjarstudenter ska ha och om reglerna för hur universitet och högskolor får dela ut examina. På dessa områden vill regeringen öka lärosätenas frihet, och på båda dessa områden vill borgerligheten att besluten ska fattas politiskt.

När det gäller kraven på särskild behörighet har vi från regeringens sida sett en positiv utveckling i ett alltmer diversifierat utbildningsutbud.

Sverige har blivit mycket rikare genom att universitet och högskolor fått stora möjligheter att själva lägga upp nya och spännande utbildningskombinationer. Vi har dragit slutsatser av det. Varje universitet och högskola bör inom en given ram kunna besluta om vilka förkunskapskrav som ska gälla till sådana utbildningar som de själva styr över.

På denna punkt säger borgerligheten nej och kräver ökad politisk styrning. Ni kräver centralstyrda beslut om vilka krav man ska sätta upp för särskild behörighet.

Vad gäller examenskraven har vi från regeringens sida tagit fram examensbeskrivningar enligt den gemensamma europeiska modellen med ambitiösa krav på fördjupning och progression. Det ger dock universitet och högskolor stor frihet att själva styra över vilka kurser som krävs för en viss examen.

Här säger alliansen återigen nej. Vi litar inte på, säger ni, att universitet och högskolor kan göra den kvalitetsbedömningen. Det behövs i stället, menar ni, ett politiskt beslut som centralstyr poängsammansättningen i examen.

Snacka om politisering!

Fru talman! Jag vill avsluta med att säga att vi socialdemokrater ser denna proposition med stark internationalisering och breddad rekrytering som ett enormt viktigt steg i att ge fler de kunskaper de behöver för att stå sig väl i globaliseringens förändringstryck. I det arbetet vill vi också öppna nya friheter för universitet och högskolor. Jag gissar att det är det debatten kommer att handla om i dag.

Anf. 131 ULF NILSSON (fp) replik:

Fru talman! Globaliseringen har precis börjat, kan man säga. Jag håller med utbildningsministern om att vi måste stå väldigt väl rustade genom kunskap och satsning på kunskap och forskning.

Det är därför väldigt märkligt att det skulle finnas ett enda förslag i våra reservationer som vänder Europa ryggen. Jag hoppas att utbildningsministern kan förklara det.

Jag ska uppehålla mig vid en sak, nämligen att socialdemokrater, liberaler och alliansen har olika visioner. När utbildningsministern och Socialdemokraterna talar om att fler ska få tillträde till högskolan finns det bara ett medel att åstadkomma detta. Det är att sänka kraven på förkunskaper och indirekt också sänka kvaliteten på undervisningen.

Jag har den utbildningsvisionen att jag tror att det är möjligt att få en grundskola, en gymnasieskola och en högskola som ger alla som har förutsättningar för det goda möjligheter att gå vidare. Jag ser det inte som en positiv lösning att säga att enda möjligheten att få fler att börja på högskolan är att vi ska repetera gymnasiekurser på högskolan.

Jag tycker att det är rimligt att människor kan läsa svenska när de börjar på högskolan. Jag tycker att det är rimligt att människor som har valt svåra ämnen som språk och höga kurser i matematik på gymnasiet går före dem som har valt hobbyliknande kurser som inte har med utbildningen att göra.

Jag tycker att det är rimligt att man får högre poäng för att man har läst svåra ämnen i gymnasieskolan än för att man har jobbat några år.

Prot. 2005/06:77
22 februari

Ny värld – ny högskola

Det är skillnaden mellan våra visioner. Utbildningsministerns pris för att få in flera är att man sänker både förkunskaperna och kvaliteten i undervisningen.

Jag vill gärna ha svar på det och på vad sätt vi vänder Europa ryggen.

Anf. 132 Utbildnings- och kulturminister LEIF PAGROTSKY (s) replik:

Fru talman! Ulf Nilsson kommer ju från Skåne, från Lund om jag inte är felinformerad. I dagens stora Skånetidning, Sydsvenskan, har en forskare i pedagogik från Lund besvarat Ulf Nilssons fråga. I stället för att jag ska hitta på nya formuleringar ska jag läsa innantill vad Åsa Lindberg-Sand som forskar i pedagogik vid Lunds universitet säger om det borgerliga förslaget till förändring:

Det här är ingen marginell förändring som borgarna har föreslagit. Den innebär att studenterna låses fast i ett linjeliknande system som alla lärosäten måste följa. Denna nationella begränsning är enbart destruktiv. Sverige får en konservativ examensstruktur just av det slag man i andra länder försöker komma ifrån genom Bolognaprocessen. Detta begränsar Sveriges förmåga att utveckla internationellt attraktiva masterexamina inom nya eller tvärdisciplinära kunskapsområden. Som pedagogisk forskare tar jag mig för pannan, säger Åsa Lindberg-Sand, och frågar mig vilka effekter på högskolesystem eller Bolognaprocessen som partierna bakom motionen har använt sig av. Det tragiska med förslaget är att det är obehövligt eftersom alla gamla ämnesexamina ryms inom det nya systemet. Det är bara universitetens utvecklingsmöjligheter på den avancerade nivån man skär bort.

Det är väl svar nog. 44 andra länder går en annan väg. Sverige ska välja en särlösning som gör att studenter från andra länder får svårt att söka in till en svensk masterutbildning.

Snacka om att vända Europasamarbetet ryggen!

Vad gäller kunskapskraven vill jag säga: Ulf Nilsson påstår rakt ut i luften att vi bara sänker och sänker kunskapskraven. Jag vet inte om Ulf Nilsson sov när Majléne Westerlund Panke pratade för en liten stund sedan. Hon beskrev hur kraven har höjts steg för steg. De har entydigt höjts i 20 års tid.

90 % av alla kurser över alla år på gymnasiet måste vara godkända för att man ska få komma in på högskolan, plus avslutat examensarbete. Så höga har kraven aldrig varit – absolut inte när du och jag kvalade in för universitetsstudier.

Anf. 133 ULF NILSSON (fp) replik:

Fru talman! Det finns naturligtvis olika uppfattning både bland professorer och andra människor. Sveriges studenter får väl i någon mening sägas representera framtiden. Jag såg att Uppsalastudenterna till exempel med särskild tillfredsställelse noterade att vi betonade fördjupningskraven i examina.

Som utbildningsministern mycket väl vet är vårt krav på fördjupning inte låst till ett traditionellt ämne. Vi använder beteckningen kunskapsområde. Jag har inte hört många säga att det på något sätt skulle försvåra utvecklingen.

Jag har däremot hört många studentrepresentanter säga att det är väldigt olyckligt att människor slutar sina studier med en fil. kand. och inte har någon fördjupning i något ämne eller något kunskapsområde. De saknar anställningsbarhet och så vidare. Det är inte särskilt märkligt att man tycker att skillnaden mellan en examen och enbart fristående kurser är att en examen står för fördjupning.

Högskoleverket kom med en rapport för någon månad sedan. Jag har redan haft en interpellationsdebatt med ministern om det. Man konstaterar att de flesta högskolelärare menar att studenterna är sämre förberedda i dag, inte jämfört med för 20 år sedan utan jämfört med för 5 år sedan.

Om man har ett system där man förväntar sig att högskolan ska repetera gymnasiekurser, anordna nybörjarspråk och repetera gymnasimatematik, sänker det ju kvaliteten på sikt. Vi kan inte jämföra med andra länder. Man har många olika system. Holland har totalt fri antagning. Hälften slås ut eftersom de inte är förberedda. Vi ska liksom försöka göra både-och. Jag tycker att det vore mycket bättre att inte lura in människor på högskolan som inte har fått de förkunskaper de behöver. På sikt tjänar utbildningens kvalitet på det.

Anf. 134 Utbildnings- och kulturminister LEIF PAGROTSKY (s)
replik:

Fru talman! 44 länder i Europa har kommit överens om att anförtro lärosätena makten över hur man ska utforma examenskraven vad gäller masterutbildningen. Det gör att studenter kan åka mellan länderna och kombinera ihop sin utbildning.

Om olyckan är framme och minoriteten i utskottet vinner omröstningen blir det hopplöst svårt för tyska studenter att komma in på svenska lärosäten. Det minskar flödet över gränserna. I Tyskland har man inte 80 eller 60 poäng. Det är inte definierat på det viset.

Sverige blir dessutom det enda land som tar ifrån lärosätena förtroendet och i stället lägger på politisk nivå att i detalj bestämma hur fördjupningskravet ska utformas.

Flera av er gled i anförandena förut i den här frågan. Det råder ingen debatt om att det ska vara ett fördjupningskrav. Där är alla överens. Det är självklart.

Diskussionen handlar om hur den administrativa tekniken för detta fördjupningskrav – denna progression som det heter på fikonspråket – ska utformas. Den teknikfrågan gör ni till en symbolfråga till priset av att Sverige väljer en sårbar lösning som försvårar utbytet över gränserna. Jag beklagar det.

Jag minns interpellationsdebatten för en tid sedan som en mycket rolig debatt där Ulf Nilsson klagade på att gymnasisterna förr i tiden visste vem Lenin var. Det vet de inte i dag. Slutsatsen var att färre gymnasister ska få läsa historia i skolan. Det var en hopplös debattsitt för Ulf Nilsson att först illustrera hur sorteringsskolan ska göra det möjligt med färre förberedelser för högskolestudier och sedan förena det med analysen att det var bättre förr när fler visste vilka Lenin och Göring var.

Det sades att färre ska luras in på högskolan. Hur många färre ska luras in på Lund?

Anf. 135 TORSTEN LINDSTRÖM (kd) replik:

Fru talman! Så fick vi än en gång en uppvisning i kvantitativ fixering och retorik. Varför är Leif Pagrotsky inte lika intresserad av dem som är inne i den högre utbildningen? Varför är han så ointresserad av vad som händer med dem när de lämnar högskolan, när de ska starta företag eller bli arbetstagare? Varför pratar han inte om dem, om deras rättmätiga krav, om samhällets rättmätiga krav, på hög kvalitet i den högre utbildningen?

Hälften av alla som börjar studera vid landets universitet och högskolor tar aldrig examen, Leif Pagrotsky. Vi kan prata hur mycket som helst om platser, men hälften tar aldrig någonsin sin examen. Hälften, fru talman! Var fjärde nybörjare lämnar högskolan med mindre än ett års utbildning bakom sig. Var fjärde är alltså en *drop-out*. Vi vet inte vad som händer med dem. Var femte kursstudent tar inte en enda poäng, och om vi tittar på alla kursstudenter ser vi att endast 15 % tagit examen – efter elva år. Elva år är en ganska lång tid.

Någonting är galet i Socialdemokraternas högskola när den kvalitet och uppföljning som det vore rättmätigt att kräva inte finns. I det läget fortsätter Leif Pagrotsky att tala om kvantitet, om intagning och – icke att förglömma – om 50-procentsmålet. Det är verkligen en politisk luftpastej. Leif Pagrotsky är snart ensam kvar, möjligen har han sällskap av någon socialdemokrat, att hylla det kvantitativa synsättet.

Varför är du inte intresserad av kvalitet, Leif Pagrotsky?

Anf. 136 Utbildnings- och kulturminister LEIF PAGROTSKY (s) replik:

Fru talman! Jag noterar att Torsten Lindström är ganska sifferfixerad. Vi har haft interpellationsdebatter om demografi och varför ungdomar som i dag är 15 år inte ska ges samma livschanser som de som i dag är 20 år. Jag hörde att Torsten Lindström i en replikväxling för en stund sedan kom med olika sifferuppgifter. Jag ser ingen talare i kammaren som pratar mer kvantitet och siffror än Torsten Lindström. Det är roligt. Jag tolkar det så att den här diskussionen är en öm tå för Kristdemokraterna eftersom de så ofta återkommer till den, och det från ett tydligt defensivt perspektiv.

Verkligheten är i dag, till skillnad från de obegripliga siffror som Torsten Lindström för en stund sedan försökte briljera med, att av dem som är födda 1978 har 43,7 % börjat på högskolan före 25 års ålder. Av dem som är födda 1982 räknar vi med att 46 % kommer att ha börjat högskolestudier före 25 års ålder. Den senast kända siffran säger att under vart och ett av de senaste 15 åren har antalet ungdomar som före 25 års ålder går vidare till högre utbildning ökat. Torsten Lindström säger att det minskar.

Okej, låt oss anta att det minskar. Då undrar jag hur den logik ser ut som gör att kd bjuder till överläggningar i Bankeryd, kommer ut ur dem och säger: Vi tar bort 1,6 miljarder från högskoleutbyggnaden för att lägga på avskaffad förmögenhetsskatt. Hur ser de argument ut som berättar för dagens förstaringare att det blir 30 % färre platser för var och en av dem att slåss om när de är i högskoleåldern än det var för dem som är lite äldre?

Den svåra och viktiga frågan är: Hur förbereder ni 15-åringarna på det tuffa budskapet att ni vill skära ned utbildningen med 17 000 platser samtidigt som ni säger att de ska konkurrera i globalisering med något annat än lägre löner och svagare fackföreningar? Här går skiljelinjen mellan oss, och därför kommer jag att ända fram till valet fortsätta att prata siffror med dig. Tydligen är det en öm punkt.

Prot. 2005/06:77
22 februari

Ny värld – ny högskola

Anf. 137 TORSTEN LINDSTRÖM (kd) replik:

Fru talman! Skiljelinjen är tydlig: Socialdemokraterna gömmer sig bakom myterna och vill inte se den verklighet som i dag råder. Ett mindre antal unga människor antas i dag till högskolan i Socialdemokraternas Sverige. Det går inte att hur länge som helst leva på hoppet om antalet platser när platserna inte finns. Leif Pagrotsky var själv ute före jul och skällde på lärosätena, som är utlämnade åt honom och hans socialdemokratiska utbildningspolitik, för att dessa platser inte kommer till. Leif Pagrotsky får bestämma sig. Finns de eller finns de inte? Vad är det som egentligen gäller i den socialdemokratiska politiken, förutom att på något sätt klara sista sekunden i repliken?

Socialdemokraternas högskolepolitik har havererat. Res gärna runt och samtala med studenter och professorer, Sveriges Förenade Studentkårer, arbetstagarorganisationerna, näringslivsorganisationerna. Tala med vanliga föräldrar som snart ska skicka sina barn till högstskolor och universitet, Leif Pagrotsky. Du kommer att upptäcka att det finns en frustration över *drop-outs*, över bristen på kvalitet, över den fixering som genom socialdemokratisk retorik läggs vid dem som börjar och inte vid vad som händer med människorna under utbildningstiden och när de lämnar utbildningsinstitutionerna – och lämnar gör de väldigt, väldigt tidigt.

Fru talman! Till och med Leif Pagrotskys, som jag tror, kära partivän Wanja Lundby-Wedin, ordförande i Landsorganisationen, har gett upp när det gäller 50-procentsmål och kvantitet. Till och med hon pekar på behovet av att lyfta upp yrkesförberedande program i gymnasiet. Det stämmer väl med vad vi kristdemokrater anser. Vi vill ha lärlingsutbildning. Vi vill ha yrkeshögskola. Vi vill se olika utbildningsvägar och flexibilitet dem emellan. Utbildningsministern vägrar lyssna på verkligheten, på oppositionen. Han lyssnar inte ens på sin egen partivän.

Anf. 138 Utbildnings- och kulturminister LEIF PAGROTSKY (s) replik:

Fru talman! Verkligheten är den att kd vill vända den kontinuerliga stegringen av andelen ungdomar som erbjuds möjlighet till högre studier, en konsekvent ökning år för år i åtminstone 15 år, till en kraftig minskning. Den senast uppmätta siffran var 44 %. Vi tror att den stiger till 46 %. Er och era alliansbröders dimensionering – sånär som på Moderaternas, som insett detta och lägger på lite extra – kommer att innebära en sänkning ned mot 37 %.

Det är ett unikt trenderbrott i Europa, unikt i västvärlden, att planera att avsiktligt strama åt möjligheterna till vidareutbildning för unga människor och i stället säga: Vi ska erbjuda lärlingsutbildning där man slipper lära sig vilka Lenin och Göring var, där man inte behöver belastas med sådana ämnen som historia, för ni ska ju ändå bara sköta en maskin, ha låga löner och konkurrera med Kina, Indien och Ryssland.

Där går skiljelinjen. Sverige ska satsa på en väg med mer kvalificerad utbildning, och mer kvalitet i utbildningen också på gymnasienivå. Gymnasisterna ska också avkrävas att lära sig främmande språk, matematik och historia. All vår erfarenhet säger att många unga människor behöver lära sig vilka Lenin och Göring var. Jag beklagar att kd i så hög grad representerar väljargrupper som skulle dra fördel av en breddad rekrytering. De grupper som röstar på kd var lågt representerade på högskolorna för säg 20 år sedan.

Är det tillbaka till det som kd strävar, manne? Det är frågor som jag ställer mig. Jag ställer dem inte till dig eftersom du inte har någon ytterligare replik, men det är ett tragiskt trendbrott att ett parti som representerar vanliga människor vill tillbaka till en värld där vanliga människors barn hade svårt att få plats, svårt att få livschanser och högre utbildning.

Anf. 139 PETER DANIELSSON (m) replik:

Fru talman! Först och främst vill jag säga att det inte är varje dag som jag kallas gubbe. Tittarna får väl avgöra vem som är mest gubbe, jag eller Leif Pagrotsky.

Leif Pagrotsky bekräftar än en gång att han är fast i det kvantitativa synsättet. 50-procentsmålet är överordnat allt annat.

I går när jag tittade på Aktuellt på tv bekräftade även din kollega Ibrahim Baylan 50-procentsmålet. Han sade: Vi har haft som mål att hälften ska gå vidare till högskolan. Vi har också samtidigt sagt att hälften inte ska vidare till högskolan. Därmed bekräftar han att ni är helt fast i det kvantitativa, 50 % hit och 50 % dit. Vi moderater har ingenting emot att man går vidare och bygger ut den högre utbildningen. Det viktiga är att det återföljts av resurser så att vi kan säkerställa en hög kvalitet.

På Aktuellt i går tog man också upp en Amsrapport som hette någonting i stil med *Var jobben kommer*. Det visade sig att det är inom bygg och anläggning och IT och när det gäller sjuksköterskor och hantverkare som det finns ett stort sug efter arbetskraft. Samtidigt har vi i januari 69 000 arbetslösa akademiker. Många av dem har en väldigt lång utbildning. Många har doktorerat och har stora studieskulder men inget jobb.

Vi har ett tydligt matchningsproblem här. I dag utbildar vi akademiker till arbetslöshet samtidigt som man fullständigt längtar efter yrkeskunniga hantverkare ute på marknaden. Jag tror att en av orsaken till problemen är att regeringen ser högskoleutbildning som lösningen på alla problem, i varje fall alla utbildningsproblem och också sysselsättningsproblemen.

50-procentsmålet har på något sätt blivit överordnat allt. Det är överordnat kvaliteten i utbildning och förkunskapskraven. Mot bakgrund av det undrar jag om inte Leif Pagrotsky tycker att det är dags att omvärdera 50-procentsmålet och i stället fokusera tydligare på kvalitet och på bättre yrkesförberedande utbildningar.

Anf. 140 Utbildnings- och kulturminister LEIF PAGROTSKY (s) replik:

Fru talman! Detta är ytterligare en borgerlig företrädare som går upp i debatten och talar kvantitet och siffror. Jag har ännu inte, förrän jag nu snart ska säga det, sagt 50 %, men alla borgerliga talare har gjort det. Jag

är glad att vi har nått 44 %. Jag hoppas att vi når 46 %. 50-procentsmålet är för mig en vision som ligger en bra bit framåt.

Det stora hotet för mig är de 37 % som Folkpartiet föreslår. Jag vet inte var Moderaterna står. Moderaterna ligger någonstans mittemellan. De inser problemet. De säger i sin motion att man behöver addera pengar för att minska risken att antalet platser krymper. Men de är samtidigt emot vår utbyggnad.

Jag får det inte att gå ihop. Men jag tolkar det som ytterligare en lite sympatisk anpassning till verkligheten att de ser att det inte är så svart eller vitt som till exempel folkpartisterna bedömer.

Låt mig ställa frågan: Vad betyder det som du sade i din inledning att alla ska erbjudas plats som vill och kan? Är det 37 %, 50 % eller 60 %, om 60 % vill och kan? Ska då Peter Danielsson säga: Nej, 37 % är lagom eller 40 %? Det bestämmer trots allt ni här i riksdagen.

Det är ni riksdagsmän som bestämmer. Det räcker inte att säga: Det är bara siffror, vi koncentrerar oss på mjuka värden eller någonting annat som inte går att mäta i siffror. Ni här i riksdagen bestämmer med era beslut hur många platser universiteten och högskolorna ska ha. Det kan ni inte smita undan.

Jag ser vad ni röstar. Folkpartiet har röstat för 37 % i stället för dagens 44–46 %. Moderaternas uppfattning kan vi inte förstå. Låt mig höra: Vad betyder detta att alla som vill och kan ska erbjudas plats?

Till sist har jag en fråga som inte handlar om siffror. Jag utslungar ett ganska allvarligt påpekande till er. Ni vänder Europa ryggen. Ni gör en särlösning som skiljer mot de 44 andra länderna när ni inte tror högskolor och universitet om att själva fatta beslut. De vill ni politisera.

Jag noterar att ni alla bara vill diskutera siffror. Ingen tog upp denna mycket viktiga, principiella inte minst, Europapolitiska fråga.

Anf. 141 PETER DANIELSSON (m) replik:

Fru talman! Leif Pagrotsky talar gärna om de ökade elevkullarna framöver. Då får jag påminna ministern om att hans regering suttit vid makten de senaste elva åren och känt till detta ganska länge. De här eleverna föddes inte i går. Trots det har ni inte prioriterat resurser till att bygga ut den högre utbildningen och forskningen med kvalitet. Ni har inte ens kompenserat lärosätena för pris- och lönekostnader.

Vi säger inte nej till en utbyggnad. Men vi slår samtidigt fast att den måste ske med hög kvalitet. Det är det som skiljer oss från Socialdemokraterna. Moderaterna vill öka resurserna till lärosätena med ungefär 4 miljarder de kommande tre åren. Men skillnaden är som sagt att vi fokuserar på kvalitet och regeringen på kvantitet.

Fru talman! Jag är inte ensam om att ifrågasätta regeringens kvantitativa syn. Precis som Torsten Lindström sade har även LO:s ordförande Wanja Lundby-Wedin och också Lärarnas Riksförbunds ordförande Metta Fjellkner varit ute och ifrågasatt 50-procentsmålet.

Jag läser i deras debattartikel: ”Regeringens mål för skolan borde formuleras om. Det är viktigare att alla går igenom grundskolan med godkända betyg och sedan klarar gymnasiet, än att hälften av alla unga ska börja på högskola. I stället för att utbilda akademiker till arbetslöshet, bör vi satsa på gymnasiets yrkesförberedande program.”

Jag kunde inte sagt det bättre själv. Varför håller Leif Pagrotsky och regeringen så benhårt kvar vid den kvantitativa synen på bekostnad av kvaliteten? I dag är det de unga som utbildar sig till arbetslöshet som får betala priset för er benhårda syn att det är just 50 % som ska gälla framför allt annat.

Anf. 142 Utbildnings- och kulturminister LEIF PAGROTSKY (s) replik:

Fru talman! Det är ytterligare en av de borgerliga männen, om det nu är en bättre beskrivning, som nu enbart talar om kvantitet. Peter Danielsson har nu förbrukat sin talartid. Det är bara siffror. Det är inget svar på min fråga: Hur många procent betyder det omsatt i riksdagsbeslut när man säger att alla som vill och kan ska vara välkomna till högskolan?

Det bestämmer ni här i riksdagen med resursbesluten. Ni prioriterar avskaffad förmögenhetsskatt, invasionsförsvar på Gotland för evig tid och annat framför att satsa pengar på att stärka Sverige inför globaliseringen. Jag beklagar att kvantitetsresonemangen inte räckte till att svara på de frågorna.

Det var en helt ny kvantitets- och sifferexercis som nu kom fram. Man sade att vi inte har kompenserat för pris- och kostnadsutvecklingen, och därför finns det inte plats för dagens 15-åringar när de ska börja på högskolan. Låt mig då berätta det än en gång. Jag har gjort det förut i interpellationsdebatter, men det lyssnas inte på alla fronter. Även jag har ibland koncentrationsproblem, så jag har tolerans för det.

Under de senaste tio åren när vi har haft en inflation på ungefär 10 % i Sverige har anslagen per student räknats upp med om jag minns rätt 24 %. Det är långt snabbare än inflationen i samhället. Om pengarna inte räcker är det kanske hänförligt till någonting annat.

Jag vill gärna öka mer. Vi ökar också mer i år per student. Det ser jag som en separat fråga från frågan om hur vi organiserar lärosätena och från frågan om hur stora utbildningsbehov Sveriges framtid har, hur stort krav på utbildningsväsendet vår framtid ställer när konkurrensen skärps.

Den sammanblandning som ni gör i alliansen är för mig obegriplig. Jag misstänker att det beror på att ni inte gillar den breddade rekryteringen. Ni föredrar att lägga pengar på försvar och förmögenhetsskatt framför att investera i kunskaper i den framtida konkurrensen i världen.

Anf. 143 HÅKAN LARSSON (c) replik:

Fru talman! Det är en intressant debatt. Jag kan i varje fall tala om för Leif Pagrotsky att från Centerpartiets sida är vi väldigt glada över att vi har varit med och byggt ut den högre utbildningen så att det nu finns minst ett lärosäte i varje län. Det fantastiska är, såvitt jag förstår, att det är total politisk enighet i dag om att detta är bra. Det kanske det inte var förut. Det tycker jag är en väldigt framgång för det som både socialdemokrater och centerpartister arbetat för tidigare.

Sedan blir jag lite fundersam över Leif Pagrotsky. Det är tydligen oerhört viktigt med kvantitet i varje fall och att bygga ut. Vi har 340 000 studenter i grundutbildning i dag. Vi ska inte skära ned där. Det är utbyggnaden som nu diskuteras.

LO-ordförandens artikel har tidigare citerats här i dag. Där skrev hon och Metta Fjellner från Lärarnas Riksförbundet bland annat följande: ”Den snabba expansionsfasen av utbildningssystemet är genomförd. Det är dags för en kvalitetssäkring av utbildningen. Vi måste se till att alla är med på utbildningståget.”

Det är just det som LO-ordföranden säger som jag tycker att vi ska ta fasta på. Alla människor i det här landet har rätt att få en utbildning och komma in på arbetsmarknaden. Vi får inte ha det så att vi sätter upp en målsättning att alla ska in i högskolan, och sedan ramlar massor med ungdomar ut på vägen. Vad är det som har hänt? Det är att 20–25 % av dem som går ut gymnasiet inte har godkända betyg. Vad har de för livschanser, som Leif Pagrotsky talade om? Vi måste se till att de får en bra utbildning.

Där vill jag också citera LO-ordföranden. Hon skrev så här: ”Men när man väljer en högskoleutbildning, så väljer man bort andra yrkesutbildningar och att förkovra och specialisera sig inom ett arbete som kräver en annan typ av skicklighet. Det finns mängder av arbetarjobb som kräver specifika kvalifikationer och färdigheter som det kan ta många år att arbeta upp. Arbetslösa akademiker har ingen chans att få jobb som byggnadssnickare, kockar, fordonsmekaniker eller frisörer utan ytterligare utbildningar och de är i många fall fångar i studielånsfälla.”

Vad vill Leif Pagrotsky göra för att alla ungdomar ska komma in på arbetsmarknaden?

Anf. 144 Utbildnings- och kulturminister LEIF PAGROTSKY (s)
replik:

Fru talman! Jag tycker att det var roligt att Håkan Larsson börjar med att betona det som historiskt har förenat socialdemokrater och centerpartister. Jag är glad att han gjorde det. Våra väljare och våra medlemmar har sammanfallande syn i viktiga avseenden på de här frågorna. Det gäller vikten av breddad rekrytering. Vi representerar båda partier vars väljarbas tidigare var utestängd från högskolan av regionala, sociala och ekonomiska skäl.

Vi har arbetat tillsammans under en – i och för sig alltför kort – period för att ändra på detta. Nu är den perioden slut. Ni har valt att samarbeta med dem som gjorde vår gemensamma utbyggnad till åtlöje. De använde nedsättande invektiv om Håkan Larssons hembygds universitet, som då benämndes bygdehögskola.

Men verkligheten är inte så enkel som Håkan Larsson säger. Ni röstar för att Mittuniversitetet ska ha 750 färre studenter än vad det har nu. Håkan Larsson säger: Vi ska inte minska; vi ska bara sakta in på utbyggnaden. Det är fel. Du har röstat för 750 färre studenter på Mittuniversitetet. Har du sagt det till dina väljare? Har du skrivit det i Östersunds-Posten?

Nu kommer jag till den andra frågan, och jag ska återigen ta mig friheten att ta upp en sak som inte handlar om siffror. Det gäller frågan om centralisering kontra decentralisering. Jag driver en linje där lärosätena ska ges mer och mer eget ansvar. Vi har kvalificerade ledare. Vi har människor med en utbildningsnivå och en ledarskapsvana på våra högskolor som vi kan anförtro mer och mer ansvar.

Prot. 2005/06:77
22 februari

Ny värld – ny högskola

Varför går ni ihop med centralistpartierna om att Sverige som enda land i Europa ska politisera beslut som rätteligen kan ligga där de hör hemma, nära de människor som berörs – nära studenterna och lärarna och nära dem som konstruerar egna kurser och egna kurspaket? Det gäller centralism och nedskärning på högskolan i till exempel Östersund, som ju inte heller får del av civilingenjörsutbildningen. Den väg du har gått i ditt parti är en gåta för mig.

Anf. 145 HÅKAN LARSSON (c) replik:

Fru talman! Jag lägger märke till att Leif Pagrotsky inte tar upp att en stor del av ungdomskullen hamnar utanför arbetsmarknaden och vad man ska göra åt det. Det är det stora problemet i Sverige i dag att 20 % lämnar gymnasiet utan godkända betyg. Hur ska vi se till att dessa ungdomar också kommer in på arbetsmarknaden?

Vi har sagt nej till att nu tillföra ytterligare platser i högre utbildning för att i stället satsa på kvalitetssäkring. Det är mycket möjligt och troligt att vi i framtiden måste ha flera utbildningsplatser. Vi ska självfallet ha en öppen högskola där alla som har intresse och vilja att studera vid högre utbildning ska kunna få möjlighet till det. Men samtidigt ska de som vill ha en annan utbildning – en yrkesutbildning – också ha möjlighet till det. Det är den kombinationen vi måste hitta till.

När det gäller frågan om centralisering så håller jag med om att det kan vara en svår fråga att diskutera. Men det är av omsorg om kvaliteten vi gör detta. Vi får så många signaler utifrån lärosätena – till och med från Högskoleverkets generaldirektör – om att en ”gymnasifiering” pågår. Då måste vi se till att vi får kvalitetsinriktning som gör att vår högre utbildning blir den väldigt goda utbildning som vi har och ska ha även i framtiden.

Anf. 146 Utbildnings- och kulturminister LEIF PAGROTSKY (s) replik:

Fru talman! Det låter för mig som om Håkan Larsson flyr högskoledebatten genom att börja prata om andra frågor, som i och för sig är jätteviktiga.

I dag pratar vi om propositionen om en ny högskola för en ny internationaliserad värld. Den handlar om framtiden för de 45 % av ungdomarna som går till högskolan, eller 35 eller vad det nu blir med en allians vid makten. De andra 60 procenten, eller 54, 63 eller 64 eller vad det nu blir, är en otroligt viktig grupp. Den är otroligt viktig för Sveriges konkurrenskraft. Den är otroligt viktig för klassutjämningen i Sverige. Det finns många tillfällen att diskutera det. Där tror jag att vi skulle kunna mötas i många frågor.

Men i dag är det högskolepropositionen som är på tapeten. Detta avser en minoritet av ungdomarna. Det är inte som vi hör från de här partierna, det vill säga att *alla* ska till högskolan enligt socialdemokratisk politik. Så är det inte. Procenträkningen säger att 50 % inte är alla, utan precis hälften.

Låt mig säga något om den här konstiga centerlinjen. Ni säger att ni inte har sagt nej till utbyggnad, utan att ni säger nej till att bygga ut fler platser för att i stället satsa på kvaliteten. Det är ju fel! Jag ska korrigera detta, för här finns ett sakfel. I Bankerydsdokumentet, som också Center-

partiets Maud Olofsson skrev på, står det att i och med att man sade nej till vår utbyggnad skulle 1 600 miljoner kronor gå inte till kvalitet utan till avskaffad förmögenhetsskatt. Det står tydligt i en kolumn. Jag har visat papperet här i några interpellationsdebatter som vi har haft. Det är fel! Sluta med den här missuppfattningen! Det var dit de gick. De gick inte ens till invasionsförsvaret på Gotland – det som ni också vill satsa 3 miljarder på.

Vad gäller centralisering så har ni fått signaler om att det är problem på högskolan. Svaret när man möter ett problem är alltså centralisering. Det är en intressant vändning i Centerpartiets ideologi. Skälet för centralisering är tydligen att man har problem. För mig är decentralisering en bra lösning på problem. Jag tror att vi får bättre beslut om besluten ligger nära människorna. Det trodde jag var en principuppfattning som jag delade med Centerpartiet och centerpartister. Men jag noterar att nu är det centralisering som är svaret när man har problem i högskolan.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 23 februari.)

18 § Forskning och forskarutbildning

Föredrogs
utbildningsutskottets betänkande 2005/06:UbU6
Forskning och forskarutbildning.

Tredje vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut skulle fattas den 23 februari.)

19 § Högskolan: Utbildnings- och studentfrågor

Föredrogs
utbildningsutskottets betänkande 2005/06:UbU9
Högskolan: Utbildnings- och studentfrågor.

Prot. 2005/06:77
22 februari

Ny värld – ny högskola

*Högskolan:
Utbildnings- och
studentfrågor*

Anf. 147 PETER DANIELSSON (m):

Fru talman! I betänkandet behandlas motioner angående utbildnings- och studentfrågor. Eftersom vi i debatten före denna har diskuterat högskolepolitik i en vidare bemärkelse har vi i utskottet kommit överens om att hålla debatten ganska kort.

Som vanligt står vi moderater bakom alla de moderata reservationerna, men för tids vinnande yrkar jag bifall endast till reservation nr 21 under punkten 23. Den handlar om den mest uppmärksammade frågan i betänkandet, nämligen kårobligatoriets vara eller icke vara.

Frågan har kommit att bli en följetong i kammaren. På grund av viss otrohet i förhållandena när det gäller partilinjerna har den varit en rysare också vid vöringsstillfällena. Hur som helst är positionerna väl kända.

Först och främst vill jag slå fast att vi moderater tycker att kårerna och nationerna fyller viktiga funktioner. De företräder studenternas in-

tressen, de jobbar med utbildningsbevakning, de står för en stor del av de sociala arrangemangen vid våra lärosäten och mycket mer. Men det hjälper inte! Det går inte att argumentera för en tvångsanslutning i alla fall.

Vi moderater värnar den negativa föreningsfriheten, det vill säga alla människors rätt att stå utanför en förening. Vi kan inte acceptera att studenter tvångsansluts till en organisation. Vi är emot alla former av tvångsanslutning. Det spelar ingen roll om det är till politiska partier, till fackförbund eller till en studentkår. För oss är det en viktig demokratisk princip att alla medborgare, även studenter, själva får avgöra vilka föreningar de vill tillhöra. Jag kan inte låta bli att påpeka att kårobligatoriets blotta existens visar hur anmärkningsvärt liten tilltro obligatoriets försvarare tycks ha till studenters förmåga att skapa och upprätthålla frivilliga sammanslutningar för att tillvarata sina egna intressen. Jag vägrar att så grovt underskatta studenterna.

Fru talman! Vilka är då argumenten för att behålla den här tvångsanslutningen? En del hävdar att nationerna kommer att gå under. Det är inte sant! Som före detta Lundastudent, aktiv i Östgöta nation och en mycket varm vän av nationerna vet jag att studenterna uppskattar nationernas verksamhet. De kommer garanterat att fortsätta att vara medlemmar även utan en tvångsanslutning.

En del menar att de skattetekniska frågorna inte går att lösa. Varför vara så negativ? Det är klart att det går att hitta lösningar. Den utredning som vi föreslår ska lämna förslag på framtida definitioner och avgränsningar av studentkårernas kompetens och hitta en lösning på skattefrågorna. Utgångspunkten ska vara att dagens kårer och nationer inte ska missgynnas skattemässigt när obligatoriet avskaffas.

Ett annat argument i debatten har varit att studentdemokratin och studentinflytandet kommer att försvinna. Det är inte heller sant. Det är ju ingen som har föreslagit ett abrupt avskaffande av obligatoriet. Tvärtom är vi alla medvetna om att det finns en rad frågor som måste lösas innan vi kan avskaffa obligatoriet. Exempelvis måste studentinflytandet, studenternas möjligheter att bedriva utbildningsbevakning och studentkårernas oberoende mot lärosätena säkras.

En del hävdar att kårerna kommer att förlora alla sina medlemmar om obligatoriet avskaffas. Det tror inte jag, i alla fall inte så länge kårerna har en verksamhet som upplevs som viktig av studenterna. Jag tror dessutom att de som ansluter sig frivilligt är mer benägna att engagera sig i kårens verksamhet.

Fru talman! I augusti förra året fick en särskild utredare i uppdrag att utreda hur kårobligatoriet skulle moderniseras. I uppdraget ingick inte att undersöka om kårobligatoriet i sig kan avskaffas. Därför har Allians för Sverige och Miljöpartiet lagt ett förslag om att tillsätta en parlamentarisk utredning med uppdrag att utreda hur studenternas inflytande kan stärkas utan den tvångsanslutning som kårobligatoriet i dag innebär.

Anf. 148 AXEL DARVIK (fp):

Fru talman! Jag ska endast prata om kårobligatoriet. Jag är inte en person som brukar kalla mig för paragrafryttare, men jag tänkte ändå ta upp några viktiga lagparagrafer i mitt anförande. Jag hittade dem i vår grundlag, i regeringsformen. Där finns det ett kapitel nr 2 som handlar om grundläggande fri- och rättigheter. I 1 § 5 står det: Varje medborgare

är gentemot det allmänna tillförsäkrad föreningsfrihet: frihet att samman-
sluta sig med andra för allmänna och enskilda syften.

Uppenbarligen finns det en hel del gummi i den här paragrafen. När
det väl kommer till frågan om kårobligatoriet gäller inte föreningsfrihet-
en. Då har man inte valmöjligheten att välja om man vill vara med eller
inte i en förening.

Vi har dessutom en annan viktig paragraf. Den 10 december 1948 an-
tog Förenta nationernas generalförsamling en deklaration om de mänsk-
liga rättigheterna. I artikel 12 kan man också läsa att envar har rätt till
frihet i fråga om fredliga möten och sammanslutningar samt att ingen må
tvingas att tillhöra en sammanslutning. Jag tycker att detta är väldigt
klart. Det var 48 länder som röstade för. Ingen var emot. Det var i och för
sig åtta länder som avstod. De kom i alla fram till beslutet att detta bör
gälla i hela världen. Den här deklarationen ska göras spridd, känd, läst
och förstådd, framför allt i skolor och andra undervisningsinstitutioner,
utan hänsyn till olika länders eller regioners politiska förhållanden.

Det är i den här andan, även om det har tagit lite tid, som vi, fem par-
tier, nu vill driva igenom ett avskaffande av kårobligatoriet.

Jag vill också säga att vi tycker att det är viktigt att man löser en del
frågor på vägen mot avskaffandet. Det gäller frågor om finansieringen av
kårens verksamhet och en del skatteregler. Det gäller frågor om studie-
bevakning och den sociala verksamheten som naturligtvis måste beaktas
så att den kan fortsätta att utvecklas på ett positivt sätt. Vi är beredda att
gå in i en utredning med öppna ögon, men det är ingen tvekan om vilket
mål vi vill nå. Det är klart vilken hamn vi till slut ska komma till. Här i
dag, eller det blir rättare sagt i morgon, vill vi sätta båten i sjön så att vi
kan hitta vägen till målet.

Jag vill också yrka bifall till reservation 21.

Anf. 149 TORSTEN LINDSTRÖM (kd):

Fru talman! Det är dags nu. Snart är våren här. Det är därför frestande
att travestera det gamla uttrycket och utbrista: Släpp studenterna loss, det
är vår!

Få kan i dag vara nöjda med studenternas situation. Alarmerande sig-
naler om oklarheter i studenternas rättssäkerhet kommer. Ibland känner
varken lärare, övrig personal eller ens studenterna själva till vilka rättig-
heter som finns eller borde finnas. I dagens betänkande med reservation-
er och motioner finns ett antal olika kristdemokratiska käpphästar som
syftar till att stärka studenternas trygghet, inflytande och delaktighet.

En av dessa som vi i utskottet valt att fokusera på i dagens debatt
handlar om kårobligatoriet som ju innebär att alla studenter tvångsansluts
till en studentkår för att kunna få sina betyg. Det är principiellt felaktigt
och bör därför avskaffas i takt med att studenternas inflytande på riktigt
ökar.

Även studenter bör själva få välja vilken förening de vill vara med i.
För oss som tror på studenternas viktiga roll i utvecklandet av landets
universitet och högskolor är inte en verksamhet byggd på obligatorisk
anslutning en tilltalande lösning. Det tycker knappast heller studenterna
själva. Bara 5–10 % deltar i kårvalen.

Det finns dock en rad frågor som behöver lösas på vägen. Vi vill se
en noggrann genomlysning av dessa. En nödvändig förutsättning för att

Prot. 2005/06:77

22 februari

Högskolan:

Utbildnings- och
studentfrågor

driva kårer och nationer är ju till exempel att det finns en trygg och oberoende finansiering.

I augusti 2005 tillsatte regeringen, därtill nödd och tvungen, pressad av en majoritet i riksdagen, en särskild utredare. Vi, fem partier, anser att regeringen i stället borde, och bör, tillsätta en parlamentarisk utredning för att få en bred förankring. Utredningen bör i första hand pröva hur studenternas inflytande ska kunna stärkas och om en verklig föreningsfrihet kan genomföras. Det handlar om att på allvar skapa moderna strukturer för studentinflytande grundade i rättssäkerhet, frivillighet, delaktighet och demokrati. Det handlar om att skapa ett tydligare och modernare regelverk.

Studenternas inflytande på ett modernt sätt måste öka, men studenterna behöver ingen tvångströja. Däremot är det dags att på allvar forma en högre utbildning som utifrån studentens bästa bygger på bildning, kvalitet och tillgänglighet så att studenterna, vår framtid, får de allra bästa förutsättningarna att leva i kunskapssamhället.

Fru talman! Avslutningsvis vill jag säga att jag står bakom Kristdemokraternas samtliga reservationer i betänkandet, men för att tids vinande yrkar jag enkom bifall till reservation nr 21.

Anf. 150 BRITT-MARIE DANESTIG (v):

Fru talman! Jag ska bara kort kommentera kårobligatoriet. Sedan ska jag gå över till de motioner som vi har väckt och som behandlas i det här betänkandet.

Jag tycker att själva sakfrågan om studenternas obligatoriska medlemskap i kåren inte är helt lätt. Vi i Vänsterpartiet har förståelse för vissa av de principiella invändningarna. Men jag tycker att det är olyckligt att frågan om kårobligatoriet nu har blivit ett partipolitiskt slagträ. Förutom att det säkert kan vara intressant för oppositionen att eventuellt knäppa regeringen på näsan i morgon vid omröstningen, undrar jag, och säkert många med mig, om det verkligen är meningsfullt att för fjärde gången lägga ned resurser och tid på detta – den här gången föreslår man en parlamentarisk utredning för att försöka hitta acceptabla lösningar, och det gör man enbart med hänvisning till principiella skäl – särskilt med tanke på att det pågår en utredning som ska se över förordningen om studerandekårer, nationer och studentföreningar vid universitet och högskolor. Utredningen kommer att lägga fram ett betänkande i mitten av april i år.

I utredningsdirektiven, som jag vet att alla har tillgång till, står det att utredaren ska lämna förslag till de författningsändringar som översynen kan ge anledning till med ett undantag, och det är skatteområdet. Då tycker jag att det hade varit lämpligt att vi tar upp och diskuterar den här frågan på allvar när vi vet vad den här utredaren kommer fram till innan vi fattar beslut om att tillsätta ytterligare en utredning.

Sedan sade Axel Darvik något som jag faktiskt måste få kommentera. Han påstod, om jag uppfattade det rätt, att kårobligatoriet skulle strida mot grundlagen och mot en principiell föreningsfrihet, och det är faktiskt någonting som är direkt felaktigt. I grundlagen garanteras rätten att inte tvångsanslutas till sammanslutning för åskådning i politiskt, religiöst, kulturellt eller annat sådant hänseende. Men studentkårerna har som sammanslutningar inte någon anknytning till viss åskådning. I förarbe-

tena till vår regeringsform underströks också att den angivna bestämmelsen om föreningsfrihet inte heller berör kårobligatoriet.

Jag hörde också att Axel Darvik sade att kårobligatoriet skulle strida mot konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna. Den frågan har prövats av den europeiska kommissionen för mänskliga rättigheter vid åtminstone två tillfällen. Jag känner till att det har gjorts 1973 och 1996, och i båda de fallen slogs fast att ordningen inte stred mot konventionen, vilket fortfarande måste anses vara prejudicerande. Nog om kårobligatoriet!

Jag skulle vilja säga lite om de motioner som vi tycker är viktiga och som vi har lagt fram i anslutning till betänkandet. Den ena rör studenthälsan. Det är viktigt att vi har en studenthälsovård som fungerar bra. Det är viktigt för studenternas studiesociala situation, men det är också viktigt för studenternas studieresultat. En studenthälsa ska fungera bra och ska vara ett komplement till den allmänna hälsovården. Det står väldigt tydligt i högskoleförordningen att högskolan har det här ansvaret, men om man tittar sig omkring ser man att ambitionsnivån för studenthälsan och de resurser som satsats trots detta är väldigt olika mellan olika högskolor. Både tillgängligheten och kompetensen skiftar beroende på var man studerar eftersom det inte finns några normer för lägsta acceptabla nivå. Därför tycker vi att studenthälsan behöver kartläggas och utredas i syfte att skapa just tydliga regler för verksamheten.

Därmed vill jag yrka bifall till reservation nr 31.

Vi har också en motion om validering och vägledning, där vi föreslår ett antal förbättringar. Validering är ett bra verktyg för att ta vara på praktiska och teoretiska kunskaper, inte minst om de har förvärvats utomlands, men när det gäller bedömningen och erkännandet av utbildning är det viktigt vilken information som lämnas vid själva valideringen. I dag tycker vi att det brister där. Vi tycker att den information som nu ges kan bli både bättre och tydligare. I de fall en utländsk utbildning inte anses motsvara en svensk dito ska det ges tydlig information om exakt vad som behöver kompletteras, hur man kan göra det och också var man kan göra det. Den sökande ska också kunna erbjudas studievägledning.

Med ett utökat krav på validering menar vi att det är naturligt att ansvaret för validering delas upp mellan olika universitet och högskolor, så att det universitet eller den högskola som har bäst förutsättningar att bedöma utbildningen inom ett visst område också får göra själva valideringen. Vi tror att ett sådant riktat uppdrag skulle ge dem som inte fått sina utbildningar godkända en bättre information, en bättre vägledning och ett bättre stöd när det gäller hur de ska gå till väga för att komplettera utbildningarna. Vi vill därför tillsätta en utredning som ser över och lämnar förslag på hur organisationen för validering av utländsk högskoleutbildning kan förändras och förbättras.

Därmed yrkar jag bifall till reservation 36.

Vårt förslag innebär dock att det måste finnas en fungerande studie- och yrkesvägledning vid lärosätena. Högskoleförordningen säger tydligt att studie- och yrkesvägledning ska finnas tillgänglig för alla studenter och att högskolan ska se till att det finns tillgång till information för den som tänker börja studera. Men när Högskoleverket ganska nyligen genomförde en granskning av lärarutbildningen framkom det att vägledningen där inte fungerar särskilt bra. Det väcker naturligtvis frågor om

Prot. 2005/06:77
22 februari

*Högskolan:
Utbildnings- och
studentfrågor*

hur studie- och yrkesvägledningen fungerar inom andra utbildningar. Vilka resurser avsätts, hur ser organisationen ut, vilken utbildning har personalen och vilken information får studenterna? Vi tycker att Högskoleverket ska få ett särskilt uppdrag att kartlägga och granska studie- och yrkesvägledning vid universitet och högskolor samt lämna förslag på hur den ska kunna förbättras.

Därmed yrkar jag bifall också till reservation 33.

Vi har ett antal andra reservationer också, men dem avstår jag från att yrka bifall till. Vi står givetvis bakom dem också.

Anf. 151 HÅKAN LARSSON (c):

Fru talman! Jag ska nöja mig med att yrka bifall till reservation nr 21 och kort ta upp kårobligatoriet.

Som flera tidigare har sagt i den här debatten är tvångsanslutning till en organisation principiellt felaktigt, och det måste gälla även anslutning till en studentkår. Samtidigt som man slår fast denna princip måste man naturligtvis ta hänsyn till dagens situation och de långa traditioner som kår- och nationssystemet har och den situation vi har i dag vid universiteten. Då gäller det självfallet att se till att ett upphävande av kårobligatoriet inte får negativa konsekvenser, och det är just därför som vi vill tillsätta en parlamentarisk utredning för att få en noggrann genomlysning av de frågor som måste lösas innan obligatoriet kan avskaffas.

Det gäller att ge kårer och nationer en trygg finansiering även framöver. Det är viktigt att kårernas studiebevakning och sociala verksamhet kan bedrivas också i framtiden. Ibland kommer det farhågor om att en frivillig anslutning inte skulle fungera. Men i Uppsala finns det ju en gratisnation som egentligen bara finns på papperet, Skånelandens nation, och ändå har 32 000 av Uppsalas 36 000 studenter valt att bli medlemmar i andra, avgiftsbelagda nationer. Det innebär att det alltså finns ett engagemang från studenternas sida att frivilligt ansluta sig om man får den möjligheten.

Den utredare som regeringen har tillsatt har enbart i uppgift att utreda om och hur kårobligatoriet kan moderniseras. Det är just därför som vi föreslår en utredning som bör pröva hur studenternas inflytande ska kunna stärkas och om en verklig föreningsfrihet kan genomföras. Det tycker jag att även Britt-Marie Danestig och Vänsterpartiet borde kunna ställa upp på, därför att då får man ju verkligen prövat vad det innebär och om det är möjligt.

Det är dags att avskaffa tvångsanslutningen när vi är inne i anno 2006.

Anf. 152 MIKAELA VALTERSSON (mp):

Fru talman! Vi ska försöka hålla det här kort i dag – så också jag. Jag börjar med att säga att jag står bakom alla våra reservationer, men jag yrkar bifall enbart till reservation 21 om kårobligatoriet.

Väldigt kort vill jag bara säga att kårobligatoriet, som vi ser det från Miljöpartiets sida, strider mot grundläggande demokratiska principer. Det är skälet till att vi har tagit ställning emot ett obligatorium. En tvångsanslutning till en förening kan aldrig försvaras i ett land där det råder föreningsfrihet. Sedan kan man diskutera om det är avgjort i Europadomstolar, men en tvångsanslutning kan aldrig försvaras.

Jag anser att även studenter i det här landet ska omfattas av samma demokratiska principer som vi har för alla andra och att det är viktigt att varje människa själv väljer vilken förening han eller hon vill tillhöra. Kårerna och nationerna gör många bra och viktiga saker, och det finns viktiga och värdefulla åtaganden att bevaka som studenters intresse, utbildningsbevakning och att företräda studenter i olika organ. Men varje organisation anser jag måste vara byggd på frivillighet och äkta engagemang. Alla föreningar måste leva på egna meriter och attrahera medlemmar utifrån att man har en uppskattad och värdefull verksamhet som anses angelägen för den enskilde. Jag tror också att om man ansluter sig frivilligt till en förening är man mer benägen att engagera sig och vara delaktig i verksamheten.

Vi vill avskaffa obligatoriet, men med stort förnuft. Vi har från fem partier en gemensam reservation som handlar om en parlamentarisk utredning, för det finns flera frågor som måste lösas. Det är ett seriöst förslag som talar om att vi ska avskaffa obligatoriet, men inte omedelbart, utan vi ska utreda hur finansieringen ska gå till, hur vi ska säkra studentinflytandet och hur vi ska säkra utbildningsbevakningen och den sociala verksamheten.

På det sättet tror jag att vi kan få en verksamhet som är väldigt bra ur ett studentperspektiv och som har ett stärkt studentinflytande men som inte bygger på en tvångsanslutning.

Anf. 153 MAJLÉNE WESTERLUND PANKE (s):

Fru talman! Jag inleder med att yrka avslag på samtliga reservationer och motioner som detta betänkande omfattar. Jag ska som mina kolleger enbart hålla mig till kårobligatoriet.

De talare som har varit uppe och krävt en ny utredning när det gäller kårobligatoriet hävdar att de gör det av principiella orsaker, och det tror jag.

Men det är faktiskt som Britt-Marie Danestig redan har påpekat att dessa principiella orsaker som ni har som bas faktiskt har prövats av Kommissionen för mänskliga rättigheter inom Europarådet. Och Europarådet ser inte på den svenska studentkåren som en förening. Man säger att den inte är en från högskolan fristående intressentgrupp som är avnämmare av högskolans verksamhet. Studenterna ska ses som en integrerad del av lärosätet, och studentkåren är ett formellt sätt att organisera studentens deltagande i administrerandet av lärosätet.

Denna principiella grund finns alltså inte. Ändå går man in och kräver en ny utredning just nu när den utredning som har tillsatts på grund av de synpunkter som har framkommit i de tidigare debatterna och som ska arbeta, se över och modernisera kårobligatoriet just håller på att färdigställa sin slutrapport.

Den här utredningen har sin grund i ett direktiv som faktiskt är väldigt öppet hållet. Man ska se över kårobligatoriet med hänsyn till den utveckling som har skett när det gäller studentkårens sammansättning. Vi har studenter som läser på distans, och vi har studenter som läser kurser på Nätuniversitetet och som inte befinner sig på campus och som kanske inte deltar i studentkårens utbud av både trevligheter och sociala delar.

Med tanke på den öppna skrivning som direktiven har kan vi faktiskt förvänta oss att man lägger fram ett förslag om att förändra betraktelsen

av kårobligatoriet, att betrakta kårobligatoriet på ett modernt sätt och möta de krav som studenterna kan ha i dag.

Det är därför som jag tycker – nu ska jag tala principiellt – att det är principiellt viktigt att låta en utredning avsluta sitt arbete och visa vilka resultat som man har kommit fram till och därifrån göra avstampet från ett eventuellt nytt krav på en ny utredning. Det är ju så här som vi av princip arbetar i riksdagen. En utredning är i gång och lägger fram sin slutrapport i april. Men ni vill inte avvakta den, utan ni kräver redan nu att en parlamentarisk utredning tillsätts. Det tycker inte jag är en seriös hantering av denna fråga som jag faktiskt tycker kräver en seriös hantering.

Anf. 154 AXEL DARVIK (fp) replik:

Fru talman! Jag tycker att det arbete som denna tjänstemannautredning innebär är ett lysande underlag till en början på den parlamentariska utredningen.

Men som vi också har försökt förklara har vi en helt annan utgångspunkt. Vi vill se en väg till att avskaffa kårobligatoriet.

Oavsett vad Majléne Westerlund Panke säger strider detta till stora delar mot andan i just föreningsfriheten som tas upp på flera olika ställen. Vi vill också göra en tydlig tudelning av det som just är föreningsaktiviteter och det som tillhör universitetet. Det tycker jag är någonting som är positivt och som gynnar just alla studenters fri- och rättigheter.

Anf. 155 MAJLÉNE WESTERLUND PANKE (s) replik:

Fru talman! Det är lätt att man återupprepar sig i den här debatten. Och jag vill igen betona att man faktiskt har provat kårobligatoriet enligt svensk grundlag och inte funnit att det står i strid mot föreningsfriheten.

Europarådets kommission för mänskliga rättigheter har fått frågan om kårobligatoriet för prövning i två omgångar och vid båda omgångarna kommit fram till att det inte strider mot några av paragraferna i konventionen om mänskliga rättigheter. Mer kan man väl inte göra, Axel Darvik, när det gäller att pröva den principiella frågan om kårobligatoriet? Och när man har gjort det och funnit att den här principiella delen inte är giltig, då tycker jag att det är väldigt märkligt att man startar ytterligare en utredning – vi har två utredningar bakom oss i denna fråga – för att riva upp ett väl fungerande administrativt system som har fört fram svenska studenter till en alldeles unik medinflytanderoll när det gäller svenska lärosäten. Det är ju på kårobligatoriets bas som vi har byggt upp hela lagstiftningen när det gäller inflytandedelarna för studentkåren.

Anf. 156 AXEL DARVIK (fp) replik:

Fru talman! Jag tror att vi så att säga kan ta inflytandedelen en bra bit längre fram jämfört med hur det är i dag. Vi har, som vi tidigare har påpekat i debatten, ett uselt deltagande i kårvalen. Ibland undrar man faktiskt hur representativa de valda är som representanter för studenterna. Det hade känts mycket bättre om var och en gjorde det aktiva valet att välja om man vill vara en del i denna sammanslutning och inte tvingades in i den.

Som liberal politiker kan jag aldrig frånsvara mig ansvaret att faktiskt i alla lägen försöka fatta beslut som värnar individens rättigheter och friheter. Därför har jag och förhoppningsvis en majoritet av riksdagen också kommit fram till att man i morgon tillsätter en sådan här utredning för att utreda hur detta ska kunna gå till.

Även om man tittar på en del exempel är det inte alltid som kårer har varit fenomenala på att dra rågången mellan att arbeta politiskt och att bara arbeta med sammanslutningen. Det finns exempel där man har skickat obligatoriskt anslutna medlemmars pengar till olika typer av militära grupper och så vidare. Och det är naturligtvis allvarligt och djupt politiskt.

Rättigheten att själv välja tycker jag att vi måste stå upp för.

Anf. 157 MAJLÉNE WESTERLUND PANKE (s) replik:

Fru talman! Vi kommer igen och igen tillbaka till de här principiella frågorna när det gäller kårobligatoriet. Samtidigt kan man väl säga, jag vet inte om Axel Darvik har läst direktivtexterna till den utredning som just nu pågår, att det ju är så att en stor del av utredningens uppdrag faktiskt går ut på att se över studentkårens befogenheter när det gäller vilka beslut man får fatta. Där kommer naturligtvis utredningen att ha förslag på förändrade och mer strikta regler, utgår jag från, eftersom direktivtexten är skriven på det sättet, för vilka beslut en studentkår kan fatta. Framför allt handlar det om att se över möjligheten för den enskilde studenten att överklaga beslut som studentkåren fattar. Där är det i dag, kan man säga, bristande möjligheter i regelsystemet som möjliggör detta. Men det är just det här som den utredning som nu pågår ska presentera.

Så jag vill igen hävda att ni skulle bli mer respekterade av mig om ni avvaktade en utrednings resultat innan ni begär en ny utredning i i stort sett samma fråga, nämligen att modernisera, och i ert fall avskaffa, kårobligatoriet.

Anf. 158 TORSTEN LINDSTRÖM (kd) replik:

Fru talman! Låt mig börja, apropå ordet "respekt", med att understryka att jag har stor respekt för Majléne Westerlund Pankes principiella hållning. Jag hoppas att hon har respekt för min hållning. Det hoppas jag är utgångspunkten för alla former av samtal och diskussioner i den här kammaren och ingenting du behöver villkora och fästa några förutsättningar vid.

Den principiella skillnaden är också väl synlig. Socialdemokraterna tycker att det fungerar bra. Man har, mycket motvilligt, sett sig tvingad av riksdagsmajoriteten att tillsätta en utredning som tittar på paragrafer och former, men i stort sett tycker man att det är bra. Och det är en ganska logisk hållning för att komma från Socialdemokraterna – även om den inte delas av Socialdemokratiska studentförbundet, vill jag betona. Socialdemokraterna är ju trots allt ett kollektivistiskt parti som ser allting i något slags maktenheter som det gäller att tillgodose och plocka till sig för att bevara det egna maktmonopolet.

Vi kristdemokrater ser mer till den lilla gemenskapen, till den enskilda personen, och betonar starkt att demokratin måste utvecklas. Vi betonar att det finns en potential i studentinflytande, i att hitta nya former och nya varianter. Vi är inte nöjda med att en studentkår för något år

sedan till exempel hade åsikter om Mellanösternkonflikten. Det är väldigt långt utanför kårens kompetens. Det där har vi motionerat om här i kammaren, att modernisera kompetensförsättningarna för studentkåren. Det finns flera områden där kårer till och med kan fylla en myndighetsroll. Det är naturligtvis något som vi vänder oss mycket starkt mot. Därvidlag är skillnaderna tydliga.

Jag hade ursprungligen inte tänkt ta replik på Majléne Westerlund Panke, men när hon höll sitt anförande väcktes frågan hos mig: Vad är det som den här utredningen kommer att föreslå, Majléne Westerlund Panke?

Anf. 159 MAJLÉNE WESTERLUND PANKE (s) replik:

Fru talman! Jag kommer naturligtvis inte i dag att stå här och tala om vad utredningen kommer att föreslå i mitten av april. Det måste Torsten Lindström förstå. Däremot tänkte jag på det uttryck som Torsten Lindström använde sig av, att vi ser på studentkåren och kårobligatoriet från ett kollektivistiskt perspektiv. Då anser naturligtvis Torsten Lindström att studentkåren är ett kollektivistiskt påhitt av Socialdemokraterna.

Nu är det faktiskt så, Torsten, att kårobligatoriet har mycket längre historiska rötter än såväl socialdemokratin och den fackliga rörelsen som kollektivistiskt, socialistiskt tänkande. Kårobligatoriet är ju, kan man säga, en av tradition inarbetad del av ett universitet; att studenterna och lärarna gemensamt utgjorde och utgör universitetet. Lärarna var samlade i sin organisation, kan man säga, och studenterna i sin. Men gemensamt byggde man upp universitetet. Så det här med att detta på något sätt skulle vara en socialdemokratisk skapelse är inte med sanningen överensstämmande. Det är betydligt äldre än så.

Anf. 160 TORSTEN LINDSTRÖM (kd) replik:

Fru talman! Socialdemokratin är kollektivistisk – och jag kunde naturligtvis ha tillagt korporativistisk i någon bemärkelse. Det har ju Majléne Westerlund Panke också konstaterat i sin replik. Däremot har hon dock naturligtvis rätt, fru Westerlund Panke, i att i synnerhet nationerna har oerhörda traditioner tillbaka till medeltiden. Det finns naturligtvis ett särskilt skyddsvärde i att se vilken historisk och kulturell betydelse som såväl nationer som moderna tidens kårer kan ha. Det skulle täckas av vårt förslag till en parlamentarisk utredning som syftar till att öka studentinflytandet.

Majléne Westerlund Panke vill inte säga något om vad utredningen kommer att föreslå. Det förstår jag. Jag hade inte väntat mig något annat. Det hade varit uppseendeväckande om en socialdemokratisk riksdagsledamot hade stått här och gjort det. Det hade väl varit nästintill regelvidrigt om hon hade berättat vad en utredning kommer att föreslå framåt våren. Men jag lyssnade ändå särskilt när Majléne Westerlund Panke stod i talarstolen, för där verkade det som att hon visste vad utredningen skulle föreslå eftersom hon tyckte att det var onödigt att diskutera. Hon gick lite grann som, höll jag på att säga, katten runt het gröt och tyckte att det här är inget att ta upp, för den här frågan finns ju redan.

Det är ett synsätt som jag vänder mig mot med kraft, fru talman. Vi står för en annan hållning än socialdemokratin. Vi driver kravet på ett ökat studentinflytande, på ett modernt studentinflytande, på att tydliggöra

regelverk så att rättssäkerheten skärps. Det har vi drivit i motioner, interpellationer, frågor och debatter år in och år ut i denna kammare. Då verkar det lite magstarkt att vi på något sätt skulle backa från det bara för att Majléne Westerlund Panke har hört talas om någon utredning och läst någon utredning som hon inte vill berätta om vad den leder till. Jag vänder mig mot det synsättet. Det tyder, tycker jag ändå, på någon form av maktbeteende som jag har väldigt svårt för men som naturligtvis inte minskar min respekt för Majléne Westerlund Panke, fru talman.

Anf. 161 MAJLÉNE WESTERLUND PANKE (s) replik:

Fru talman! Den utredning som jag står här och talar om är en utredning som har tillkommit efter en motion i Sveriges riksdag, så vi är i allra högsta grad delaktiga i tillkomsten av den. Framför allt är det Lennart Hedquist som, kan man säga, har drivit de här frågorna på ett väldigt konstruktivt och bra sätt och också fått en utredning till stånd som ska se över och modernisera kårobligatoriet.

När det gäller det här med skyddsvärde, som Torsten Lindström nämnde, vill jag kanske göra Torsten lite besviken. Jag försvarar inte kårobligatoriet utifrån en traditionell, historisk, q-märkningsåsiikt. Jag vill slå vakt om ett väl fungerande administrativt system som i dag ligger som underlag för studentinflytande, som ger möjlighet för studenten till social samvaro och som framför allt i de gamla traditionella universitetsorterna också erbjuder studenterna ett hyggligt, bra och billigt boende i och med att man är stor fastighetsägare i de här kommunerna.

Så det där skyddsvärdet i sig är inte vad jag slår vakt om. Det är det väl fungerande systemet som man nu i två utredningar i rad inte har hittat någon bra ersättning för. Nu vill ni försöka en tredje gång, och kanske arbeta med utgångspunkten tredje gången gillt, jag vet inte.

Anf. 162 HÅKAN LARSSON (c) replik:

Fru talman! Jag hade inte heller tänkt begära replik, men när Majléne säger att det inte är seriöst att kräva en sådan här utredning reagerar jag lite. Tänk om majoriteten hade respekterat att det finns olika uppfattningar – det gör det ju i allra högsta grad i den här frågan – och redan från början tillsatt en utredning som kräver det som vi skriver i vår reservation, nämligen att man dels ska pröva hur studenternas inflytande ska kunna stärkas och om en reell föreningsfrihet kan genomföras.

Skulle det då ha kommit fram så fantastiska argument för att man skulle ha kvar den tvångsmässiga anslutningen till studentkåren hade vi fått resonera om det. Den utredare som nu har tillsatts ska ju bara undersöka hur kårobligatoriet kan moderniseras.

Det hade varit respektfullt mot hela riksdagen om man hade fått utreda båda varianterna.

Anf. 163 MAJLÉNE WESTERLUND PANKE (s) replik:

Fru talman! Med respekt menar jag att man ju i stort sett har desavouerat en utrednings resultat innan det ens har lagts fram. Det är det jag vänder mig emot.

I mitten av april kommer resultatet.

Jag tror att Håkan Larsson är medveten om att två borgerliga regeringar har tillsatt utredningar för att undersöka möjligheten att avskaffa

kårobligatoriet. Ingen av de utredningarna har visat sig kunna ligga till grund för ett avskaffande av kårobligatoriet.

Det var breda utredningar. De har tittat på de flesta aspekter av kårobligatoriets försvinnande.

Man kan säga att borgerligheten har haft bollen två gånger men inte lyckats göra mål eftersom hindren har varit för många.

Som ni väl är medvetna om har den utredning som nu pågår begärt och fått förlängd tid för sitt arbete beroende på att moderniseringen av kårobligatoriet har visat sig vara mer komplicerat än man riktigt anade när arbetet började. Även moderniseringen i sig är komplex.

Anf. 164 HÅKAN LARSSON (c) replik:

Fru talman! Tiden går ju, och tiden förändras. Man måste hela tiden kunna söka nya möjligheter.

Jag har studerat ståndsriksdagens avskaffande under 1800-talet. Det första förslaget lade man fram 1809. Det fanns alltid en massa invändningar emot att demokratisera och reformera folkrepresentationen. Den hade funnits så länge och det fanns så många fördelar med att dela upp riksdagen i de fyra stånden. Det dröjde ända till 1866 innan man kom i mål och avskaffade fyrståndetsdagen och införde tvåkammarriksdagen. Efteråt var det ju ingen som tyckte att det var en felaktig reform, när man väl hade gjort det.

Jag tror att det här är lite på samma sätt. Om man någon gång kommer fram till att det är bättre att frivilligt få organisera även studenterna kommer man efteråt att se att det var ett lyft, en demokratisering och en reformering av representation även på universitet och högskolor.

Anf. 165 MAJLÉNE WESTERLUND PANKE (s) replik:

Fru talman! Att jämföra avskaffandet av kårobligatoriet med avskaffandet av ståndsriksdagen är lite spännande.

Vi har i alla fall startat en utredning om modernisering av kårobligatoriet. Det är i sig en spännande utredning. Den lyfter in alla de delar som har tillkommit i högskolan, nämligen distansstudenterna, nätuniversitetsstudenterna, de studenter som inte befinner sig på campus och som kanske läser kurser på flera olika högskolor samtidigt.

Det är de delarna som ligger till grund, plus befogenheterna för studentkåren. De har inte varit tillräckligt tydliga.

Bara den översynen har visat sig vara ganska komplex för att kunna behålla den offentligrättsliga ställningen för kårobligatoriet. Det ligger till bas för mycket vilket ni förhoppningsvis har kommit underfund med när ni har läst de två utredningar som finns i den här frågan.

Ibland är jag elak; det är inte så ofta, men jag tänker vara det nu. Jag har en känsla av att de borgerliga regeringarna var ganska glada när de förlorade regeringsinnehavet och slapp att sätta sig med arbetet att utforma propositionstexten för avskaffandet av kårobligatoriet. Det är mycket komplex materia att ta tag i.

Anf. 166 LENNART HEDQUIST (m):

Fru talman! Jag skulle kunna nöja mig med att hänvisa till en del av det jag har sagt i de här debatterna de senaste två åren. Det finns kanske

anledning att återupprepa en del och kanske komma med några nya saker.

Man kan gå tillbaka till vad jag sade då. Ni som är intresserade kan ju roa er med att se i hur många sammanhang ni är så kallat tvångsanslutna till olika organisationer. När man går in i ett sammanhang är reglerna ofta så att man ska vara med i en förening eller motsvarande.

Jag tycker att det är bra om det finns så få sammanhang som möjligt där man har detta obligatorium – om det är ett reellt obligatorium. Däremot kan man också ha ett formellt obligatorium och inte ett reellt. Jag återkommer till det lite senare.

Fru talman! Det har ju hänt en del sedan våren 2004 då riksdagsdebatten i hög grad kom att fokuseras på ett avskaffande av kår- och nationsobligatoriet eftersom det då förelåg en reservation i utbildningsutskottet som hade denna tydliga inriktning.

Då skulle utredningen direkt sikta mot ett avskaffande. Det var bra att det beslutet inte togs. Det hade i hög grad skapat oro bland många som var berörda om vad som skulle sättas i dess ställe.

I fjol kunde riksdagen utifrån en motion som Cecilia Wikström och jag väckt under den allmänna motionstiden med tillfredsställelse notera att regeringen då tagit direktiv i enlighet med motionen om en så kallad modernisering av kår- och nationsobligatoriet.

Det dröjde tyvärr sedan på ett oacceptabelt sätt nästan ett halvår för regeringen att tillsätta utredaren. Det har inneburit att utredningsresultatet ännu inte föreligger. Det finns anledning att kritisera regeringen för den senfärdigheten.

Utbildningsutskottet tror ju i sitt betänkande att utredningen ska föreligga senast den 31 januari. Det skriver utskottet faktiskt en bit in i februari. Som redan har framkommit arbetar utredningen vidare åtminstone till april med en materia som inte är så enkel som många tydligen trodde.

Fru talman! Det är märkligt att man i det läget inte vill avvakta vad utredningen kommer fram till. Reservanterna i utbildningsutskottet vill alltså, utan att man studerar vad denna expertutredning kommer fram till, tillsätta en ny parlamentarisk utredning.

Min åsikt är att den regering som sitter efter valet, oavsett vilken det är, med all säkerhet kommer att behöva begrunda utredningen och även begrunda om ytterligare material behöver tas fram. Det är onekligen konstigt om man nu, under dessa förutsättningar, ska fatta beslut om att en ny utredning ska arbeta parallellt, eller hur man nu menar.

Redan i dag bör man dock kunna se konturerna av ett förslag, även om jag naturligtvis inte vet särskilt mycket eller ens någonting om exakt vad utredaren arbetar med, mer än att direktiven till utredningen väldigt väl följde vår motion och att skrivningen dessutom var ganska öppen. Jag ser med tillfredsställelse att det finns möjligheter att lösa obligatoriefrågan så att det ska kunna finnas en så kallad *exit*-möjlighet för dem som inte vill vara med i en studentkår/fakultetsförening eller studentnation.

Beträffande nationerna har vi den ordningen i Uppsala sedan 1960-talet, vilket bland annat Håkan Larsson påtalade, och det fungerar alldeles utmärkt. Det helt övervägande antalet studenter är alltså frivilligt med i någon av de ordinarie nationerna, men det finns inte ett obligatorium, eller rättare sagt finns det ett obligatorium formellt men inte reellt.

Prot. 2005/06:77
22 februari

Högskolan:
Utbildnings- och
studentfrågor

Jag vill framhålla att det viktigaste ingalunda är att bibehålla obligatoriet som ett reellt obligatorium. Det har redan påtalats att det är föråldrat med hänsyn till distansstuderande, vuxna, halvtidsstuderande med flera. Det finns också många som så att säga är komplett ointresserade av vad som förekommer i studentkårs- eller nationssammanhang men ändå vill vara registrerade som studerande vid universitetet. För dessa kanske det därför ska finnas en så kallad nollösning även på andra ställen än i Uppsala och i kårssammanhang.

Det intressanta är nämligen att det då genom denna bestämmelse om en registrering går att behålla den offentlighetsrättsliga ställningen. Det är en fullt tänkbar möjlighet, och utredningen studerar bland annat just den möjligheten. Att bevara den offentlighetsrättsliga ställningen är troligen enda sättet att ge hyggliga arbetsförutsättningar inte minst för våra studentnationer med deras viktiga roll i de gamla universitetsstäderna. I dag kan studentnationerna finansiera en betydande del av sitt arbete genom just denna skatterättsliga ställning, och den skatterättsliga ställningen är, tro mig eftersom jag sitter i skatteutskottet och håller på med dessa frågor, väldigt svår att motivera vid ett slopande av det formella obligatoriet.

Jag tycker inte att utskottsmajoriteten bör utesluta att det efter att den tillsatta utredningen fullgjort sitt arbete kan vara nödvändigt med ett fortsatt utredningsarbete. Det är möjligen en brist i det som utskottsmajoriteten skriver, att man tror att frågorna helt och hållet är lösta i och med den utredningen. Det finns säkert en del ytterligare komplicerade frågor att ta tag i och belysa. Vi får väl se vad utredningen kommer fram till. Oavsett vilken regering som sitter efter nästa val är det sannolikt att precis det kommer att ske.

Jag är övertygad om att varje utredning måste sätta sig in ordentligt i de olika delfrågorna innan man lägger fram ett förslag till riksdagen. När den här frågan slutligen ska avgöras i riksdagen måste vi ha ett färdigt förslag så att vi ser konsekvenserna av vad vi beslutar.

Därmed, fru talman, kommer jag fram till att reservationen blir väldigt konstig. Varför be om en ny utredning utan att först avvakta vilka förslag den nu sittande lägger fram? Om man i stället avvaktar den utredningen kanske man kan lösa en del gordiska knutar och avdramatisera hela frågan.

Sedan förbluffas jag faktiskt av att reservanterna ograverat tagit in en text från en motion, nämligen Torsten Lindströms, som inte förefaller särskilt väl insatt i problemställningen. Inte ett kommatecken har ändrats från den motionen. Då är till exempel Miljöpartiets text avsevärt bättre, för de problematiserar i alla fall hela frågan mycket klart och säger sig vara ute efter en konsekvensanalys innan beslut fattas.

Fru talman! Folkpartiet har en motionär som i praktiken förespråkar det som reservanterna påstår sig föreslå, nämligen en komplettering till vad den nu sittande utredningen kommer fram till. Den utgår i alla fall från den sittande utredningen och säger att den kanske behöver kompletteras, men det förslaget avslås helt sonika i reservationen. Det verkar vara fråga om vad som skulle kunna kallas *contradictio in adjecto*.

Sammanfattningsvis, fru talman, tror jag att detta i och för sig lilla men känsliga ärende – det berör många mer än man tror, särskilt om man sätter sig in i frågan – skulle må väl av en ny diskussion i utskottet innan beslut fattas den här gången. Det borde enligt min uppfattning nästan gå

att resonera sig fram till en tågorordning som anger att man först ska ta ställning till den sittande utredningens förslag och därefter till om ytterligare utredningar behövs innan de nödvändiga lagändringarna sker. Det är nämligen fullständigt kristallklart att det behövs lagändringar.

Därför, fru talman, yrkar jag återremiss av ärendet till utskottet, och eftersom ärendet ska avgöras först i morgon utgår jag från att alla kan fundera på om inte återremiss är den bästa lösningen.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 23 februari.)

Prot. 2005/06:77
22 februari

*Högskolan:
Utbildnings- och
studentfrågor*

20 § Bordläggning

Anmälades och bordlades

Proposition

2005/06:79 Konvention om social trygghet mellan Sverige och Chile

Redogörelser

2005/06:RRS10 Riksrevisionens årsredovisning för 2005

2005/06:RRS12 Riksrevisionens styrelses redogörelse angående revisionsberättelsen över Stiftelsen Riksbankens Jubileumsfonds årsredovisning för 2005

21 § Anmälan om interpellationer

Anmälades att följande interpellationer framställdes

den 22 februari

2005/06:270 av *Gunnar Nordmark* (fp) till statsrådet Sven-Erik Österberg

Betalningsmoral i offentlig verksamhet

den 20 februari

2005/06:271 av *Erik Ullenhag* (fp) till statsrådet Hans Karlsson

Dubbelt utanförskap för kvinnor med funktionshinder

2005/06:272 av *Viviann Gerdin* (c) till statsrådet Ylva Johansson

Kvinnor som söker sjukvård

den 22 februari

2005/06:273 av *Lars Ohly* (v) till statsrådet Ibrahim Baylan

Satsningar på feministiskt självförsvar i skolorna

2005/06:274 av *Ragnwi Marcelind* (kd) till statsrådet Ulrica Messing

Arbetsmarknaden och utvecklingen i Gävleborg

2005/06:275 av *Carl B Hamilton* (fp) till samhällsbyggnadsminister
Mona Sahlin
Skärgården – hem, arbetsplats och fritidsparadis

Interpellationerna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 7 mars.

22 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Anmälades att följande frågor för skriftliga svar framställes

den 22 februari

2005/06:1068 av *Cecilia Wikström* (fp) till statsrådet Morgan Johansson
Vaccinfabrik för influensavaccin

2005/06:1069 av *Viviann Gerdin* (c) till justitieminister Thomas Bodström
Skyddad identitet

2005/06:1070 av *Lars-Ivar Ericson* (c) till statsrådet Hans Karlsson
Klassning av arbetsskador

2005/06:1071 av *Lars-Ivar Ericson* (c) till socialminister Berit Andnor
Jämlikt handikappstöd

2005/06:1072 av *Fredrik Olovsson* (s) till statsrådet Lena Sommestad
Destruering av sprängämnen

2005/06:1073 av *Marietta de Pourbaix-Lundin* (m) till jordbruksminister
Ann-Christin Nykvist
Ledarhundsavel

2005/06:1074 av *Carl-Erik Skärman* (m) till jordbruksminister Ann-Christin Nykvist
Ansamling av flyttfåglar och spridning av fågelinfluensa

2005/06:1075 av *Luciano Astudillo* (s) till justitieminister Thomas Bodström
Åtgärder mot fotbollsvåldet

2005/06:1076 av *Luciano Astudillo* (s) till utbildnings- och kulturminister Leif Pagrotsky
Svensk högskola för imamer

2005/06:1077 av *Erling Wälivaara* (kd) till justitieminister Thomas Bodström
Polissituationen i Kiruna kommun

2005/06:1078 av *Heli Berg* (fp) till försvarsminister Leni Björklund
Värnpliktigas alkoholförtäring

2005/06:1079 av *Heli Berg* (fp) till justitieminister Thomas Bodström
Värnpliktiga som döms till fängelse

2005/06:1079 av *Heli Berg* (fp) till justitieminister Thomas Bodström
Värnpliktiga som döms till fängelse

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 7 mars.

Anmälades att skriftliga svar på följande frågor inkommit

den 15 februari

2005/06:988 av *Jan-Evert Rådström* (m) till justitieminister Thomas Bodström
Nykterhetskontroll för piloter och annan flygplansbesättning

den 21 februari

2005/06:957 av *Gunnar Nordmark* (fp) till statsrådet Carin Jämtin
Brist på mat och läkemedel i flyktingläger i Algeriet
2005/06:959 av *Lena Adelsohn Liljeroth* (m) till utbildnings- och kulturminister Leif Pagrotsky
Konstnärers ekonomiska villkor
2005/06:991 av *Carl B Hamilton* (fp) till statsrådet Carin Jämtin
EU-bistånd till fredsskapande åtgärder i Afrika
2005/06:1001 av *Mikael Damberg* (s) till statsrådet Sven-Erik Österberg
Bankernas ansvar
2005/06:1002 av *Marie Engström* (v) till statsrådet Sven-Erik Österberg
Kostnaderna vid betalning med kontokort
2005/06:1022 av *Alice Åström* (v) till statsrådet Carin Jämtin
Katastrofbistånd till Västsahara
2005/06:1039 av *Lotta Hedström* (mp) till statsrådet Carin Jämtin
Biståndet till Tjetjenien

den 22 februari

2005/06:950 av *Ulrik Lindgren* (kd) till justitieminister Thomas Bodström
Registrering av husköp
2005/06:955 av *Bertil Kjellberg* (m) till justitieminister Thomas Bodström
Misshandel mot barn och ungdomar
2005/06:958 av *Gunnar Nordmark* (fp) till utbildnings- och kulturminister Leif Pagrotsky
Skador på kulturminnen av stormen Gudrun
2005/06:966 av *Torkild Strandberg* (fp) till justitieminister Thomas Bodström
Rätt att få göra alkoholtest
2005/06:967 av *Johan Linander* (c) till justitieminister Thomas Bodström
Radiokommunikation för polisen
2005/06:973 av *Ulf Sjösten* (m) till justitieminister Thomas Bodström
Polisens personalresurser
2005/06:974 av *Ulf Sjösten* (m) till justitieminister Thomas Bodström
Polisens styrning

2005/06:975 av *Bertil Kjellberg* (m) till justitieminister Thomas Bodström
Ökningen av antalet våldtäkter
2005/06:981 av *Annika Carlsson* (c) till statsrådet Ylva Johansson
Personer som är beroende av speciallivsmedel
2005/06:987 av *Jan-Evert Rådström* (m) till justitieminister Thomas Bodström
Eftersupning
2005/06:990 av *Jan-Evert Rådström* (m) till finansminister Pär Nuder
Förmånsvärden för miljöbilar
2005/06:993 av *Catharina Bråkenhielm* (s) till statsrådet Ylva Johansson
Speciallivsmedel
2005/06:998 av *Johan Linander* (c) till jordbruksminister Ann-Christin Nykvist
Etanolfabrik i Köpingebro
2005/06:999 av *Erling Wälivaara* (kd) till jordbruksminister Ann-Christin Nykvist
Markägarnas rätt till den egna marken
2005/06:1000 av *Johan Linander* (c) till justitieminister Thomas Bodström
Polisbemanning i Blekinge
2005/06:1003 av *Rosita Runegrund* (kd) till försvarsminister Leni Björklund
Genderutbildning för Swedint
2005/06:1004 av *Solveig Hellquist* (fp) till socialminister Berit Andnor
Försäkringskassans utbetalningar
2005/06:1005 av *Solveig Hellquist* (fp) till justitieminister Thomas Bodström
Personer dömda till rättspsykiatrisk vård
2005/06:1006 av *Tina Ackeoft* (fp) till justitieminister Thomas Bodström
En europeisk sexköpslag
2005/06:1007 av *Martin Andreasson* (fp) till utrikesminister Laila Freivalds
Reserestriktioner för hivpositiva
2005/06:1008 av *Kent Olsson* (m) till utbildnings- och kulturminister Leif Pagrotsky
Public service
2005/06:1009 av *Sven-Erik Sjöstrand* (v) till jordbruksminister Ann-Christin Nykvist
Salmonellautbrott
2005/06:1010 av *Ulla Wester* (s) till jordbruksminister Ann-Christin Nykvist
Föreskrifterna om liggstallar och tillämpningen
2005/06:1011 av *Sven-Erik Sjöstrand* (v) till jordbruksminister Ann-Christin Nykvist
Märkningen av ägg
2005/06:1012 av *Inger Gustafsson* (fp) till statsrådet Ibrahim Baylan
Föreskrifter om behandling av personuppgifter
2005/06:1013 av *Catharina Elmsäter-Svärd* (m) till statsrådet Ulrica Messing
Mälartunnelns framtid och järnvägskapaciteten i vår storregion

2005/06:1014 av *Yvonne Ångström* (fp) till statsrådet Ulrica Messing
TEN-status för E 12

2005/06:1015 av *Berit Jóhannesson* (v) till utrikesminister Laila Freivalds

Ett kärnvapenfritt Europa

2005/06:1016 av *Jörgen Johansson* (c) till statsrådet Ulrica Messing
Mälartunneln och järnvägskapaciteten i Mälårregionen

2005/06:1017 av *Cecilia Wikström* (fp) till utrikesminister Laila Freivalds

Krav på politiska reformer i Egypten

2005/06:1018 av *Anita Brodén* (fp) till statsrådet Ibrahim Baylan

Barn med dyslexi

2005/06:1019 av *Tina Acketoft* (fp) till justitieminister Thomas Bodström
Tillgång till mobiltelefon och Internet för sexdömda patienter

2005/06:1020 av *Billy Gustafsson* (s) till statsrådet Ylva Johansson
Kreditköp av medicin

2005/06:1021 av *Michael Hagberg* (s) till samhällsbyggnadsminister
Mona Sahlin

Skyddsavstånd mellan hästhållning och boende

2005/06:1025 av *Eva Arvidsson* (s) till statsrådet Ulrica Messing

Väg 73 till Nynäshamn

2005/06:1026 av *Eva Arvidsson* (s) till utbildnings- och kulturminister
Leif Pagrotsky

Bild- och förmkonstnärers rätt till ersättning

2005/06:1027 av *Anna Grönlund Krantz* (fp) till statsrådet Ulrica Messing

Ersättningsjobb

2005/06:1029 av *Ragnwi Marcelind* (kd) till statsrådet Ulrica Messing
Förändrade avgifter för tågtrafikföretag

2005/06:1030 av *Ragnwi Marcelind* (kd) till utbildnings- och kulturminister
Leif Pagrotsky

Fler kvinnliga professorer

2005/06:1031 av *Cecilia Wikström* (fp) till utbildnings- och kulturminister
Leif Pagrotsky

Drottningholms slottsteater

2005/06:1033 av *Staffan Danielsson* (c) till statsrådet Ulrica Messing
Flygskatt till Gotland

2005/06:1034 av *Bertil Kjellberg* (m) till finansminister Pär Nuder
Företagens kostnader för att deklarerar moms

2005/06:1035 av *Henrik von Sydow* (m) till finansminister Pär Nuder
Riksbankens oberoende och socialdemokratiska utspel

2005/06:1036 av *Erling Wälivaara* (kd) till finansminister Pär Nuder
Nya momssatsers påverkan på turistnäringen

2005/06:1037 av *Torsten Lindström* (kd) till statsrådet Lena Hallengren
Rekryteringsbidragets låga effektnivå

2005/06:1038 av *Karin Svensson Smith* (-) till statsminister Göran Persson

Regionala oljekommissioner

2005/06:1042 av *Sven Bergström* (c) till statsrådet Ulrica Messing
Lantbrevbärarservice

Prot. 2005/06:77
22 februari

Prot. 2005/06:77
22 februari

2005/06:1043 av *Lars Gustafsson* (kd) till försvarsminister Leni Björklund

Värnpliktigas alkoholvanor

2005/06:1044 av *Rosita Runegrund* (kd) till socialminister Berit Andnor
Resurscenter för anhörigstöd

Svaren redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 7 mars.

24 § Kammaren åtskildes kl. 18.48.

Förhandlingarna leddes
av talmannen från sammanträdets början till och med 10 § anf. 20 (delvis),
av tredje vice talmannen därefter till och med anf. 72 (delvis),
av förste vice talmannen därefter till och med 15 § anf. 108 (delvis),
av andre vice talmannen därefter till och med 17 § anf. 130 (delvis) och
av tredje vice talmannen därefter till sammanträdets slut.

Vid protokollet

ANDERS FORSBERG

/Monica Gustafson

1 § Parentation	1
Anf. 1 TALMANNEN	1
Ajournering.....	2
Återupptagna förhandlingar	2
2 § Ny riksdagsledamot	2
3 § Anmälan om återtagande av plats i riksdagen	2
4 § Anmälan om ersättare för statsråd	2
5 § Meddelande om information från regeringen	3
6 § Justering av protokoll.....	3
7 § Hänvisning av ärende till utskott.....	3
8 § Förnyad bordläggning	3
9 § Utökad möjlighet för Säkerhetspolisen att inhämta information i verksamhet för personskydd	3
Socialutskottets betänkande 2005/06:SoU11	3
Anf. 2 KENNETH JOHANSSON (c)	3
Anf. 3 JAN LINDHOLM (mp).....	4
Anf. 4 CONNY ÖHMAN (s)	6
Anf. 5 ERIK ULLENHAG (fp).....	7
Anf. 6 INGRID BURMAN (v).....	8
Anf. 7 LEIF BJÖRNLOD (mp).....	9
(Beslut fattades under 16 §.).....	10
10 § Nationell alkoholhandlingsplan	10
Socialutskottets betänkande 2005/06:SoU12	10
Anf. 8 CATHERINE PERSSON (s).....	10
Anf. 9 CRISTINA HUSMARK PEHRSSON (m).....	11
Anf. 10 GABRIEL ROMANUS (fp).....	13
Anf. 11 ULRIK LINDGREN (kd).....	16
Anf. 12 GUNILLA WAHLÉN (v)	19
Anf. 13 ULRIK LINDGREN (kd) replik	22
Anf. 14 GUNILLA WAHLÉN (v) replik	22
Anf. 15 ULRIK LINDGREN (kd) replik	22
Anf. 16 GUNILLA WAHLÉN (v) replik	23
Anf. 17 KENNETH JOHANSSON (c)	24
Anf. 18 GABRIEL ROMANUS (fp) replik	26
Anf. 19 KENNETH JOHANSSON (c) replik	26
Anf. 20 JAN LINDHOLM (mp).....	26
Anf. 21 GABRIEL ROMANUS (fp) replik	29
Anf. 22 JAN LINDHOLM (mp) replik	30
Anf. 23 GABRIEL ROMANUS (fp) replik	30
Anf. 24 JAN LINDHOLM (mp) replik	30
Anf. 25 MARTIN NILSSON (s)	31
Anf. 26 CRISTINA HUSMARK PEHRSSON (m) replik	33
Anf. 27 MARTIN NILSSON (s) replik.....	33
Anf. 28 CRISTINA HUSMARK PEHRSSON (m) replik	34
Anf. 29 MARTIN NILSSON (s) replik.....	34

Anf. 30	ULRIK LINDGREN (kd) replik	34
Anf. 31	MARTIN NILSSON (s) replik.....	35
Anf. 32	ULRIK LINDGREN (kd) replik	35
Anf. 33	MARTIN NILSSON (s) replik.....	36
Anf. 34	GABRIEL ROMANUS (fp) replik	36
Anf. 35	MARTIN NILSSON (s) replik.....	37
Anf. 36	TREDJE VICE TALMANNEN.....	37
Anf. 37	MARTIN NILSSON (s) replik.....	37
Anf. 38	GABRIEL ROMANUS (fp) replik	38
Anf. 39	MARTIN NILSSON (s) replik.....	38
Anf. 40	KENNETH JOHANSSON (c) replik	39
Anf. 41	MARTIN NILSSON (s) replik.....	39
Anf. 42	KENNETH JOHANSSON (c) replik	40
Anf. 43	MARTIN NILSSON (s) replik.....	41
Anf. 44	LARS ÅNGSTRÖM (mp)	41
Anf. 45	GABRIEL ROMANUS (fp) replik	43
Anf. 46	LARS ÅNGSTRÖM (mp) replik	43
Anf. 47	GABRIEL ROMANUS (fp) replik	44
Anf. 48	LARS ÅNGSTRÖM (mp) replik	44
Anf. 49	MARTIN NILSSON (s) replik.....	45
Anf. 50	LARS ÅNGSTRÖM (mp) replik	46
Anf. 51	Statsrådet MORGAN JOHANSSON (s).....	46
Anf. 52	ULRIK LINDGREN (kd) replik	48
Anf. 53	Statsrådet MORGAN JOHANSSON (s) replik.....	49
Anf. 54	ULRIK LINDGREN (kd) replik	50
Anf. 55	Statsrådet MORGAN JOHANSSON (s) replik.....	50
Anf. 56	CRISTINA HUSMARK PEHRSSON (m) replik	51
Anf. 57	Statsrådet MORGAN JOHANSSON (s) replik.....	51
Anf. 58	CRISTINA HUSMARK PEHRSSON (m) replik	52
Anf. 59	Statsrådet MORGAN JOHANSSON (s) replik.....	52
Anf. 60	GABRIEL ROMANUS (fp) replik	53
Anf. 61	Statsrådet MORGAN JOHANSSON (s) replik.....	54
Anf. 62	GABRIEL ROMANUS (fp) replik	54
Anf. 63	Statsrådet MORGAN JOHANSSON (s) replik.....	55
Anf. 64	TREDJE VICE TALMANNEN.....	55
Anf. 65	Statsrådet MORGAN JOHANSSON (s) replik.....	55
Anf. 66	LARS ÅNGSTRÖM (mp) replik	55
Anf. 67	Statsrådet MORGAN JOHANSSON (s) replik.....	56
Anf. 68	LARS ÅNGSTRÖM (mp) replik	56
Anf. 69	Statsrådet MORGAN JOHANSSON (s) replik.....	57
Anf. 70	KENNETH JOHANSSON (c) replik	57
Anf. 71	Statsrådet MORGAN JOHANSSON (s) replik.....	58
Anf. 72	KENNETH JOHANSSON (c) replik	58
Anf. 73	Statsrådet MORGAN JOHANSSON (s) replik.....	59
Anf. 74	CRISTINA HUSMARK PEHRSSON (m)	59
Anf. 75	Statsrådet MORGAN JOHANSSON (s) replik.....	60
Anf. 76	CRISTINA HUSMARK PEHRSSON (m) replik	60
Anf. 77	Statsrådet MORGAN JOHANSSON (s) replik.....	60
Anf. 78	CRISTINA HUSMARK PEHRSSON (m) replik	61

Anf. 79 GABRIEL ROMANUS (fp).....	61
Anf. 80 Statsrådet MORGAN JOHANSSON (s) replik.....	62
Anf. 81 GABRIEL ROMANUS (fp) replik	62
Anf. 82 Statsrådet MORGAN JOHANSSON (s) replik.....	63
Anf. 83 GABRIEL ROMANUS (fp) replik	63
(Beslut fattades under 16 §.).....	64
11 § Den europeiska exekutionstiteln för obestridda fordringar	64
Lagutskottets betänkande 2005/06:LU16	64
(Beslut fattades under 16 §.).....	64
12 § Elektroniskt ansökningsförfarande i inskrivningsärenden, m.m.	64
Lagutskottets betänkande 2005/06:LU17	64
(Beslut fattades under 16 §.).....	64
13 § Sjö- och kustövervakningsfrågor.....	64
Försvarsutskottets betänkande 2005/06:FöU4	64
Anf. 84 CARL-AXEL ROSLUND (m).....	64
Anf. 85 ERLING WÄLIVAARA (kd)	66
Anf. 86 ÅSA LINDESTAM (s).....	67
Anf. 87 BERIT JÓHANNESSON (v)	68
(Beslut fattades under 16 §.).....	69
14 § Vissa personalfrågor i Försvarsmakten	69
Försvarsutskottets betänkande 2005/06:FöU5	69
Anf. 88 ESKIL ERLANDSSON (c).....	69
Anf. 89 KARIN ENSTRÖM (m)	70
Anf. 90 ALLAN WIDMAN (fp)	72
Anf. 91 ELSE-MARIE LINDGREN (kd)	73
Anf. 92 BERIT JÓHANNESSON (v)	74
Anf. 93 MARIE NORDÉN (s)	77
Anf. 94 ELSE-MARIE LINDGREN (kd) replik	79
Anf. 95 MARIE NORDÉN (s) replik	79
Anf. 96 ELSE-MARIE LINDGREN (kd) replik	79
Anf. 97 MARIE NORDÉN (s) replik	80
Anf. 98 ALLAN WIDMAN (fp) replik	80
Anf. 99 MARIE NORDÉN (s) replik	80
Anf. 100 ALLAN WIDMAN (fp) replik	81
Anf. 101 MARIE NORDÉN (s) replik	81
Anf. 102 KARIN ENSTRÖM (m) replik	82
Anf. 103 MARIE NORDÉN (s) replik	82
Anf. 104 KARIN ENSTRÖM (m) replik	82
Anf. 105 MARIE NORDÉN (s) replik	82
Anf. 106 HELI BERG (fp)	83
(Beslut fattades under 16 §.).....	84
15 § Ny värld – ny högskola	85
Utbildningsutskottets betänkande 2005/06:UbU3	85
Anf. 107 PETER DANIELSSON (m).....	85
Anf. 108 ULF NILSSON (fp).....	88
Anf. 109 TORSTEN LINDSTRÖM (kd).....	90

Anf. 110	BRITT-MARIE DANESTIG (v)	93
Anf. 111	HÅKAN LARSSON (c)	96
Anf. 112	MIKAELA VALTERSSON (mp)	98
Anf. 113	BRITT-MARIE DANESTIG (v) replik	101
Anf. 114	MIKAELA VALTERSSON (mp) replik	101
Anf. 115	BRITT-MARIE DANESTIG (v) replik	101
Anf. 116	MIKAELA VALTERSSON (mp) replik	102
	(forts. 17 §)	102
Ajournering		102
Återupptagna förhandlingar		102
16 § Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde		102
	SoU11 Utökad möjlighet för Säkerhetspolisen att inhämta information i verksamhet för personskydd	102
	SoU12 Nationell alkoholhandlingsplan	103
	LU16 Den europeiska exekutionstiteln för obestridda fordringar	105
	LU17 Elektroniskt ansökningsförfarande i inskrivningsärenden, m.m.	105
	FöU4 Sjö- och kustövervakningsfrågor	105
	FöU5 Vissa personalfrågor i Försvarsmakten	106
17 §	(forts. från 15 §) Ny värld – ny högskola (forts. UbU3)	107
Anf. 117	MAJLÉNE WESTERLUND PANKE (s)	107
Anf. 118	ULF NILSSON (fp) replik	110
Anf. 119	MAJLÉNE WESTERLUND PANKE (s) replik	110
Anf. 120	ULF NILSSON (fp) replik	111
Anf. 121	MAJLÉNE WESTERLUND PANKE (s) replik	111
Anf. 122	TORSTEN LINDSTRÖM (kd) replik	111
Anf. 123	MAJLÉNE WESTERLUND PANKE (s) replik	112
Anf. 124	TORSTEN LINDSTRÖM (kd) replik	112
Anf. 125	MAJLÉNE WESTERLUND PANKE (s) replik	113
Anf. 126	PETER DANIELSSON (m) replik	113
Anf. 127	MAJLÉNE WESTERLUND PANKE (s) replik	114
Anf. 128	PETER DANIELSSON (m) replik	114
Anf. 129	MAJLÉNE WESTERLUND PANKE (s) replik	115
Anf. 130	Utbildnings- och kulturminister LEIF PAGROTSKY (s)	115
Anf. 131	ULF NILSSON (fp) replik	118
Anf. 132	Utbildnings- och kulturminister LEIF PAGROTSKY (s) replik	119
Anf. 133	ULF NILSSON (fp) replik	119
Anf. 134	Utbildnings- och kulturminister LEIF PAGROTSKY (s) replik	120
Anf. 135	TORSTEN LINDSTRÖM (kd) replik	121
Anf. 136	Utbildnings- och kulturminister LEIF PAGROTSKY (s) replik	121
Anf. 137	TORSTEN LINDSTRÖM (kd) replik	122

Anf. 138 Utbildnings- och kulturminister LEIF PAGROTSKY (s) replik.....	122
Anf. 139 PETER DANIELSSON (m) replik.....	123
Anf. 140 Utbildnings- och kulturminister LEIF PAGROTSKY (s) replik.....	123
Anf. 141 PETER DANIELSSON (m) replik.....	124
Anf. 142 Utbildnings- och kulturminister LEIF PAGROTSKY (s) replik.....	125
Anf. 143 HÅKAN LARSSON (c) replik.....	125
Anf. 144 Utbildnings- och kulturminister LEIF PAGROTSKY (s) replik.....	126
Anf. 145 HÅKAN LARSSON (c) replik.....	127
Anf. 146 Utbildnings- och kulturminister LEIF PAGROTSKY (s) replik.....	127
(Beslut skulle fattas den 23 februari.).....	128
18 § Forskning och forskarutbildning.....	128
Utbildningsutskottets betänkande 2005/06:UbU6	128
(Beslut skulle fattas den 23 februari.).....	128
19 § Högskolan: Utbildnings- och studentfrågor	128
Utbildningsutskottets betänkande 2005/06:UbU9	128
Anf. 147 PETER DANIELSSON (m).....	128
Anf. 148 AXEL DARVIK (fp).....	129
Anf. 149 TORSTEN LINDSTRÖM (kd)	130
Anf. 150 BRITT-MARIE DANESTIG (v).....	131
Anf. 151 HÅKAN LARSSON (c).....	133
Anf. 152 MIKAELA VALTERSSON (mp).....	133
Anf. 153 MAJLÉNE WESTERLUND PANKE (s)	134
Anf. 154 AXEL DARVIK (fp) replik.....	135
Anf. 155 MAJLÉNE WESTERLUND PANKE (s) replik	135
Anf. 156 AXEL DARVIK (fp) replik.....	135
Anf. 157 MAJLÉNE WESTERLUND PANKE (s) replik	136
Anf. 158 TORSTEN LINDSTRÖM (kd) replik	136
Anf. 159 MAJLÉNE WESTERLUND PANKE (s) replik	137
Anf. 160 TORSTEN LINDSTRÖM (kd) replik	137
Anf. 161 MAJLÉNE WESTERLUND PANKE (s) replik	138
Anf. 162 HÅKAN LARSSON (c) replik.....	138
Anf. 163 MAJLÉNE WESTERLUND PANKE (s) replik	138
Anf. 164 HÅKAN LARSSON (c) replik.....	139
Anf. 165 MAJLÉNE WESTERLUND PANKE (s) replik	139
Anf. 166 LENNART HEDQUIST (m).....	139
(Beslut skulle fattas den 23 februari.).....	142
20 § Bordläggning.....	142
21 § Anmälan om interpellationer.....	142
22 § Anmälan om frågor för skriftliga svar.....	143
23 § Anmälan om skriftliga svar på frågor.....	144
24 § Kammaren åtskildes kl. 18.48.....	147

Elanders Gotab, Stockholm 2006